

VERSLAG
OVER DE WERKING VAN DE
HOGESCHOLEN IN 2007

Inhoudslijst

Woord vooraf	4
I ANALYSE JAARREKENINGEN - VLAAMSE HOGESCHOLEN.....	6
1 Lijst van de hogescholen	7
2 Basisgegevens i.v.m. de hogescholen.....	9
2.1 De hogescholenenveloppe.....	9
2.1.1 Hogescholenenveloppe 2007	9
2.1.2 Evolutie van de hogescholenenveloppe	9
2.1.3 Evolutie van de componenten van het globaal budget.....	11
3 Financiële analyse van de jaarrekeningen van de hogescholen	14
3.1 Consolidatie en vergelijkbaarheid.....	14
3.2 Actualisatie “loonmassa december”.....	14
3.3 Geconsolideerde resultatenrekening.....	16
3.3.1 Geconsolideerde werkingsopbrengsten.....	17
3.3.2 Geconsolideerde werkingskosten	24
3.3.3 Geconsolideerd werkingsoverschot / (werkingstekort) 70/64	31
3.3.4 Geconsolideerd financieel resultaat 75 - 65	33
3.3.5 Geconsolideerd uitzonderlijk resultaat 76 - 66	34
3.3.6 Evolutie en opbouw van het geconsolideerd resultaat van het boekjaar.....	35
3.4 Resultatenrekening: enkele kengetallen per hogeschool	38
3.4.1 Werkingsopbrengsten	38
3.4.2 Werkingskosten.....	40
3.4.3 Resultaten per hogeschool	42
3.5 Geconsolideerde investeringen en financiering.....	44
3.5.1 Geconsolideerde investeringen	44
3.5.2 Financiering van de investeringen	49
3.6 Investeringen en financieringsmiddelen: enkele kengetallen per hogeschool.....	51
3.6.1 Aandeel van de hogescholen in de geconsolideerde investeringen.....	51
3.6.2 Aandeel van de hogescholen in de diverse financieringsmiddelen	51
3.7 Geconsolideerde balans.....	53
3.7.1 Activa.....	55
3.7.2 Passiva.....	59
3.8 Geconsolideerde cashflow.....	64
3.8.1 Geconsolideerde cashflow van het boekjaar/netto cashflow 2007	65

3.8.2	Evolutie van de geconsolideerde netto cashflow: jaarrekening 2003 – 2007.....	66
3.9	Financiële ratio's.....	68
3.9.1	Overzicht van de geconsolideerde financiële ratio's.....	68
3.9.2	Liquiditeit.....	68
3.9.3	Solvabiliteit.....	74
3.9.4	Rentabiliteit.....	79
3.10	Analyse i.v.m. de personeelsformatie en de personeelskosten.....	87
3.10.1	Geconsolideerde personeelsformatie.....	87
3.10.2	Ratio's i.v.m. de samenstelling van de geconsolideerde personeels-formatie.....	89
3.10.3	Controlepercentages i.v.m. de personeelsformatie van het onderwyzend personeel.....	90
3.10.4	Ratio's i.v.m. de personeelskosten.....	94
4	Conclusies.....	101
	<u>Bijlage: opvolging van de besteding van de academiseringsmiddelen.....</u>	109
II	DE STUVO's.....	112
1	Ter inleiding.....	113
2	Analyse van de financiële toestand - jaarrekening 2007.....	114
2.1	Geconsolideerde resultatenrekening.....	114
2.1.1	Werkingsopbrengsten.....	115
2.1.2	Werkingskosten.....	116
2.1.3	Werkingsoverschot.....	117
2.1.4	Financiële opbrengsten.....	118
2.1.5	Financiële kosten.....	118
2.1.6	Uitzonderlijke opbrengsten en kosten.....	118
2.1.7	Resultaat van het boekjaar.....	118
2.1.8	Analytische indeling van de kosten en de opbrengsten (boekjaar 2007).....	119
2.2	Geconsolideerde balans.....	122
2.2.1	Passiefzijde (jaarrekeningen 2004–2007, begroting 2007).....	122
2.2.2	Actiefzijde (jaarrekeningen 2004 – 2007, begroting 2007).....	123
2.3	Geconsolideerde investeringen en financiering.....	125
2.4	Cashflow 2007.....	127
2.5	Ratioanalyse.....	128
2.5.1	Liquiditeit.....	128
2.5.2	Solvabiliteit.....	130
2.5.3	Rentabiliteit.....	130

3	Personeel	132
4	Conclusies	134

Woord vooraf

Twee jaar na de inwerkingtreding van het decreet van 13 juli 1994 betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap, werd een eerste jaarverslag over de werking van de hogescholen (over het boekjaar 1996) bij de Vlaamse regering neergelegd. Dat verslag was vrij beknopt, maar had de verdienste voor het eerst in de geschiedenis van het hoger onderwijs in Vlaanderen de financiële kerngetallen van een ganse sector (hogescholen) in beeld te brengen. En dat op een ogenblik dat die hogescholensector (1994-1995) in volle reorganisatie was. Zowat 170 instellingen voor hoger onderwijs werden op basis van een zeer ingrijpende fusieoperatie (rationalisatie en optimalisatie in het huidige jargon) herleid tot 28. En dat aantal is inmiddels verder met een kwart verminderd tot op heden nog 21 hogescholen¹.

Intussen groeide er de voorbije jaren – mede via de associaties en op basis van een convergerende regelgeving – een intense samenwerking tussen de hogescholen en de universiteiten. Dit biedt ondermeer de toenemende mogelijkheid tot een meer uniforme rapportering over het ganse hoger onderwijs en dat geldt niet in het minst de financiële rapportering over die sector. Klinkt dit positief en bemoedigend, toch blijft één pijnpunt overeind, met name het nog steeds ontbreken van de decretaal voorziene analytische boekhouding voor universiteiten, hogescholen en associaties. Hoewel men redelijkerwijze mag aannemen dat de meeste instellingen inmiddels en voor intern gebruik een analytische boekhouding hanteren, wacht de sector hoger onderwijs nog steeds op een Besluit van de Vlaamse Regering dat aangeeft welke informatie de analytische boekhouding zou moeten aanleveren en volgens welke principes deze zou moeten werken. Dit probleem werd bij herhaling door het regeringscommissariaat aan de overheid gesignaleerd en dit omdat de commissarissen van oordeel zijn dat via een analytische boekhouding aan de overheid (in casu de Vlaamse Regering en het Vlaams parlement) de kans zal worden geboden om belangrijke – vanuit beleidsmatig standpunt strategische – informatie te verwerven. Om de Vlaamse overheid van dienst te zijn, hebben de regeringscommissarissen bij de hogescholen de intentie om – in afwachting van de publicatie van een BVR analytische boekhouding – t.a.v. de zgn. gekleurde middelen (academiseringsmiddelen, aanmoedigingsfonds, vormingsfonds, PWO-middelen, ...), de door de hogescholen aangeleverde gegevens door de bedrijfsrevisoren te laten attesteren.

Terug naar 2007: aan de hand van de jaarrekeningen werd naar traditie de financiële situatie van de hogescholen geanalyseerd. De geïnteresseerde lezer zal vaststellen dat ook in 2007 de sector enige voorspoed uitstraalde. Dat jaar realiseerde de sector immers een werkingsoverschot dat merkkelijk hoger uitviel (+ 70,7%) dan het vorige boekjaar. De 21 hogescholen boekten in 2007 samen een aanzienlijk geconsolideerd resultaat van het boekjaar van 44.782.596 EUR.

---

¹ Die stormachtige evolutie van het hoger onderwijs zou/zal overigens nooit meer stilvallen. Als gevolg van de Vlaamse vertaling van de Bologna-akkoorden werden via diverse decreten de voorbije 5 jaren opnieuw zeer ingrijpende veranderingsprocessen op gang gebracht. De vorming van vijf associaties en de academisering van de mastersopleidingen aan de hogescholen, leiden opnieuw tot verregaande mutaties in de sector. Op korte termijn zullen de overdracht van voormelde mastersopleidingen van de hogescholen naar de universiteiten en de uitvoering van de rationalisatie en optimalisatievoorstellen die momenteel over het hoger onderwijs circuleren (rapporten commissie Soete) het hoger onderwijslandschap grondig hertekenen.

Wat investeringen betreft stelt men zelfs een toename vast van liefst 71,9% t.o.v. 2006. Wat concreet neerkomt op een globaal investeringsvolume van 126.857.770 EUR. 73% daarvan had betrekking op onroerende goederen.

Het geconsolideerde balanstotaal groeide in de periode 2003-2007 aan met 275.369.799 EUR. Dit voornamelijk ten gevolge van een toename van het eigen vermogen. De factoren die hieraan ten grondslag liggen, worden uitvoerig toegelicht in dit rapport.

De totale personeelsformatie voor het boekjaar 2007 klokt af op 10.887,10 voltijdse eenheden (VTE). Opmerkelijk daarbij is het sterk groeiende aandeel van het ATP in dit globale cijfer. In 1998 behoorden 20,3% van de personeelsleden tot het ATP tegenover 79,7% tot het OP. In 2003 evolueerde dit naar respectievelijk 26,6% ATP en 73,4% OP. Een evolutie die zich de voorbije jaren sterk heeft doorgezet en die in 2007 resulteerde in 29,8% ATP tegenover 70,2% OP.

Wat de tewerkstelling betreft valt de jaarlijkse gestage groei van de totale tewerkstelling op. Ten opzichte van 2003 bedraagt de personeelstoename 10,3% (ATP + 23,8%, OP + 5,5%).

De geconsolideerde 80-20 norm bedroeg in 2007 78,83% en bevindt zich hiermee op een iets lager niveau dan vorig boekjaar (79,71%). Op te merken valt dat deze norm intussen derwijze bezwaard wordt door tal van noodzakelijke correcties aan de teller en de noemer van de te hanteren formule enerzijds en door de groeiende toename van personeelsleden betaald door de hogescholen zelf anderzijds, dat zich een aanvullende en meer realistische norm, die rekening houdt met de reële tewerkstelling in de instellingen, opdringt. Het commissariaat engageert zich in die zin om werk te maken van een meer relevante 'economische loonnorm'.

Zoals ook vorig jaar gebeurde vindt men verder in dit verslag een bondige analyse van de besteding van de academiseringsmiddelen. Ook hier is het aangeleverde cijfermateriaal niet van aard om sluitende uitspraken te doen en dient de lezer dan ook de nodige reserves in acht te nemen.

Finaal wordt in dit verslag ook over de vzw's STUVO gerapporteerd. Daarbij werd geput uit en werd een analyse gemaakt van de respectieve jaarrekeningen van voormelde vzw's. Dit leidt ertoe ondermeer te concluderen dat deze vzw's financieel fundamenteel gezond zijn. Deze begenadigde toestand heeft uiteraard alles te maken met de uitvoering van de eerste fase van het groeipad 2007-2009, waarbij de sociale toelagen in 2007 werden opgetrokken tot 208,31 EUR (t.o.v. 168,86 EUR in 2006) per student. Bemoedigend is ook dat de vzw's STUVO – meer dan in het verleden – hun werking wisten af te stemmen op de beschikbare middelen.

Tot slot wens ik er op te wijzen dat dit 12de verslag over de werking van de hogescholen meteen ook het laatste wordt in de rij. Het is immers de bedoeling van het commissariaat om in de toekomst een gemeenschappelijk verslag uit te brengen voor het ganse hoger onderwijs: universiteiten, hogescholen, associaties en vzw's STUVO.

Paul Cottenie
Commissaris-coördinator

Gent, 26.01.09

I ANALYSE JAARREKENINGEN - VLAAMSE HOGESCHOLEN

1 Lijst van de hogescholen

De aanhoudende tendens tot schaalvergroting en tot concentratie die het hogeschoollandschap in het verleden kenmerkte, stagneerde in 2007. Er werden wel gesprekken in die richting gevoerd, maar deze konden in de loop van het boekjaar 2007 niet afgerond worden. Het aantal hogescholen² in Vlaanderen bleef hierdoor stabiel op 21.

In uitvoering van art. 242 §3 van het decreet van 13 juli 1994 betreffende de hogescholen in de Vlaamse Gemeenschap werden de 21 hogescholen als volgt verdeeld over de 4 ambtsgebieden:

Ambtsgebied A: Paul Cottenie – regeringscommissaris-coördinator		
HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Arteveldehogeschool	ARTEVELDE	9000 Gent
Hogeschool West-Vlaanderen	HWVL	8500 Kortrijk
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	KATHO	8500 Kortrijk
Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende	KHBO	8000 Brugge
Katholieke Hogeschool Sint-Lieven	KHSL	9000 Gent
Hogeschool Gent	HG	9000 Gent

Ambtsgebied B: Anita Ruttens – regeringscommissaris		
HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Katholieke Hogeschool Leuven	KHL	3001 Leuven
Katholieke Hogeschool Kempen	KHK	2440 Geel
GROEP-T Leuven Hogeschool	GroepT	3000 Leuven
XIOS Hogeschool Limburg	XIOS	3590 Diepenbeek
Katholieke Hogeschool Limburg	KHLi	3590 Diepenbeek

---

² Hogere Zeevaartschool, Orpheusinstituut, Hoger Instituut voor Schone Kunsten Vlaanderen, Operastudio Vlaanderen, P.A.R.T.S. (Performing Arts Research and Training Studios) en PoPoK (Posthogeschool voor Podiumkunsten) maken geen voorwerp uit van deze vergelijkende rapportering.

Ambtsgebied C: Nadine Van Haecke – regeringscommissaris

HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Karel de Grote Hogeschool - Katholieke Hogeschool Antwerpen	KdG	2018 Antwerpen
Hogeschool Antwerpen	HA	2000 Antwerpen
Lessius Hogeschool Antwerpen	LESSIUS	2018 Antwerpen
Provinciale Hogeschool Limburg	PHL	3500 Hasselt
Plantijn Hogeschool	PLANTIJN	2000 Antwerpen

Ambtsgebied D: Paul Cottenie³ – waarnemend regeringscommissaris

HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Hogeschool voor Wetenschap & Kunst	W&K	1030 Brussel
Hogeschool Sint-Lukas Brussel	LUK	1030 Brussel

Ambtsgebied D: Anita Ruttens⁴ – waarnemend regeringscommissaris

HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Europese Hogeschool Brussel	EHSAL	1000 Brussel
Erasmushogeschool Brussel	ERASMUS	1070 Brussel

Ambtsgebied D: Nadine Van Haecke⁵ – waarnemend regeringscommissaris

HOGESCHOOL	AFKORTING	ZETEL
Katholieke Hogeschool Mechelen	KHM	2800 Mechelen

³ Ad interim in afwachting van een toewijzing van de instellingen van ambtsgebied D aan een nieuwe titularis

⁴ Ad interim in afwachting van een toewijzing van de instellingen van ambtsgebied D aan een nieuwe titularis

⁵ Ad interim in afwachting van een toewijzing van de instellingen van ambtsgebied D aan een nieuwe titularis

2 Basisgegevens i.v.m. de hogescholen

Het Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs en Studietoelagen verstrekt in haar een "Activiteitenverslag" gegevens over enerzijds de werking van het agentschap en anderzijds het gevoerde beleid.

Daarnaast brengt de regeringscommissaris-coördinator in uitvoering van art. 245 §1 van het hogescholendecreet jaarlijks aan de Vlaamse Regering verslag uit over de werking van de hogescholen. Dit verslag heeft in eerste instantie tot doel een analyse te maken van de financiële toestand van de hogescholen in Vlaanderen. De enveloppe die de Vlaamse overheid ter beschikking stelt van de hogescholen vormt immers het hoofdbestanddeel van de middelen die deze hogescholen voor hun werking aanwenden. Hierna volgt een bondig overzicht van de evolutie van het globale budget en van de deelcomponenten van dit budget.

2.1 De hogescholenenveloppe

2.1.1 Hogescholenenveloppe 2007

In 2007 bedroeg de globale hogescholenenveloppe 618.776.000 EUR. De opbouw en de verdeling van de globale enveloppe 2007 wordt hieronder schematisch weergegeven⁶.

Enveloppe 2007	
618.776.000 euro	

Opbouw van de enveloppe

Enveloppe (exclusief CAO-bedrag)	CAO-bedrag (**)
618.776.000 euro	0 euro

Verdeling van de enveloppe (*)

Werkingsuitkeringen			Voorafnames	
531.451.806 euro			87.324.194 euro	
Historisch forfait	SOBE * BOBE	S * BFS	Niet-centrale voorafnames	Centrale voorafnames
97.083.825 euro	347.494.385 euro	86.873.596 euro	65.610.729 euro	21.713.465 euro
Deel van de globale enveloppe uitgekeerd aan de hogescholen				Centraal beheerd deel van de enveloppe
597.062.535 euro				21.713.465 euro

(*) Deze verdeling (berekening) gebeurt conform de bepalingen zoals vervat in de art. 178, t.e.m. art. 195, quater van het hogescholendecreet.

(**) Art. 178 van het hogescholendecreet - CAO van 29 september 1993

2.1.2 Evolutie van de hogescholenenveloppe

Het overzicht van de globale hogescholenenveloppe met de samenstellende componenten in de periode 2003-2007 wordt op de volgende pagina weergegeven.

⁶ Het "Verslag over de werking van de hogescholen in 1998" bevat een omschrijving van diverse begrippen i.v.m. de enveloppe.

Verdeling budget hogescholen

Omschrijving	Afkorting	Budget	2003	2004	2005	2006	2007
Meester-, vak- en dienstpersoneel	MVD	CVA	1.545.114,94	1.449.457,55	1.335.736,02	1.147.915,02	951.960,02
TBS 55+ (centraal)	TBS 55+	CVA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Centraal fonds	CF	CVA	10.056.685,54	9.883.593,09	9.372.055,06	8.612.438,56	7.930.245,71
Kinderbijslagen	KB	CVA	11.758.932,13	11.700.728,24	11.871.912,91	11.318.431,30	12.831.259,02
Controle	C	CVA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Centrale voorafnames		Totaal CVA	23.360.732,61	23.033.778,88	22.579.703,99	21.078.784,88	21.713.464,75
TBS 55+ (ov - hogescholen)	TBS 55+ (ov)	NCVA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Extra werkingsuitkeringen	EW	NCVA	1.192.829,84	812.422,76	420.749,21	12.261,44	13.869,05
Voortgezette opleidingen	VO	NCVA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Bijzondere werkingsmiddelen	WARGO	NCVA	84.044,18	56.869,90	28.889,91	0,00	0,00
Bevallingsverloven	BEV	NCVA	221.272,10	396.403,60	297.424,58	400.779,80	351.852,98
Initiële lerarenopleidingen van academisch niveau	LO AN	NCVA	723.209,35	734.057,49	745.802,41	758.406,47	883.859,00
Voortgezette lerarenopleiding	VLO	NCVA	980.030,23	1.072.386,24	1.222.919,69	1.442.255,31	1.592.782,67
Aanvullende middelen (incl. HZS)	AM	NCVA	2.717.310,82	5.082.510,27	7.726.939,36	11.339.941,24	10.588.401,90
Academiseringsmiddelen (incl. HZS)	ACM	NCVA	5.063.250,00	8.214.207,90	11.361.974,51	13.662.641,34	13.896.272,51
Elektron (incl. HZS)	EL	NCVA	549.298,00	557.125,50	565.593,80	574.674,41	584.501,35
Injectie	INJ	NCVA	0,00	0,00	0,00	12.500.000,00	25.000.000,00
RSZ	RSZ	NCVA	0,00	0,00	0,00	0,00	11.294.596,69
HOSP	HOSP	NCVA	0,00	0,00	1.356.826,67	1.379.757,04	1.404.592,67
Niet-centrale voorafnames		Totaal NCVA	11.531.244,52	16.925.983,66	23.727.120,14	42.070.717,06	65.610.728,82
Werkingsuitkeringen = HF + (SOBE * BOBE) + (S * BFS)	W	HS	488.779.022,87	499.988.237,46	508.026.175,87	516.644.498,06	531.451.806,43
Werkingsuitkeringen = HF + (SOBE * BOBE) + (S * BFS)		Totaal HS	488.779.022,87	499.988.237,46	508.026.175,87	516.644.498,06	531.451.806,43
Enveloppe	U		523.671.000,00	539.948.000,00	554.333.000,00	579.794.000,00	618.776.000,00
Enveloppe	U		523.671.000,00	539.948.000,00	554.333.000,00	579.794.000,00	618.776.000,00
- Controle	C	CVA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
+ TBS-fonds (afzonderlijke basisallocatie)			33.461.000,00	30.170.085,71	26.236.000,00	27.855.000,00	23.710.934,66
Globaal budget = Enveloppe incl. TBS / TBS-fonds en excl. Controle			557.132.000,00	570.118.085,71	580.569.000,00	607.649.000,00	642.486.934,66
Globaal budget - Jaarlijks groeipercentage				+ 2,3 %	+ 1,8 %	+ 4,7 %	+ 5,7 %
Globaal budget - Index: 2003 = 100			557.132.000,0	102,3	104,2	109,1	115,3
Werkingsuitkeringen - Index: 2003 = 100			488.779.022,9	102,3	103,9	105,7	108,7
Aandeel TBS / TBS-fonds in globaal budget			6,0 %	5,3 %	4,5 %	4,6 %	3,7 %
TBS / TBS-fonds - Index: 2003 = 100			33.461.000,00	90,2	78,4	83,2	70,9
Enveloppe	U		523.671.000,00	539.948.000,00	554.333.000,00	579.794.000,00	618.776.000,00
- Controle	C	CVA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- TBS	TBS	CVA - NCVA	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Enveloppe excl. TBS en excl. Controle			523.671.000,00	539.948.000,00	554.333.000,00	579.794.000,00	618.776.000,00
Enveloppe excl. TBS en excl. Controle - Jaarlijks groeipercentage				+ 3,1 %	+ 2,7 %	+ 4,6 %	+ 6,7 %

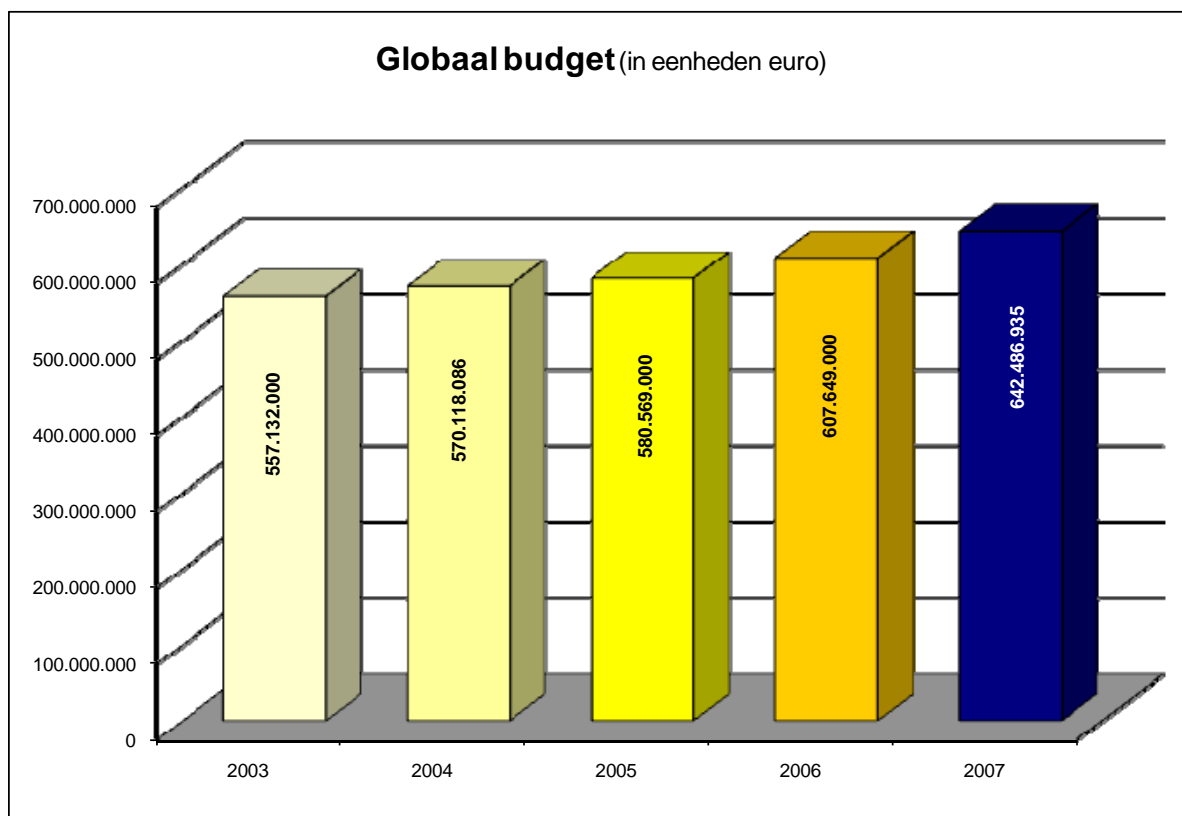
Vanaf 2001 werden bij de vastlegging van de enveloppe twee wijzigingen doorgevoerd, nl.:

- ♦ de personeels- en werkingskosten van het Commissariaat van de Vlaamse Regering (rubriek "Controle") werden uit de hogescholenenveloppe gehaald en op een aparte basisallocatie geplaatst;
- ♦ in uitvoering van CAO V werden de betalingen i.v.m. de TBS 55+ ov uit de hogescholenenveloppe gehaald en eveneens op een aparte basisallocatie in de begroting van de Vlaamse Gemeenschap geplaatst.

Om de vergelijking van de diverse budgetbedragen mogelijk te maken werd in voorgaande tabel een correctie uitgevoerd i.v.m. de twee hierboven opgesomde rubrieken. Het aldus bekomen bedrag werd in deze studie omschreven als het "globaal budget".

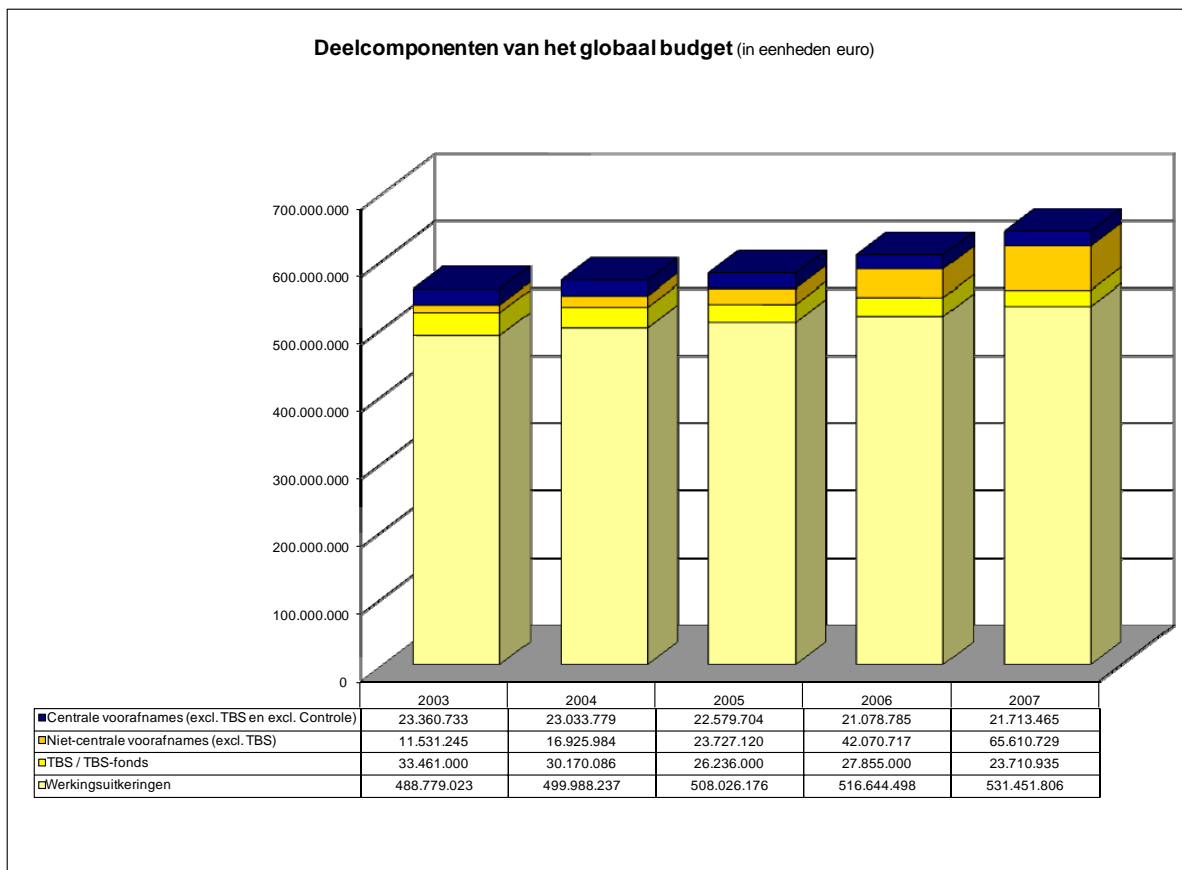
Dit globaal budget vertoont een jaarlijkse groei. De toename in 2007 t.o.v. het voor 2006 geldende globale budget is o.m. toe te schrijven aan:

- de indexering toegepast op de component "lonen" en op de component "werking";
- de financiële injectie (bijkomend 12.500.000 EUR);
- een compensatie voor de verhoging van het vakantiegeld (CAO II);
- extra middelen toegekend voor de financiering van de schoolpremie;
- een extra budget voor het wegwerken van de structurele achterstand voor de betaling van de RSZ-voorschotten m.b.t. de maanden oktober en november (11.294.597 EUR).

2.1.3 Evolutie van de componenten van het globaal budget

In punt 2.1.2 werd de opbouw van het globale budget gedetailleerd weergegeven. In onderstaande grafiek wordt de evolutie van het globale budget weergegeven vanuit de ontwikkeling van de 4 deelcomponenten.

De werkingssuitkeringen vormen het hoofdbestanddeel van het globaal budget. Tijdens de beschouwde periode stijgt het bedrag ervan, in absolute termen, elk jaar.

In uitvoering van het structuurdecreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen werden aan de hogescholen bijkomende middelen toegekend o.m. voor academisering van de opleidingen van 2 cycli (academiseringsmiddelen), voor omvorming naar de BAMA-structuur en voor de innovatie en flexibilisering (aanvullende middelen). Beide budgetten zorgden vanaf 2003 jaarlijks voor een belangrijke toename van het budget voor de niet-centrale voorafnames. Deze trend zette zich in 2007 evenwel niet verder door. In 2007 groeide het budget voor de niet-centrale voorafnames vooral als gevolg van een verdere verhoging van de "financiële injectie" (+ 12.500.000 EUR t.o.v. 2006) en door het toekennen van een extra budget voor het wegwerken van de structurele achterstand voor de betaling van de RSZ-voorschotten m.b.t. de maanden oktober en november (11.294.597 EUR).

Omwille van het uitdovende karakter van het TBS 55+ ov-stelsel dalen, door de uitstap van de pensioengerechtigden, de middelen die voor de financiering ervan vereist zijn. Door het mechanisme van de ingebouwde vertraging in de terugbetaling aan de hogescholen van 5/6^e van de loonlast van het personeel dat van deze TBS-regeling gebruik maakte, kwam dit pas in het begrotingsjaar 2004 voor het eerst duidelijk tot uiting. De toename van het hiervoor voorziene budget in 2006 staat haaks op deze logica. De voor 2004 en 2005 voorziene middelen bleken evenwel niet toereikend om de reële kosten ervan te dekken. Het budget werd in 2006 dan ook opgetrokken, niet alleen om de reële kosten voor 2006 te dekken maar ook om de tekorten van 2004 en 2005 aan te zuiveren. In 2007 zette de logische dalende trend zich echter opnieuw door.

Vanaf het academiejaar 2002-2003 worden de in artikel 195bis, § 5, van het hogescholendecreet bedoelde personeelsleden die geen tewerkstelling hebben in de opleiding kinesitherapie, niet meer betaald ten laste van de werkingsuitkeringen van de hogeschool maar via een centrale voorafname (centraal fonds). Via het centraal fonds worden eveneens de salarissen van de op 31 december 1995 in het gemeenschapsonderwijs benoemde leden van het meesters-, vak- en dienstpersoneel betaald (art 179, 6° van het hogescholendecreet). Gezien het uitdovende karakter van beide regelingen is het logisch dat de loonlast van de betrokken personeelsleden geleidelijk afneemt. Dat het bedrag van de centrale voorafnames (+ 3,01 % t.o.v. 2006) uiteindelijk toch groeide komt dan ook uitsluitend op rekening van de toename van de "Kinderbijslagen".

Als gevolg van deze ontwikkelingen stijgt het aandeel van de niet-centrale voorafnames in het globaal budget vrij sterk en dit vooral ten koste van het aandeel van de werkingsuitkeringen.

Componenten van het globaal budget	2003	2004	2005	2006	2007
Werkingsuitkeringen	87,73 %	87,70 %	87,50 %	85,02 %	82,72 %
TBS / TBS-fonds	6,01 %	5,29 %	4,52 %	4,58 %	3,69 %
Niet-centrale voorafnames (excl. TBS)	2,07 %	2,97 %	4,09 %	6,92 %	10,21 %
Centrale voorafnames (excl. TBS en excl. Controle)	4,19 %	4,04 %	3,89 %	3,47 %	3,38 %
Gloobaal budget	557.132.000	570.118.086	580.569.000	607.649.000	642.486.935

De werkingsuitkeringen zijn samengesteld uit 3 componenten: het historisch forfait (HF – art. 194 van het hogescholendecreet), de component op basis van de studentenpopulatie (art. 195) en de component op basis van de onderwijsbelastingseenheden (art. 193). Volgende tabel geeft de procentuele verdeling van de werkingsuitkeringen over deze 3 componenten in de periode 2003-2007. Het relatieve belang van de onderscheiden componenten is nauwelijks gewijzigd i.v.m. het boekjaar 2006, maar het dalende aandeel van het historisch forfait zette zich wel verder door .

Componenten van de werkingsuitkeringen	Afkorting	2003	2004	2005	2006	2007
- historisch forfait	HF	18,66 %	18,51 %	18,49 %	18,47 %	18,27 %
- studenten (*)	S * BFS	16,27 %	16,30 %	16,30 %	16,31 %	16,35 %
- onderwijsbelastingseenheden	SOBE * BOBE	65,07 %	65,19 %	65,21 %	65,22 %	65,39 %
Werkingsuitkeringen = HF + (SOBE * BOBE) + (S * BFS)	W	488.779.023	499.988.237	508.026.176	516.644.498	531.451.806

(*) : 1996 tot 2000 : berekening op basis van gemiddeld aantal studenten 91-95
vanaf 2001 : berekening op basis van gemiddeld aantal studenten 96-00

3 Financiële analyse van de jaarrekeningen van de hogescholen

3.1 Consolidatie en vergelijkbaarheid

De financiële analyse werd uitgevoerd op de geconsolideerde⁷ gegevens van 21 hogescholen.

Op basis van deze financiële analyse worden per hogeschool enkele financiële kengetallen weergegeven. Dit moet de hogescholen toelaten hun financiële gegevens te positioneren binnen de sector.

3.2 Actualisatie “loonmassa december”

Per einde 2006 boekten de hogescholen, in toepassing van een advies van de IBR-werkgroep Hoger Onderwijs, hun historische langetermijnvorderingen m.b.t. de lonen van december 1995, het vakantiegeld 1995 en de RSZ 4° kwartaal 1995 (m.b.t. het statutair personeel) af en vervingen dit door een anticipatie (via een overlopende actiefrekening) op de enveloppe voor het volgende boekjaar en dit op basis van het geactualiseerde bedrag (loonmassa december 2006) van de betreffende personeelsschulden. Enkel de Katholieke Zuid-West-Vlaanderen wachtte met de uitvoering van dit advies tot het boekjaar 2007.

De toepassing van het actualisatieprincipe van de “loonmassa december” werd in 2007 gekleurd door het gegeven dat het Agentschap voor het eerst RSZ-voorschotten betaalde voor de maanden oktober en november 2007. Deze voorschotten werden gefinancierd via een verhoging van de enveloppe 2007 (“inhaalbeweging RSZ”: 11 294 597 EUR). Door de betaling van beide voorschotten viel de “loonmassa december 2007” (59 751 368 EUR) lager uit dan de “loonmassa december 2006” (66 364 861 EUR). Per saldo had de actualisatie van de “loonmassa december” dus een negatieve invloed op het resultaat van 6 613 493 EUR. De invloed van de “inhaalbeweging RSZ” en de actualisatie van de “loonmassa december” dient echter als één geheel beschouwd te worden, zodat er per saldo een batig effect van 4 681 104 EUR op het resultaat overbleef.

---

⁷ Conform met de huidige regelgeving verstrekken de hogescholen geen informatie over de transacties die ze uitvoeren met andere hogescholen. Daardoor is het onmogelijk om de geconsolideerde financiële informatie te corrigeren voor de vorderingen en schulden of de opbrengsten en kosten die verband houden met verrichtingen tussen de hogescholen onderling. Deze onderlinge transacties blijven beperkt in omvang, daardoor geeft de geconsolideerde informatie toch een getrouw beeld van het vermogen en de financiële positie van de hogeschoolsector.

	(a)	(b)	[c = (a - b)]	(d)	[e = (d + c)]
	loonmassa december 2007	loonmassa december 2006	effect actualisatie loonmassa	bedrag inhaaloperatie RSZ	globaal effect op resultaat
Hogeschool Antwerpen	4.436.401	4.666.729	-230.328	824.015	593.687
Plantijn-Hogeschool	1.439.300	1.568.602	-129.302	281.344	152.042
Karel De Grote-Hogeschool - Antwerpen	4.362.696	4.525.632	-162.936	702.418	539.482
Katholieke Hogeschool Kempen	3.459.552	3.851.798	-392.246	643.189	250.943
Erasmushogeschool Brussel	2.865.877	3.226.662	-360.785	553.060	192.275
Hogeschool Sint-Lukas Brussel	782.563	863.772	-81.209	153.262	72.053
Hogeschool voor Wetenschap en Kunst	4.061.044	4.474.134	-413.090	671.025	257.935
Katholieke Hogeschool Leuven	2.814.928	3.387.922	-572.994	552.847	-20.147
Katholieke Hogeschool Mechelen	2.133.368	2.371.526	-238.159	387.551	149.392
Hogeschool Gent	7.612.027	8.668.517	-1.056.490	1.532.568	476.078
Katholieke Hogeschool Sint-Lieven	2.804.861	2.859.692	-54.831	501.208	446.377
XIOS Hogeschool Limburg	1.501.263	1.685.715	-184.452	316.713	132.261
Katholieke Hogeschool Limburg	3.147.004	3.547.289	-400.285	574.159	173.874
Provinciale Hogeschool Limburg	2.112.938	2.475.132	-362.194	426.755	64.561
Hogeschool West-Vlaanderen VAH	2.121.947	2.302.634	-180.687	432.035	251.348
Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende	1.858.410	2.097.426	-239.016	348.143	109.127
Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen	3.098.145	3.668.263	-570.118	630.001	59.883
Europese Hogeschool Brussel	2.412.197	2.700.403	-288.206	464.225	176.019
Groep T - Hogeschool Leuven	1.172.029	1.232.955	-60.926	218.935	158.009
Arteveldehogeschool	4.231.329	4.674.165	-442.836	803.490	360.654
Lessius Hogeschool Antwerpen	1.323.490	1.515.892	-192.402	277.654	85.252
TOTAAL	59.751.368	66.364.861	-6.613.493	11.294.597	4.681.104

Daar de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen pas in het boekjaar 2007 haar historische langetermijnvordering afboekte en het actualisatieproces bijgevolg terugging tot de "loonmassa december 1995", boekte de hogeschool, conform met de geest van het advies van de IBR-werkgroep Hoger Onderwijs, het verschil tussen de "loonmassa december 2006" en de "loonmassa december 1995" als een aanwas op de rekening "Patrominium" (+ 1.773.326 EUR).

3.3 Geconsolideerde resultatenrekening⁸

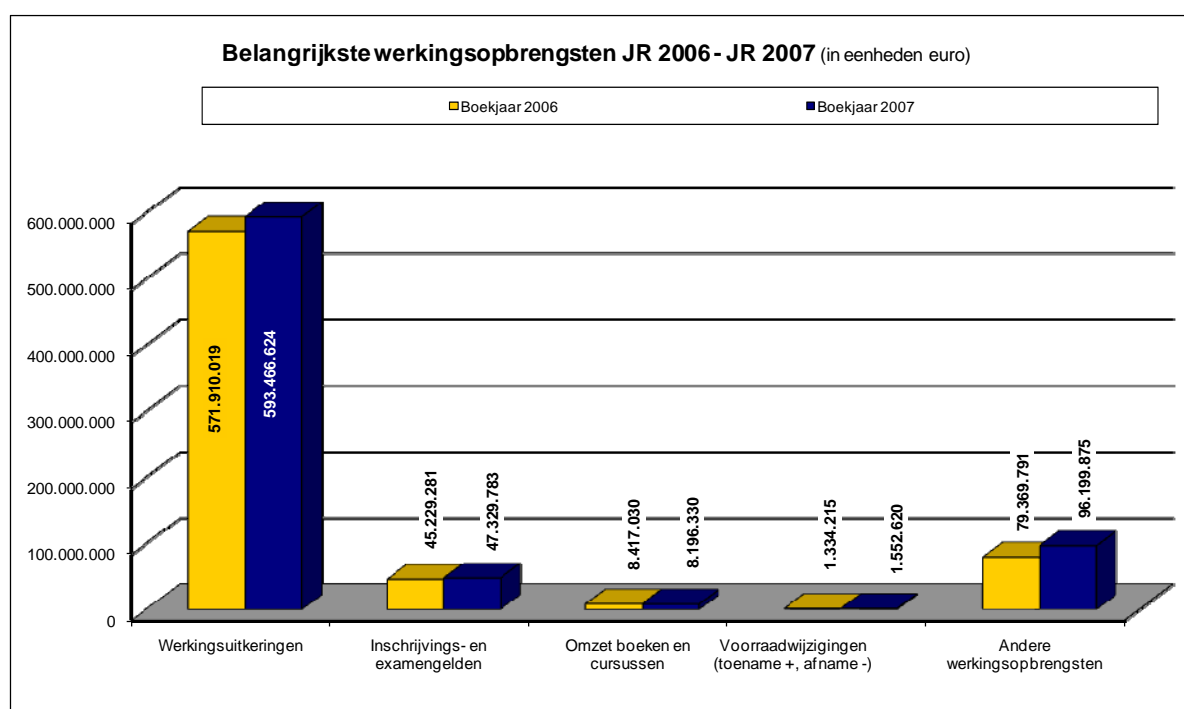
Geconsolideerde resultatenrekening (jaarrekeningen 2003 - 2004 - 2005 - 2006 - 2007, begroting 2007)							
	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2003	2004	2005	2006	2007	2007
<i>(in eenheden euro)</i>							
I. Werkingsopbrengsten	70/74	636.886.097	657.729.417	670.164.603	706.260.336	746.745.232	715.100.525
A.1. Werkingsuitkeringen (toelichting XII.A.)	700	524.632.324	535.470.764	543.118.954	571.910.019	593.466.624	583.932.778
A.2. Inschrijvings- en examengelden	701/2	44.061.004	45.090.935	45.858.418	45.229.281	47.329.783	45.457.826
A.3. Omzet boeken en cursussen	703	7.841.673	8.483.615	8.740.101	8.417.030	8.196.330	8.600.168
A.4. Sociale toelagen	704	0	0	0	0	0	0
B. Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	0	1.435.847	1.169.170	1.334.215	1.552.620	1.760.040
C. Geproduceerde vaste activa	72	70.870	0	0	0	0	0
D. Andere werkingsopbrengsten (toelichting XII.B)	74	60.280.226	67.248.256	71.277.959	79.369.791	96.199.875	75.349.713
II. Werkingskosten (-)	60/64	612.904.671	635.941.168	659.777.057	692.515.839	723.278.475	735.739.586
A. Verbruikte goederen	60	10.920.903	10.908.735	11.047.411	10.343.994	10.199.781	10.412.538
B. Diensten en diverse goederen	61	98.827.290	104.059.068	107.524.597	116.365.627	123.687.256	126.394.605
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen (toelichting XII.C.2.)	62	471.971.796	485.859.397	502.478.616	525.232.424	544.451.582	552.458.588
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	35.898.234	37.733.102	38.749.988	39.656.229	41.317.667	46.210.301
E. Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen (toevoegingen +, terugnemingen -) (toelichting XII.D)	631/4	388.771	382.166	317.440	251.605	464.304	9.000
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (toevoegingen +, bestedingen en terugnemingen -) (toelichting XII.C.3. en E.)	635/7	(6.168.659)	(4.236.748)	(1.626.988)	(411.338)	1.733.358	(970.489)
G. Andere werkingskosten (toelichting XII.F.)	640/8	1.066.336	1.235.448	1.285.993	1.077.298	1.424.527	1.225.043
H. Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten (-)	649	0	0	0	0	0	0
III. Werkingsoverschot/(werkingstekort)	70/64	23.981.426	21.788.249	10.387.546	13.744.497	23.466.757	(20.639.061)
IV. Financiële opbrengsten	75	12.987.214	12.817.026	14.384.235	16.923.170	21.271.862	15.189.753
A. Opbrengsten uit financiële vaste activa	750	0	0	0	0	0	0
B. Opbrengsten uit vlottende activa	751	4.656.361	4.128.939	5.259.898	6.302.772	9.628.944	4.373.983
C. Andere financiële opbrengsten (toelichting XIII.A.)	752/9	8.330.853	8.688.087	9.124.336	10.620.398	11.642.918	10.815.770
V. Financiële kosten (-)	65	2.704.317	2.995.965	3.340.501	3.643.767	4.523.221	4.443.244
A. Kosten van schulden (toelichting XIII.B.)	650	2.642.045	2.747.479	2.995.607	3.307.495	4.164.619	4.246.590
B. Waardeverminderingen op vlottende activa andere dan bedoeld onder II.E. (toevoegingen +, terugnemingen -) (toelichting XIII.C.)	651	(347.338)	(182.763)	(10.055)	28.562	98.572	41.000
C. Andere financiële kosten (toelichting XIII.E.)	652/9	409.610	431.249	354.949	307.710	260.030	155.654
VI. Overschot/(tekort) uit de gewone activiteiten	70/65	34.264.323	31.609.310	21.431.280	27.023.900	40.215.399	(9.892.552)
VII. Uitzonderlijke opbrengsten	76	1.845.914	1.767.937	1.678.794	4.402.100	5.405.489	3.410.184
VIII. Uitzonderlijke kosten (-)	66	526.339	1.913.005	2.180.738	1.642.242	838.292	27.993
IX. Overschot/(tekort) van het boekjaar	70/66	35.583.898	31.464.242	20.929.336	29.783.758	44.782.596	(6.510.361)

⁸ In de rubriek 701/2 "Inschrijvings- en examengelden" worden thans de opbrengsten uit "Studiegelden" geboekt.

3.3.1 Geconsolideerde werkingsopbrengsten

3.3.1.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2006 - 2007

De horizontale analyse heeft tot doel na te gaan hoe de financiële gegevens evolueerden in de tijd. De 21 hogescholen realiseerden in het boekjaar 2007 een geconsolideerde werkingsopbrengst van 746.745.232 EUR. De vergelijking van de (belangrijkste) rubrieken van de werkingsopbrengsten uit de geconsolideerde jaarrekeningen 2006 en 2007 wordt in volgende grafiek weergegeven.

Tijdens het boekjaar 2007 groeiden de geconsolideerde werkingsopbrengsten met 5,7%. In absolute bedragen is dit een toename met 40.484.896 EUR (zie volgende tabel⁹). Het groeiritme van de werkingsopbrengsten ligt hiermee in lijn met de in 2006 gerealiseerde groei (+ 5,4%).

Werkingsopbrengsten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR06	JR07-JR06
		2006	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>					
I. Werkingsopbrengsten	70/74	706.260.336	746.745.232	+ 40.484.896	+ 5,7 %
Werkingsuitkeringen	700	571.910.019	593.466.624	+ 21.556.605	+ 3,8 %
Inschrijvings- en examengelden	701/2	45.229.281	47.329.783	+ 2.100.502	+ 4,6 %
Omzet boeken en cursussen	703	8.417.030	8.196.330	- 220.700	- 2,6 %
Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	1.334.215	1.552.620	+ 218.405	+ 16,4 %
Geproduceerde vaste activa	72	0	0	+ 0	VB = 0
Andere werkingsopbrengsten	74	79.369.791	96.199.875	+ 16.830.084	+ 21,2 %

De hoofdbron van de werkingsopbrengsten, nl. de “Werkingsuitkeringen”, neemt, in absolute termen, het leeuwenaandeel van deze toename voor haar rekening. Deze niet onaanzienlijke groei is o.m. het gevolg van de toekenning van het tweede luik van de “financiële injectie”, van de toename van de basisenveloppe (door indexering en door de toegekende compensatie voor het verhoogde vakantiegeld) en van de extra middelen toegekend in het kader van het wegwerken van de structurele achterstand voor de betaling van RSZ-voorschotten m.b.t. de maanden oktober en

⁹ JR = jaarrekening, BG = begroting, VB = vorig boekjaar

november van het lopende begrotingsjaar. Deze laatste factor moet echter gezien worden in samenhang met de actualisatie van de "loonmassa december" (zie punt 3.2), waardoor het positieve effect ervan op het globale volume van de werkingsuitkeringen enigszins afgeremd werd.

Er waren echter ook componenten die minder middelen voortbrachten dan voorheen. De afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel vertaalt zich in een logische vermindering van de opbrengsten uit "Terugbetaling TBS 55+ ov". Volledigheidshalve dient evenwel opgemerkt dat deze daling ook langs de kostenzijde terug te vinden is (saldo van lagere loonkosten en aangewende voorzieningen), zodat deze minderopbrengst geen wezenlijke verarming van de beschikbare werkingsmiddelen inhoudt. Andere componenten stegen of daalden omwille van specifieke redenen: "uitkering bevallingsverloven" (aantal bevallingen) en de opbrengsten m.b.t. initiële lerarenopleidingen van academisch niveau en m.b.t. de voortgezette lerarenopleidingen (het aantal in vorig boekjaar afgeleverde diploma's - art 179 van het hogescholendecreet). Uiteraard heeft de toegepaste indexering het bedrag van elke component gunstig beïnvloed.

De tijdens een academiejaar ontvangen studiegelden hebben betrekking op twee kalenderjaren en dienen bijgevolg ook deels overgedragen te worden naar het volgende boekjaar. Het commissariaat stelde een werkblad ter beschikking van de hogescholen dat toeliet de berekening en de versleuteling van de opbrengsten uit studiegelden tot in detail op te volgen. De voor 2007 geboekte opbrengsten liggen 4,6 % hoger dan in 2006. De hogescholen geven diverse verklaringen voor de geboekte meer- of minderopbrengsten:

- de flexibilisering van het onderwijs zorgde er voor dat de studiegelden gelinkt werden aan het aantal studiepunten waarvoor de studenten inschreven. In de praktijk betalen hierdoor minder studenten dan voorheen het maximumbedrag;
- de herschikking van het programma-aanbod;
- toe- of afname van het aantal studenten in de reguliere maar ook in de voortgezette opleidingen;
- indexatie van de inschrijvingsgelden;
- andere timing in de organisatie van cursussen waarbij de opbrengsten gerelateerd worden aan het boekjaar waarin ze georganiseerd worden;
- gewijzigde studentenmix (bv groter aandeel van de beursstudenten in de totale populatie, wat een negatieve invloed heeft op de geboekte opbrengsten).

De opbrengsten uit "Omzet boeken en cursussen" daalden met 2,6 % (- 220.700 EUR) t.o.v. 2006. (11 hogescholen zien hun opbrengsten dalen, 7 boeken een toename en 3 hogescholen boeken net als in de voorbije jaren geen opbrengsten voor deze rubriek). Voor individuele hogescholen zal de evolutie van het aantal studenten ongetwijfeld een verklarende factor vormen (in positieve of negatieve zin), maar de dalende trend heeft ongetwijfeld te maken met de toenemende mate van outsourcing van de verkoop van boeken en cursussen. Bij outsourcing boekt de hogeschool immers alleen het ontvangen commissieloon als opbrengst. Of deze daling een negatieve impact heeft op het werkingsresultaat van de hogeschool is lang niet zeker. Immers de beslissing tot outsourcing beïnvloedt ook de kosten van "Verbruikte goederen" (zie 3.3.2.1). Nieuw is het fenomeen waarbij hogescholen, als element in hun recruteringscampagne, aan de eerstejaars gratis cursussen bedelen. Hoewel dit beleid nog geen courant gebruik is, heeft het ongetwijfeld een negatieve invloed op de evolutie van de opbrengsten.

In de verslaggeving over het boekjaar 2004 werd reeds gemeld dat twee hogescholen (KdG en KHBO) hun projecten in uitvoering verwerken via een activering onder de voorraadpost "Projecten in uitvoering" (onderdeel van de op de actiefzijde van de balans opgenomen voorraden). Deze boekingswijze omvat ook het gebruik van de rekening "Voorraadjwijzigingen projecten in uitvoering" (code 71 van de resultatenrekening) om de wijzigingen in de voorraadwaarde van de zelf geproduceerde voorraden te verklaren. De in 2007 geboekte voorraadjwijziging (toename met 218.405 EUR t.o.v. 2006) is evenwel neutraal t.a.v. het resultaat want deze geeft enkel aan dat de aan de lopende projecten bestede kosten hoger liggen dan vorig boekjaar. Het resultaat op de lopende projecten wordt door beide hogescholen immers pas bij de afwerking van het project in het resultaat opgenomen (completed contract methode). Tot nu hebben beide hogescholen nog geen navolging gekregen in de toepassing van deze boekhoudtechniek. Mogelijk zal dit binnen afzienbare tijd wijzigen, daar de Commissie voor Boekhoudkundige Normen (CBN) een advies terzake voorbereidt.

Op geconsolideerde basis nemen de "Andere werkingsopbrengsten" tijdens het boekjaar 2007 toe met 21,2% t.o.v. het boekjaar 2006. Deze rubriek omvat een ruime verscheidenheid aan opbrengsten (PWO-middelen, bepaalde subsidies, verkopen van pedagogisch materiaal, nevenactiviteiten, huuropbrengsten, giften, allerhande doorgerekende kosten...). Alle hogescholen, op één uitzondering na, zien de opbrengsten binnen deze rubriek toenemen en verwijzen hiervoor naar:

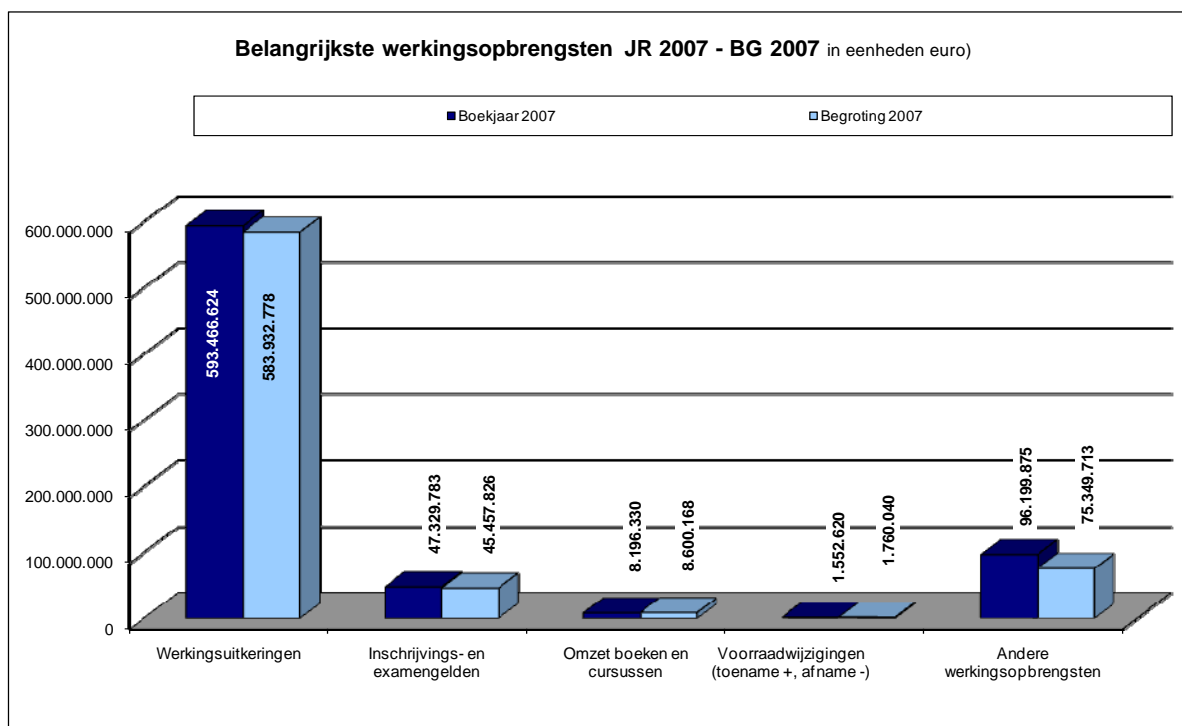
- hogere opbrengsten uit maatschappelijke dienstverlening;
- hogere kostenverrekening, bv. verrekening van studiereizen aan studenten;
- bijkomende middelen voor academisering (via Wetenschapsbeleid en via het Departement Onderwijs maar dan buiten de enveloppe);
- ruimere werkingsmiddelen voor internationalisering;
- toename van het aantal naar andere rechtspersonen gedetacheerde personeelsleden en de daaruit voortvloeiende kostenverrekening;
- hogere recuperatie van de bedrijfsvoorheffing voor onderzoeksassistenten;
- toename van de opbrengsten uit projecten.

3.3.1.2 Horizontale analyse: begroting 2007 – jaarrekening 2007

Bij het opstellen van de begroting maken de hogescholen meestal een voorzichtige raming van de opbrengsten. Deze werkwijze leidt elk jaar opnieuw tot hogere dan in de begroting voorziene werkingsopbrengsten. In het boekjaar 2007 is dezelfde tendens vast te stellen.

De geconsolideerde werkingsopbrengsten liggen 4,4% boven de gebudgetteerde werkingsopbrengsten, wat vertaald in absolute bedragen tot een zeer aanzienlijke meeropbrengst (+ 31.644.707 EUR) leidde.

Werkingsopbrengsten	Codes	Boekjaar	Begroting	JR07-BG07	JR07-BG07
		2007	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>					
I. Werkingsopbrengsten	70/74	746.745.232	715.100.525	+ 31.644.707	+ 4,4 %
Werkingsuitkeringen	700	593.466.624	583.932.778	+ 9.533.846	+ 1,6 %
Inschrijvings- en examengelden	701/2	47.329.783	45.457.826	+ 1.871.957	+ 4,1 %
Omzet boeken en cursussen	703	8.196.330	8.600.168	- 403.838	- 4,7 %
Voorraadjwijzigingen (toename +, afname -)	71	1.552.620	1.760.040	- 207.420	- 11,8 %
Geproduceerde vaste activa	72	0	0	+ 0	BG = 0
Andere werkingsopbrengsten	74	96.199.875	75.349.713	+ 20.850.162	+ 27,7 %

Traditioneel slaagden de hogescholen er in hun “Werkingsuitkeringen” vrij nauwkeurig, maar toch met enige voorzichtigheid in te schatten. Zij kunnen zich hiervoor baseren op de raming die AHoVoS hen in de aanloop naar de begrotingsopmaak meedeelt (per einde september). Bij de begrotingsopstelling konden de hogescholen echter de financiële weerslag van de actualisatie van de “loonmassa december” en de “inhaalbeweging m.b.t. de RSZ” niet verrekenen. De beslissingen terzake waren hen op dat ogenblik immers nog niet bekend. Het gecombineerde effect van beide leidde tot een niet-begrote meeropbrengst van 4.681.104 EUR. Wanneer abstractie zou gemaakt worden van dit niet te begroten bedrag, zou de afwijking beperkt gebleven zijn tot een meeropbrengst van 0,83 %. De hogescholen hebben bijgevolg, voor zover dit in hun mogelijkheden lag, hun “Werkingsuitkeringen” op een vrij realistische en tevens voorzichtige wijze ingeschat.

De begrote opbrengsten uit “Studiegelden” vallen in 2007 significant hoger uit dan begroot. De gerealiseerde meeropbrengst bedraagt 1.871.957 EUR (4,1 % van de begrote opbrengsten). De meest geciteerde verklaring hiervoor is een verwijzing naar de gestegen studentenpopulatie.

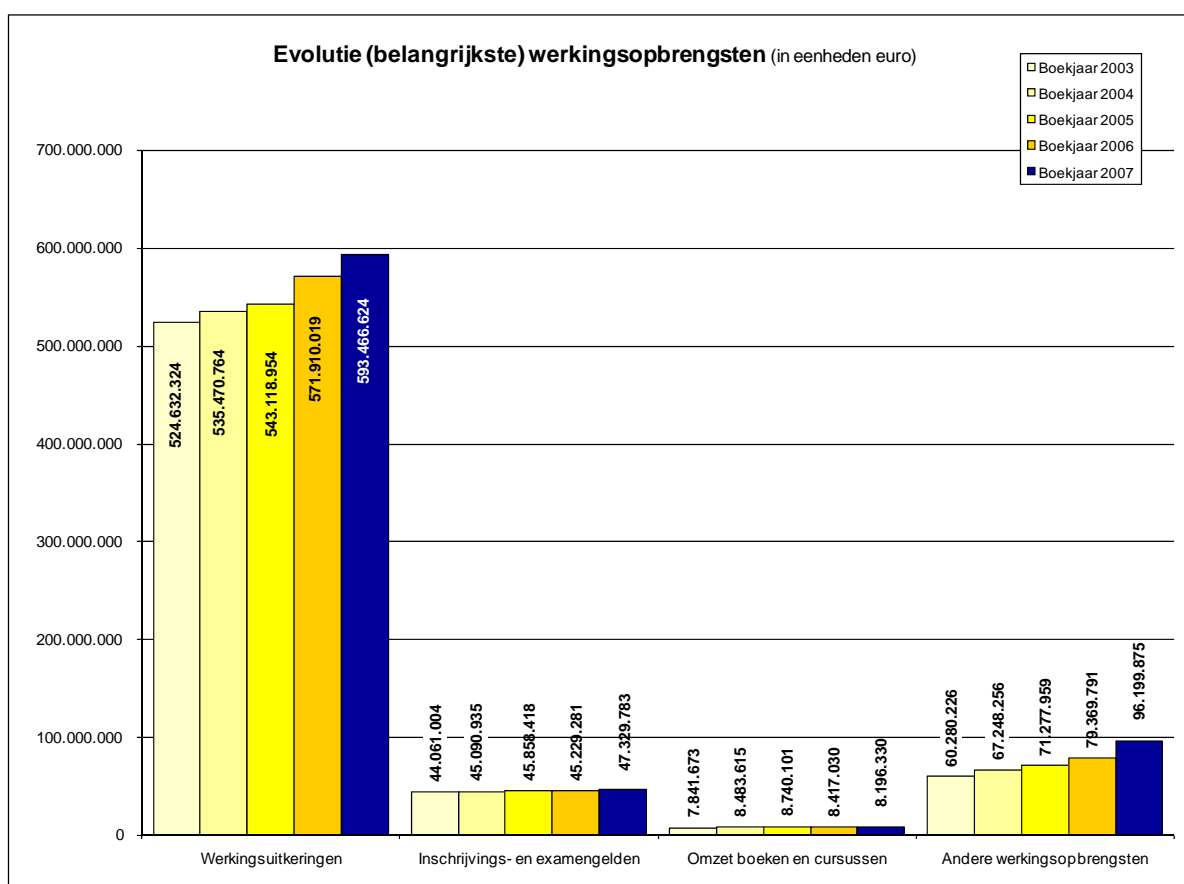
De omzet boeken en cursussen is 4,7 % lager dan geraamd in de begroting 2007. Drie hogescholen hebben geen actieve cursusdienst en hebben bijgevolg geen opbrengsten begroot. Acht hogescholen realiseerden meer opbrengsten en tien hogescholen minder opbrengsten dan verwacht. Per saldo realiseert de sector 403.838 EUR minder opbrengsten dan begroot. De toenemende trend tot outsourcing van de verkoop van boeken en cursussen werd bij de begrotingsopstelling blijkbaar onderschat.

De twee hogescholen (KdG en KHBO) die hun projecten in uitvoering verwerken via activering onder de voorraadpost “Projecten in uitvoering” (code 30 – activa balans) hebben de waarde van de voorraadwijziging m.b.t. deze projecten vrij nauwkeurig geraamd, vooral gelet op het feit dat de voortgang van een project bij de begrotingsopstelling moeilijk in te schatten is.

De voorzichtige ingesteldheid van de hogescholen bij het begroten van de werkingsopbrengsten is vooral te merken in de raming van de “Andere werkingsopbrengsten”. Deze brengen 27,7 % (20.850.162 EUR) meer op dan in de begroting voorzien. Door het eenmalige karakter van een deel van de activiteiten en de onzekerheid verbonden aan het binnenhalen van projecten (i.v.m. maatschappelijke dienstverlening of wetenschappelijk onderzoek) worden deze opbrengsten, door het merendeel van de hogescholen, elk jaar te laag gebudgetteerd. De toename van deze opbrengsten (bv. uit projecten of uit het doorrekenen van bepaalde kosten) moet echter gezien worden in combinatie met de toename van bepaalde kosten. Deze extra opbrengsten vertalen zich daarom niet noodzakelijk in een beter werkingsresultaat.

3.3.1.3 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 - 2007

De evolutie – in de periode 2003-2007 – van de vier belangrijkste componenten van de werkingsopbrengsten wordt hieronder grafisch voorgesteld:

Werkingsopbrengsten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
		2003	2004	2005	2006	2007
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>						
I. Werkingsopbrengsten	70/74	636.886.097	657.729.417	670.164.603	706.260.336	746.745.232
Jaarlijks groeipercentage			+ 3,3 %	+ 1,9 %	+ 5,4 %	+ 5,7 %
Index: 2003 = 100			103,3	105,2	110,9	117,2
A.1. Werkingsuitkeringen	700	524.632.324	535.470.764	543.118.954	571.910.019	593.466.624
Jaarlijks groeipercentage			+ 2,1 %	+ 1,4 %	+ 5,3 %	+ 3,8 %
Index: 2003 = 100			102,1	103,5	109,0	113,1
A.2. Inschrijvings- en examengelden	701/2	44.061.004	45.090.935	45.858.418	45.229.281	47.329.783
Jaarlijks groeipercentage			+ 2,3 %	+ 1,7 %	- 1,4 %	+ 4,6 %
Index: 2003 = 100			102,3	104,1	102,7	107,4
A.3. Omzet boeken en cursussen	703	7.841.673	8.483.615	8.740.101	8.417.030	8.196.330
Jaarlijks groeipercentage			+ 8,2 %	+ 3,0 %	- 3,7 %	- 2,6 %
Index: 2003 = 100			108,2	111,5	107,3	104,5
B. Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	0	1.435.847	1.169.170	1.334.215	1.552.620
Jaarlijks groeipercentage			VB = 0	- 18,6 %	+ 14,1 %	+ 16,4 %
Index: 2003 = 100			2003 = 0	2003 = 0	2003 = 0	2003 = 0
C. Geproduceerde vaste activa	72	70.870	0	0	0	0
Jaarlijks groeipercentage			- 100,0 %	VB = 0	VB = 0	VB = 0
Index: 2003 = 100			0,0	0,0	0,0	0,0
D. Andere werkingsopbrengsten	74	60.280.226	67.248.256	71.277.959	79.369.791	96.199.875
Jaarlijks groeipercentage			+ 11,6 %	+ 6,0 %	+ 11,4 %	+ 21,2 %
Index: 2003 = 100			111,6	118,2	131,7	159,6

De horizontale analyse van de werkingsopbrengsten van de 5 voorbije boekjaren leidt tot volgende vaststellingen:

- ◆ De geconsolideerde werkingsopbrengsten groeien jaarlijks aan. T.o.v. het boekjaar 2003 namen de werkingsopbrengsten toe met 17,2 %.
- ◆ In absolute bedragen is de groei van de werkingsuitkeringen de belangrijkste bron van meeropbrengsten. Deze werden enerzijds gerealiseerd door de jaarlijkse indexering van de enveloppe en anderzijds via de bijkomende input van financiële middelen door de Vlaamse Regering.
- ◆ De toename van de opbrengsten uit inschrijvings- en examengelden was over de periode 2003-2007 eerder beperkt (+ 7,4 %) . De flexibilisering van het onderwijs waarbij de studiegelden gelinkt worden aan het aantal studiepunten waarvoor de studenten inschrijven blijkt hier duidelijk een matigend effect uit te oefenen op de groei van deze inkomsten.
- ◆ De “Omzet boeken en cursussen” groeide in de beschouwde periode met 4,5 %. De groei van deze rubriek werd ongetwijfeld afgeremd door de tendens, bij meerdere hogescholen, om de verkoop ervan uit te besteden. Deze tendens komt vooral tot uiting bij de verkoop van boeken en in mindere mate bij de verkoop van cursussen. Bij uitbesteding heeft de te boeken opbrengst enkel betrekking op het commissieloon dat de hogeschool hiervoor ontvangt, maar staan er ook geen kosten tegenover.
- ◆ In de periode 2003-2007 was de component “Andere werkingsopbrengsten” de snelst groeiende factor van de geconsolideerde werkingsopbrengsten. In de beschouwde periode steeg deze opbrengst met 59,6 %. Voor de hogescholen was dit een belangrijke bron van bijkomende werkingsmiddelen, waar echter vaak ook bijkomende kosten tegenover stonden.

3.3.1.4 Verticale analyse: jaarrekening 2007

De hogescholen realiseren de geconsolideerde werkingsopbrengsten hoofdzakelijk met de opbrengsten van 4 rubrieken. De financiële middelen die de hogescholen ontvangen van de overheid (werkingsuitkeringen) blijven de belangrijkste opbrengstenbron. De relatief sterkere toename van de “Andere werkingsopbrengsten” vertaalt zich in een groeiend aandeel van deze opbrengstenrubriek. Dit gaat vooral ten koste van het aandeel van de “Werkingsuitkeringen”. De verschuivingen zijn echter te beperkt om hieraan een fundamentele betekenis toe te kennen.

3.3.1.5 Verticale analyse: jaarrekening 2003 - 2007

De structuuranalyse van de geconsolideerde werkingsopbrengsten wijst voor de periode 2003-2007 op een groeiend belang van de rubriek “Andere werkingsopbrengsten”. Uit de horizontale analyse van de werkingsopbrengsten kon al worden afgeleid dat deze rubriek over de periode 2003-2007 de snelst groeiende deelrubriek was. Deze evolutie gaat vooral ten koste van het aandeel van de “Werkingsuitkeringen” en in mindere mate van de “Studiegelden”.

De interpretatie van de groei van de “Andere werkingsopbrengsten” dient echter met de nodige omzichtigheid te gebeuren. Wanneer studenten bv in hogeschoolverband een buitenlandse reis maken, gebeurt het steeds vaker dat hogescholen de organisatie hiervan op zich nemen en de kosten doorrekenen aan de studenten. Deze voor het resultaat vaak neutrale operatie jaagt het bedrag van bepaalde kosten- en opbrengstenrekeningen (in dit voorbeeld de 61- en 74-rekeningen) de hoogte in, zonder dat er iets wezenlijks veranderd is in de werking van de hogeschool. Een analoge situatie doet zich voor wanneer vanuit de hogeschool personeelsleden gedetacheerd worden naar bv de vzw Studentenvoorzieningen en de loonlasten via facturatie gerecupereerd worden. Te gemakkelijk wordt de verhoging van de “Andere werkingsopbrengsten” toegeschreven aan de door de hogescholen geleverde inspanningen om derde geldstromen te creëren en/of uit te breiden. Enig voorbehoud is hier dus wel op zijn plaats.

Werkingsopbrengsten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
Verticale analyse - % aandeel in de Werkingsopbrengsten		2003	2004	2005	2006	2007	2007
I. Werkingsopbrengsten	70/74	636.886.097	657.729.417	670.164.603	706.260.336	746.745.232	715.100.525
Werkingsuitkeringen	700	82,4 %	81,4 %	81,0 %	81,0 %	79,5 %	81,7 %
Inschrijvings- en examengelden	701/2	6,9 %	6,9 %	6,8 %	6,4 %	6,3 %	6,4 %
Omzet boeken en cursussen	703	1,2 %	1,3 %	1,3 %	1,2 %	1,1 %	1,2 %
Sociale toelagen	704	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	0,0 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %
Geproduceerde vaste activa	72	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Andere werkingsopbrengsten	74	9,5 %	10,2 %	10,6 %	11,2 %	12,9 %	10,5 %

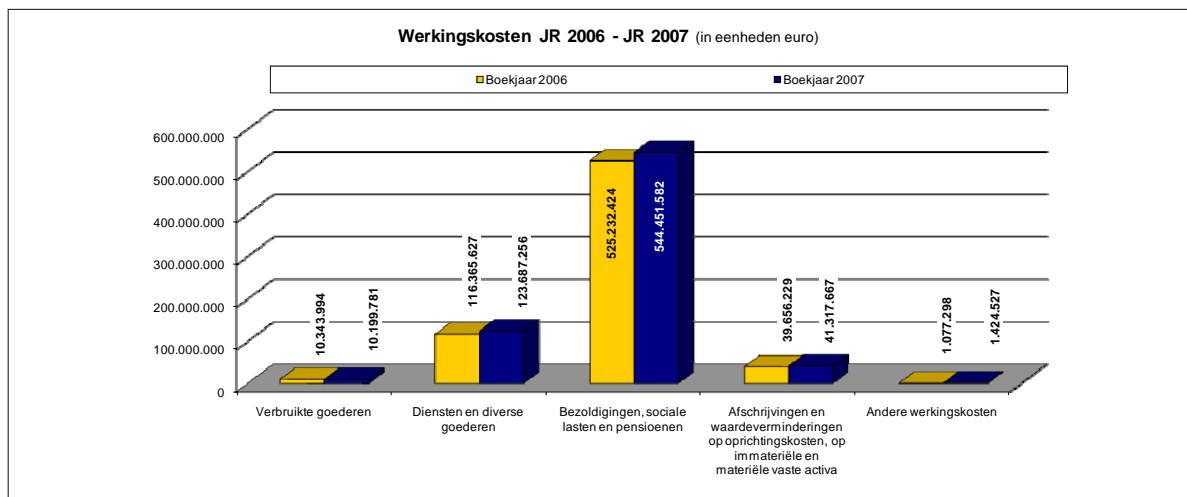
3.3.1.6 Verticale analyse: begroting 2007 – jaarrekening 2007

De samenstelling van de werkingsopbrengsten in de jaarrekening 2007 benadert de begrote structuur van de werkingsopbrengsten. De voorzichtige ingesteldheid waarmee de hogescholen hun begroting opstellen, leidt tot een systematische onderschatting van de opbrengsten. Vooral bij de rubriek waar de onzekerheid over de te verwachten opbrengsten het grootst is, de “Andere werkingsopbrengsten”, is dit duidelijk merkbaar. In realiteit is het relatieve belang van deze rubriek altijd hoger dan op basis van de begrote waarden kon afgeleid worden. In 2007 ging dit vooral ten koste van het aandeel van de “Werkingsuitkeringen”.

3.3.2 Geconsolideerde werkingskosten¹⁰

3.3.2.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2006 - 2007

Tijdens het boekjaar 2007 besteedden de 21 hogescholen 723.278.475 EUR aan werkingskosten. Voor de 5 belangrijkste kostenrubrieken wordt in onderstaande grafiek een vergelijking gemaakt tussen de werkelijke kost opgenomen in de geconsolideerde resultatenrekening 2006 en 2007.

¹⁰ Een aantal oorspronkelijke inrichtende machten bleven eigenaar van de gebouwen en stellen bijvoorbeeld d.m.v. een “gebruiksovereenkomst om niet” deze gebouwen ter beschikking van de nieuwe hogeschool. Dit leidt tot een onderschatting van de afschrijvingskosten en/of de huurkosten opgenomen in de resultatenrekeningen.

Tijdens het boekjaar 2007 stegen de werkingskosten met 4,4 % of 30.762.636 EUR. Deze groei is kleiner dan de in 2006 opgetreden groei: + 5 % (+ 32.738.782 EUR). De toename van de werkingskosten situeert zich in alle belangrijke rubrieken. De grootste kostenpost, de bezoldigingen, kende de grootste absolute groei en was bepalend voor het groeiritme van de totale werkingskosten.

Werkingskosten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR06	JR07-JR06
		2006	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>					
II. Werkingskosten	60/64	692.515.839	723.278.475	+ 30.762.636	+ 4,4 %
A. Verbruikte goederen	60	10.343.994	10.199.781	- 144.213	- 1,4 %
B. Diensten en diverse goederen	61	116.365.627	123.687.256	+ 7.321.629	+ 6,3 %
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	525.232.424	544.451.582	+ 19.219.158	+ 3,7 %
D. Afschrijvingen en waardevermind. op OPK, IMVA en MVA	630	39.656.229	41.317.667	+ 1.661.438	+ 4,2 %
E. Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvord.	631/4	251.605	464.304	+ 212.699	+ 84,5 %
F. Voorzieningen voor risico's en kosten	635/7	(411.338)	1.733.358	+ 2.144.696	+ 521,4 %
G. Andere werkingskosten	640/8	1.077.298	1.424.527	+ 347.229	+ 32,2 %
H. Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten	649	0	0	+ 0	VB = 0

De kosten voor "Verbruikte goederen" hebben in hoofdzaak betrekking op de aankoop van grondstoffen voor verwerking in de cafetaria's en cursusdiensten en op de aankoop van goederen voor doorverkoop (winkelverkoop). Deze kosten daalden met 1,4 % t.o.v. het vorige boekjaar. Een eenduidige verklaring hiervoor kan moeilijk aangegeven worden. Doordat de kosten voor deze rubriek eerder beperkt uitvallen, is de invloed van belangrijke mutaties in bepaalde hogescholen determinerend voor de evolutie ervan binnen de sector. Twaalf van de 21 hogescholen tekenen een daling op, twee hogescholen registreren geen kosten en zeven hogescholen zien deze kosten groeien. Ongetwijfeld weerspiegelt de daling van deze kosten de tendens tot uitbesteding van bepaalde diensten (bv de verkoop van boeken en cursussen) waardoor er voor de uitbestede diensten geen kosten meer geboekt moeten worden.

Slechts twee hogescholen slaagden er in de kosten voor "Diensten en diverse goederen" te reduceren, de geconsolideerde kosten stegen dan ook met 6,3 %. De toename van deze kosten kan toegeschreven worden aan een brede waaier van factoren: de geleverde inspanningen op het vlak van academisering, hogere budgetten voor communicatie, public relations, terugbetaling van reis- en verblijfskosten, stijgende kosten voor onderhoud en herstellingen van de gebouwen, hogere energieprijzen, informaticakosten en erelonen, duurdere onderhoudscontracten,... Deze kostengroei moet echter ook voor een deel gerelativeerd worden. Een belangrijk deel van de hier geboekte onderhoudskosten was gedekt door voorheen aangelegde voorzieningen. Andere kosten werden dan weer doorgerekend en moeten gezien worden in samenhang met de gestegen "Andere werkingsopbrengsten".

De kosten voor "Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen" groeiden (+ 3,7 %) tijdens het boekjaar 2007 o.a. door de uitbreiding van het personeelsbestand, de loonindexering (de extrapolatie van de indexsprong in november 2006), de toekenning van de biënnales. Verder heeft ook de verhoging van het vakantiegeld (CAO II) bijgedragen tot de groei van de totale loonlasten. De aangroei werd zowel bij de bezoldigingskosten betaald via AHoVoS als bij de bezoldigingskosten die de hogeschool zelf rechtstreeks betaalt, vastgesteld.

Het in 2007 uitgevoerde investeringspakket resulteerde in een toename van de afschrijvingskosten (+ 4,2%). Om de toename van de afschrijvingskosten te verklaren dient echter niet alleen rekening gehouden te worden met het investeringsvolume in 2007 (126.857.770 EUR), maar ook met de investeringsmix. De aard van de investeringen is immers bepalend voor het al of niet afschrijven en voor het toe te passen afschrijvingsritme, maar het effect hiervan is op basis van de gerapporteerde gegevens moeilijk in kaart te brengen.

De geboekte waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen stijgen vrij sterk (+ 84,5% tot 464.304 EUR). Gezien het relatief beperkte bedrag waarover het hier gaat, heeft deze toename weinig effect op het geheel van de kosten en op het resultaat.

De voorbije boekjaren oefenden de kosten van “Vorzieningen voor risico’s en kosten” een temperende invloed uit op de totaliteit van de werkingskosten. Het effect van de terugnamen/aanwendingen woog zwaarder dan dit van de toevoegingen. Dit effect zwakte met de jaren evenwel stelselmatig af. Het uitdovende TBS 55+ ov-stelsel is hieraan zeker niet vreemd. Er konden geen nieuwe personeelsleden meer toetreden tot dit stelsel terwijl anderzijds de laatste personeelsleden uitstapten omdat zij de pensioengerechtigde leeftijd hadden bereikt wat resulteerde in een daling van de aangewende voorzieningen. Bovendien werden de overige voorzieningen, op vraag van het commissariaat, aan een kritisch onderzoek onderworpen, wat in de voorbije jaren leidde tot een terugname van bepaalde voorzieningen omdat ze geen reden van bestaan meer bleken te hebben. Het volume van de terugnames van voorzieningen op deze grond daalde dan ook sterk. Tegelijk werden de hogescholen geconfronteerd met nieuwe voorzieningsnoden. Per saldo steeg het volume van de voorzieningen met 1.733.358 EUR.

De toename van de “Andere werkingskosten” vormt gezien het relatief beperkte belang ervan geen fundamenteel gegeven in de analyse van de evolutie van de werkingskosten. De vastgestelde stijging is toe te schrijven aan een veelheid van factoren waarin moeilijk een constante te vinden is.

3.3.2.2 Horizontale analyse: begroting 2007 – jaarrekening 2007

Traditioneel liggen de reële werkingskosten onder het begrote niveau. Dit is ook in 2007 het geval. Het werkelijke kostenbedrag is 1,7 % lager dan het geraamde bedrag, in absolute bedragen stemt dit overeen met een minkost van 12.461.111 EUR. Het valt niet uit te maken in welke mate dit moet toegeschreven worden aan een voorzichtige begrotingsopstelling (ramen van maximale kosten), dan wel aan een zuinig beleid bij de uitvoering van de begroting. Wel moet er vastgesteld worden dat het bedrag van de niet bestede, doch in de begroting voorziene kosten, opmerkelijk hoger uitvalt dan in vorig boekjaar (bedroeg in 2006 6.078.229 EUR of 0,9 % van de begrote werkingskosten).

Werkingskosten	Codes	Boekjaar	Begroting	JR07-BG07	JR07-BG07
		2007	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(in eenheden euro)</i>					
II. Werkingskosten	60/64	723.278.475	735.739.586	- 12.461.111	- 1,7 %
A. Verbruikte goederen	60	10.199.781	10.412.538	- 212.757	- 2,0 %
B. Diensten en diverse goederen	61	123.687.256	126.394.605	- 2.707.349	- 2,1 %
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	544.451.582	552.458.588	- 8.007.006	- 1,4 %
D. Afschrijvingen en waardevermind. op OPK, IMVA en MVA	630	41.317.667	46.210.301	- 4.892.634	- 10,6 %
E. Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvord.	631/4	464.304	9.000	+ 455.304	+ 5058,9 %
F. Voorzieningen voor risico's en kosten	635/7	1.733.358	(970.489)	+ 2.703.847	+ 278,6 %
G. Andere werkingskosten	640/8	1.424.527	1.225.043	+ 199.484	+ 16,3 %
H. Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten	649	0	0	+ 0	BG = 0

Budgetoverschrijdingen hebben zich gemanifesteerd bij de kosten voor “Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen”, “Voorzieningen voor risico’s en kosten” en “Andere werkingskosten”.

Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen zijn moeilijk begrootbaar. De problemen komen immers meestal pas na de begrotingsopstelling aan de oppervlakte. Budgetoverschrijdingen zijn hier dan ook vrij logisch. Ook bij het begroten van voorzieningen wordt men met dit probleem geconfronteerd. De noodzaak tot het aanleggen van bepaalde voorzieningen komt vaak pas tot uiting nadat de begroting is opgesteld. Vertragingen in de uitvoering van de begrote onderhouds- en herstellingswerken kunnen dan weer aanleiding geven tot belangrijke afwijkingen in de aanwending van voorheen gevormde voorzieningen t.a.v. wat begroot was.

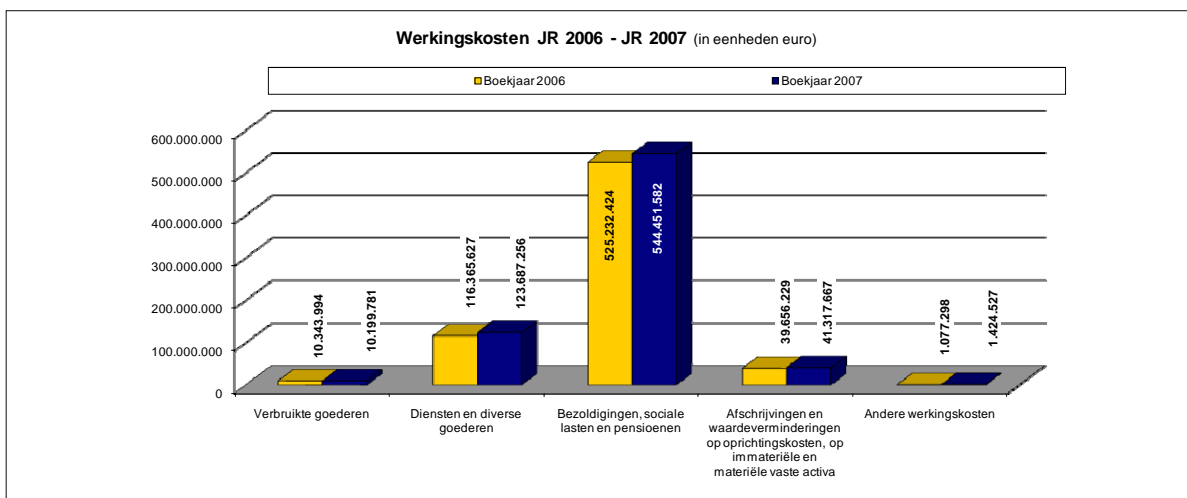
Bij de overige rubrieken werden de voorziene budgetten niet integraal aangewend, zij het dat de onderbesteding bij de rubriek “Verbruikte goederen” erg beperkt was.

In absolute bedragen zijn de zwaarste onderbestedingen terug te vinden bij de rubrieken “Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen” (8.007.006 EUR), “Afschrijvingen en waardeverminderingen” (4.892.634 EUR) en “Diensten en diverse goederen” (2.707.349 EUR).

De onderbesteding op het budget voor “Afschrijvingen en waardeverminderingen” is een jaarlijks weerkerend gegeven. Begrote investeringsprojecten lopen wel vaker vertraging op in hun uitvoering waardoor de afschrijvingen pas later dan voorzien in de begroting, beginnen te lopen.

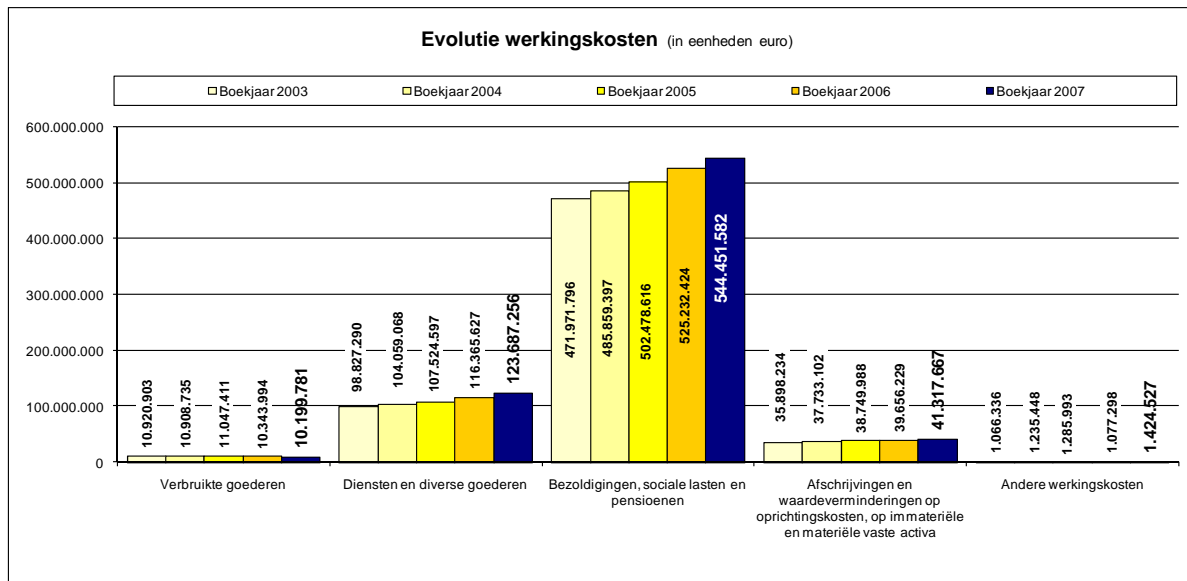
De onderbesteding bij de lonen is opmerkelijk groot. Deze onderbesteding is uitsluitend terug te vinden bij het personeel betaald via AhoVoS. De onderbesteding heeft zowel een volumecomponent (0,1 % van de in de begroting vooropgestelde tewerkstelling werd niet ingevuld) als een prijscomponent (de effectieve gemiddelde loonkost lag 1,4 % onder de in de begroting gehanteerde gemiddelde loonkost). Deze in wezen beperkte afwijkingpercentages leveren, gezien de grote massa waarop deze betrekking hebben, een significante onderbesteding in absolute termen.

De eveneens traditionele onderbesteding in de rubriek “Diensten en diverse goederen” valt in 2007 iets ruimer uit dan in 2006. Procentueel blijft de onderbesteding op hetzelfde niveau als in 2006, nl. 2% .

3.3.2.3 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 - 2007

De totale werkingskosten stegen van 2003 t.e.m. 2007 elk boekjaar. De evolutie van de 5 belangrijkste kostenrubrieken wordt hierna grafisch weergegeven.

Werkingskosten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
		2003	2004	2005	2006	2007
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>						
II. Werkingskosten	60/64	612.904.671	635.941.168	659.777.057	692.515.839	723.278.475
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 23.036.497	+ 23.835.889	+ 32.738.782	+ 30.762.636
Jaarlijks groeipercentage			+ 3,8 %	+ 3,7 %	+ 5,0 %	+ 4,4 %
Index: 2003 = 100			103,8	107,6	113,0	118,0
A. Verbruikte goederen	60	10.920.903	10.908.735	11.047.411	10.343.994	10.199.781
Jaarlijkse absolute mutatie			- 12.168	+ 138.676	- 703.417	- 144.213
Jaarlijks groeipercentage			- 0,1 %	+ 1,3 %	- 6,4 %	- 1,4 %
Index: 2003 = 100			99,9	101,2	94,7	93,4
B. Diensten en diverse goederen	61	98.827.290	104.059.068	107.524.597	116.365.627	123.687.256
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 5.231.778	+ 3.465.529	+ 8.841.030	+ 7.321.629
Jaarlijks groeipercentage			+ 5,3 %	+ 3,3 %	+ 8,2 %	+ 6,3 %
Index: 2003 = 100			105,3	108,8	117,7	125,2
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	471.971.796	485.859.397	502.478.616	525.232.424	544.451.582
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 13.887.601	+ 16.619.219	+ 22.753.808	+ 19.219.158
Jaarlijks groeipercentage			+ 2,9 %	+ 3,4 %	+ 4,5 %	+ 3,7 %
Index: 2003 = 100			102,9	106,5	111,3	115,4
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	35.898.234	37.733.102	38.749.988	39.656.229	41.317.667
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 1.834.868	+ 1.016.886	+ 906.241	+ 1.661.438
Jaarlijks groeipercentage			+ 5,1 %	+ 2,7 %	+ 2,3 %	+ 4,2 %
Index: 2003 = 100			105,1	107,9	110,5	115,1
E. Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen (+/-)	631/4	388.771	382.166	317.440	251.605	464.304
Jaarlijkse absolute mutatie			- 6.605	- 64.726	- 65.835	+ 212.699
Jaarlijks groeipercentage			- 1,7 %	- 16,9 %	- 20,7 %	+ 84,5 %
Index: 2003 = 100			98,3	81,7	64,7	119,4
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (+/-)	635/7	(6.168.659)	(4.236.748)	(1.626.988)	(411.338)	1.733.358
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 1.931.911	+ 2.609.760	+ 1.215.650	+ 2.144.696
Jaarlijks groeipercentage			+ 31,3 %	+ 61,6 %	+ 74,7 %	+ 521,4 %
Index: 2003 = 100			68,7	26,4	6,7	-28,1
G. Andere werkingskosten	640/8	1.066.336	1.235.448	1.285.993	1.077.298	1.424.527
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 169.112	+ 50.545	- 208.695	+ 347.229
Jaarlijks groeipercentage			+ 15,9 %	+ 4,1 %	- 16,2 %	+ 32,2 %
Index: 2003 = 100			115,9	120,6	101,0	133,6
H. Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten (-)	649	0	0	0	0	0
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 0	+ 0	+ 0	+ 0
Jaarlijks groeipercentage			VB = 0	VB = 0	VB = 0	VB = 0
Index: 2003 = 100			2003 = 0	2003 = 0	2003 = 0	2003 = 0

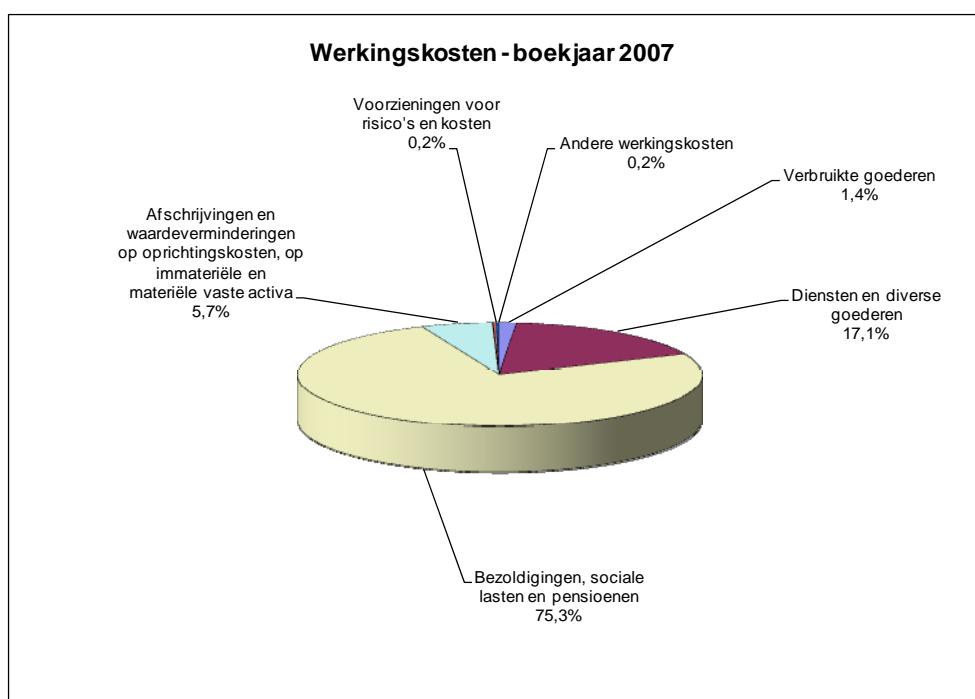
Aan de kostenzijde worden voor de periode 2003-2007 volgende tendensen vastgesteld: de totale werkingskosten liggen in 2007 18 % boven het kostenniveau van 2003 en zijn hiermee iets sneller gestegen dan de werkingsopbrengsten (+ 17,2 %).

- ♦ Het is logisch dat de evolutie van het totale kostenvolume gedetermineerd wordt door de belangrijkste deelcomponent(en). Bij de hogescholen zijn dit de loonkosten en de kosten voor diensten en diverse goederen. De loonkosten zijn in de beschouwde periode gestegen met 15,4%, de kosten voor diensten en diverse goederen met 25,2%. De totale kosten volgen met een stijging van 18% een tussenliggend groeipatroon.
- ♦ De bestedingen in de rubriek "Diensten en diverse goederen" kennen reeds jaren een bovengemiddelde groei. Omdat het hier om de tweede zwaarste kostenfactor gaat verdient de groei ervan continue aandacht. De jaarlijks weerkerende factoren die de hogescholen aanvoeren om de groei van deze kosten t.a.v. het vorige boekjaar te verklaren (zie punt 3.3.2.1), laten zich ook hier gevoelen. Toch moet de vastgestelde groei in zijn juiste context gezien worden. Bepaalde van deze kosten werden immers doorgerekend aan studenten (bv studiereizen) of derden, of waren gedekt door voorheen aangelegde voorzieningen (bv voor groot onderhoud).

- ◆ De evolutie bij de rubriek "Voorzieningen voor risico's en kosten" is vrij opmerkelijk. Daar waar er in 2003 nog sprake was van een belangrijk kostenremmend effect van de teruggenomen/aangewende voorzieningen is dit in 2007 omgezet in een reële kostenverhogende component. Bij het begin van de vergelijkingsperiode had het uitdovende karakter van het TBS 55+ ov-verhaal nog zijn volle uitwerking. Tegelijk werden er toen op vraag van het commissariaat ook heel wat voorzieningen zonder voorwerp teruggenomen. Beide effecten zijn intussen uitgewerkt, waardoor de nood tot het vormen van nieuwe voorzieningen duidelijk de bovenhand krijgt op de terugname/aanwending van voorheen gevormde voorzieningen.
- ◆ De kosten voor verbruikte goederen liggen in 2007 lager dan in het boekjaar 2003. Gelet op de inflatiecomponent zou een toename logischer geweest zijn. Deze verwachting werd evenwel doorkruist door de outsourcing van bepaalde verkopen (o.a. boeken).
- ◆ De jaarlijks aangehouden investeringsinspanningen veroorzaken een belangrijke stijging van de afschrijvingskosten. Deze kostenrubriek steeg in de beschouwde periode met 15,1%. De toename van deze kosten moet echter gerelativeerd worden. De hogescholen deden immers in aanzienlijke mate een beroep op investeringssubsidies om een deel van deze investeringen te financieren. De toerekening van deze investeringssubsidies zou de geboekte afschrijvingskosten ten dele moeten compenseren. Deze toerekening wordt in 2007 echter boekhoudkundig nog steeds verwerkt onder de financiële opbrengsten.
- ◆ De resterende kostenrubrieken ("Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen" en "Andere werkingskosten") vertonen weliswaar een bovengemiddelde groei, maar gelet op het beperkte volume ervan is deze ontwikkeling niet echt significant voor het geheel van de werkingskosten.

3.3.2.4 Verticale analyse: jaarrekening 2007

De structuur van de geconsolideerde werkingskosten wordt hieronder weergegeven. Voor elke component van de werkingskosten wordt het procentueel aandeel in de totale werkingskosten aangeduid. Drie kostencomponenten, nl. de diensten en diverse goederen, de bezoldigingskosten en de afschrijvingskosten nemen samen 98,1 % van de totale werkingskosten voor hun rekening.

3.3.2.5 Verticale analyse: jaarrekening 2003 - 2007

De structuuranalyse van de geconsolideerde werkingskosten geeft geen fundamentele verschuivingen in het relatieve belang van de diverse werkingskosten aan. Er werd in dit verslag reeds gewezen op de groei van de kosten voor diensten en diverse goederen. Deze rubriek ziet zijn aandeel in de totale werkingskosten inderdaad toenemen. Dit gaat vooral ten koste van het aandeel van de loonlasten.

Werkingskosten	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
Verticale analyse - % aandeel in de Werkingskosten		2003	2004	2005	2006	2007	2007
II. Werkingskosten	60/64	612.904.671	635.941.168	659.777.057	692.515.839	723.278.475	735.739.586
Verbruikte goederen	60	1,8 %	1,7 %	1,7 %	1,5 %	1,4 %	1,4 %
Diensten en diverse goederen	61	16,1 %	16,4 %	16,3 %	16,8 %	17,1 %	17,2 %
Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	62	77,0 %	76,4 %	76,2 %	75,8 %	75,3 %	75,1 %
Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	5,9 %	5,9 %	5,9 %	5,7 %	5,7 %	6,3 %
Waardeverminderingen op voorraden en werkingsvorderingen	631/4	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,0 %
Voorzieningen voor risico's en kosten	635/7	- 1,0 %	- 0,7 %	- 0,2 %	- 0,1 %	0,2 %	- 0,1 %
Andere werkingskosten	640/8	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %
Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten	649	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

3.3.2.6 Verticale analyse: begroting 2007 – jaarrekening 2007

De begrote structuur van de werkingskosten van het jaar 2007 sluit behoorlijk aan bij de werkelijke kostenstructuur. De uitvoering van de begroting heeft geen fundamentele verschuivingen in de structuur van de werkingskosten veroorzaakt. Traditioneel worden er minder investeringen uitgevoerd dan in de begroting voorzien zijn. Dit was ook in 2007 het geval. Hierdoor valt het aandeel van afschrijvingslasten in de jaarrekening lager uit dan op basis van de begroting kon verwacht worden. Dit komt vooral het aandeel van de loonkosten ten goede, dit niettegenstaande de onderbesteding van de begrote loonkosten.

3.3.3 Geconsolideerd werkingsoverschot / (werkingstekort) | 70/64 |

Het werkingsoverschot is het resultaat dat de hogescholen behalen uit hun courante activiteiten. In het boekjaar 2007 realiseerde de sector een werkingsoverschot (23.466.757 EUR) dat merkkelijk hoger (+ 70,7 %) uitvalt dan vorig boekjaar. In de beschouwde periode werd enkel in 2003 een nog groter werkingsoverschot gerealiseerd.

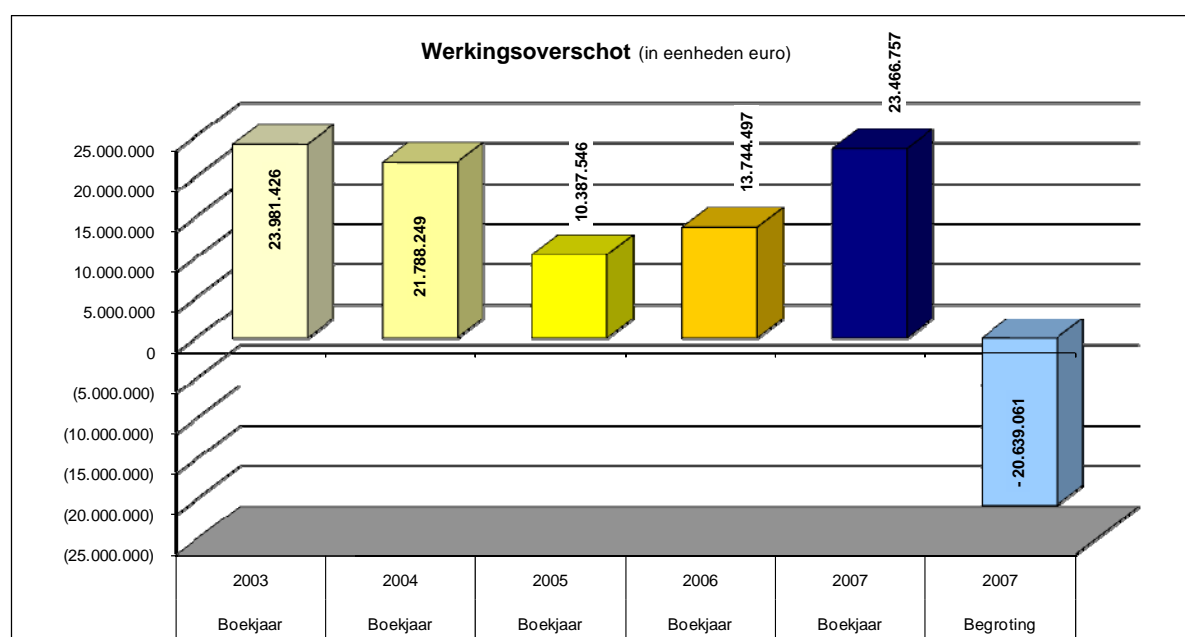
De sterke toename van het werkingsoverschot t.o.v. de voorbije jaren is toe te schrijven aan de opnieuw sterk opgelopen kloof tussen het groeiritme van de werkingsopbrengsten (in 2007 : + 5,7%) en dit van de werkingskosten (in 2007: + 4,4%). Dit vertaalt zich niet alleen tot een oplopend werkingsoverschot uitgedrukt in absolute termen (23.466.757 EUR t.o.v. 13.744.497 EUR in 2006), maar ook relatief uitgedrukt in functie van de totaliteit van de werkingsuitkeringen (700-rekeningen) is deze trend duidelijk merkbaar. Het gerealiseerde werkingsoverschot vertegenwoordigt in 2007 4% (t.o.v. 2,4% in 2006) van de ontvangen werkingsuitkeringen.

Het werkingsoverschot 2007 is veel gunstiger dan het in de begroting 2007 voorziene werkingstekort. Ook dit is een jaarlijks weerkerende vaststelling, maar dit keer is de afwijking (44.105.818 EUR) tussen het effectief gerealiseerde werkingsoverschot (23.466.757 EUR) en het begrote werkingstekort (- 20.639.061 EUR) onwezenlijk groot. Bij het opstellen van de begroting nemen de hogescholen terecht enige voorzichtigheid in acht. Dit vertaalt zich doorgaans in lagere werkingkosten en hogere werkingsopbrengsten dan begroot. Wanneer het effect van een dergelijke politiek de huidige proporties aanneemt, brengt dit ongetwijfeld de waarde van de begroting als beleidsinstrument in het gedrang. Het geeft de indruk dat de begroting eerder aangewend wordt om de overheid een signaal van onderfinanciering te geven dan als financiële vertaling van het beleid dat de sector voor ogen heeft.

Ten dele is de vastgestelde afwijking verschoonbaar. Ten tijde van de begrotingsopstelling hadden de hogescholen nog geen weet van de extra middelen toegekend in het kader van het wegwerken van de structurele achterstand voor de betaling van de RSZ-voorschotten m.b.t. de maanden oktober en november van het begrotingsjaar 2007. Na verrekening van het negatieve effect hiervan op de actualisatie van de "loonmassa december" verklaart dit per saldo een niet begrootbare verhoging van het werkingsresultaat met 4.681.104 EUR. Het resterende verschil is echter te ruim om dit toe te schrijven aan het principe van een voorzichtige begrotingsopstelling.

Werkingsoverschot / (Werkingstekort)	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>		2003	2004	2005	2006	2007	2007
Werkingsopbrengsten	70/74	636.886.097	657.729.417	670.164.603	706.260.336	746.745.232	715.100.525
Werkingskosten	60/64	612.904.671	635.941.168	659.777.057	692.515.839	723.278.475	735.739.586
Werkingsoverschot / (Werkingstekort)	70/64	23.981.426	21.788.249	10.387.546	13.744.497	23.466.757	(20.639.061)
Jaarlijkse absolute mutatie			- 2.193.177	- 11.400.703	+ 3.356.951	+ 9.722.260	
Jaarlijks groeipercentage			- 9,1 %	- 52,3 %	+ 32,3 %	+ 70,7 %	
Index: 2003 = 100			90,9	43,3	57,3	97,9	

3.3.4 Geconsolideerd financieel resultaat | 75 - 65 |

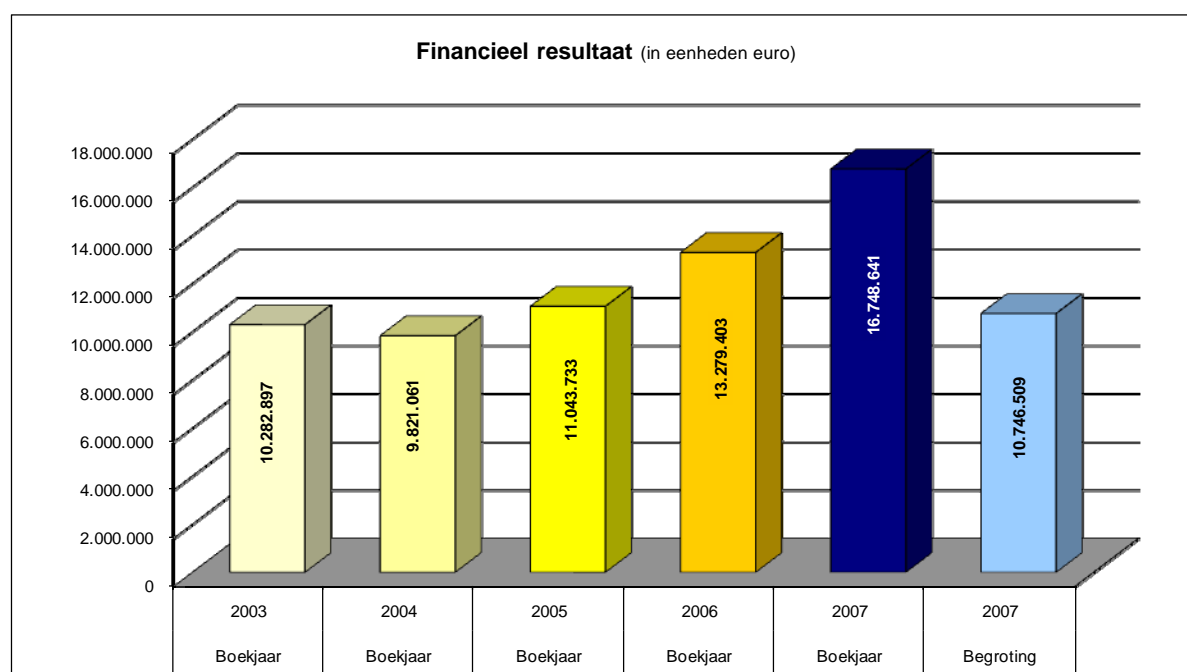
Het financieel resultaat is het verschil tussen de financiële opbrengsten en de financiële kosten. De continue groei van dit resultaat, zoals dit zich in het verleden manifesteerde, heeft zich behoudens een terugval in het boekjaar 2004, verder doorgezet.

De financiële opbrengsten zijn t.o.v. 2006 met 25,7 % (+ 4.348.692 EUR) gestegen. Dit is grotendeels toe te schrijven aan hogere opbrengsten uit geldbeleggingen en in bijkomende mate uit een hogere toerekening van investeringssubsidies. Het eerste houdt verband met de toegenomen geldbeleggingen, het laatste met de opname van bijkomende investeringssubsidies.

Ook de financiële kosten zijn gestegen, zij het dat de aanwas ervan (879.454 EUR) beduidend lager uitviel dan de toename van de financiële opbrengsten. De groei van de financiële kosten is vooral te herleiden tot toegenomen rentelasten. Gelet op de stijging van de uitstaande financiële schulden (kredietopnames bij financiële instellingen) is ook deze groei vrij logisch.

Per saldo lag het financieel resultaat 3.469.238 EUR hoger dan in 2006 en met een groei van 26,1 % t.o.v. het boekjaar 2006 en 62,9 % t.o.v. het boekjaar 2003 leverde het financieel resultaat een significante bijdrage (16.748.641 EUR) tot het overschot van het boekjaar 2007.

Financieel resultaat	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>		2003	2004	2005	2006	2007	2007
Financiële opbrengsten	75	12.987.214	12.817.026	14.384.235	16.923.170	21.271.862	15.189.753
Financiële kosten (-)	65	2.704.317	2.995.965	3.340.501	3.643.767	4.523.221	4.443.244
Financieel resultaat	75 - 65	10.282.897	9.821.061	11.043.733	13.279.403	16.748.641	10.746.509
Jaarlijkse absolute mutatie			- 461.836	+ 1.222.672	+ 2.235.670	+ 3.469.238	
Jaarlijks groeipercentage			- 4,5 %	+ 12,4 %	+ 20,2 %	+ 26,1 %	
Index: 2003 = 100			95,5	107,4	129,1	162,9	

Evenals bij het werkingsresultaat is er bij de begrotingsopmaak ook sprake van een onderschatting van het financieel resultaat. Deze onderschatting is een rechtstreeks gevolg van het feit dat het effectieve investeringsvolume in 2007 beduidend onder het begrote niveau lag. Ook dit is een traditioneel wekerende vaststelling, maar zorgt er wel voor dat er ook minder middelen nodig zijn om deze te financieren. Zo worden er minder eigen middelen aangewend dan voorzien, wat leidt tot hogere renteopbrengsten uit geldbeleggingen dan verwacht werd bij de begrotingsopstelling.

Er werden eveneens minder investeringssubsidies opgenomen dan begroot. Het is evenwel merkwaardig te moeten vaststellen dat de "Andere financiële opbrengsten" die toch grotendeels bestaan uit toegerekende investeringssubsidies desondanks hoger uitvallen dan begroot. Een logische verklaring ligt niet voor de hand maar mogelijk hebben de hogescholen de investeringssubsidies een andere bestemming gegeven dan zij bij de begrotingsopstelling in gedachten hadden. Door bv de investeringssubsidies aan te wenden ter dekking van rentelasten op lopende investeringskredieten of voor de aanschaf van snel afschrijfbaar activa i.p.v. voor niet- of traag afschrijfbaar activa, wijzigt de toe te rekenen opbrengst natuurlijk grondig.

De vertraging in de uitvoering van het begrote investeringsprogramma leidde er ook toe dat de hogescholen minder investeringskredieten opnamen dan in de begroting voorzien werd. De rentelasten blijven dan ook onder het begrote niveau.

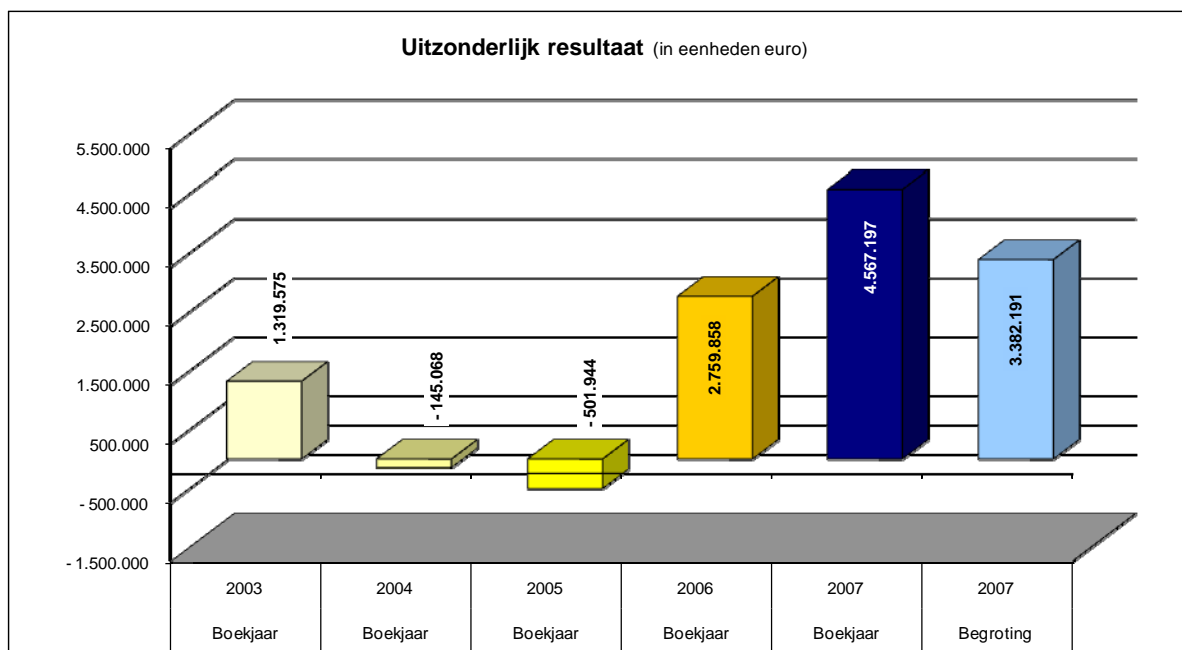
3.3.5 Geconsolideerd uitzonderlijk resultaat | 76 - 66 |

De geconsolideerde uitzonderlijke opbrengsten en de geconsolideerde uitzonderlijke kosten vormen samen het geconsolideerd uitzonderlijk resultaat. Dit laatste vertoont een grillig verloop. Wegens het uitzonderlijke karakter ervan is het moeilijk hieruit conclusies te trekken die gelden voor de sector in zijn geheel. Eenmalige en individueel optredende factoren bepalen hier immers het beeld.

Eén tendens is echter wel duidelijk te onderscheiden: de hogescholen blijken steeds vaker een beroep te doen op investeringssubsidies ter financiering van hun aflossingsverplichtingen op lopende investeringsleningen. Deze opbrengsten moeten onmiddellijk en integraal opgenomen worden in het resultaat van het betrokken boekjaar via een boeking onder de uitzonderlijke opbrengsten. Dit verklaart de grote toename van de uitzonderlijke opbrengsten in 2007. Deze wijze van aanwending was duidelijk niet in die mate voorzien bij de begrotingsopstelling, wat de grote afwijking tussen de begrote en de reële uitzonderlijke opbrengsten verklaart.

Uit de meerjarenbegrotingen 2009-2012 en 2010-2013 blijkt trouwens dat deze tendens zich in de toekomst verder zal doorzetten.

Uitzonderlijk resultaat	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>		2003	2004	2005	2006	2007	2007
Uitzonderlijke opbrengsten	76	1.845.914	1.767.937	1.678.794	4.402.100	5.405.489	3.410.184
Uitzonderlijke kosten (-)	66	526.339	1.913.005	2.180.738	1.642.242	838.292	27.993
Uitzonderlijk resultaat	76 - 66	1.319.575	(145.068)	(501.944)	2.759.858	4.567.197	3.382.191
Jaarlijkse absolute mutatie			- 1.464.643	- 356.876	+ 3.261.802	+ 1.807.339	
Jaarlijks groepercentage			- 111,0 %	- 246,0 %	+ 649,8 %	+ 65,5 %	
Index: 2003 = 100			-11,0	-38,0	209,1	346,1	

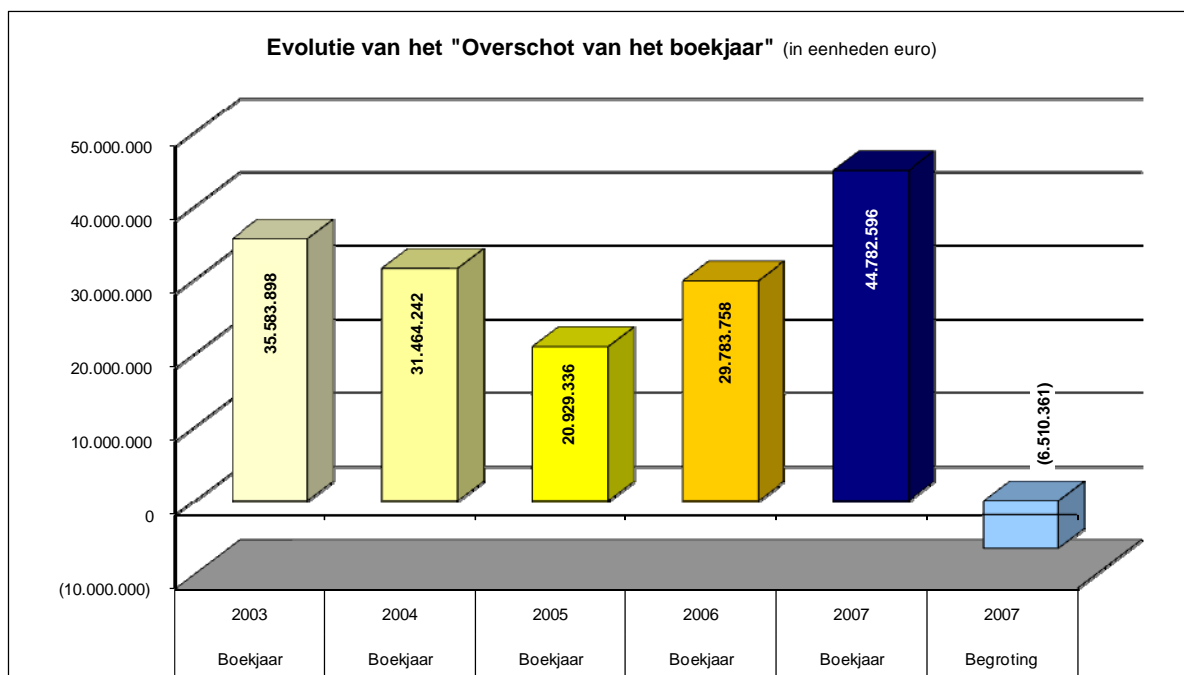
3.3.6 Evolutie en opbouw van het geconsolideerd resultaat van het boekjaar

3.3.6.1 Evolutie van het geconsolideerd “Overschot van het boekjaar” | 70/66 |

Het boekjaar 2007 wordt afgesloten met een geconsolideerd “Overschot van het boekjaar” van 44.782.596 EUR. Dit gunstige resultaat is niet alleen 14.998.838 EUR hoger dan in 2006 (+50,4 %), maar ligt ook ver boven het gemiddelde overschot van de laatste vijf boekjaren (= 32.508.766 EUR).

Overschot van het boekjaar	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR03
		2003	2004	2005	2006	2007	Absoluut verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
IX. Overschot/(tekort) van het boekjaar	70/66	35.583.898	31.464.242	20.929.336	29.783.758	44.782.596	+ 9.198.698
Jaarlijks groeipercentage			- 11,6 %	- 33,5 %	+ 42,3 %	+ 50,4 %	
Index: 2003 = 100			88,4	58,8	83,7	125,9	
Totale opbrengsten		651.719.225	672.314.380	686.227.631	727.585.606	773.422.583	+ 121.703.358
Jaarlijks groeipercentage			+ 3,2 %	+ 2,1 %	+ 6,0 %	+ 6,3 %	
Index: 2003 = 100			103,2	105,3	111,6	118,7	
Totale kosten		616.135.327	640.850.138	665.298.296	697.801.848	728.639.988	+ 112.504.661
Jaarlijks groeipercentage			+ 4,0 %	+ 3,8 %	+ 4,9 %	+ 4,4 %	
Index: 2003 = 100			104,0	108,0	113,3	118,3	

De evolutie van het “Overschot van het boekjaar” wordt bepaald door de evolutie van de totale opbrengsten en de totale kosten. In de periode 2003-2007 groeiden de totale opbrengsten (+ 18,7 %) iets sneller dan de totale kosten (+ 18,3 %), wat het hogere overschot in 2007 verklaart. Men dient zich hierbij evenwel te realiseren dat de vergelijkingsbasis (boekjaar 2003) reeds een bovengemiddeld overschot vertoonde.

Een jaarlijks terugkerend verschijnsel is de onderschatting van het "Overschot van het boekjaar" in de begroting. In het boekjaar 2007 was het effectief gerealiseerde resultaat liefst 51.292.957 EUR beter dan het gebudgetteerde tekort van het boekjaar. Deze vaststelling bevestigt de conclusie die geformuleerd werd bij de bespreking van het werkingsresultaat (zie punt 3.3.3). De door de hogescholen ingediende begrotingen kunnen nauwelijks nog als een valabel beleidsinstrument beschouwd worden.

Overschot van het boekjaar	Codes	Boekjaar	Begroting	JR07-BG07	JR07-BG07
		2007	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>					
IX. Overschot/(tekort) van het boekjaar	70/66	44.782.596	(6.510.361)	+ 51.292.957	+ 787,9 %

3.3.6.2 Opbouw van het geconsolideerd "Overschot van het boekjaar" | 70/66 |

Het "Overschot van het boekjaar" is opgebouwd uit 3 deelresultaten, nl. het werkingsoverschot / werkingstekort |70/64|, het financieel resultaat |75-65| en het uitzonderlijk resultaat |76-66|.

Het wisselvallige karakter van de uitzonderlijke kosten en opbrengsten bemoeilijkt de vergelijking van de structurele samenstelling van het resultaat van het boekjaar over de beschouwde periode.

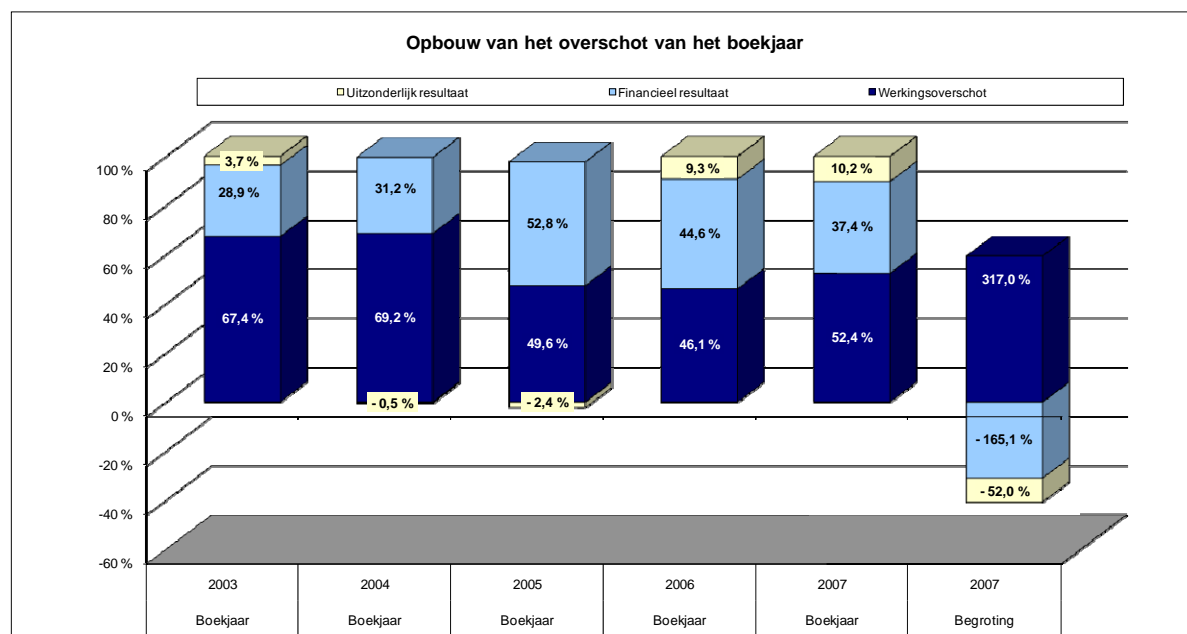
Traditioneel vormt het werkingsoverschot de basis van het globale overschot van het boekjaar. Ook in het boekjaar 2007 is dit het geval. De gecumuleerde werkingsoverschotten vertegenwoordigen in wezen de aanhoudende onderbesteding van de beschikbare werkingmiddelen. Deze structurele onderbesteding staat in rechtstreekse relatie met de wijze waarop de hogescholen hun investeringen financieren. Zij steunden hierbij vooral op eigen middelen en op investeringssubsidies. De aanwending van vreemd vermogen was relatief eerder beperkt. Ook in 2007 was dit, zij het minder uitdrukkelijk dan in vorige jaren, het geval. Dergelijk financieringsbeleid zet de hogescholen er toe aan om belangrijke overschotten te realiseren teneinde hun politiek van zelffinanciering te kunnen volhouden en verleent aan het werkingsoverschot een structureel karakter.

De gevoerde financieringspolitiek heeft ook consequenties naar het financieel resultaat toe. De belangrijke rol die in dit financieringsproces voorbehouden wordt voor de investeringssubsidies bevordert, via de toerekening ervan naar het resultaat, de groei van de financiële opbrengsten. Bovendien heeft ook de mogelijkheid om de AGIO-n-middelen aan te wenden ter dekking van de rentelasten op lopende investeringskredieten (met een toerekening à rato van 100%) bijgedragen tot de snelle groei van de financiële opbrengsten.

In weerwil van het beleid om zo weinig mogelijk vreemd vermogen op te nemen en bijgevolg een belangrijke rol voor de eigen middelen te voorzien in de financiering van de investeringen, realiseerden de hogescholen elk jaar een positieve netto cashflow. De daaruit voortvloeiende toename van de som van de geldbeleggingen en liquide middelen genereerde eveneens bijkomende financiële opbrengsten, zij het dat ook de evolutie van het rentepeil hierop invloed uitoefende. Het toenemende belang van het financiële resultaat, zowel in absolute als relatieve termen, hoeft dan ook geen verwondering te wekken.

Door de grote afwijking die er bestaat tussen het begrote en het effectief gerealiseerde resultaat heeft het weinig zin de opbouw van beide resultaten met elkaar te vergelijken.

Overschot/(tekort) van het boekjaar	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
(in eenheden euro)		2003	2004	2005	2006	2007	2007
Werkingsoverschot	70/64	23.981.426	21.788.249	10.387.546	13.744.497	23.466.757	(20.639.061)
Financieel resultaat	75 - 65	10.282.897	9.821.061	11.043.733	13.279.403	16.748.641	10.746.509
Uitzonderlijk resultaat	76 - 66	1.319.575	(145.068)	(501.944)	2.759.858	4.567.197	3.382.191
Overschot/(tekort) van het boekjaar	70/66	35.583.898	31.464.242	20.929.336	29.783.758	44.782.596	(6.510.361)

3.4 Resultatenrekening: enkele kengetallen per hogeschool

3.4.1 Werkingsopbrengsten

De tabel op de volgende pagina geeft een overzicht van de totale “Werkingsopbrengsten” en van de belangrijkste componenten ervan per hogeschool.

- ◆ **Aandeel van de totale werkingsopbrengsten per hogeschool in de geconsolideerde werkingsopbrengsten**

De Hogeschool Gent (HG) verwerft als grootste hogeschool, traditiegetrouw het hoogste individuele aandeel (13%) in de geconsolideerde werkingsopbrengsten. Het aandeel van de onderscheiden hogescholen wijzigt, ondanks de toekenning van het 2^e luik van de financiële injectie, nauwelijks. De grootste schommelingen blijven beperkt tot +0,2% (KHSL) en -0,2 % (KdG en KHL).

- ◆ **Aandeel van de werkingsuitkeringen per hogeschool in de totale werkingsopbrengsten van de hogeschool**

De geconsolideerde werkingsuitkeringen van de 21 hogescholen vertegenwoordigen in het boekjaar 2007 79,5 % (81 % in 2006 en 2005; 81,4 % in 2004 en 82,4 % in 2003) van de geconsolideerde werkingsopbrengsten.

In de hogeschool die het meest afhankelijk is van de werkingsuitkeringen van de overheid (Hogeschool Sint-Lukas Brussel) bedraagt het aandeel 87,4 % (89,5 in 2006). Het kleinste aandeel (Europese Hogeschool Brussel) bedraagt 69,3 % (vorig jaar 73 %). De range van uiterste waarden werd tijdens het boekjaar 2007 bijgevolg iets breder.

- ◆ **Aandeel van de opbrengst uit inschrijvings- en examengelden (thans studiegelden) per hogeschool in de totale werkingsopbrengsten van de hogeschool**

Het relatieve belang van de geconsolideerde opbrengst uit inschrijvings- en examengelden daalde lichtjes in vergelijking met het vorige boekjaar: 6,3 % van de totale werkingsopbrengsten (boekjaar 2006: 6,4 %). De uiterste waarden van dit aandeel lagen in vergelijking met 2006 iets verder uit elkaar (uiterste waarden in 2007: 4,5 % en 8,1 %).

- ◆ **Aandeel van de opbrengst uit omzet boeken en cursussen per hogeschool in de totale werkingsopbrengsten van de hogeschool**

De geconsolideerde omzet boeken en cursussen leverde in 2007 een bijdrage van 1,1 % in de geconsolideerde werkingsopbrengsten, wat vergelijkbaar is met vorig boekjaar (1,2 %). Per hogeschool bekeken varieerde het aandeel tussen 0 % (in 3 hogescholen) en 6,4 % (KATHO).

- ◆ **Aandeel van de andere werkingsopbrengsten per hogeschool in de totale werkingsopbrengsten van de hogeschool**

Het geconsolideerd aandeel van de andere werkingsopbrengsten in de geconsolideerde werkingsopbrengsten steeg in het boekjaar 2007 van 11,2 % (2006) naar 12,9 %. Het relatieve belang van de “Andere werkingsopbrengsten” schommelt sterk van hogeschool tot hogeschool: laagste waarde 7,8 % (Plantijn), hoogste waarde 23 % (EHSAL). Zowel in het gemiddelde als in de hoogste en laagste waarden valt een stijgende tendens te ontdekken. Het illustreert het toenemende belang van deze rubriek in het geheel van de werkingsmiddelen. In 3 hogescholen lag het aandeel van de “Andere werkingsopbrengsten” in de totale werkingsopbrengsten 25 % of meer (d.i. een aandeel van minstens 16,13 %) boven het geconsolideerde aandeel ervan.

Werkingsopbrengsten per hogeschool - Boekjaar 2007

absolute bedragen in eenheden euro	Werkingsopbrengsten		Werkingsuitkeringen			Inschrijvings- en examengelden			Omzet boeken en cursussen			Andere werkingsopbrengsten		
	Absoluut	% GCO	Absoluut	% WO	% GCO	Absoluut	% WO	% GCO	Absoluut	% WO	% GCO	Absoluut	% WO	% GCO
HA	56.758.610	7,6 %	47.346.619	83,4 %	8,0 %	3.150.185	5,6 %	6,7 %	215.955	0,4 %	2,6 %	6.045.851	10,7 %	6,3 %
PLANTIJN	16.687.410	2,2 %	14.125.160	84,6 %	2,4 %	1.253.019	7,5 %	2,6 %	0	0,0 %	0,0 %	1.309.231	7,8 %	1,4 %
KdG	51.114.985	6,8 %	41.626.977	81,4 %	7,0 %	3.338.902	6,5 %	7,1 %	747.036	1,5 %	9,1 %	4.215.393	8,2 %	4,4 %
KHK	42.382.293	5,7 %	32.056.804	75,6 %	5,4 %	2.452.940	5,8 %	5,2 %	1.086.986	2,6 %	13,3 %	6.785.563	16,0 %	7,1 %
KHM	25.885.209	3,5 %	20.010.138	77,3 %	3,4 %	1.877.766	7,3 %	4,0 %	79.661	0,3 %	1,0 %	3.917.644	15,1 %	4,1 %
ERASMUS	36.795.090	4,9 %	29.403.700	79,9 %	5,0 %	2.102.998	5,7 %	4,4 %	252.548	0,7 %	3,1 %	5.035.844	13,7 %	5,2 %
LUK	9.008.087	1,2 %	7.871.294	87,4 %	1,3 %	403.763	4,5 %	0,9 %	6.411	0,1 %	0,1 %	726.619	8,1 %	0,8 %
W&K	50.705.689	6,8 %	41.093.153	81,0 %	6,9 %	2.804.375	5,5 %	5,9 %	588.225	1,2 %	7,2 %	6.219.936	12,3 %	6,5 %
KHL	33.079.134	4,4 %	27.113.901	82,0 %	4,6 %	2.279.604	6,9 %	4,8 %	182.606	0,6 %	2,2 %	3.503.023	10,6 %	3,6 %
HG	96.834.680	13,0 %	79.300.132	81,9 %	13,4 %	5.992.381	6,2 %	12,7 %	282.898	0,3 %	3,5 %	11.259.269	11,6 %	11,7 %
KHSL	38.892.482	5,2 %	28.162.411	72,4 %	4,7 %	1.988.728	5,1 %	4,2 %	0	0,0 %	0,0 %	8.741.343	22,5 %	9,1 %
XIOS	19.209.118	2,6 %	15.593.767	81,2 %	2,6 %	1.181.605	6,2 %	2,5 %	202.949	1,1 %	2,5 %	2.230.797	11,6 %	2,3 %
KHLi	37.583.878	5,0 %	30.838.108	82,1 %	5,2 %	2.406.008	6,4 %	5,1 %	467.784	1,2 %	5,7 %	3.871.978	10,3 %	4,0 %
PHL	28.132.495	3,8 %	21.475.451	76,3 %	3,6 %	1.733.397	6,2 %	3,7 %	440.616	1,6 %	5,4 %	4.483.031	15,9 %	4,7 %
HWVL	27.824.772	3,7 %	20.674.250	74,3 %	3,5 %	1.570.500	5,6 %	3,3 %	262.860	0,9 %	3,2 %	5.317.162	19,1 %	5,5 %
KHBO	22.723.106	3,0 %	18.200.147	80,1 %	3,1 %	1.615.783	7,1 %	3,4 %	215.793	0,9 %	2,6 %	2.325.440	10,2 %	2,4 %
KATHO	38.262.280	5,1 %	29.436.592	76,9 %	5,0 %	2.976.069	7,8 %	6,3 %	2.466.145	6,4 %	30,1 %	3.383.474	8,8 %	3,5 %
EHSAL	34.129.040	4,6 %	23.653.191	69,3 %	4,0 %	2.241.736	6,6 %	4,7 %	376.617	1,1 %	4,6 %	7.857.496	23,0 %	8,2 %
GroepT	14.108.523	1,9 %	11.638.478	82,5 %	2,0 %	1.080.831	7,7 %	2,3 %	0	0,0 %	0,0 %	1.389.214	9,8 %	1,4 %
ARTEVELDE	48.853.022	6,5 %	39.717.025	81,3 %	6,7 %	3.448.053	7,1 %	7,3 %	310.395	0,6 %	3,8 %	5.377.549	11,0 %	5,6 %
LESSIUS	17.775.329	2,4 %	14.129.326	79,5 %	2,4 %	1.431.140	8,1 %	3,0 %	10.845	0,1 %	0,1 %	2.204.018	12,4 %	2,3 %
Geconsolideerd	746.745.232	100,0 %	593.466.624	79,5 %	100,0 %	47.329.783	6,3 %	100,0 %	8.196.330	1,1 %	100,0 %	96.199.875	12,9 %	100,0 %
Rekenkundig gemiddelde	35.559.297		28.260.315	79,5 %		2.253.799	6,4 %		390.301	1,0 %		4.580.946	12,8 %	
Laagste waarde	9.008.087	1,2 %	7.871.294	69,3 %	1,3 %	403.763	4,5 %	0,9 %	0	0,0 %	0,0 %	726.619	7,8 %	0,8 %
Hoogste waarde	96.834.680	13,0 %	79.300.132	87,4 %	13,4 %	5.992.381	8,1 %	12,7 %	2.466.145	6,4 %	30,1 %	11.259.269	23,0 %	11,7 %

% WO = procentueel aandeel van de opbrengst in de totale Werkingsopbrengsten van de hogeschool, % GCO = procentueel aandeel van de rubriek in de geconsolideerde bedragen van de 21 hogescholen

3.4.2 Werkingskosten

Op de volgende pagina worden de totale werkingskosten en de belangrijkste componenten van de werkingskosten per hogeschool weergegeven.

- ◆ **Aandeel van de totale werkingskosten per hogeschool in de geconsolideerde werkingskosten**

De hogeschool die het hoogste aandeel verwierf in de geconsolideerde werkingsopbrengsten (Hogeschool Gent) besteedde voor het vervullen van haar opdracht ook het hoogste bedrag aan werkingskosten. Een vergelijkbare tendens in omgekeerde zin is vast te stellen bij de hogeschool met het laagste aandeel in de geconsolideerde werkingsopbrengsten (Hogeschool Sint-Lukas Brussel).

- ◆ **Aandeel van de kosten voor diensten en diverse goederen per hogeschool in de totale werkingskosten van de hogeschool**

De geconsolideerde kosten voor diensten en diverse goederen van de 21 hogescholen bedroegen 17,1 % (16,8 % in 2006) van de geconsolideerde werkingskosten. Verhoudingsgewijze besteedt GROEP-T Leuven Hogeschool het meest aan kosten voor diensten en diverse goederen (23,2 % van haar werkingskosten) en Karel de Grote Hogeschool het minste (13,3 %).

- ◆ **Aandeel van de bezoldigingskosten per hogeschool in de totale werkingskosten van de hogeschool**

Tijdens het boekjaar 2007 bedroeg het aandeel van de geconsolideerde bezoldigingskosten in de geconsolideerde werkingskosten 75,3 %. Voor de boekjaren 2004, 2005 en 2006 bedroeg dit gemiddelde resp. 76,4 %, 76,2 % en 75,8%. Hier is duidelijk een licht dalende trend aanwezig. Dit heeft vooral te maken met het gestaag toenemende belang van de kosten voor “Diensten en diverse goederen”. Plantijn Hogeschool realiseerde in 2007 met een aandeel van 80,5 % de hoogste score. EHSAL tekende het kleinste aandeel op (68,9 %).

- ◆ **Aandeel van de afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten en op immateriële en materiële vaste activa per hogeschool in de totale werkingskosten van de hogeschool**

Het geconsolideerde aandeel van deze kosten stabiliseerde zich op 5,7 %. De divergentie inzake eigendom en waardering van het onroerend patrimonium (terreinen en gebouwen) beïnvloedt uiteraard het aandeel van de afschrijvingskosten in de totale werkingskosten. De range van de uiterste waarden voor dit kostenaandeel nam enigszins toe (4,6 % t.o.v. 4,3 % in 2006).

Werkingskosten per hogeschool - Boekjaar 2007

absolute bedragen in eenheden euro	Werkingskosten		Diensten en diverse goederen			Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen			Afschrijvingen en waardeverminderingen op OPK, IVMA, MVA		
	Absoluut	% GCO	Absoluut	% WK	% GCO	Absoluut	% WK	% GCO	Absoluut	% WK	% GCO
HA	53.323.815	7,4 %	8.822.811	16,5 %	7,1 %	41.673.916	78,2 %	7,7 %	2.295.267	4,3 %	5,6 %
PLANTIJN	16.384.728	2,3 %	2.623.248	16,0 %	2,1 %	13.182.996	80,5 %	2,4 %	621.347	3,8 %	1,5 %
KdG	49.381.169	6,8 %	6.560.251	13,3 %	5,3 %	38.806.710	78,6 %	7,1 %	2.525.788	5,1 %	6,1 %
KHK	41.513.263	5,7 %	6.183.061	14,9 %	5,0 %	30.937.186	74,5 %	5,7 %	2.940.083	7,1 %	7,1 %
KHM	25.707.023	3,6 %	3.635.895	14,1 %	2,9 %	19.315.188	75,1 %	3,5 %	1.663.013	6,5 %	4,0 %
ERASMUS	34.262.195	4,7 %	5.817.160	17,0 %	4,7 %	27.004.329	78,8 %	5,0 %	1.095.383	3,2 %	2,7 %
LUK	8.213.746	1,1 %	1.405.705	17,1 %	1,1 %	6.234.273	75,9 %	1,1 %	521.474	6,3 %	1,3 %
W&K	49.683.226	6,9 %	9.747.505	19,6 %	7,9 %	36.788.687	74,0 %	6,8 %	2.530.980	5,1 %	6,1 %
KHL	31.929.642	4,4 %	6.141.110	19,2 %	5,0 %	24.146.408	75,6 %	4,4 %	1.475.731	4,6 %	3,6 %
HG	94.184.486	13,0 %	12.597.472	13,4 %	10,2 %	72.715.035	77,2 %	13,4 %	6.329.967	6,7 %	15,3 %
KHSL	37.432.499	5,2 %	7.739.869	20,7 %	6,3 %	26.589.244	71,0 %	4,9 %	2.318.858	6,2 %	5,6 %
XIOS	19.535.923	2,7 %	3.865.852	19,8 %	3,1 %	13.833.629	70,8 %	2,5 %	1.518.735	7,8 %	3,7 %
KHLi	36.727.294	5,1 %	5.704.234	15,5 %	4,6 %	28.115.010	76,6 %	5,2 %	2.433.494	6,6 %	5,9 %
PHL	28.357.526	3,9 %	4.574.287	16,1 %	3,7 %	20.440.056	72,1 %	3,8 %	1.594.250	5,6 %	3,9 %
HWVL	27.895.380	3,9 %	5.184.874	18,6 %	4,2 %	20.137.170	72,2 %	3,7 %	1.963.833	7,0 %	4,8 %
KHBO	20.598.338	2,8 %	3.769.967	18,3 %	3,0 %	16.370.071	79,5 %	3,0 %	777.612	3,8 %	1,9 %
KATHO	36.504.551	5,0 %	6.948.166	19,0 %	5,6 %	26.428.091	72,4 %	4,9 %	2.160.703	5,9 %	5,2 %
EHSAL	33.615.305	4,6 %	7.495.317	22,3 %	6,1 %	23.149.253	68,9 %	4,3 %	2.312.409	6,9 %	5,6 %
GroepT	13.798.175	1,9 %	3.203.758	23,2 %	2,6 %	9.624.247	69,8 %	1,8 %	953.698	6,9 %	2,3 %
ARTEVELDE	46.977.071	6,5 %	8.539.761	18,2 %	6,9 %	36.120.542	76,9 %	6,6 %	2.147.703	4,6 %	5,2 %
LESSIUS	17.253.120	2,4 %	3.126.953	18,1 %	2,5 %	12.839.541	74,4 %	2,4 %	1.137.339	6,6 %	2,8 %
Geconsolideerd	723.278.475	100,0 %	123.687.256	17,1 %	100,0 %	544.451.582	75,3 %	100,0 %	41.317.667	5,7 %	100,0 %
Rekenkundig gemiddelde	34.441.832		5.889.869	17,7 %		25.926.266	74,9 %		1.967.508	5,7 %	
Laagste waarde	8.213.746	1,1 %	1.405.705	13,3 %	1,1 %	6.234.273	68,9 %	1,1 %	521.474	3,2 %	1,3 %
Hoogste waarde	94.184.486	13,0 %	12.597.472	23,2 %	10,2 %	72.715.035	80,5 %	13,4 %	6.329.967	7,8 %	15,3 %

% WK = procentueel aandeel van de kost in de totale Werkingskosten van de hogeschool, % GCO = procentueel aandeel van de rubriek in de geconsolideerde bedragen van de 21 hogescholen

3.4.3 Resultaten per hogeschool

Het overzicht van de resultaten per hogeschool wordt op de volgende pagina weergegeven.

- ◆ **Resultaat van het boekjaar**

De 21 hogescholen realiseerden in het jaar 2007 samen een geconsolideerd resultaat van het boekjaar van 44.782.596 EUR. De Hogeschool Antwerpen realiseerde met een overschot van 8.053.278 EUR, net als in de boekjaren 2005 en 2006, de hoogste score in de sector. Bij deze hogeschool is de link tussen de geplande infrastructuurwerken en het streven naar het realiseren van een significant overschot vrij duidelijk aanwezig. De hogeschool XIOS boekte als enige hogeschool een (beperkt) tekort (- 127.019 EUR).

- ◆ **Werkingsoverschot**

Traditioneel maakt het werkingsoverschot het hoofdbestanddeel uit van het overschot van het boekjaar. De Hogeschool Antwerpen realiseert net als in 2005 en 2006 het hoogste werkingsoverschot (3.434.795 EUR). Hiermee neemt deze hogeschool 14,6 % van het door de sector gerealiseerde werkingsoverschot voor haar rekening. Drie hogescholen (XIOS, PHL en HWVL) boeken een (beperkt) werkingstekort. In 2006 tekenden nog zes hogescholen een werkingstekort op.

- ◆ **Financieel resultaat**

De sector realiseerde een batig financieel resultaat van 16.748.641 EUR. Dit is 26,1 % meer dan in 2006. Deze groei is vooral te danken de gestegen opbrengsten uit geldbeleggingen en in bijkomende orde aan de toename van de toegerekende investeringssubsidies. Alle hogescholen boeken een batig financieel resultaat. Katholieke Hogeschool Mechelen boekt het kleinste resultaat (70.500 EUR), Hogeschool Gent scoort traditioneel het best (3.005.596 EUR). Hiermee neemt deze hogeschool 17,9 % van het door de sector gerealiseerde financieel resultaat voor haar rekening. Dank zij het gunstige financieel resultaat weten HWVL en PHL het opgetekende werkingstekort om te zetten in een positief resultaat voor het boekjaar. De hogeschool XIOS slaagt daar niet in, maar weet het werkingstekort toch deels te compenseren met een batig financieel resultaat.

- ◆ **Uitzonderlijk resultaat**

Ook het geconsolideerde uitzonderlijk resultaat leverde een positieve bijdrage aan het globale resultaat van de sector. Vier hogescholen realiseerden een tekort, waarvan de Arteveldehogeschool als gevolg van de verplichting tot sanering van een bouwterrein het belangrijkste tekort (451.128 EUR) optekende. Zeventien hogescholen registreerden een overschot op hun uitzonderlijke verrichtingen, met als opvallende uitschieter Hogeschool Antwerpen (1.987.069 EUR) dank zij de meerwaarde die zij realiseerde op de verkoop van een gebouw en van een terrein).

Resultaat per hogeschool - Boekjaar 2007

absolute bedragen in eenheden euro	Resultaat van het boekjaar [70/66]		Werkingsoverschot/ (Werkingsstekort) [70/64]			Financieel resultaat [75-65]			Uitzonderlijk resultaat [76-66]		
	Absoluut	% GCO	Absoluut	% RBJ	% GCO	Absoluut	% RBJ	% GCO	Absoluut	% RBJ	% GCO
HA	8.053.278	18,0 %	3.434.795	42,7 %	14,6 %	2.631.414	32,7 %	15,7 %	1.987.069	24,7 %	43,5 %
PLANTIJN	591.417	1,3 %	302.682	51,2 %	1,3 %	273.465	46,2 %	1,6 %	15.270	2,6 %	0,3 %
KdG	2.569.891	5,7 %	1.733.816	67,5 %	7,4 %	656.147	25,5 %	3,9 %	179.928	7,0 %	3,9 %
KHK	2.153.136	4,8 %	869.030	40,4 %	3,7 %	1.109.680	51,5 %	6,6 %	174.426	8,1 %	3,8 %
KHM	162.005	0,4 %	178.186	110,0 %	0,8 %	70.500	43,5 %	0,4 %	(86.681)	-53,5 %	-1,9 %
ERASMUS	3.983.061	8,9 %	2.532.895	63,6 %	10,8 %	903.252	22,7 %	5,4 %	546.914	13,7 %	12,0 %
LUK	1.608.575	3,6 %	794.341	49,4 %	3,4 %	762.210	47,4 %	4,6 %	52.024	3,2 %	1,1 %
W&K	2.032.935	4,5 %	1.022.463	50,3 %	4,4 %	1.208.798	59,5 %	7,2 %	(198.326)	-9,8 %	-4,3 %
KHL	2.012.844	4,5 %	1.149.492	57,1 %	4,9 %	691.533	34,4 %	4,1 %	171.819	8,5 %	3,8 %
HG	5.706.689	12,7 %	2.650.194	46,4 %	11,3 %	3.005.596	52,7 %	17,9 %	50.899	0,9 %	1,1 %
KHSL	1.890.558	4,2 %	1.459.983	77,2 %	6,2 %	424.068	22,4 %	2,5 %	6.507	0,3 %	0,1 %
XIOS	(127.019)	-0,3 %	(326.805)	-257,3 %	-1,4 %	194.333	153,0 %	1,2 %	5.453	4,3 %	0,1 %
KHLi	2.276.920	5,1 %	856.584	37,6 %	3,7 %	736.451	32,3 %	4,4 %	683.885	30,0 %	15,0 %
PHL	314.590	0,7 %	(225.031)	-71,5 %	-1,0 %	383.649	122,0 %	2,3 %	155.972	49,6 %	3,4 %
HWVL	692.185	1,5 %	(70.608)	-10,2 %	-0,3 %	678.670	98,0 %	4,1 %	84.123	12,2 %	1,8 %
KHBO	2.329.792	5,2 %	2.124.768	91,2 %	9,1 %	133.432	5,7 %	0,8 %	71.592	3,1 %	1,6 %
KATHO	1.840.380	4,1 %	1.757.729	95,5 %	7,5 %	82.740	4,5 %	0,5 %	(89)	0,0 %	0,0 %
EHSAL	1.292.165	2,9 %	513.735	39,8 %	2,2 %	294.283	22,8 %	1,8 %	484.147	37,5 %	10,6 %
GroepT	1.277.553	2,9 %	310.348	24,3 %	1,3 %	387.780	30,4 %	2,3 %	579.425	45,4 %	12,7 %
ARTEVELDE	2.359.062	5,3 %	1.875.951	79,5 %	8,0 %	934.239	39,6 %	5,6 %	(451.128)	-19,1 %	-9,9 %
LESSIUS	1.762.578	3,9 %	522.209	29,6 %	2,2 %	1.186.401	67,3 %	7,1 %	53.968	3,1 %	1,2 %
Geconsolideerd	44.782.596	100,0 %	23.466.757	52,4 %	100,0 %	16.748.641	37,4 %	100,0 %	4.567.197	10,2 %	100,0 %
Rekenkundig gemiddelde	2.132.505		1.117.465	34,0 %		797.554	48,3 %		217.486	8,2 %	
Laagste waarde	(127.019)	-0,3 %	(326.805)	-257,3 %	-1,4 %	70.500	4,5 %	0,4 %	(451.128)	-53,5 %	-9,9 %
Hoogste waarde	8.053.278	18,0 %	3.434.795	110,0 %	14,6 %	3.005.596	153,0 %	17,9 %	1.987.069	49,6 %	43,5 %

% RBJ = procentueel aandeel van het deelresultaat in het Resultaat van het boekjaar van de hogeschool, % GCO = procentueel aandeel van de rubriek in de geconsolideerde bedragen van de 21 hogescholen

3.5 Geconsolideerde investeringen en financiering

3.5.1 Geconsolideerde investeringen

3.5.1.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2006 – jaarrekening 2007 – begroting 2007

De 21 hogescholen investeerden tijdens het boekjaar 2007 samen 126.857.770 EUR. Dit is een toename met liefst 71,9 % t.o.v. het vorige boekjaar. De toename van de investeringen situeert zich voornamelijk bij de rubrieken “Activa in aanbouw en vooruitbetalingen”: (+ 40.517.944 EUR), “Leasing en soortgelijke rechten” (+ 9.690.621 EUR) en “Terreinen en gebouwen (+ 2.970.764 EUR). De investeringen in “Installaties, machines en uitrusting”, in “Immateriële vaste activa” en in “Financiële vaste activa” lagen dan weer onder het niveau van het boekjaar 2006.

Een opvallend element in het gestegen investeringsvolume is de toename binnen de rubriek “Leasing en soortgelijke rechten” (+ 9.690.621 EUR). Dit bedrag is terug te voeren tot de Hogeschool voor Wetenschap en Kunst en de Katholieke Hogeschool Kempen. Beide hogescholen hebben in het boekjaar 2007 lopende erfpachtovereenkomsten geactiveerd. In wezen kunnen die moeilijk als volwaardige nieuwe investeringen beschouwd worden, maar hun behandeling in die zin is nodig om de evolutie van de vaste activa en de schulden in de balans op te volgen. Gelet op het advies (CBN Advies NFP – 2 van 23 juli 2008) dat door de Commissie voor Boekhoudkundige Normen terzake werd geformuleerd mag verwacht worden dat dit in de nabije toekomst zal leiden tot aanzienlijke bijkomende activeringen van lopende erfpachtovereenkomsten.

Investerings	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR06	JR07-JR06	Begroting	JR07-BG07	JR07-BG07
<i>Evolutie t.o.v. het boekjaar 2006 en t.o.v. de begroting 2007</i>	2006	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
Bruto investeringen	73.798.746	126.857.770	+ 53.059.023	+ 71,9 %	153.360.343	- 26.502.573	- 17,3 %
I. Oprichtingskosten	0	0	+ 0	VB = 0	0	+ 0	BG = 0
II. Immateriële vaste activa	1.611.341	1.404.380	- 206.961	- 12,8 %	2.392.647	- 988.267	- 41,3 %
III. Materiële vaste activa	72.090.211	125.446.215	+ 53.356.004	+ 74,0 %	150.966.948	- 25.520.733	- 16,9 %
A. Terreinen en gebouwen	17.126.798	20.097.562	+ 2.970.764	+ 17,3 %	62.399.833	- 42.302.271	- 67,8 %
B. Installaties, machines en uitrusting	17.340.074	16.903.530	- 436.545	- 2,5 %	24.781.504	- 7.877.974	- 31,8 %
C. Meubilair en rollend materieel	5.886.109	6.234.823	+ 348.713	+ 5,9 %	7.872.531	- 1.637.708	- 20,8 %
D. Leasing en soortgelijke rechten	23.862	9.714.483	+ 9.690.621	+ 40611,1 %	0	+ 9.714.483	BG = 0
E. Overige materiële vaste activa	1.170.276	1.434.782	+ 264.506	+ 22,6 %	5.600.150	- 4.165.368	- 74,4 %
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	30.543.092	71.061.036	+ 40.517.944	+ 132,7 %	50.312.930	+ 20.748.106	+ 41,2 %
IV. Financiële vaste activa	97.194	7.174	- 90.020	- 92,6 %	748	+ 6.426	+ 859,1 %
A. Deelnemingen	74.924	10.000	- 64.924	- 86,7 %	0	+ 10.000	BG = 0
B. Vorderingen	0	0	+ 0	VB = 0	0	+ 0	BG = 0
C. Overige	22.270	(2.826)	- 25.096	- 112,7 %	748	- 3.574	- 477,8 %

Zeven hogescholen investeerden meer dan begroot. De activering van de erfpachtovereenkomsten (W&K en KHK) was niet voorzien bij de begrotingsopstelling. De overschrijding van het investeringsbudget in beide hogescholen is dan ook logisch. De budgetoverschrijding bij de overige vijf hogescholen is waarschijnlijk toe te schrijven aan het gecombineerde effect van een in het verleden opgelopen vertraging in de uitvoering van lopende investeringsprojecten en van onverwachte niet-begrote investeringsnaden of-opportunities.

De overige veertien hogescholen investeerden minder dan in de begroting 2007 voorzien was. De globale overschatting (17,3 %) van de uit te voeren investeringen is in vrijwel alle rubrieken van de vaste activa terug te vinden. Verschuivingen in het tijdstip van afronding van de geplande investeringen zorgden er wel voor dat de begrote investeringen in "Terreinen en gebouwen" niet gerealiseerd werden en er bij de rubriek "Activa in aanbouw" dan weer een grote budgetoverschrijding diende opgetekend te worden. De opgelopen vertraging in de afwerking van de geplande investeringen in gebouwen zorgde er tevens voor dat er in realiteit minder geïnvesteerd werd in "Installaties, machines en uitrusting" en in " Meubilair" dan in de begroting voorzien.

De hogescholen formuleerden bij de budgetafwijking vergelijkbare toelichtingen als vorig jaar:

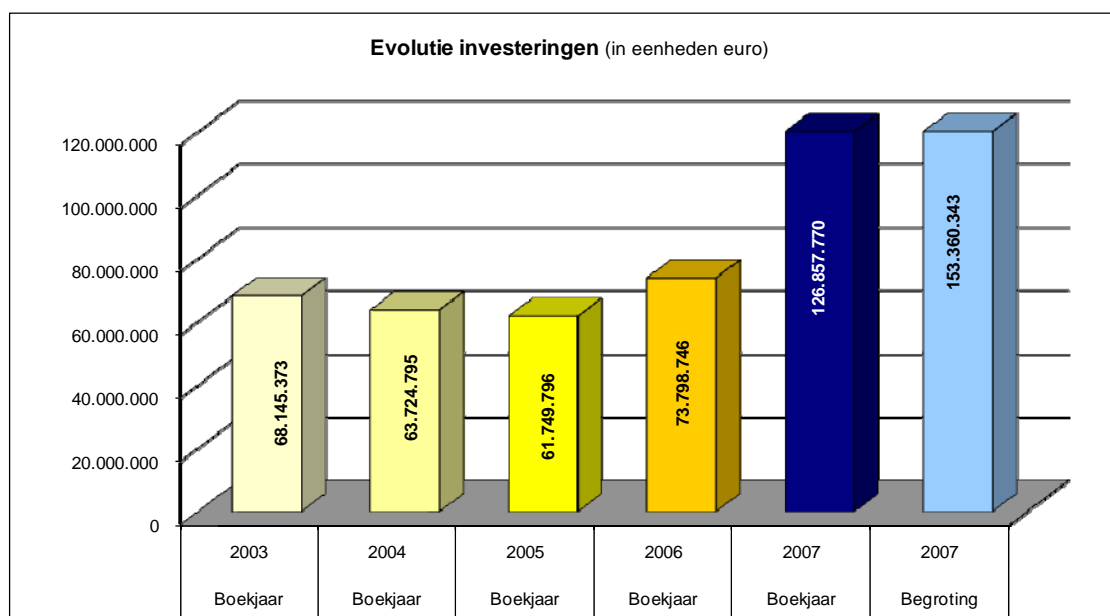
- te optimistische inschatting van de administratieve voorbereiding van de investeringsdossiers;
- moeilijkheden met het bekomen van bouwvergunningen;
- niet begrote ontvangen schenkingen;
- niet-begrote activering van erfpachtovereenkomsten;
- vertraging bij de toewijzing en uitvoering van de investeringsprojecten;
- uitstel of schrapping van geplande investeringen;
- ...

De onderbesteding was in absolute termen het hoogst bij de Hogeschool Gent. Van de begrote 28.961.420 EUR werd maar 20.447.149 EUR ook effectief uitgevoerd.

Anderzijds rapporteerden diverse hogescholen ook niet in de begroting voorziene investeringen, maar deze waren duidelijk niet van aard om de niet-uitgevoerde projecten te compenseren.

3.5.1.2 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 – jaarrekening 2007

Volgende grafiek geeft een overzicht van de investeringsbedragen in de periode 2003-2007. Tijdens de periode 2003-2005 daalde het investeringsvolume jaar na jaar. Toch ontbrak het niet aan de nodige investeringsplannen, getuige hiervan het hoge volume aan begrote maar niet gerealiseerde investeringen in de betreffende jaren. In het boekjaar 2006 kende het investeringsvolume een lichte heropleving. De toename van de investeringen in 2007 is, zelfs na correctie voor de activering van lopende erfpachtovereenkomsten, opvallend stevig en gelet op het volume van de begrote maar niet-uitgevoerde investeringen lag het stijgingspotentieel in 2007 nog een heel stuk hoger. De koplopers op het vlak van investeringen waren in 2007 : KHBO 20,9 miljoen euro, Hogeschool Gent 20,4 miljoen euro en de katholieke Hogeschool Leuven 20,2 miljoen euro.

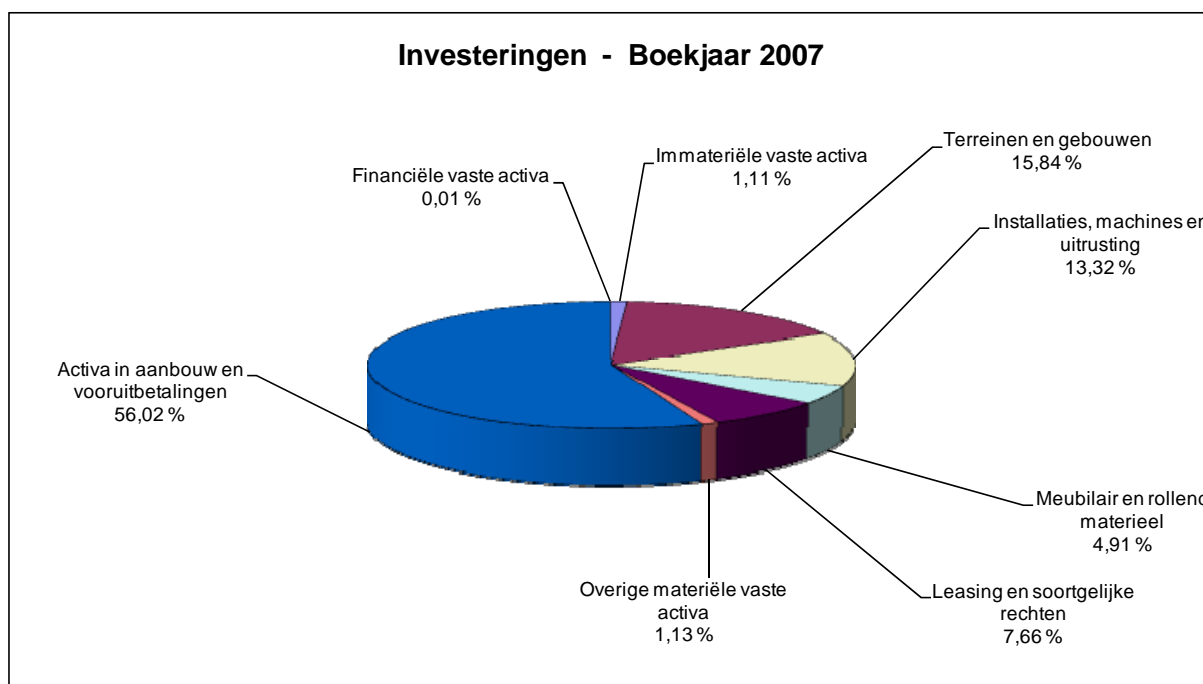

Investeringscategorie	Boekjaar 2003	Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Totaal investeringen	68.145.373	63.724.795	61.749.796	73.798.746	126.857.770
Jaarlijkse absolute mutatie		- 4.420.578	- 1.974.999	+ 12.048.950	+ 53.059.023
Jaarlijks groeipercentage		- 6,5 %	- 3,1 %	+ 19,5 %	+ 71,9 %
Index: 2003 = 100		93,5	90,6	108,3	186,2
I. Oprichtingskosten	0	0	0	0	0
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 0	+ 0	+ 0	+ 0
Jaarlijks groeipercentage		VB = 0	VB = 0	VB = 0	VB = 0
Index: 2003 = 100		2003 = 0	2003 = 0	2003 = 0	2003 = 0
II. Immateriële vaste activa	1.270.818	1.448.871	1.658.947	1.611.341	1.404.380
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 178.052	+ 210.077	- 47.606	- 206.961
Jaarlijks groeipercentage		+ 14,0 %	+ 14,5 %	- 2,9 %	- 12,8 %
Index: 2003 = 100	100,0	114,0	130,5	126,8	110,5
III. Materiële vaste activa	66.632.674	62.244.351	59.566.262	72.090.211	125.446.215
Jaarlijkse absolute mutatie		- 4.388.322	- 2.678.089	+ 12.523.949	+ 53.356.004
Jaarlijks groeipercentage		- 6,6 %	- 4,3 %	+ 21,0 %	+ 74,0 %
Index: 2003 = 100		93,4	89,4	108,2	188,3
IV. Financiële vaste activa	241.881	31.573	524.587	97.194	7.174
Jaarlijkse absolute mutatie		- 210.308	+ 493.014	- 427.393	- 90.020
Jaarlijks groeipercentage		- 86,9 %	+ 1561,5 %	- 81,5 %	- 92,6 %
Index: 2003 = 100		13,1	216,9	40,2	3,0

Het investeringsvolume en bijgevolg ook het evolutiepatroon van de totale investeringen, wordt hoofdzakelijk bepaald door de investeringen in de rubriek “Materiële vaste activa”. Opvallend is de daling bij de investeringen in “Financiële vaste activa”, maar het gaat hier wel om minder relevante bedragen.

3.5.1.3 Verticale analyse: jaarrekening 2007

Tijdens het boekjaar 2007 had 73 % (66,2 % in boekjaar 2006) van de investeringen betrekking op onroerende goederen¹¹. Het aandeel van de investeringen in “Installaties, machines en uitrusting” kende een zware terugval (13,32 % t.o.v. 23,50 % in 2006). Het hierin geïnvesteerde bedrag daalde, het globale investeringsvolume daarentegen kende een sterke groei. De activering van de lopende erfpachtovereenkomsten in twee hogescholen is duidelijk merkbaar in het gestegen aandeel van de rubriek “Leasing en soortgelijke rechten” (7,66 % t.o.v. 0,03% in 2006).

3.5.1.4 Verticale analyse: jaarrekening 2003 – 2007

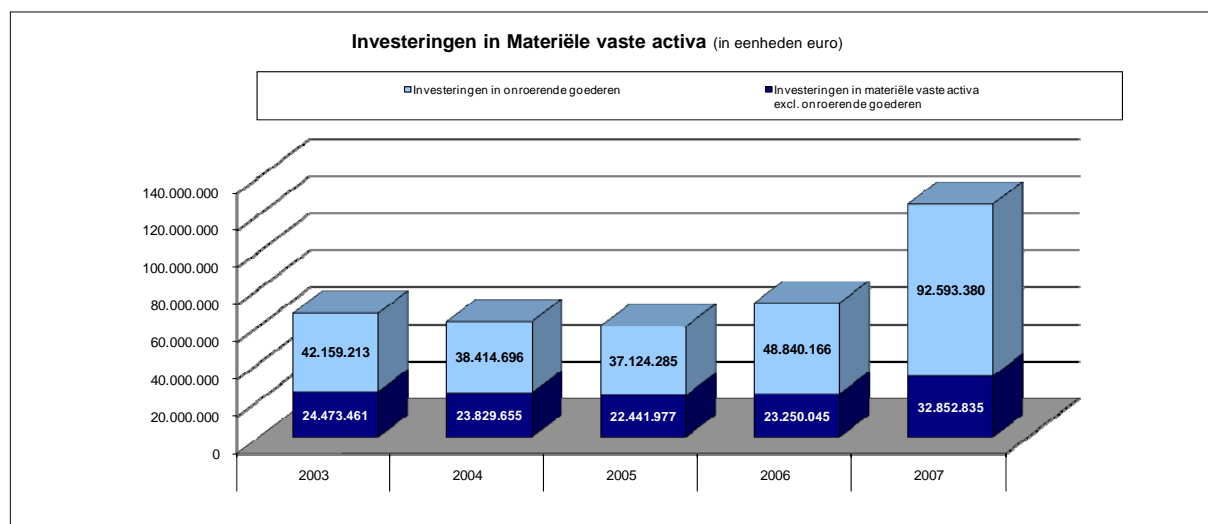
Om het investeringspatroon te bekijken wordt het investeringsbedrag van elke rubriek uitgedrukt in procent van het totale investeringsbedrag. Het resultaat van deze berekening wordt in de volgende tabel weergegeven. Er zijn geen fundamentele structuurwijzigingen vast te stellen. Het aandeel van de materiële vaste activa blijft de kern van de uitgevoerde investeringen uitmaken maar binnen deze rubriek vallen er wel belangrijke accentverschuivingen op te tekenen. Dit heeft echter veel te maken met de afwerking van bepaalde bouwprojecten die verliep duidelijk trager dan bij de begrotingsopstelling vooropgesteld werd.

¹¹ Investerings in onroerende goederen: hiervoor werd de som gemaakt van de investeringen in “Terreinen en gebouwen”, “Overige materiële vaste activa” en “Activa in aanbouw en vooruitbetaling”.

Investerings	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
Verticale analyse - % aandeel in de totale investeringen	2003	2004	2005	2006	2007	2007
Totaal investeringen (in eenheden euro)	68.145.373	63.724.795	61.749.796	73.798.746	126.857.770	153.360.343
I. Oprichtingskosten	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
II. Immateriële vaste activa	1,9 %	2,3 %	2,7 %	2,2 %	1,1 %	1,6 %
III. Materiële vaste activa	97,8 %	97,7 %	96,5 %	97,7 %	98,9 %	98,4 %
A. Terreinen en gebouwen	29,2 %	31,5 %	19,5 %	23,2 %	15,8 %	40,7 %
B. Installaties, machines en uitrusting	24,5 %	25,9 %	26,1 %	23,5 %	13,3 %	16,2 %
C. Meubilair en rollend materieel	11,4 %	11,5 %	10,2 %	8,0 %	4,9 %	5,1 %
D. Leasing en soortgelijke rechten	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	7,7 %	0,0 %
E. Overige materiële vaste activa	5,1 %	4,6 %	5,8 %	1,6 %	1,1 %	3,7 %
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	27,6 %	24,2 %	34,8 %	41,4 %	56,0 %	32,8 %
IV. Financiële vaste activa	0,35 %	0,05 %	0,85 %	0,13 %	0,01 %	0,00 %
A. Deelnemingen	0,4 %	0,1 %	0,8 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %
B. Vorderingen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
C. Overige	- 0,01 %	- 0,03 %	0,04 %	0,03 %	- 0,00 %	0,00 %
Totaal investeringen	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

De investeringen in "Materiële vaste activa" kunnen ruwweg gegroepeerd worden in "Investerings in onroerende goederen¹²" en "Investerings in materiële vaste activa, excl. onroerende goederen". Onderstaande grafiek toont dat aan de stijging van de investeringen t.o.v. 2006 vooral bij de investeringen in onroerende goederen terug te vinden is.

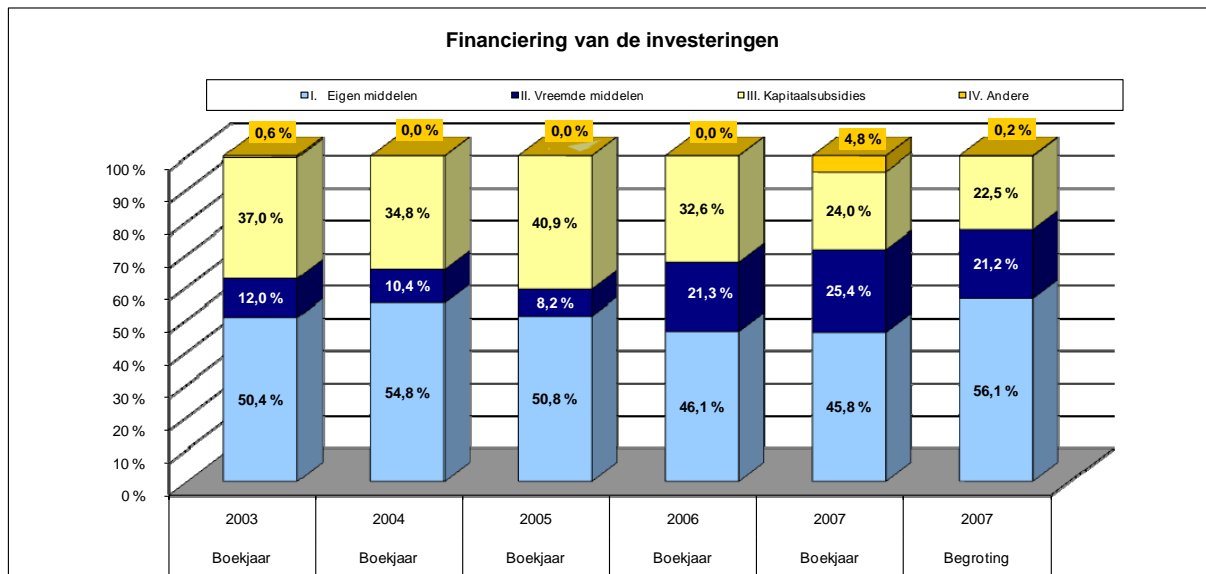

¹² Investerings in onroerende goederen: hiervoor werd de som gemaakt van de investeringen in "Terreinen en gebouwen", "Overige materiële vaste activa" en "Activa in aanbouw en vooruitbetaling".

Investerings in materiële vaste activa, excl. onroerende goederen: hiervoor werden de investeringen van de rubrieken "Installaties, machines en uitrusting", "Meubilair en rollend materieel" en "Leasing en soortgelijke rechten" opgeteld.

3.5.2 Financiering van de investeringen

3.5.2.1 Verticale analyse van de financieringsmiddelen van de investeringen

De hogescholen financierden tijdens het boekjaar 2007 het leeuwenaandeel van de investeringen met eigen middelen (45,8 %) en met investeringssubsidies (24 %). Het aandeel van het vreemd vermogen in de financiering van de investering lijkt significant toegenomen (tot 25,4 %). Toch past hier enige nuancering bij. Reeds eerder werd gemeld (zie punt 3.5.1.1) dat twee hogescholen (Hogeschool voor Wetenschap en Kunst en Katholieke Hogeschool Kempen) lopende erfpachtovereenkomsten hebben geactiveerd. Deze techniek houdt in dat de toekomstige canons op het passief onder de schulden (lange en korte termijn) worden opgenomen. Voorheen werden deze verplichtingen niet in de balans verwerkt maar toegelicht onder de "Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen". Als dusdanig betreft het hier geen nieuwe investeringen maar ook geen nieuwe schulden. Als de betreffende bedragen (samen 9.669.734 EUR) geëlimineerd worden zowel in het totale investeringsvolume als in het bedrag van het aangewende vreemd vermogen, dan valt het aandeel van het vreemd vermogen in de totale financiering terug tot 19,23%, waarbij er zelfs een lichte achteruitgang op te tekenen valt in vergelijking met 2006. Een opvallende vaststelling betreft de toename van het aandeel van de rubriek "Andere". Dit aandeel komt op rekening van twee hogescholen : Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende en Katholieke Hogeschool Leuven. Het gaat hierbij telkens om een ontvangen schenking. Bij KHBO gaat het om terrein met bijhorend gebouwencomplex en bij KHL om schenkingen in geld vanuit twee randvzw's met het uitdrukkelijk beding dat deze dienden geïnvesteerd te worden in het in uitvoering zijnde nieuwbouwproject.

Traditioneel wendden de hogescholen voor de financiering van hun investeringen zoveel mogelijk hun beschikbare trekkingsrechten (AGION-middelen) aan. Vervolgens spreken de hogescholen hun vroeger opgebouwde financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) aan. Pas in laatste instantie wordt er een beroep gedaan op vreemd vermogen. Dit laatste gebeurt doorgaans slechts in een beperkt aantal hogescholen en voor de sector in zijn geheel voor een relatief beperkt bedrag. Dit beeld wordt in 2007 niet echt doorbroken. Het opgenomen vreemd vermogen (hierbij wordt abstractie gemaakt van de schulden m.b.t. de geactiveerde erfpachten) komt op rekening van vijf hogescholen, waarbij vooral de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven en de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende erg actief waren.

Deze vrij conservatieve financieringspolitiek zet de hogescholen er toe aan jaar na jaar belangrijke overschotten te realiseren teneinde de nodige financiële reserves op te bouwen voor toekomstige financiering met eigen middelen. Tot op zekere hoogte is dit een verstandige en noodzakelijke politiek. Het laat immers toe omvangrijke investeringen uit te voeren zonder de solvabiliteit van de hogeschool in het gedrang te brengen. Tegelijk moet men echter erkennen dat de gemiddelde solvabiliteit dermate stevig is, dat een ruimere aanwending van vreemd vermogen geen bedreiging zou vormen voor de solvabiliteitspositie. Dit zou de hogescholen ook meer ruimte bieden om de beschikbare werkmiddelen ook effectief voor hun actuele werking aan te wenden.

3.5.2.2 Horizontale analyse van de financieringsmiddelen van de investeringen

Het investeringvolume lag in 2007 een heel stuk hoger dan in 2006. Er diende dan ook een veel hoger bedrag gefinancierd te worden. Het aandeel van de AGION-middelen is, hoewel gestegen in absolute termen, toch enigszins gedaald. De hogescholen blijken de beschikbare middelen in toenemende mate aan te wenden ter dekking van rentelasten en aflossingverplichtingen op vroeger aangegane investeringsleningen, waardoor er minder middelen overblijven ter financiering van de investeringen zelf.

De vastgestelde scherpe groei van het aangewende vreemd vermogen werd onder vorig punt 3.5.2.1 al enigszins genuanceerd. De financiering met eigen middelen blijft ook in 2007 veruit de belangrijkste financieringsbron.

Financiering	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR06	JR07-JR06	Begroting	JR07-BG07	JR07-BG07
<i>Evolutie t.o.v. het boekjaar 2006 en t.o.v. de begroting 2007</i>	2006	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
Totaal financiering	73.798.744	126.857.770	+ 53.059.026	+ 71,9 %	153.360.342	- 26.502.572	- 17,3 %
I. Eigen middelen	34.016.957	58.143.568	+ 24.126.611	+ 70,9 %	86.069.958	- 27.926.390	- 32,4 %
II. Vreemde middelen	15.725.826	32.200.632	+ 16.474.806	+ 104,8 %	32.449.941	- 249.309	- 0,8 %
III. Kapitaalsubsidies	24.041.961	30.415.994	+ 6.374.033	+ 26,5 %	34.579.411	- 4.163.417	- 12,0 %
IV. Andere	14.000	6.097.576	+ 6.083.576	+ 43454,1 %	261.032	+ 5.836.544	+ 2235,9 %

Doordat er in 2007 minder geïnvesteerd werd dan in de begroting voorzien was, diende er ook minder gefinancierd te worden. Bij de vergelijking tussen de in de begroting voorziene en de reëel aangewende financieringsbronnen moet men rekening houden met het feit dat de hogescholen die in 2007 hun erfpachten activeerden en de hogescholen die onder de rubriek "Andere" schenkingen verwerkten, dit ten tijde van de begrotingsopstelling niet hadden voorzien. Dit verklaart enerzijds de beperkte afwijking tussen de begrote en de reële opname van vreemd vermogen (niet begrote opname van toekomstige canons onder de schulden) en anderzijds de overschrijding van het begrote bedrag onder "Andere". De toegepaste financieringsmix stelde de sector niettemin in staat om het boekjaar 2007 af te sluiten met een aanzienlijke positieve netto cashflow (zie 3.8 Geconsolideerde cashflow) en met een aangroei van de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. Wat betekent dat er bijgevolg een nog groter bedrag aan eigen middelen beschikbaar komt voor de financiering van toekomstige investeringen. Men mag er bijgevolg van uitgaan dat er in de nabije toekomst weinig zal veranderen aan dit financieringspatroon.

3.6 Investerings en financieringsmiddelen: enkele kengetallen per hogeschool

De hiernavolgende tabel geeft een overzicht van de investeringen en financieringsmiddelen per hogeschool.

3.6.1 Aandeel van de hogescholen in de geconsolideerde investeringen

De totale hogeschoolsector investeerde in het boekjaar 2007 126.857.770 EUR. De Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende was de belangrijkste investeerder (20.919.243 EUR of 16,5 % van het totale investeringsvolume). GROEP-T Leuven Hogeschool realiseerde, net als in de periode 2003-2006, het kleinste investeringsbedrag (423.041 EUR of 0,3 % van het totale investeringsvolume).

3.6.2 Aandeel van de hogescholen in de diverse financieringsmiddelen

Tijdens het boekjaar 2007

- gebruikten 6 hogescholen uitsluitend eigen middelen voor de financiering van hun investeringen. Deze 6 hogescholen investeerden samen 9.858.797 EUR, wat 7,8 % van het totale investeringsvolume vertegenwoordigde;
- deden 7 hogescholen (inclusief de twee hogescholen die hun lopende erfpachtovereenkomsten activeerden) een beroep op vreemde middelen. Zij financierden hiermee 25,4 % van het totale investeringsvolume;
- wendden 14 hogescholen ook investeringssubsidies aan en financierden hiermee 24 % van het totale investeringsvolume;
- registreerden 2 hogescholen schenkingen die 4,8 % van het totale investeringsvolume vertegenwoordigden .

Investerings en financieringsmiddelen per hogeschool - Boekjaar 2007

absolute bedragen in eenheden euro	Investerings		Eigen middelen			Vreemde middelen			Kapitaalsubsidies			Andere		
	Absoluut	% GCO	Absoluut	% Invest	% GCO	Absoluut	% Invest	% GCO	Absoluut	% Invest	% GCO	Absoluut	% Invest	% GCO
HA	2.582.575	2,0 %	1.475.564	57,1 %	2,5 %	0	0,0 %	0,0 %	1.107.011	42,9 %	3,6 %	0	0,0 %	0,0 %
PLANTIJN	775.894	0,6 %	775.894	100,0 %	1,3 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
KdG	3.367.272	2,7 %	184.624	5,5 %	0,3 %	1.000.000	29,7 %	3,1 %	2.182.646	64,8 %	7,2 %	0	0,0 %	0,0 %
KHK	4.005.823	3,2 %	1.682.624	42,0 %	2,9 %	2.323.199	58,0 %	7,2 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
KHM	1.013.709	0,8 %	1.013.709	100,0 %	1,7 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
ERASMUS	3.032.246	2,4 %	3.032.245	100,0 %	5,2 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
LUK	2.285.332	1,8 %	2.285.332	100,0 %	3,9 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
W&K	11.966.344	9,4 %	1.742.778	14,6 %	3,0 %	6.958.793	58,2 %	21,6 %	3.264.774	27,3 %	10,7 %	0	0,0 %	0,0 %
KHL	20.164.986	15,9 %	12.066.753	59,8 %	20,8 %	3.343.513	16,6 %	10,4 %	2.778.743	13,8 %	9,1 %	1.975.976	9,8 %	32,4 %
HG	20.447.149	16,1 %	9.828.205	48,1 %	16,9 %	2.450.000	12,0 %	7,6 %	8.168.944	40,0 %	26,9 %	0	0,0 %	0,0 %
KHSL	9.518.899	7,5 %	0	0,0 %	0,0 %	8.064.423	84,7 %	25,0 %	1.454.476	15,3 %	4,8 %	0	0,0 %	0,0 %
XIOS	4.119.981	3,2 %	1.558.587	37,8 %	2,7 %	0	0,0 %	0,0 %	2.561.395	62,2 %	8,4 %	0	0,0 %	0,0 %
KHLi	4.580.509	3,6 %	2.900.766	63,3 %	5,0 %	0	0,0 %	0,0 %	1.679.744	36,7 %	5,5 %	0	0,0 %	0,0 %
PHL	3.027.814	2,4 %	2.584.655	85,4 %	4,4 %	0	0,0 %	0,0 %	443.158	14,6 %	1,5 %	0	0,0 %	0,0 %
HWVL	1.527.295	1,2 %	1.262.296	82,6 %	2,2 %	0	0,0 %	0,0 %	265.000	17,4 %	0,9 %	0	0,0 %	0,0 %
KHBO	20.919.243	16,5 %	5.739.913	27,4 %	9,9 %	8.060.704	38,5 %	25,0 %	2.997.025	14,3 %	9,9 %	4.121.600	19,7 %	68 %
KATHO	2.117.455	1,7 %	1.408.316	66,5 %	2,4 %	0	0,0 %	0,0 %	709.139	33,5 %	2,3 %	0	0,0 %	0,0 %
EHSAL	2.328.575	1,8 %	2.328.576	100,0 %	4,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
GroepT	423.041	0,3 %	423.041	100,0 %	0,7 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
ARTEVELDE	3.944.647	3,1 %	1.742.631	44,2 %	3,0 %	0	0,0 %	0,0 %	2.202.017	55,8 %	7,2 %	0	0,0 %	0,0 %
LESSIUS	4.708.981	3,7 %	4.107.059	87,2 %	7,1 %	0	0,0 %	0,0 %	601.922	12,8 %	2,0 %	0	0,0 %	0,0 %
Geconsolideerd	126.857.770	100,0 %	58.143.568	45,8 %	100 %	32.200.632	25,4 %	100 %	30.415.994	24,0 %	100 %	6.097.576	4,8 %	100 %
Rekenkundig gemiddelde	6.040.846		2.768.741			1.533.363			1.448.381			290.361		
Laagste waarde	423.041	0,3 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %	0	0,0 %	0,0 %
Hoogste waarde	20.919.243	16,5 %	12.066.753	100 %	20,8 %	8.064.423	84,7 %	25,0 %	8.168.944	64,8 %	26,9 %	4.121.600	19,7 %	67,6 %

52 % Invest = procentueel aandeel van de investeringen / financieringsmiddelen in het totale investeringsbedrag van de hogeschool, % GCO = procentueel aandeel van de rubriek in de geconsolideerde bedragen van de 21 hogescholen

3.7 Geconsolideerde balans

De balansgegevens uit de jaarrekeningen 2003 tot en met 2007 van de 21 hogescholen werden geconsolideerd. Deze totaalgegevens fungeren als achtergrondinformatie voor de interpretatie van de financiële ratio's berekend op de geconsolideerde gegevens.

Voorafgaandelijk dient evenwel de aandacht gevestigd te worden op volgende punten¹³:

- er bestaat tussen de hogescholen een sterk uiteenlopende situatie op het vlak van eigendom van de vaste activa (inzonderheid wat betreft de onroerende goederen);
- de waardering van deze onroerende goederen is in de diverse hogescholen op een verschillende wijze gebeurd;
- de bepaling van de waarde op de rekening "Patrimonium"¹⁴ gebeurde op uiteenlopende wijze;
- de boekhoudkundige operatie m.b.t. tot het afboeken van de historische langetermijnvordering op de Vlaamse overheid had in 2006 en in 2007 een positief impact op de rekening "Patrimonium" van resp 15.519.489 EUR en 1.773.326 EUR (KATHO).

Geconsolideerde Balans (jaarrekeningen 2003 - 2004 - 2005 - 2006 - 2007, begroting 2007)							
ACTIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2003	2004	2005	2006	2007	2007
<i>(eenheden euro)</i>							
VASTE ACTIVA	20/28	358.580.257	386.160.928	408.700.335	441.472.840	526.261.260	561.699.477
I. Oprichtingskosten	20	0	0	0	0	0	0
II. Immateriële vaste activa	21	1.319.201	1.499.064	1.721.050	1.815.033	1.749.133	2.540.430
III. Materiële vaste activa	22/27	356.931.112	384.300.347	405.907.182	438.488.509	523.335.656	557.886.340
A. Terreinen en gebouwen	22	254.927.160	275.635.377	289.681.507	310.351.630	346.149.970	380.439.694
B. Installaties, machines en uitrusting	23	40.054.220	41.520.815	41.907.763	43.182.122	43.676.758	52.302.349
C. Meubilair en rollend materieel	24	18.679.970	18.898.638	18.835.872	18.632.853	18.517.563	20.301.208
D. Leasing en soortgelijke rechten	25	144.061	71.648	18.950	24.176	9.263.848	8.797
E. Overige materiële vaste activa	26	27.803.636	29.251.844	30.816.918	17.445.810	17.395.073	35.260.467
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	27	15.322.065	18.922.025	24.646.173	48.851.918	88.332.443	69.573.825
IV. Financiële vaste activa	28	329.944	361.516	1.072.103	1.169.298	1.176.471	1.272.707
A. Deelnemingen	280/2	109.203	159.203	847.099	445.580	460.780	1.049.146
B. Vorderingen	281/3	200	200	200	476.643	471.443	200
C. Overige	284/8	220.541	202.113	224.804	247.075	244.248	223.361
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	319.928.454	343.280.350	364.861.788	417.174.535	427.617.250	290.591.197
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	55.334.833	54.316.868	50.144.582	5.183.805	1.663.652	49.930.087
A. Werkingsvorderingen	290	50.771.190	48.604.251	46.199.196	2.543.052	0	46.529.286
B. Overige vorderingen	291	4.563.643	5.712.617	3.945.386	2.640.753	1.663.652	3.400.801
VI. Voorraden	30	553.201	2.372.510	2.434.461	2.983.995	3.560.816	2.308.986
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	80.298.397	66.062.814	78.871.787	81.618.608	46.611.746	36.504.327
A. Werkingsvorderingen	40	55.312.994	42.424.207	52.749.565	52.053.352	19.880.323	20.671.224
B. Overige vorderingen	41	24.985.403	23.638.608	26.122.222	29.565.256	26.731.424	15.833.103
VIII. Geldbeleggingen	50/53	120.925.719	138.398.180	174.854.106	198.273.628	229.064.024	153.030.110
IX. Liquide middelen	54/58	52.248.018	71.122.831	46.700.845	57.193.810	74.858.136	36.713.290
X. Overlopende rekeningen	490/1	10.568.286	11.007.146	11.856.007	71.920.689	71.858.877	12.104.397
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	678.508.711	729.441.278	773.562.123	858.647.375	953.878.510	852.290.674

¹³ De problemen bij de interpretatie van een geconsolideerde balans werden uitgebreid besproken in het "Jaarverslag van de commissaris-coördinator over de werking van de hogescholen tijdens het boekjaar 1996", pg. 10 en volgende.

¹⁴ Naargelang de vroegere inrichtende machten al of niet vaste activa in de nieuwe hogeschool hebben ingebracht, en naargelang door het hogeschoolbestuur besloten werd de ingebrachte activa al of niet te waarderen, is er een relatief klein of groot patrimonium op de balans terug te vinden.

PASSIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2003	2004	2005	2006	2007	2007
(eenheden euro)							
EIGEN VERMOGEN	10/15	424.955.589	467.542.506	503.643.496	563.904.894	635.155.206	547.315.133
I. Patrimonium	10	54.928.648	55.265.188	55.898.093	70.412.181	78.141.648	58.720.968
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	16.009.433	15.842.661	15.833.947	15.833.947	15.833.947	15.833.947
V. Gecumuleerd resultaat	14	219.021.775	250.486.019	271.415.514	301.199.276	345.981.881	275.490.195
VI. Investeringsubsidies	15	134.995.733	145.948.638	160.495.942	176.459.490	195.197.730	197.270.023
VOORZIENINGEN	16	22.626.322	18.389.571	16.402.977	15.991.636	17.724.996	13.647.452
VII. Voorzieningen voor risico's en kosten	0	22.626.322	18.389.571	16.402.977	15.991.636	17.724.996	13.647.452
A. Pensioenen en soortgelijke verplichtingen	160	6.548.631	3.110.778	1.026.267	15.998	23.514	4.739
B. Grote herstellings- en onderhoudswerken	162	7.256.761	7.783.447	8.783.968	9.903.228	11.527.943	7.799.160
C. Overige risico's en kosten	163/5	8.820.930	7.495.346	6.592.742	6.072.410	6.173.539	5.843.553
SCHULDEN	17/49	230.926.793	243.509.203	253.515.656	278.750.844	300.998.310	291.328.087
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	96.306.993	100.774.321	104.089.181	113.780.010	132.660.502	137.386.082
A. Financiële schulden	170/4	92.021.592	96.844.922	100.614.771	112.945.807	130.111.527	134.865.265
1. Achtergestelde leningen	170	0	0	0	0	0	0
2. Leasingschulden en soortgelijke schulden	172	90.050	32.725	8.568	15.298	8.710.023	1.403
3. Kredietinstellingen	173	89.683.648	94.932.197	97.563.981	100.539.668	108.976.664	133.663.862
4. Overige leningen	174	2.247.894	1.880.000	3.042.222	12.390.841	12.424.840	1.200.000
B. Werkingsschulden	175	149.301	149.319	149.508	160.060	2.256.554	148.971
D. Overige schulden	178/9	4.136.100	3.780.080	3.324.902	674.143	292.421	2.371.846
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	94.875.913	100.163.372	104.780.825	115.615.956	118.214.431	111.677.669
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	42	4.154.494	4.890.388	6.091.029	6.968.958	8.631.222	8.037.254
B. Financiële schulden	43	1.035.500	1.149.612	926.500	872.000	887.845	817.500
1. Kredietinstellingen	430/8	1.035.500	1.149.612	926.500	872.000	887.845	817.500
2. Overige leningen	439	0	0	0	0	0	0
C. Werkingsschulden	44	25.901.986	26.737.195	26.982.199	30.259.420	35.790.354	26.919.309
E. Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	45	60.369.055	62.168.021	64.237.135	70.867.786	64.903.603	70.455.886
1. Belastingen	450/3	9.881.648	10.607.805	10.939.034	10.897.081	11.119.262	10.056.767
2. Bezoldigingen en sociale lasten	454/9	50.487.407	51.560.216	53.298.101	59.970.705	53.784.341	60.399.119
F. Overige schulden	46/48	3.414.878	5.218.156	6.543.963	6.647.792	8.001.407	5.447.720
X. Overlopende rekeningen	492/3	39.743.887	42.571.510	44.645.650	49.354.878	50.123.377	42.264.336
Correcties wegens afrondingsverschillen		7	(2)	(7)	1	(3)	2
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	678.508.711	729.441.278	773.562.122	858.647.375	953.878.510	852.290.674

3.7.1 Activa

3.7.1.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2006 – jaarrekening 2007 – begroting 2007

Het balanstotaal groeide tijdens het boekjaar 2007 van 858.647.375 EUR naar 953.878.510 EUR. Zowel de vaste activa als de vlottende activa, leverden een bijdrage tot deze groei.

ACTIVA	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR06	JR07-JR06	Begroting	JR07-BG07	JR07-BG07
<i>Evolutie t.o.v. het boekjaar 2006 en t.o.v. de begroting 2007</i>	2006	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
VASTE ACTIVA	441.472.840	526.261.260	+ 84.788.420	+ 19,2 %	561.699.477	- 35.438.217	- 6,3 %
I. Oprichtingskosten	0	0	+ 0	VB = 0	0	+ 0	BG = 0
II. Immateriële vaste activa	1.815.033	1.749.133	- 65.900	- 3,6 %	2.540.430	- 791.297	- 31,1 %
III. Materiële vaste activa	438.488.509	523.335.656	+ 84.847.147	+ 19,3 %	557.886.340	- 34.550.684	- 6,2 %
IV. Financiële vaste activa	1.169.298	1.176.471	+ 7.173	+ 0,6 %	1.272.707	- 96.236	- 7,6 %
VLOTTENDE ACTIVA	417.174.535	427.617.250	+ 10.442.715	+ 2,5 %	290.591.197	+ 137.026.053	+ 47,2 %
V. Vorderingen op meer dan één jaar	5.183.805	1.663.652	- 3.520.153	- 67,9 %	49.930.087	- 48.266.435	- 96,7 %
VI. Voorraden	2.983.995	3.560.816	+ 576.821	+ 19,3 %	2.308.986	+ 1.251.830	+ 54,2 %
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	81.618.608	46.611.746	- 35.006.862	- 42,9 %	36.504.327	+ 10.107.419	+ 27,7 %
VIII. Geldbeleggingen + IX. Liquide middelen	255.467.438	303.922.160	+ 48.454.722	+ 19,0 %	189.743.400	+ 114.178.760	+ 60,2 %
X. Overlopende rekeningen	71.920.689	71.858.877	- 61.812	- 0,1 %	12.104.397	+ 59.754.480	+ 493,7 %
TOTAAL DER ACTIVA	858.647.375	953.878.510	+ 95.231.135	+ 11,1 %	852.290.674	+ 101.587.836	+ 11,9 %

De sterke groei van de vaste activa (+ 19,2 %) illustreert de omvang van de investeringsinspanningen in de sector. De groei van de vaste activa situeerde zich in hoofdzaak bij de materiële vaste activa.

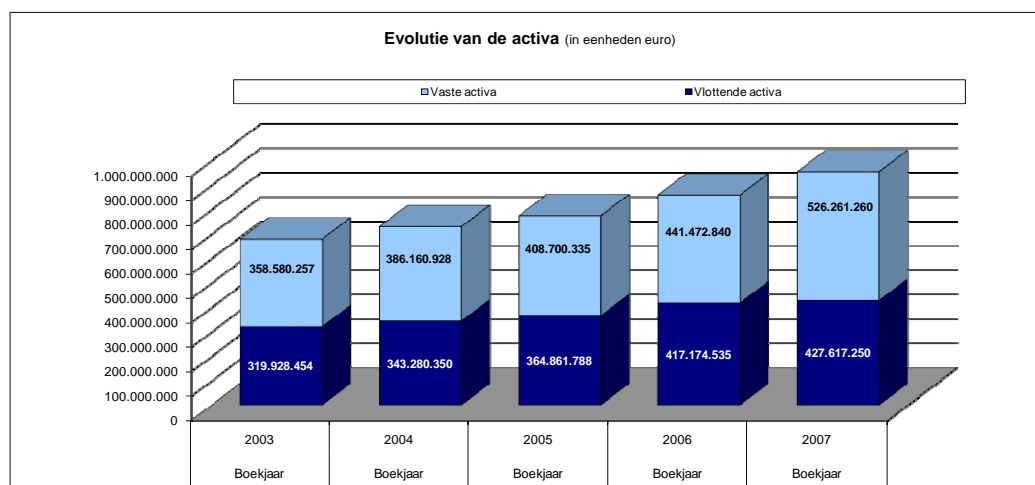
De geconsolideerde vlottende activa groeiden tijdens het boekjaar 2007 met 2,5 %. Deze beperkte groei is de resultante van twee belangrijke maar elkaar grotendeels compenserende bewegingen. Enerzijds daalden de vorderingen op ten hoogste één jaar, zeer sterk. Per einde boekjaar 2007 viel het bedrag van de openstaande werkingsvorderingen immers beduidend lager uit dan op 31/12/2006. Anderzijds kende de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen een opmerkelijke toename. De sector sloot het boekjaar 2007 immers af met een positieve netto cashflow wat de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen deed aangroeien tot een recordbedrag van 303.922.160 EUR, een toename met 48.454.722 EUR. Deze toename is zeer opmerkelijk daar de sector in 2007 58.143.568 EUR eigen middelen aanwendde ter financiering van zijn investeringen.

In vergelijking met de begroting 2007 lag de waarde van de vaste activa in de jaarrekening 6,3 % onder de begrote waarde. Vertraging in de uitvoering van een aantal gebudgetteerde investeringsprojecten was hiervan de belangrijkste oorzaak. De vlottende activa overschreden het gebudgetteerde bedrag met 47,2 %. In absolute bedragen is de afwijking het hoogst bij de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. Deze ligt in realiteit liefst 114.178.760 EUR hoger dan oorspronkelijk begroot. De cashflowanalyse (punt 3.8) zal meer inzicht verstrekken in het ontstaan van dergelijke gigantische afwijking. De afwijking bij de overlopende actiefrekeningen moet gezien worden in samenhang met de afwijking bij de "Vorderingen op meer dan één jaar" en heeft te maken met de niet in de begroting verwerkte operatie m.b.t. het afboeken van de historische langetermijnvordering op de Vlaamse overheid. Per saldo vallen beide rubrieken hoger uit dan begroot, maar dat is een logisch gevolg van het hierbij gehanteerde actualisatieprincipe (zie ook punt 3.2 Actualisatie "loonmassa december").

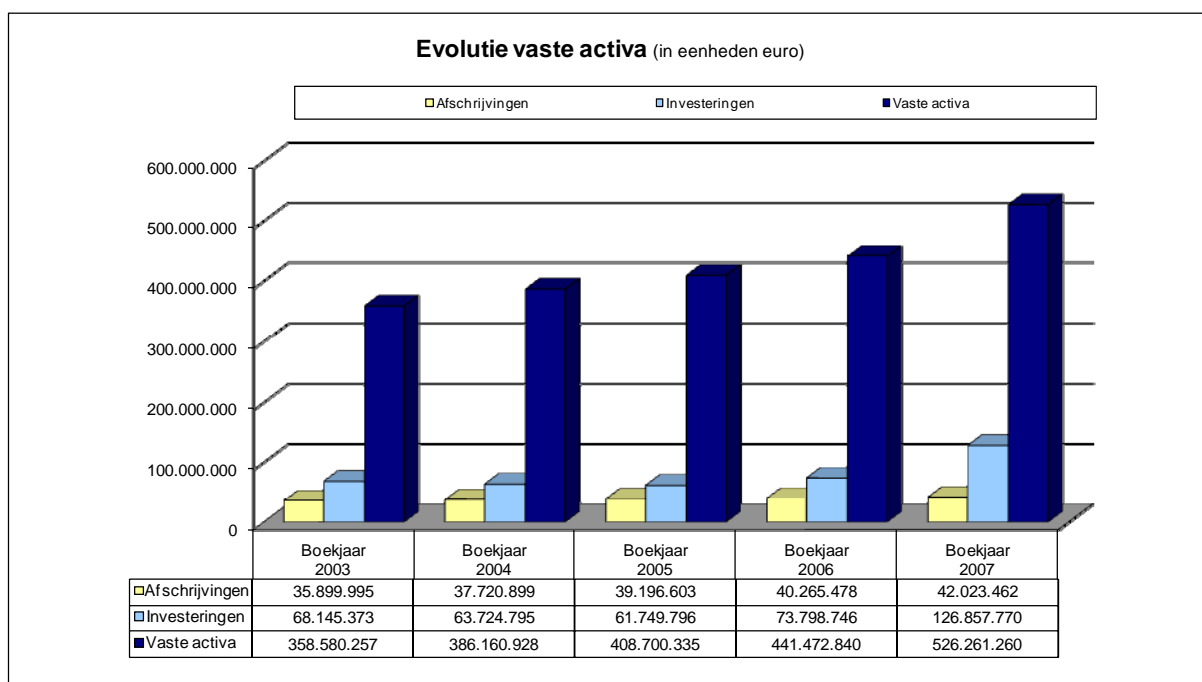
3.7.1.2 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 – jaarrekening 2007

Het balanstotaal kende gedurende de periode 2003-2007 een aangroei met 40,6 %. Vooral als gevolg van het beduidend hogere investeringsvolume in 2007, groeiden de vaste activa (+ 46,8%) over de beschouwde periode sneller dan de vlottende activa (+ 33,7%).

ACTIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR03
		2003	2004	2005	2006	2007	Absoluut verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	678.508.711	729.441.278	773.562.123	858.647.375	953.878.510	+ 275.369.799
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 50.932.567	+ 44.120.845	+ 85.085.252	+ 95.231.135	
Jaarlijks groeipercentage			+ 7,5 %	+ 6,0 %	+ 11,0 %	+ 11,1 %	
Index: 2003 = 100			107,5	114,0	126,5	140,6	
VASTE ACTIVA	20/28	358.580.257	386.160.928	408.700.335	441.472.840	526.261.260	+ 167.681.003
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 27.580.671	+ 22.539.407	+ 32.772.505	+ 84.788.420	
Jaarlijks groeipercentage			+ 7,7 %	+ 5,8 %	+ 8,0 %	+ 19,2 %	
Index: 2003 = 100			107,7	114,0	123,1	146,8	
I. Oprichtingskosten	20	0	0	0	0	0	+ 0
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 0	+ 0	+ 0	+ 0	
Jaarlijks groeipercentage			VB = 0	VB = 0	VB = 0	VB = 0	
Index: 2003 = 100							
II. Immateriële vaste activa	21	1.319.201	1.499.064	1.721.050	1.815.033	1.749.133	+ 429.932
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 179.863	+ 221.986	+ 93.983	- 65.900	
Jaarlijks groeipercentage			+ 13,6 %	+ 14,8 %	+ 5,5 %	- 3,6 %	
Index: 2003 = 100			113,6	130,5	137,6	132,6	
III. Materiële vaste activa	22/27	356.931.112	384.300.347	405.907.182	438.488.509	523.335.656	+ 166.404.544
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 27.369.235	+ 21.606.835	+ 32.581.327	+ 84.847.147	
Jaarlijks groeipercentage			+ 7,7 %	+ 5,6 %	+ 8,0 %	+ 19,3 %	
Index: 2003 = 100			107,7	113,7	122,8	146,6	
IV. Financiële vaste activa	28	329.944	361.516	1.072.103	1.169.298	1.176.471	+ 846.527
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 31.572	+ 710.587	+ 97.195	+ 7.173	
Jaarlijks groeipercentage			+ 9,6 %	+ 196,6 %	+ 9,1 %	+ 0,6 %	
Index: 2003 = 100			109,6	324,9	354,4	356,6	
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	319.928.454	343.280.350	364.861.788	417.174.535	427.617.250	+ 107.688.796
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 23.351.896	+ 21.581.438	+ 52.312.747	+ 10.442.715	
Jaarlijks groeipercentage			+ 7,3 %	+ 6,3 %	+ 14,3 %	+ 2,5 %	
Index: 2003 = 100			107,3	114,0	130,4	133,7	
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	55.334.833	54.316.868	50.144.582	5.183.805	1.663.652	- 53.671.181
Jaarlijkse absolute mutatie			- 1.017.965	- 4.172.286	- 44.960.777	- 3.520.153	
Jaarlijks groeipercentage			- 1,8 %	- 7,7 %	- 89,7 %	- 67,9 %	
Index: 2003 = 100			98,2	90,6	9,4	3,0	
VI. Voorraden	30	553.201	2.372.510	2.434.461	2.983.995	3.560.816	+ 3.007.615
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 1.819.309	+ 61.951	+ 549.535	+ 576.821	
Jaarlijks groeipercentage			+ 328,9 %	+ 2,6 %	+ 22,6 %	+ 19,3 %	
Index: 2003 = 100			428,9	440,1	539,4	643,7	
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	80.298.397	66.062.814	78.871.787	81.618.608	46.611.746	- 33.686.651
Jaarlijkse absolute mutatie			- 14.235.583	+ 12.808.972	+ 2.746.821	- 35.006.862	
Jaarlijks groeipercentage			- 17,7 %	+ 19,4 %	+ 3,5 %	- 42,9 %	
Index: 2003 = 100			82,3	98,2	101,6	58,0	
VIII. Geldbeleggingen + IX. Liquide middelen	50/53	173.173.737	209.521.012	221.554.951	255.467.438	303.922.160	+ 130.748.423
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 36.347.275	+ 12.033.939	+ 33.912.487	+ 48.454.722	
Jaarlijks groeipercentage			+ 21,0 %	+ 5,7 %	+ 15,3 %	+ 19,0 %	
Index: 2003 = 100			121,0	127,9	147,5	175,5	
X. Overlopende rekeningen	490/1	10.568.286	11.007.146	11.856.007	71.920.689	71.858.877	+ 61.290.591
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 438.860	+ 848.862	+ 60.064.682	- 61.812	
Jaarlijks groeipercentage			+ 4,2 %	+ 7,7 %	+ 506,6 %	- 0,1 %	
Index: 2003 = 100			104,2	112,2	680,5	679,9	

De sterke toename van de vaste activa situeert zich in hoofdzaak bij de rubriek “Materiële vaste activa”, waarbij vooral het effect van de investeringen in onroerende goederen duidelijk merkbaar was (zie ook grafiek punt 3.5.1.4). Door de relatief beperkte omvang van de overige rubrieken, zoals uit de verticale analyse zal blijken, is het groeiritme van de materiële vaste activa bepalend voor het groeiritme van de totale vaste activa. De jaarlijkse aangroei ervan wijst erop dat de uitgevoerde investeringen telkens groter waren dan de afschrijvingen en waardeverminderingen op deze vaste activa (zie volgende grafiek).

De belangrijkste groeipool bij de vlottende activa is de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. De continue groei ervan is het gevolg van de positieve netto cashflows waarmee de opeenvolgende boekjaren werden afgesloten. De aldus opgebouwde financiële reserves zullen de hogescholen in staat stellen om, zoals voorzien is in de ingediende begrotingen 2009 en meerjarenbegrotingen 2010-2013, een belangrijk deel van de geplande investeringen met eigen middelen te financieren. Zoals verwacht zijn de gevolgen van het afboeken van de historische langetermijnvordering ook hier merkbaar. De compensatie tussen de daling van de “Vorderingen op meer dan één jaar” en de toename van de “Overlopende rekeningen”, vlakkt de betekenis ervan sterk af. De rubriek “Vorraden” (+ 543,7 %) noteert een hoog groeicijfer. Deze groei situeert zich vooral in het boekjaar 2004. Twee hogescholen (KdG en KHBO) beslisten toen hun projecten in uitvoering te activeren onder de rubriek “Vorraden”. Beide hogescholen nemen sindsdien het grootste deel van de geboekte voorraadwaarde voor hun rekening. De balans geeft de toestand weer bij de afsluiting van het boekjaar. De evolutie (toe- of afname) van de uitstaande vorderingen op ten hoogste één jaar is dan ook erg gevoelig voor eventuele laattijdige uitkering van werkingsmiddelen. Per einde 2007 was dit duidelijk minder geval dan in het basisjaar 2003. Vandaar de sterke daling van het volume aan uitstaande vorderingen op ten hoogste één jaar.

3.7.1.3 Verticale analyse: jaarrekening 2003 - 2007 en begroting 2007

In de verticale analyse wordt elke balansrubriek geplaatst t.o.v. het balanstotaal, met als doel zicht te krijgen op de structuurwijzigingen binnen de samenstelling van de activa en de passiva.

Uit het hiernavolgende overzicht blijkt dat de structuur van de activa op het niveau van de hoofdrubrieken (vaste versus vlottende activa) pas in 2007 een significante evolutie onderging. De vaste activa, inzonderheid de deelrubriek "Activa in aanbouw en vooruitbetalingen" wonnen duidelijk aan belang.

Bij de vlottende activa valt vooral het groeiende aandeel van de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen op (25,5 % in 2003 tot 31,8 % in 2007) en dit bij een sterk toegenomen balanstotaal. Zoals reeds eerder gesteld moet het dalende aandeel van de "Vorderingen op meer dan één jaar" gezien worden in samenhang met de toename van de "Overlopende rekeningen", waardoor de mutatie sterk afgevlakt wordt en gereduceerd wordt tot de gevolgen van het uitdovende TBS 55+ overstelsel, deels gecompenseerd door het effect van het toegepaste actualisatieprincipe m.b.t. de afgeboekte historische langetermijnvordering.

De begrote balansstructuur 2007 wijkt grondig af van wat effectief in 2007 gerealiseerd werd. In de begroting 2007 was een sterke verschuiving van vlottende naar vaste activa voorzien. In realiteit blijkt deze verschuiving zich slechts in een eerder beperkte mate doorgezet te hebben. Enerzijds werden niet alle begrote investeringen effectief uitgevoerd waardoor het bedrag van de vaste activa onder het begrote niveau bleef. Anderzijds dienden hierdoor minder eigen middelen (geldbeleggingen en liquide middelen) aangewend te worden, waardoor het resterende bedrag van deze middelen merkkelijk hoger uitviel dan begroot.

Verticale analyse - Geconsolideerde Balans (jaarrekeningen 2003 - 2004 - 2005 - 2006 - 2007, begroting 2007)							
ACTIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2003	2004	2005	2006	2007	2007
VASTE ACTIVA	20/28	52,8 %	52,9 %	52,8 %	51,4 %	55,2 %	65,9 %
I. Oprichtingskosten	20	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
II. Immateriële vaste activa	21	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,3 %
III. Materiële vaste activa	22/27	52,6 %	52,7 %	52,5 %	51,1 %	54,9 %	65,5 %
A. Terreinen en gebouwen	22	37,6 %	37,8 %	37,4 %	36,1 %	36,3 %	44,6 %
B. Installaties, machines en uitrusting	23	5,9 %	5,7 %	5,4 %	5,0 %	4,6 %	6,1 %
C. Meubilair en rollend materieel	24	2,8 %	2,6 %	2,4 %	2,2 %	1,9 %	2,4 %
D. Leasing en soortgelijke rechten	25	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	1,0 %	0,0 %
E. Overige materiële vaste activa	26	4,1 %	4,0 %	4,0 %	2,0 %	1,8 %	4,1 %
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	27	2,3 %	2,6 %	3,2 %	5,7 %	9,3 %	8,2 %
IV. Financiële vaste activa	28	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
A. Deelnemingen	280/2	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,1 %
B. Vorderingen	281/3	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %
C. Overige	284/8	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	47,2 %	47,1 %	47,2 %	48,6 %	44,8 %	34,1 %
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	8,2 %	7,4 %	6,5 %	0,6 %	0,2 %	5,9 %
A. Werkingsvorderingen	290	7,5 %	6,7 %	6,0 %	0,3 %	0,0 %	5,5 %
B. Overige vorderingen	291	0,7 %	0,8 %	0,5 %	0,3 %	0,2 %	0,4 %
VI. Voorraden	30	0,1 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,3 %
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	11,8 %	9,1 %	10,2 %	9,5 %	4,9 %	4,3 %
A. Werkingsvorderingen	40	8,2 %	5,8 %	6,8 %	6,1 %	2,1 %	2,4 %
B. Overige vorderingen	41	3,7 %	3,2 %	3,4 %	3,4 %	2,8 %	1,9 %
VIII. Geldbeleggingen	50/53	17,8 %	19,0 %	22,6 %	23,1 %	24,0 %	18,0 %
IX. Liquide middelen	54/58	7,7 %	9,8 %	6,0 %	6,7 %	7,8 %	4,3 %
X. Overlopende rekeningen	490/1	1,6 %	1,5 %	1,5 %	8,4 %	7,5 %	1,4 %
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	678.508.711	729.441.278	773.562.123	858.647.375	953.878.510	852.290.674

3.7.2 Passiva

3.7.2.1 Horizontale analyse: jaarrekening 2006 – jaarrekening 2007 – begroting 2007

De groei van de passiva in de jaarrekening 2007 kwam tot stand door een groei van het eigen vermogen en in bijkomende mate ook van het vreemd vermogen. Zowel in absolute termen als relatief bekeken was het eigen vermogen de sterkste groeier.

PASSIVA	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR06	JR07-JR06	Begroting	JR07-BG07	JR07-BG07
<i>Evolutie t.o.v. het boekjaar 2006 en t.o.v. de begroting 2007</i>	2006	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
	<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>						
EIGEN VERMOGEN	563.904.894	635.155.206	+ 71.250.312	+ 12,6 %	547.315.133	+ 87.840.073	+ 16,0 %
I. Patrimonium	70.412.181	78.141.648	+ 7.729.467	+ 11,0 %	58.720.968	+ 19.420.680	+ 33,1 %
III. Herwaarderingsmeerwaarden	15.833.947	15.833.947	+ 0	+ 0,0 %	15.833.947	+ 0	+ 0,0 %
V. Gecumuleerd resultaat	301.199.276	345.981.881	+ 44.782.605	+ 14,9 %	275.490.195	+ 70.491.686	+ 25,6 %
VI. Investeringsubsidies	176.459.490	195.197.730	+ 18.738.240	+ 10,6 %	197.270.023	- 2.072.293	- 1,1 %
VOORZIENINGEN	15.991.636	17.724.996	+ 1.733.360	+ 10,8 %	13.647.452	+ 4.077.544	+ 29,9 %
SCHULDEN	278.750.844	300.998.310	+ 22.247.466	+ 8,0 %	291.328.087	+ 9.670.223	+ 3,3 %
VIII. Schulden op meer dan één jaar	113.780.010	132.660.502	+ 18.880.492	+ 16,6 %	137.386.082	- 4.725.580	- 3,4 %
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	115.615.956	118.214.431	+ 2.598.475	+ 2,2 %	111.677.669	+ 6.536.762	+ 5,9 %
X. Overlopende rekeningen	49.354.878	50.123.377	+ 768.499	+ 1,6 %	42.264.336	+ 7.859.041	+ 18,6 %
TOTAAL DER PASSIVA	858.647.375	953.878.510	+ 95.231.135	+ 11,1 %	852.290.674	+ 101.587.836	+ 11,9 %

De aangroei van het eigen vermogen kwam tot stand door volgende gebeurtenissen:

- een significante toename van het "Patrimonium" (+11%). Dit is grotendeels toe te schrijven aan ontvangen schenkingen van onroerende goederen (KHBO) en inbrengen vanuit randvzw's (KHL) en deels aan de gevolgen van de boekhoudkundige operatie m.b.t. het afboeken van de historische langetermijnvordering op de Vlaamse overheid en de daarmee gepaard gaande anticipatie (via de overlopende actiefrekeningen) op de enveloppe van 2008 (voor het bedrag van de "loonmassa december 2007") bij KATHO. Opmerkelijk genoeg is er nog steeds 1 hogeschool (KHK) met een negatief patrimonium.
- geen enkele hogeschool voerde in 2007 een herwaardering van vaste activa door;
- het positieve resultaat van het boekjaar dat in 2007 door de sector werd opgetekend;
- het bedrag van de in 2007 toegekende investeringsubsidies lag hoger dan de in dat jaar naar het resultaat toegerekende investeringsubsidies.

Drie elementen kunnen bijgevolg aangevoerd worden om de sterke toename van het eigen vermogen te verklaren: de groei van het patrimonium, het gunstige resultaat van het boekjaar en de opname van bijkomende AGIO-middelen.

Na jaren van aanhoudende daling, steeg het bedrag van de gevormde voorzieningen in 2007 opnieuw. De nood aan bijkomende voorzieningen woog duidelijk zwaarder dan het effect van de teruggenomen/aangewende voorzieningen. Bij de nieuw aangelegde voorzieningen lag het accent op de voorzieningen voor grote herstellings- en onderhoudswerken.

De toename van het vreemd vermogen is in absolute termen zeker niet onbelangrijk (+ 22.247.466 EUR), toch ligt het groeiritme ervan (+ 8 % t.o.v. 2006) duidelijk onder het groeiritme van het totaal passief (+ 11,1 %).

De groei van de langetermijnschulden (+ 16,6 %) is enerzijds het gevolg van het onderschrijven van nieuwe investeringskredieten en anderzijds van de opname van de verschuldigde canons uit lopende erfpachtovereenkomsten in twee hogescholen (de Hogeschool voor Wetenschap en Kunst en de Katholieke Hogeschool Kempen). Dit laatste deel kan echter moeilijk beschouwd worden als een reële toename van de schulden op lange termijn. De betreffende betalingsverplichtingen bestonden immers reeds langer maar werden nooit in de balans tot uitdrukking gebracht.

De toename van het vreemd vermogen op korte termijn is eerder beperkt (+ 2,2 %) maar is de resultante van twee elkaar grotendeels compenserende bewegingen. Enerzijds is er de stijging van de werkingsschulden op korte termijn. Deze toename staat in een logisch verband met de toename van verrichte aankopen (som van de codes 60 en 61 uit de resultatenrekening) en met de iets opgelopen duur van het genoten betalingsuitstel (97 t.o.v. 87 dagen in 2006). Anderzijds daalden de schulden m.b.t. belastingen, bezoldigingen en sociale lasten met 8,4 %, dit niettegenstaande de uitbreiding van het personeelsbestand en de hogere provisie voor vakantiegeld. De daling is integraal toe te schrijven aan een lagere RSZ-schuld. Voorheen werden de RSZ-bijdragen voor het volledige 4^e kwartaal m.b.t. het statutaire personeel betaald uit de enveloppe van het volgende kalenderjaar. Voor het kalenderjaar 2007 werden de RSZ-voorschotten voor de maanden oktober en november, via een supplementaire verhoging van de werkingmiddelen (inhaalbeweging RSZ), nog in het lopende jaar vereffend. De resterende schuld viel dan ook een heel stuk lager uit dan in 2006.

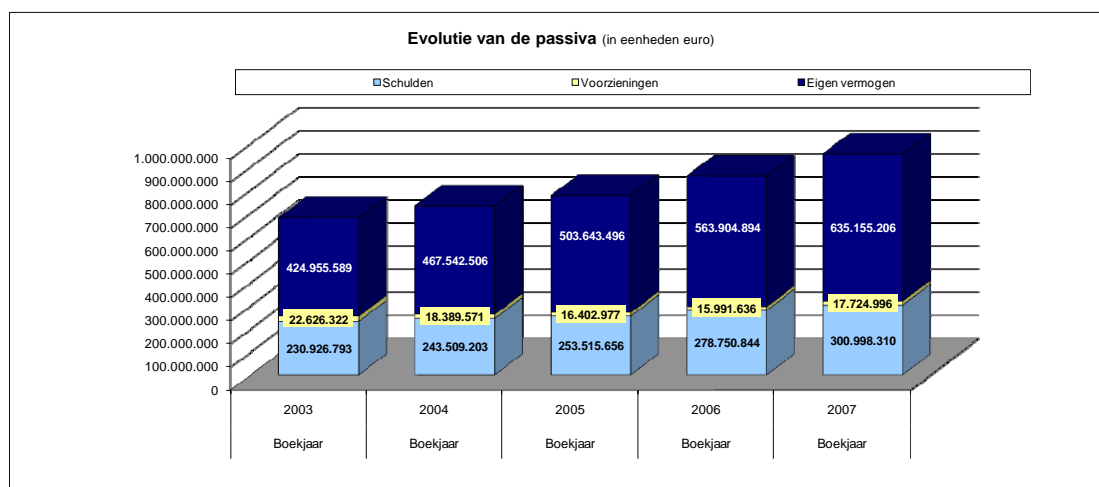
Bij het opstellen van de begroting 2007 werd het eigen vermogen sterk onderschat. Deze onderschatting dient in hoofdzaak toegeschreven te worden aan de onderschatting van het gecumuleerd resultaat per einde 2006 en een onderschatting van het resultaat van het boekjaar 2007. Bovendien waren de elementen die geleid hebben tot de toename van het patrimonium ten tijde van de begrotingsopstelling niet bekend. De investeringssubsidies werden dan weer overschat. Door vertraging in de uitvoering van de geplande investeringen werden er in de realiteit minder investeringssubsidies verworven dan voorzien in de begroting.

De geconsolideerde schulden vallen hoger uit dan begroot. Dit is niet het geval bij de schulden op meer dan één jaar. Enerzijds was de opname van de betalingsverplichtingen m.b.t. de lopende erfpachtovereenkomsten in twee hogescholen bij de begrotingsopstelling niet voorzien, maar anderzijds werden er door de vertraging in uitvoering van geplande investeringswerken beduidend minder investeringskredieten opgenomen dan gepland.

De "Schulden op ten hoogste één jaar" (inzonderheid de werkingsschulden) en de overlopende passiefrekeningen overtreffen de begrote bedragen ruimschoots. Bij de bespreking van de werkingsoptbrengsten 2007 werd reeds gewezen op de veel hogere dan begrote opbrengsten uit "Studiegelden" (punt 3.3.1.2). Gezien deze opbrengsten betrekking hebben op lopende academiejaar, valt het per einde boekjaar over te dragen bedrag dan ook veel ruimer uit dan begroot. Daarmee is een groot deel van de budgetoverschrijding voor de overlopende passiefrekeningen verklaard.

3.7.2.2 Horizontale analyse: jaarrekening 2003 – jaarrekening 2007

Het geconsolideerde balansvermogen groeide in de periode 2003-2007 met 275.369.799 EUR. In absolute bedragen was de groei voornamelijk het gevolg van een toename van het eigen vermogen (+ 210.199.617 EUR).

PASSIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR03
		2003	2004	2005	2006	2007	Absoluut verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>							
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	678.508.711	729.441.278	773.562.122	858.647.375	953.878.510	+ 275.369.799
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 50.932.567	+ 44.120.844	+ 85.085.253	+ 95.231.135	
Jaarlijks groeipercentage			+ 7,5 %	+ 6,0 %	+ 11,0 %	+ 11,1 %	
Index: 2003 = 100			107,5	114,0	126,5	140,6	
EIGEN VERMOGEN	10/15	424.955.589	467.542.506	503.643.496	563.904.894	635.155.206	+ 210.199.617
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 42.586.917	+ 36.100.990	+ 60.261.398	+ 71.250.312	
Jaarlijks groeipercentage			+ 10,0 %	+ 7,7 %	+ 12,0 %	+ 12,6 %	
Index: 2003 = 100			110,0	118,5	132,7	149,5	
I. Patrimonium	10	54.928.648	55.265.188	55.898.093	70.412.181	78.141.648	+ 23.213.000
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 336.540	+ 632.905	+ 14.514.088	+ 7.729.467	
Jaarlijks groeipercentage			+ 0,6 %	+ 1,1 %	+ 26,0 %	+ 11,0 %	
Index: 2003 = 100			100,6	101,8	128,2	142,3	
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	16.009.433	15.842.661	15.833.947	15.833.947	15.833.947	- 175.486
Jaarlijkse absolute mutatie			- 166.772	- 8.714	+ 0	+ 0	
Jaarlijks groeipercentage			- 1,0 %	- 0,1 %	+ 0,0 %	+ 0,0 %	
Index: 2003 = 100			99,0	98,9	98,9	98,9	
V. Gecumuleerd resultaat	14	219.021.775	250.486.019	271.415.514	301.199.276	345.981.881	+ 126.960.106
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 31.464.244	+ 20.929.495	+ 29.783.762	+ 44.782.605	
Jaarlijks groeipercentage			+ 14,4 %	+ 8,4 %	+ 11,0 %	+ 14,9 %	
Index: 2003 = 100			114,4	123,9	137,5	158,0	
VI. Investeringssubsidies	15	134.995.733	145.948.638	160.495.942	176.459.490	195.197.730	+ 60.201.997
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 10.952.905	+ 14.547.304	+ 15.963.548	+ 18.738.240	
Jaarlijks groeipercentage			+ 8,1 %	+ 10,0 %	+ 9,9 %	+ 10,6 %	
Index: 2003 = 100			108,1	118,9	130,7	144,6	
VOORZIENINGEN	16	22.626.322	18.389.571	16.402.977	15.991.636	17.724.996	- 4.901.326
Jaarlijkse absolute mutatie			- 4.236.751	- 1.986.594	- 411.341	+ 1.733.360	
Jaarlijks groeipercentage			- 18,7 %	- 10,8 %	- 2,5 %	+ 10,8 %	
Index: 2003 = 100			81,3	72,5	70,7	78,3	
SCHULDEN	17/49	230.926.793	243.509.203	253.515.656	278.750.844	300.998.310	+ 70.071.517
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 12.582.410	+ 10.006.453	+ 25.235.188	+ 22.247.466	
Jaarlijks groeipercentage			+ 5,4 %	+ 4,1 %	+ 10,0 %	+ 8,0 %	
Index: 2003 = 100			105,4	109,8	120,7	130,3	
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	96.306.993	100.774.321	104.089.181	113.780.010	132.660.502	+ 36.353.509
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 4.467.328	+ 3.314.860	+ 9.690.829	+ 18.880.492	
Jaarlijks groeipercentage			+ 4,6 %	+ 3,3 %	+ 9,3 %	+ 16,6 %	
Index: 2003 = 100			104,6	108,1	118,1	137,7	
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	94.875.913	100.163.372	104.780.825	115.615.956	118.214.431	+ 23.338.518
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 5.287.459	+ 4.617.453	+ 10.835.131	+ 2.598.475	
Jaarlijks groeipercentage			+ 5,6 %	+ 4,6 %	+ 10,3 %	+ 2,2 %	
Index: 2003 = 100			105,6	110,4	121,9	124,6	
X. Overlopende rekeningen	492/3	39.743.887	42.571.510	44.645.650	49.354.878	50.123.377	+ 10.379.490
Jaarlijkse absolute mutatie			+ 2.827.623	+ 2.074.140	+ 4.709.228	+ 768.499	
Jaarlijks groeipercentage			+ 7,1 %	+ 4,9 %	+ 10,5 %	+ 1,6 %	
Index: 2003 = 100			107,1	112,3	124,2	126,1	

De drie componenten die aangevoerd werden om de sterke groei van het eigen vermogen t.o.v. 2006 te verklaren, zijn ook verantwoordelijk voor de sterke groei van het eigen vermogen over de periode 2003-2007: de gunstige resultaten van de diverse boekjaren, de verworven investeringssubsidies en in iets mindere mate, de ontvangen schenkingen en het effect op het "Patrimonium" van de boekingen m.b.t. de afgeboekte historische langetermijnvordering op de Vlaamse overheid.

De voorzieningen kenden over de beschouwde periode een terugval (- 4.901.326 EUR). De redenen hiervoor zijn tweërlei: de afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel en de vraag van het commissariaat om de aangelegde voorzieningen aan een kritisch onderzoek m.b.t. hun gegrondheid te onderwerpen. Vooral bij de "Voorzieningen voor overige risico's en kosten" is dit laatste duidelijk merkbaar.

De schuldenlast steeg over de periode 2003-2007 (+ 30,3 %). Alle hoofdrubrieken m.b.t. de schulden hebben tot deze groei bijgedragen. Vooral de groei van de schulden op meer dan één jaar (+ 37,7 %) weegt hierbij door.

3.7.2.3 Verticale analyse: jaarrekening 2003 - 2007 en begroting 2007

De structuuranalyse van de passiva toont enkele belangrijke verschuivingen. Tijdens de periode 2003-2007 groeide het aandeel van het "Eigen vermogen" van 62,6 % in 2003 op een continue wijze tot 66,6 % van het balanstotaal per einde 2007. Dat de toch al stevige solvabiliteit van de sector hierdoor verder toeneemt, zal duidelijk tot uiting komen bij de bespreking van de solvabiliteitsratio's.

Verticale analyse - Geconsolideerde Balans (jaarrekeningen 2003 - 2004 - 2005 - 2006 - 2007, begroting 2007)							
PASSIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2003	2004	2005	2006	2007	2007
EIGEN VERMOGEN	10/15	62,6 %	64,1 %	65,1 %	65,7 %	66,6 %	64,2 %
I. Patrimonium	10	8,1 %	7,6 %	7,2 %	8,2 %	8,2 %	6,9 %
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	2,4 %	2,2 %	2,0 %	1,8 %	1,7 %	1,9 %
V. Gecumuleerd resultaat	14	32,3 %	34,3 %	35,1 %	35,1 %	36,3 %	32,3 %
VI. Investeringsubsidies	15	19,9 %	20,0 %	20,7 %	20,6 %	20,5 %	23,1 %
VOORZIENINGEN	16	3,3 %	2,5 %	2,1 %	1,9 %	1,9 %	1,6 %
VII. Voorzieningen voor risico's en kosten		3,3 %	2,5 %	2,1 %	1,9 %	1,9 %	1,6 %
A. Pensioenen en soortgelijke verplichtingen	160	1,0 %	0,4 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
B. Grote herstellings- en onderhoudswerken	162	1,1 %	1,1 %	1,1 %	1,2 %	1,2 %	0,9 %
C. Overige risico's en kosten	163/5	1,3 %	1,0 %	0,9 %	0,7 %	0,6 %	0,7 %
SCHULDEN	17/49	34,0 %	33,4 %	32,8 %	32,5 %	31,6 %	34,2 %
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	14,2 %	13,8 %	13,5 %	13,3 %	13,9 %	16,1 %
A. Financiële schulden	170/4	13,6 %	13,3 %	13,0 %	13,2 %	13,6 %	15,8 %
1. Achtergestelde leningen	170	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
2. Leasingschulden en soortgelijke schulden	172	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,9 %	0,0 %
3. Kredietinstellingen	173	13,2 %	13,0 %	12,6 %	11,7 %	11,4 %	15,7 %
4. Overige leningen	174	0,3 %	0,3 %	0,4 %	1,4 %	1,3 %	0,1 %
B. Werkingsschulden	175	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,2 %	0,0 %
D. Overige schulden	178/9	0,6 %	0,5 %	0,4 %	0,1 %	0,0 %	0,3 %
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	14,0 %	13,7 %	13,5 %	13,5 %	12,4 %	13,1 %
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	42	0,6 %	0,7 %	0,8 %	0,8 %	0,9 %	0,9 %
B. Financiële schulden	43	0,2 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
1. Kredietinstellingen	430/8	0,2 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
2. Overige leningen	439	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
C. Werkingsschulden	44	3,8 %	3,7 %	3,5 %	3,5 %	3,8 %	3,2 %
E. Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	45	8,9 %	8,5 %	8,3 %	8,3 %	6,8 %	8,3 %
1. Belastingen	450/3	1,5 %	1,5 %	1,4 %	1,3 %	1,2 %	1,2 %
2. Bezoldigingen en sociale lasten	454/9	7,4 %	7,1 %	6,9 %	7,0 %	5,6 %	7,1 %
F. Overige schulden	46/48	0,5 %	0,7 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,6 %
X. Overlopende rekeningen	492/3	5,9 %	5,8 %	5,8 %	5,7 %	5,3 %	5,0 %
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	678.508.711	729.441.278	773.562.122	858.647.375	953.878.510	852.290.674

De horizontale analyse bracht tot uiting dat de geconsolideerde schuldmassa in de periode 2003-2007 aangroeide met 70.071.517 EUR. Toch woog deze groei niet op tegen het groeiritme van het totale passief. In combinatie met het gedaalde bedrag van de aangelegde voorzieningen leidde dit tot een continue achteruitgang van het relatieve belang van de schulden en van de voorzieningen ten gunste van het continu groeiende aandeel van het eigen vermogen.

3.8 Geconsolideerde cashflow

Bij de bespreking van de geconsolideerde resultatenrekening werd aandacht besteed aan het resultaat van het boekjaar. In de analyse van de geconsolideerde balans werd de liquiditeitspositie (som van de geldbeleggingen en de liquide middelen) op 31 december van elk boekjaar weergegeven. De cashflowanalyse¹⁵ heeft tot doel een inzicht te geven in de bronnen en in de aanwending van de geldmiddelen en verschaft zo een verklaring voor de mutatie in de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen.

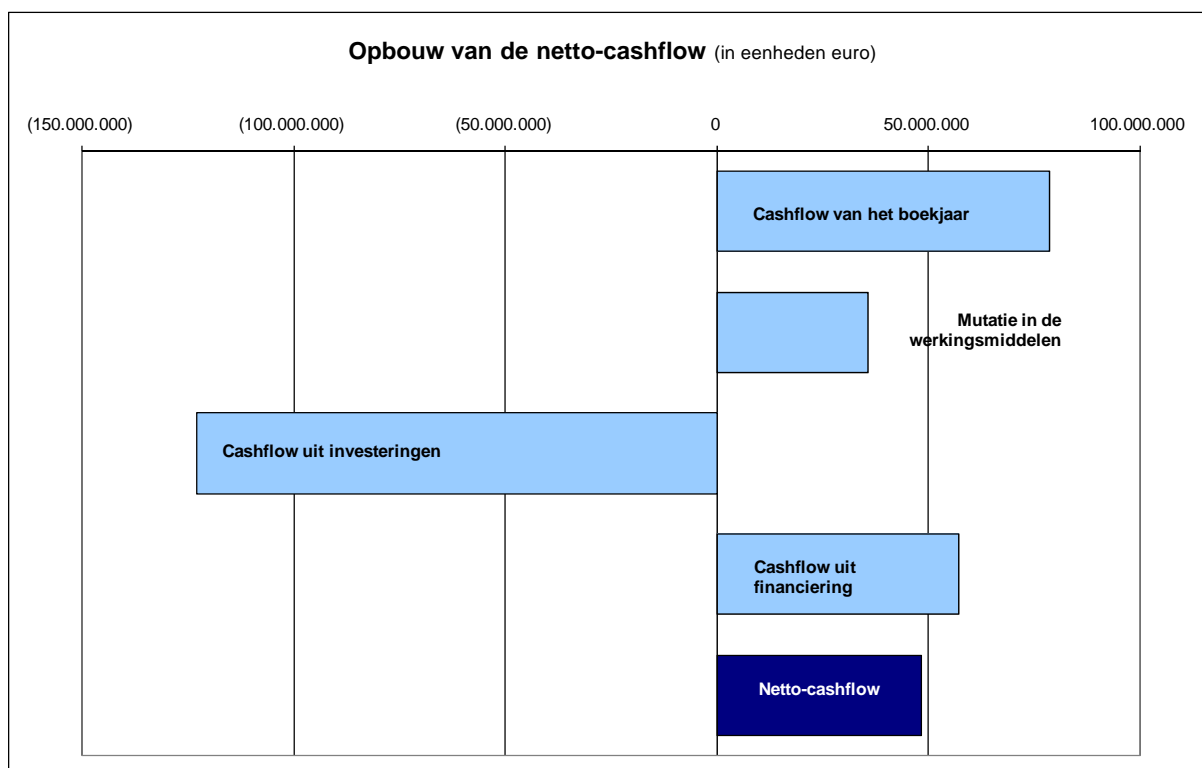
Geconsolideerde cashflow					
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
(in eenheden euro)	2003	2004	2005	2006	2007
Resultaat van het boekjaar	35.583.898	31.464.242	20.929.336	29.783.758	44.782.596
+ Afschrijvingen	35.902.381	37.738.383	40.176.755	40.510.869	41.598.136
+ Voorzieningen	(6.168.659)	(4.236.748)	(1.626.988)	(411.338)	1.733.358
+ Andere niet-kaskosten (o.a. waardevermindering op vlottende activa)	41.433	199.403	307.385	280.167	562.876
- Opname kapitaalsubsidies in resultaat	(7.716.165)	(8.161.694)	(8.658.864)	(9.386.659)	(10.267.523)
CASHFLOW VAN HET BOEKJAAR (1)	57.642.888	57.003.586	51.127.624	60.776.797	78.409.442
+ - Mutatie in werkmiddelen (vóór correctie)	(17.827.871)	20.092.496	(7.028.192)	(45.360.611)	37.858.828
+ - Correctie voor waardevermindering op voorraden en vorderingen	(41.433)	(199.403)	(307.385)	(280.167)	(562.876)
+ - Correctie voor effect aflossingen in mutatie n.w.m.	87.246	(735.894)	(1.200.640)	(877.929)	(1.662.264)
MUTATIE IN DE WERKINGSMIDDELEN (2)	(17.782.058)	19.157.199	(8.536.217)	(46.518.708)	35.633.687
+ OPERATIONELE CASHFLOW = (1) + (2)	39.860.830	76.160.785	42.591.407	14.258.089	114.043.130
- + Investerings / desinvesteringen in OK, IMVA, MVA en FVA	(67.666.020)	(65.319.054)	(62.716.162)	(73.283.374)	(126.386.556)
+ - Mutatie vorderingen op meer dan één jaar	1.967.288	1.017.965	4.172.286	44.960.777	3.520.153
+ CASHFLOW UIT INVESTERINGEN	(65.698.732)	(64.301.089)	(58.543.876)	(28.322.596)	(122.866.403)
+ Schulden > 1 jaar	9.847.367	9.357.716	9.405.889	16.659.787	27.511.714
- Aflossingen	(4.241.740)	(4.154.494)	(4.890.388)	(6.091.029)	(6.968.958)
+ Externe aangroei eigen vermogen	(74.783)	336.540	632.905	12.058.021	7.729.467
+ - Overige (o.a. kapitaalsubsidies)	29.675.461	18.947.827	22.837.846	25.350.207	29.005.763
+ CASHFLOW UIT FINANCIERING	35.206.305	24.487.590	27.986.251	47.976.986	57.277.987
NETTO-CASHFLOW	9.368.403	36.347.285	12.033.781	33.912.479	48.454.714
Geldbeleggingen + Liquide middelen begin periode	163.805.327	173.173.737	209.521.012	221.554.951	255.467.438
Geldbeleggingen + Liquide middelen einde periode	173.173.730	209.521.022	221.554.793	255.467.430	303.922.152

Mutatie in de netto-werkingsmidd.	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007
Situatie einde vorige periode					
Vlottende activa	294.766.399	319.928.454	343.280.350	364.861.788	417.174.535
- vorderingen op meer dan 1j.	(57.302.121)	(55.334.833)	(54.316.868)	(50.144.582)	(5.183.805)
- geldbeleggingen + liquide middelen	(163.805.327)	(173.173.737)	(209.521.012)	(221.554.951)	(255.467.438)
- schulden op ten hoogste 1 jaar	(94.434.296)	(94.875.913)	(100.163.372)	(104.780.825)	(115.615.956)
- overlopende rekeningen passief	(40.252.442)	(39.743.887)	(42.571.510)	(44.645.650)	(49.354.878)
Netto-werkingsmiddelen	(61.027.787)	(43.199.916)	(63.292.412)	(56.264.220)	(8.447.542)
Situatie einde periode					
Vlottende activa	319.928.454	343.280.350	364.861.788	414.718.468	427.617.250
- vorderingen op meer dan 1j.	(55.334.833)	(54.316.868)	(50.144.582)	(5.183.805)	(1.663.652)
- geldbeleggingen + liquide middelen	(173.173.737)	(209.521.012)	(221.554.951)	(255.467.438)	(303.922.160)
- schulden op ten hoogste 1 jaar	(94.875.913)	(100.163.372)	(104.780.825)	(115.615.956)	(118.214.431)
- overlopende rekeningen passief	(39.743.887)	(42.571.510)	(44.645.650)	(49.354.878)	(50.123.377)
Netto-werkingsmiddelen	(43.199.916)	(63.292.412)	(56.264.220)	(10.903.609)	(46.306.370)
Mutatie netto-werkingsmiddelen	(17.827.871)	20.092.496	(7.028.192)	(45.360.611)	37.858.828

¹⁵ De berekening van de cashflow heeft als bijkomend voordeel dat de invloed van de niet-kaskosten (die sterke verschillen vertonen tussen de diverse hogescholen onderling) op de beoordeling van de financiële toestand van de hogeschool wordt vermeden.

3.8.1 Geconsolideerde cashflow van het boekjaar/netto cashflow 2007

In volgend schema worden de componenten in de berekening van de netto cashflow ingedeeld volgens “bron van geldmiddelen” of “aanwending van geldmiddelen”.

Een eerste element in de berekening van de netto casflow is de bepaling van de cashflow van het boekjaar. Het basisbestanddeel hiervan is het geconsolideerde resultaat van het boekjaar. Dit wordt vervolgens gecorrigeerd voor de niet-kaskosten omdat deze het resultaat van het boekjaar verkleinden zonder dat hiervoor liquiditeiten dienden te worden aangewend. De bijdrage van de afschrijvingen, en in bijkomende mate ook van de voorzieningen, tot de cashflow van het boekjaar is ook in 2007 zeer aanzienlijk. Vervolgens worden de niet-kasopbrengsten in mindering gebracht. Deze opbrengsten vloeien in hoofdzaak voort uit een toerekening van voorheen ontvangen investeringssubsidies en verhogen het resultaat van het boekjaar zonder dat er in het lopende boekjaar geldstromen tegenover staan. Per saldo betekent de cashflow van het boekjaar, mede dank zij de toename ervan t.o.v. 2006, dan ook een zeer belangrijke financieringsbron (78.409.442 EUR).

In tegenstelling tot het boekjaar 2006, vormt de mutatie in de netto werkingsmiddelen in het boekjaar 2007 een belangrijke financieringsbron. Vooral de sterke daling van de openstaande vorderingen op ten hoogste één jaar en in bijkomende mate de verhoging van de schulden op ten hoogste één jaar, zorgden er voor dat de sector over een aanzienlijk bedrag aan bijkomende liquiditeiten (35.633.687 EUR) kon beschikken.

De som van de cashflow van het boekjaar en van de mutatie in de werkingsmiddelen levert de operationele cashflow. Dit bedrag, indien positief, kunnen de hogescholen besteden aan investeringen, aflossingen van leningen,... Via de operationele cashflow werd hiervoor in 2007 114.043.130 EUR aan financiële middelen gegenereerd. Dit was evenwel niet toereikend om de financieringsbehoeften uit de investeringen (122.866.403 EUR) en de kapitaalsaflossingen (6.968.958 EUR) van de sector integraal te dekken.

De ontbrekende middelen vond de sector in de opname van investeringssubsidies, in de verhoging van het patrimonium (vooral als gevolg van externe inbrengen) en van een relatief beperkt bedrag aan vreemd vermogen op lange termijn (27.511.714 EUR). Gelet op de omvang van de positieve netto cashflow (48.454.714 EUR) waarmee de sector het boekjaar 2007 afsloot, zou men andermaal kunnen besluiten dat de sector op zich geen vreemd vermogen nodig had om alle financieringsbehoeften te kunnen dekken. Het beeld van de sector is natuurlijk niet representatief voor elke individuele hogeschool. Bijgevolg dienden sommige hogescholen toch een beroep te doen op vreemd vermogen om hun investeringen ten dele te financieren, maar het verklaart wel het relatief beperkte volume van het opgenomen vreemd vermogen.

De sector realiseerde over het boekjaar 2007 een positieve netto cashflow ter waarde van ongeveer 48,5 miljoen euro. Hierdoor steeg de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen tot afgerond 303,9 miljoen euro. Nooit eerder was de financiële buffer van de hogeschool zo groot. M.a.w. de liquiditeitspositie van de sector oogt zeer goed.

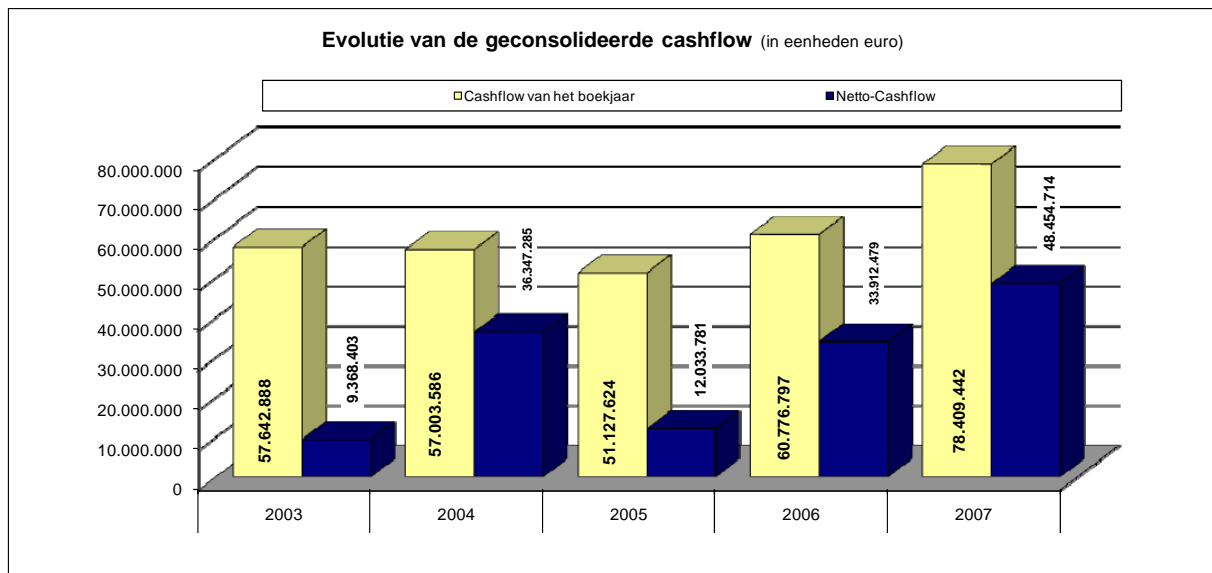
Dat de hogescholen uiterst omzichtig omspringen met de opname van vreemd vermogen ter financiering van hun investeringsbehoeften blijkt ook uit de vaststelling dat van de vijf hogescholen die het boekjaar 2007 afsloten met een negatieve netto-cashflow, er maar twee effectief vreemd vermogen hebben opgenomen om deze investeringen deels te financieren. De anderen hadden dit in wezen niet nodig en konden intern (operationele cashflow, voorheen opgebouwde liquiditeiten) of extern (investeringsubsidies) voldoende middelen vinden.

De Katholieke Hogeschool Leuven boekte met 11.176.297 EUR het hoogste tekort. Deze hogeschool bouwde in het verleden blijkbaar een zeer grote buffer aan liquide middelen op, wat haar in staat stelde voor een dergelijk hoog bedrag haar financiële reserves aan te spreken. Hogeschool Antwerpen boekte de hoogste waarde (positieve netto cashflow: 14.426.137 EUR), waardoor de som haar geldbeleggingen en liquiditeiten per einde 2007 aangroeide tot 35.619.865 EUR. Deze hogeschool was reeds zoals eerder gemeld de koploper inzake overschot van het boekjaar en legde daarmee het fundament van haar stevige cashflow. Niet toevallig is dit een hogeschool die een groot investeringsproject plant. Koploper wat betreft de in het verleden opgebouwde financiële reserves (som van de geldbeleggingen en de liquide middelen) blijft Hogeschool Gent met een bedrag van 53.851.427 EUR (waarde op 31/12/2007). De gemiddelde waarde van de netto cashflow bedroeg in 2007 2.307.367 EUR t.o.v. EUR 1.614.880 in 2006.

3.8.2 Evolutie van de geconsolideerde netto cashflow: jaarrekening 2003 – 2007

De boekingen m.b.t. de afgeboekte historische langetermijnvordering hebben de waarden voor de onderscheiden deelrubrieken die leiden tot de bepaling van de netto cashflow in 2006 dermate beïnvloed dat een vergelijking over de periode 2003-2007 enkel zinvol is op het niveau van de netto cashflow zelf.

Een evidente conclusie hierbij luidt dat de sector elk boekjaar kon afsluiten met een positieve netto cashflow. D.w.z. dat de sector in elk betrokken boekjaar zijn financieringsnoden volledig kon dekken (via de cashflow van het boekjaar, de opname van AGIO-nmiddelen, de opname van investeringskredieten, uitbreiding van het patrimonium via externe inbrengen en in bepaalde jaren ook via de mutatie van de netto werkingsmiddelen) zonder dat dit leidde tot een aantasting van de financiële reserves (de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen). Integendeel zelfs, in de bewuste periode steeg het bedrag van deze financiële reserves van 163.805.327 EUR (1/1/2003) tot 303.922.152 EUR (31/12/2007) Dit is een toename met 85,5 %.

3.9 Financiële ratio's

Bij de beoordeling van het financieel evenwicht van de hogescholen wordt aandacht besteed aan de liquiditeit, de solvabiliteit en de rentabiliteit. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van enkele ratio's. De gehanteerde financiële ratio's werden in de IBR-werkgroep "Hoger Onderwijs" eenduidig gedefinieerd. Het zijn klassieke tools, evenwel aangepast aan de specifieke situatie van de hogescholen¹⁶.

3.9.1 Overzicht van de geconsolideerde financiële ratio's

	Boekjaar 2003	Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Liquiditeit					
Netto-werkingsmiddelen in eenheden euro	217.311.285	234.530.896	256.411.498	288.343.554	297.929.826
Quick ratio	6,60	6,50	6,57	3,54	3,58
Liquiditeit van de werkingsschulden	86 dagen	84 dagen	83 dagen	87 dagen	97 dagen
Solvabiliteit					
Graad van financiële onafhankelijkheid (EV/TV)	62,6 %	64,1 %	65,1 %	65,7 %	66,6 %
Graad van financiële afhankelijkheid (VV/TV)	37,4 %	35,9 %	34,9 %	34,3 %	33,4 %
Algemene schuldgraad (VV/EV)	59,7 %	56,0 %	53,6 %	52,3 %	50,2 %
Dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow	48,5 %	47,8 %	42,4 %	46,8 %	52,1 %
Rentabiliteit					
Netto-marge (1): Werkingsoverschot/Werkingsopbrengsten	3,8 %	3,3 %	1,5 %	1,9 %	3,1 %
Netto-marge (2): Overschot uit de gewone activiteiten/Werkingsopbrengsten	5,4 %	4,8 %	3,2 %	3,8 %	5,4 %
Netto-marge (3): Overschot van het boekjaar/Werkingsopbrengsten	5,6 %	4,8 %	3,1 %	4,2 %	6,0 %
Werkingsoverschot/Werkingsuitkeringen	4,6 %	4,1 %	1,9 %	2,4 %	4,0 %
Cashflow van het boekjaar/Werkingsuitkeringen	11,0 %	10,6 %	9,4 %	10,6 %	13,2 %
"Eigen Werkingsopbrengsten"/Werkingsuitkeringen	21,4 %	22,8 %	23,4 %	23,5 %	25,8 %

In de volgende bespreking wordt aandacht besteed aan de 3 luiken van het financieel evenwicht. Telkens wordt voor de gehele sector een geconsolideerd bedrag of percentage en het rekenkundige gemiddelde berekend. Tevens wordt per jaar ook de laagste waarde en hoogste waarde gerealiseerd door een individuele hogeschool weergegeven. De ratio's per hogeschool, voor de periode 2003-2007, worden na de bespreking van elke rubriek toegevoegd.

3.9.2 Liquiditeit

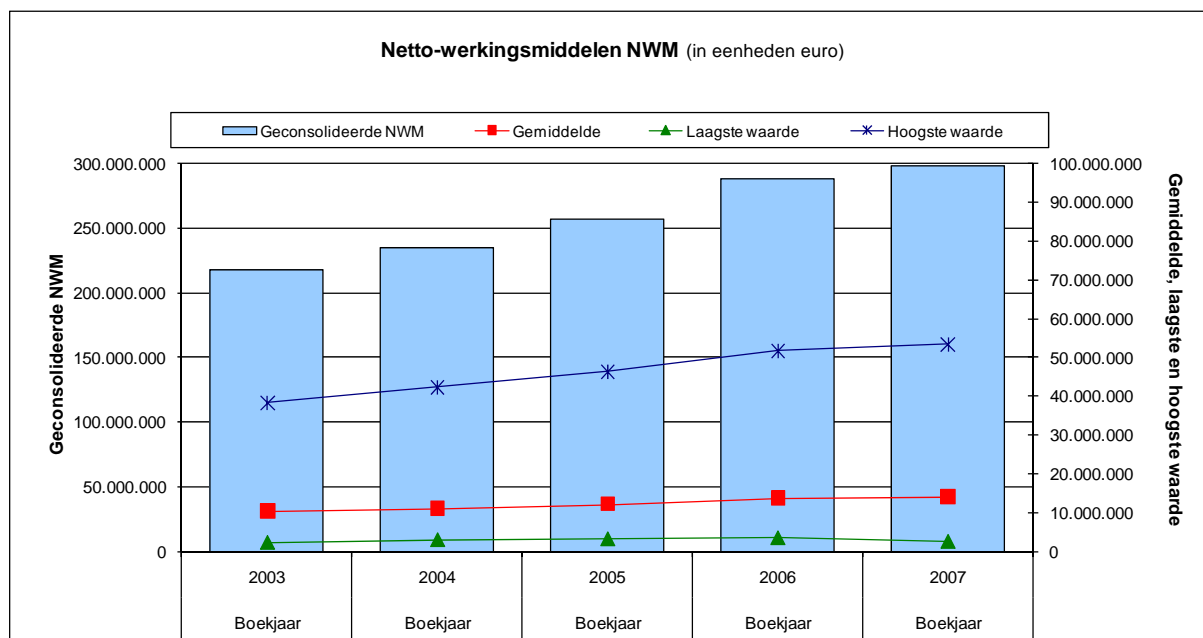
De liquiditeit geeft aan in welke mate de hogeschool aan haar betalingsverplichtingen op korte termijn kan voldoen (bv. de kortetermijnschulden tegenover kredietinstellingen, leveranciers, contractuele personeelsleden,...). De gehanteerde instrumenten voor het beoordelen van de liquiditeit zijn de netto-werkingsmiddelen, de quick ratio en de liquiditeit van de werkingsschulden.

¹⁶ In het "Verslag over de werking van de hogescholen in 1999" werd uitvoerig ingegaan op de berekeningswijze van de diverse ratio's.

◆ Netto-werkingsmiddelen

De geconsolideerde netto-werkingsmiddelen van de 21 hogescholen bedragen voor het boekjaar 2007 297.929.826 EUR. Dit betekent dat de globale hogeschoolsector een stevige buffer opgebouwd heeft om een eventuele vertraging in de inning van de kortetermijnvorderingen op te vangen zonder dat dit de betaling van de kortetermijnverbintenissen in gevaar brengt. De bekomen waarden duiden voor de periode 2003-2007 op een zeer gunstige evolutie en bijgevolg een verdere versterking van de liquiditeitspositie van de hogescholensector. In elk van de betrokken jaren leverde de berekening van de netto-werkingsmiddelen voor elk van de hogescholen een positief resultaat op. T.o.v. het boekjaar 2006 is de liquiditeitspositie in 14 hogescholen verbeterd, 7 hogescholen kenden een daling van de netto-werkingsmiddelen. Tijdens de beschouwde periode (2003-2007) wijzigde het aantal hogescholen niet. Zowel het geconsolideerde totaal als het berekende gemiddelde geven bijgevolg een reële verbetering aan van de liquiditeitspositie in de sector.

Netto-werkingsmiddelen (in eenheden euro)					
Beoordeling :	Gunstige liquiditeit = Positieve netto-werkingsmiddelen				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007
Geconsolideerd	217.311.285	234.530.896	256.411.498	288.343.554	297.929.826
Rekenkundig gemiddelde	10.348.156	11.168.138	12.210.071	13.730.645	14.187.135
Laagste waarde	2.330.945	3.045.876	3.290.290	3.554.156	2.608.556
Hoogste waarde	38.376.795	42.455.722	46.460.927	51.680.813	53.501.903

♦ **Quick ratio**

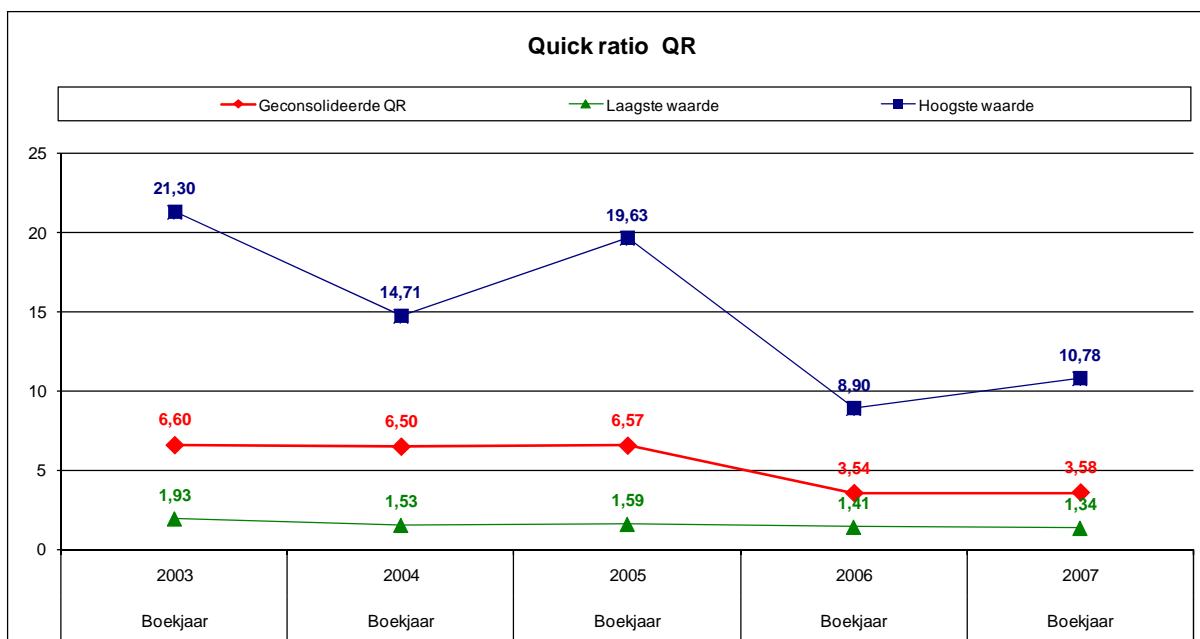
De positieve evolutie die kon afgeleid worden uit de toename van netto-werkingsmiddelen, wordt op het eerste zicht niet bevestigd door de evolutie van de quick ratio. De quick ratio is de relatieve uitdrukking (T/N) van de berekende netto-werkingsmiddelen (waarde T- waarde N).

Er bleken per einde 2007 voldoende middelen voorhanden om 3,6 maal de lopende kortemijnverplichtingen te dekken. Dit is ogenschijnlijk een sterke achteruitgang t.o.v. ratiowaarde in 2005 (6,6). Dit heeft alles te maken met de boekingen m.b.t. de afgeboekte historische langetermijnvordering op de Vlaamse overheid waardoor de berekeningswijze enerzijds beïnvloed werd en anderzijds aangepast diende te worden. Door de anticipatie op de enveloppe van het volgende boekjaar die daarmee gepaard ging verhoogde het bedrag van de overlopende actiefrekeningen (teller) en was het niet langer logisch in de noemer de loonschuld m.b.t het statutaire personeel buiten beschouwing te laten. Teller en noemer verhoogden dus met hetzelfde bedrag, wat louter rekenkundig bij hoge waarden onvermijdelijk tot een sterke daling van de bekomen ratiowaarde moet leiden. Zonder deze boekhoudkundige operatie zou de ratiowaarde (resp 6,7 in 2006 en 6,3 in 2007) in lijn liggen met de waarden in de periode 2003-2005.

De slechtst scorende hogeschool (KHBO) haalt nog steeds een score van 1,34. Ook bij deze hogeschool hoeft er niet direct voor betalingsproblemen gevreesd te worden. De best scorende hogeschool (KATHO) haalt 10,78 wat in de huidige context als uiterst riant moet omschreven worden.

De range tussen de laagste en hoogste waarde werd in 2007 opnieuw wat groter en illustreert duidelijk dat de liquiditeitspositie van de individuele hogescholen sterk kan verschillen. De analyse van de quick ratio leidt tot de conclusie dat de liquiditeit van de sector in zijn geheel zeer stevig blijft en dat de reële noden ruimschoots gedekt worden. Bij gepaste financiering van de geplande investeringen hoeft de sector in de nabije toekomst geen betalingsproblemen te vrezen.

Quick ratio					
Beoordeling :	Bevredigende liquiditeitssituatie = Waarde minimaal één				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007
Geconsolideerd	6,60	6,50	6,57	3,54	3,58
Rekenkundig gemiddelde	8,17	7,43	7,59	3,83	3,94
Laagste waarde	1,93	1,53	1,59	1,41	1,34
Hoogste waarde	21,30	14,71	19,63	8,90	10,78

◆ Liquiditeit van de werkingsschulden

Het aantal dagen leverancierskrediet¹⁷ drukt het aantal dagen uit dat de sector krijgt/neemt voor de betaling van haar werkingsschulden.

Liquiditeit van de werkingsschulden					
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007
Geconsolideerd	86 dagen	84 dagen	83 dagen	87 dagen	97 dagen
Rekenkundig gemiddelde	85 dagen	84 dagen	83 dagen	82 dagen	104 dagen
Laagste waarde	31 dagen	35 dagen	31 dagen	37 dagen	35 dagen
Hoogste waarde	142 dagen	139 dagen	175 dagen	130 dagen	315 dagen

Tijdens de periode 2003-2006 schommelde het aantal dagen leverancierskrediet tussen enge grenzen (83 tot 87 dagen). In 2007 is dit betalingsuitstel enigszins opgelopen (97 dagen). In 11 hogescholen steeg in 2007 het aantal dagen door de leveranciers toegestane betalingsuitstel. De overige 10 hogescholen kenden een daling van het aantal dagen ontvangen betalingsuitstel.

De interpretatie van deze ontwikkeling is niet eenvoudig. De aard van de leveranciersfactuur beïnvloedt mee de duur van het toegestane betalingsuitstel. Langer betalingsuitstel kan geïnterpreteerd worden als een blijk van vertrouwen van de leveranciers in de hogescholen. Wanneer de toename van het aantal dagen betalingsuitstel het gevolg is van het niet tijdig betalen van de openstaande rekeningen kan dit echter het vertrouwen dat de hogescholen in de toekomst zullen genieten, aantasten.

¹⁷ De extreem hoge waarden moeten genuanceerd worden beoordeeld. De werkingsschulden worden immers in belangrijke mate beïnvloed door de facturatiegewoonte van de leveranciers, nl. eind december worden vaak nog veel facturen opgemaakt en verstuurd naar de klanten. Indien de hogeschool einde december belangrijke facturen (bv. i.v.m. investeringsprojecten) ontving, dan heeft dit een zeer sterke invloed op de ratio (en kan dit resulteren in extreem hoge waarden).

Het beroep op een leverancierskrediet is een eenvoudige wijze om nieuwe financieringsbronnen aan te spreken. Bovendien lijkt deze financieringswijze ook voordelig. Er is immers normaal geen rentelast verbonden aan deze kredietvorm. Toch dient de sector zich ervan bewust te zijn dat door het benutten van het betalingsuitstel er geen kortingen voor contante betaling kunnen verworven worden. Gelet op de ruime liquiditeiten moet het rendement op de geldbeleggingen afgewogen worden tegen de korting die de leveranciers toestaan bij contante betaling.

Liquiditeit

	Netto-werkingsmiddelen in eenheden euro					Quick ratio					Liquiditeit van de werkingsschulden aantal dagen leverancierskrediet				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
HA	16.146.130	19.677.516	23.051.719	28.410.993	35.563.212	9,21	8,94	9,23	5,12	5,44	77 dagen	92 dagen	94 dagen	74 dagen	107 dagen
PLANTIJN	6.331.691	7.576.387	7.436.487	8.008.037	8.433.275	7,97	8,66	5,77	4,00	4,38	142 dagen	139 dagen	175 dagen	112 dagen	111 dagen
KdG	3.578.266	3.273.974	3.404.821	4.395.688	8.062.010	2,04	1,53	1,59	1,41	1,77	61 dagen	103 dagen	114 dagen	122 dagen	105 dagen
KHK	17.879.873	20.707.915	21.713.206	23.552.831	25.248.476	10,89	11,17	10,12	5,09	5,36	46 dagen	51 dagen	66 dagen	37 dagen	46 dagen
KHM	3.059.880	3.419.534	3.290.290	3.554.156	4.008.045	2,96	3,01	2,69	2,01	2,20	104 dagen	77 dagen	80 dagen	41 dagen	47 dagen
ERASMUS	18.649.285	13.254.475	15.202.335	19.218.478	21.840.711	12,24	7,46	6,79	4,44	4,87	79 dagen	113 dagen	135 dagen	103 dagen	120 dagen
LUK	4.569.906	5.272.305	5.308.374	6.759.980	6.596.416	18,38	13,87	18,49	6,93	4,43	61 dagen	98 dagen	61 dagen	61 dagen	274 dagen
W&K	10.373.866	11.950.536	12.565.360	13.038.619	14.599.492	6,50	7,48	7,23	2,65	3,05	52 dagen	46 dagen	53 dagen	98 dagen	65 dagen
KHL	11.434.573	13.266.228	15.840.120	23.306.684	8.307.047	9,55	10,18	5,89	4,19	2,21	61 dagen	47 dagen	85 dagen	109 dagen	126 dagen
HG	38.376.795	42.455.722	46.460.927	51.680.813	53.501.903	8,68	11,41	14,00	4,64	4,65	132 dagen	110 dagen	88 dagen	126 dagen	148 dagen
KHSL	6.020.998	7.064.365	7.329.485	5.190.914	10.918.947	4,66	5,68	4,12	1,89	2,86	76 dagen	68 dagen	111 dagen	130 dagen	84 dagen
XIOS	5.232.342	5.290.414	6.172.162	6.448.939	5.894.351	5,00	5,81	6,81	3,46	3,12	117 dagen	86 dagen	76 dagen	60 dagen	65 dagen
KHLi	2.330.945	5.401.888	6.821.612	7.575.621	8.790.294	1,93	4,14	4,70	2,24	2,49	126 dagen	61 dagen	60 dagen	99 dagen	92 dagen
PHL	5.870.176	8.058.039	5.655.901	5.482.759	3.445.205	4,62	4,71	2,92	1,97	1,65	95 dagen	107 dagen	104 dagen	120 dagen	117 dagen
HWVL	12.161.313	14.063.208	15.152.397	14.191.281	15.222.531	10,89	12,95	11,53	4,32	4,47	72 dagen	65 dagen	70 dagen	92 dagen	70 dagen
KHBO	7.661.191	7.346.570	7.946.771	9.278.963	2.608.556	18,01	6,49	6,40	3,26	1,34	31 dagen	35 dagen	31 dagen	38 dagen	315 dagen
KATHO	11.615.692	7.336.422	9.231.988	8.193.312	13.652.100	5,35	3,31	5,22	4,82	10,78	129 dagen	131 dagen	70 dagen	46 dagen	35 dagen
EHSAL	5.222.640	4.940.847	6.916.060	8.119.382	8.020.434	3,16	2,71	3,94	2,53	2,44	69 dagen	84 dagen	51 dagen	47 dagen	68 dagen
GroepT	2.992.347	3.045.876	3.455.764	4.712.678	6.172.644	3,08	4,18	4,41	2,89	3,45	75 dagen	60 dagen	69 dagen	75 dagen	55 dagen
ARTEVELDE	11.980.750	14.250.071	15.291.723	17.838.730	19.616.793	5,17	7,67	7,98	3,64	4,13	116 dagen	78 dagen	85 dagen	72 dagen	69 dagen
LESSIUS	15.822.626	16.878.604	18.163.995	19.384.696	17.427.383	21,30	14,71	19,63	8,90	7,75	63 dagen	114 dagen	66 dagen	50 dagen	75 dagen
Geconsolideerd	217.311.285	234.530.896	256.411.498	288.343.554	297.929.826	6,60	6,50	6,57	3,54	3,58	86 dagen	84 dagen	83 dagen	87 dagen	97 dagen
Rekenkundig gemiddelde	10.348.156	11.168.138	12.210.071	13.730.645	14.187.135	8,17	7,43	7,59	3,83	3,94	85 dagen	84 dagen	83 dagen	82 dagen	104 dagen
Laagste waarde	2.330.945	3.045.876	3.290.290	3.554.156	2.608.556	1,93	1,53	1,59	1,41	1,34	31 dagen	35 dagen	31 dagen	37 dagen	35 dagen
Hoogste waarde	38.376.795	42.455.722	46.460.927	51.680.813	53.501.903	21,30	14,71	19,63	8,90	10,78	142 dagen	139 dagen	175 dagen	130 dagen	315 dagen

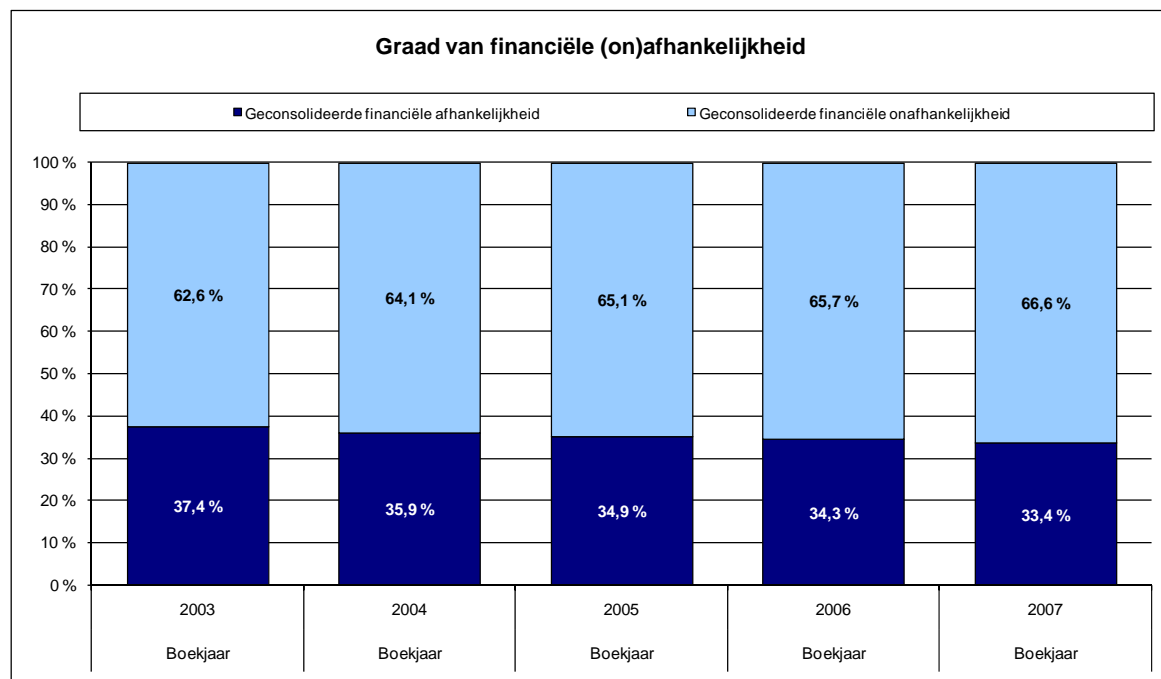
3.9.3 Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio's peilen naar de mate waarin de hogescholen in staat zijn hun financiële verplichtingen (op korte en lange termijn) na te komen. Dit wordt gemeten met behulp van een drietal ratio's: met name de graad van financiële (on)afhankelijkheid, de algemene schuldgraad en de dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow.

◆ Graad van financiële (on)afhankelijkheid

Het aandeel van het eigen vermogen in het balanstotaal groeit. Dit resulteert in een daling van de mate waarin de hogescholen afhankelijk zijn van vreemd vermogen. In het boekjaar 2007 financiert de globale hogeschoolsector zich voor 66,6 % met eigen vermogen. De sector is voor 33,4 % van de middelen afhankelijk van vreemd vermogen. Hierdoor heeft de sector in 2007 haar financiële onafhankelijkheid nog verder verhoogd en de trend van de voorbije jaren doorgetrokken. Gelet op de sterke toename van het balanstotaal in 2007 en op de opname van de lopende erfpachtschulden in twee hogescholen, is het opmerkelijk dat de sector er in geslaagd is de groeitrend uit het verleden verder door te trekken.

Beoordeling :	Graad van financiële onafhankelijkheid					Graad van financiële afhankelijkheid				
	Hoe groter de ratiowaarde, hoe KLEINER de afhankelijkheid van vreemd vermogen					Hoe groter de ratiowaarde, hoe GROTER de afhankelijkheid van vreemd vermogen				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Geconsolideerd	62,6 %	64,1 %	65,1 %	65,7 %	66,6 %	37,4 %	35,9 %	34,9 %	34,3 %	33,4 %
Rekenkundig gemiddelde	62,7 %	63,8 %	64,3 %	64,7 %	65,4 %	37,3 %	36,2 %	35,7 %	35,3 %	34,6 %
Laagste waarde	21,2 %	22,4 %	23,5 %	28,1 %	32,7 %	17,7 %	17,2 %	16,0 %	15,3 %	17,9 %
Hoogste waarde	82,3 %	82,8 %	84,0 %	84,7 %	82,1 %	78,8 %	77,6 %	76,5 %	71,9 %	67,3 %

Alle hogescholen hebben in het boekjaar 2007 een positief eigen vermogen, meer zelfs 19 van de 21 hogescholen hebben een eigen vermogen dat groter is dan het vreemd vermogen. De graad van financiële onafhankelijkheid evolueerde tijdens het boekjaar 2007 gunstig in 15 van de 21 hogescholen. De situatie bij de hogeschool (Groep T) die het slechtst presteerde is behoorlijk verbeterd t.o.v. 2006 en evolueerde naar een aanvaardbaar minimum niveau (32,7 %).

♦ Algemene schuldgraad

De algemene schuldgraad is de verhouding van het vreemd vermogen t.o.v. het eigen vermogen. Berekend op de geconsolideerde balansgegevens toont deze ratio aan dat in de jaarrekening 2007 tegenover elke 100 EUR eigen vermogen er 50 EUR (52 EUR in 2006) schulden staan. De sterkere groei van het eigen vermogen deed in 2007 de algemene schuldgraad opnieuw gunstig evolueren. De hogeschool (Groep T) noteert de hoogste algemene schuldgraad: 2,06 wat beduidend hoger is dan 1. Toch weet deze hogeschool jaar na jaar haar schuldgraad af te bouwen. Ook dit is een positieve trend.

Algemene schuldgraad					
Beoordeling :	Hoe groter de schuldgraad, hoe minder gunstig de solvabiliteitspositie				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007
Geconsolideerd	0,60	0,56	0,54	0,52	0,50
Rekenkundig gemiddelde	0,77	0,73	0,70	0,65	0,61
Laagste waarde	0,22	0,21	0,19	0,18	0,22
Hoogste waarde	3,71	3,47	3,26	2,56	2,06

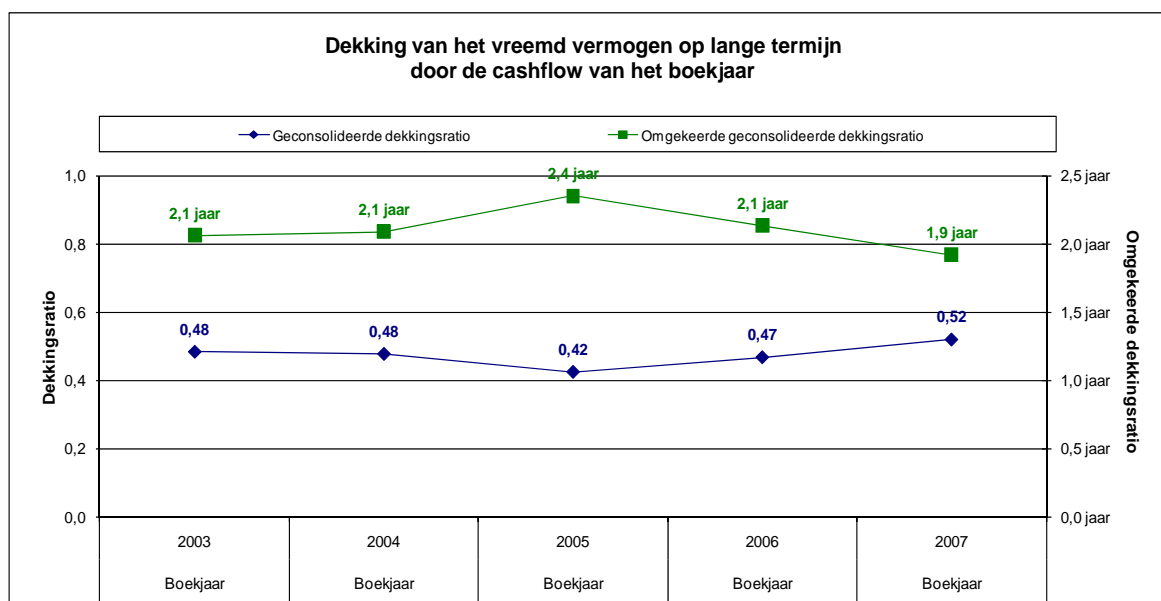
De algemene schuldgraad toont dezelfde gunstige evolutie als de graad van de financiële (on)afhankelijkheid, nl. een vrij algemene verbetering van de solvabiliteitspositie (in 14 hogescholen). Slechts 2 hogescholen noteren per einde 2007 een algemene schuldgraad hoger dan 1.

♦ Dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow

De cashflowberekening geeft in wezen aan hoeveel financiële middelen de hogeschool door haar werking tijdens een boekjaar genereert. Deze financiële middelen kunnen aangewend worden voor diverse doeleinden: financiering van investeringen, aflossing van leningen,... In de hiernavolgende berekeningen wordt uitgegaan van de veronderstelling dat de hele cashflow van het boekjaar aangewend wordt voor de aflossing van het vreemd vermogen op lange termijn. Er wordt hierbij geen rekening gehouden met de beschikbare liquide middelen en met de opgebouwde geldbeleggingen. Het is in wezen een louter indicatieve berekening.

Deze ratio berekend op de geconsolideerde jaarrekening 2007 resulteert in een waarde van 0,52. D.w.z. dat de globale hogeschoolsector met de geconsolideerde cashflow van het boekjaar 2007 (78.409.442 EUR) 52 % van de geconsolideerde langetermijnschulden kan terugbetalen. Of met andere woorden, indien de hogeschoolsector een constante jaarlijkse cashflow van het boekjaar zou realiseren dan heeft zij ongeveer 23 maanden nodig om alle schulden op lange termijn te kunnen aflossen. De aflossingscapaciteit van de hogescholen is bijgevolg zeer goed, vooral als rekening gehouden wordt met de doorgaans lange looptijd van investeringsleningen.

Beoordeling :	Dekking van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow van het boekjaar					Omgekeerde dekkingsratio (VVL / CF)				
	Hoe hoger, hoe gunstiger					Hoe kleiner, hoe korter de gemiddelde aflossingsduur				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Geconsolideerd	0,48	0,48	0,42	0,47	0,52	2,1 jaar	2,1 jaar	2,4 jaar	2,1 jaar	1,9 jaar
Rekenkundig gemiddelde (*)	1,53	1,77	1,37	1,89	3,39	0,7 jaar	0,6 jaar	0,7 jaar	0,5 jaar	0,3 jaar
Laagste waarde	0,08	0,05	0,09	0,16	0,19	1,6 mnd	1,3 mnd	2,1 mnd	1,2 mnd	0,3 mnd
Hoogste waarde	7,46	9,57	5,70	9,99	46,51	12,3 jaar	18,9 jaar	11,4 jaar	6,3 jaar	5,3 jaar

De dekkingsgraad van het vreemd vermogen op lange termijn (noemer) door de cashflow van het boekjaar (teller) kende in de periode 2003-2007 een vrij vlak verloop. D.w.z. dat de evolutie van teller en noemer ongeveer volgens hetzelfde patroon verliep. In 2005 viel de dekkingsgraad wat lager uit als gevolg van een combinatie van dalende cashflow en stijgende schuldenlast. In 2007 was de groei van de cashflow dan weer beduidend steviger dan deze van de schuldenlast, wat zich vertaalde in een duidelijke versteviging van de dekkingsgraad.

De dekkingsratio is voor het boekjaar 2007 in 6 hogescholen (8 in 2006) groter dan één. D.w.z. dat deze hogescholen met de cashflow van het boekjaar het vreemd vermogen op lange termijn kunnen terugbetalen op maximum 1 jaar, zonder hiervoor een beroep te moeten doen op de voorheen opgebouwde financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen).

Tijdens het boekjaar 2007 steeg de dekkingsgraad in 15 hogescholen. Dit was bepalend voor de trendbeweging van de hele sector.

De hogeschool met de beste dekkingsratio (Plantijn) heeft amper 2 weken nodig om met de lopende cashflow al haar vreemd vermogen op lange termijn af te lossen. Bij deze hogeschool is het vreemd vermogen op lange termijn uitsluitend samengesteld uit voorzieningen. Dit is trouwens ook het geval bij Hogeschool Antwerpen. Het verleden is in dit kader evenwel geen garantie voor de toekomst. Gelet op het omvangrijke bouwproject dat Hogeschool Antwerpen in haar begrotingsdossier heeft opgenomen, kan dit beeld voor deze hogeschool op termijn grondig wijzigen.

De hogescholen (Katholieke Hogeschool Kempen en GROEP-T Leuven Hogeschool) met de minst gunstige dekkingsratio hebben, door de hoge schuldenlast, iets meer dan 5 jaar¹⁸ (in 2006 was dit nog 6 jaar) nodig om de lange termijnschulden te kunnen aflossen. GROEP-T Leuven Hogeschool neemt in deze een wat bijzondere positie in. Daar deze hogeschool geen 2000 financierbare studenten telde, kon zij tot en met 2005 geen beroep doen op AGION-middelen en diende zij om haar investeringen te financieren in ruime mate investeringskredieten (vreemd vermogen op lange termijn) op te nemen. Ingevolge een minnelijke schikking tussen Groep T en Sint Lukas enerzijds en de Vlaamse Gemeenschap en AGION anderzijds, werden aan beide hogescholen in 2007 resp 908.744 EUR en 576.709 EUR (in 2006 resp 884.663 EUR en 571.999 EUR) AGION-middelen toegekend. Groep T wendde deze middelen in beide boekjaren grotendeels aan voor kapitaalsaflossingen op de lopende investeringskredieten, wat de cashflowberekening en dus de dekkingsgraad van het vreemd vermogen op lange termijn, gunstig beïnvloedde. Omwille van het verleden blijven haar solvabiliteitsindicatoren nog steeds zwak uitvallen, maar evolueerden in de beschouwde periode in de goede richting.

---

¹⁸ Deze hogescholen konden met de cashflow van het boekjaar ongeveer 19% van het vreemd vermogen op lange termijn dekken. Zij heeft bij een gelijkblijvende cashflow 5,26 jaar nodig om de actuele lange termijnschuld af te lossen.

Solvabiliteit

	Graad van financiële onafhankelijkheid Eigen vermogen t.o.v. Totaal vermogen					Graad van financiële afhankelijkheid Vreemd vermogen t.o.v. Totaal vermogen					Algemene schuldgraad Vreemd vermogen t.o.v. Eigen vermogen					Dekkingsratio van het vreemd vermogen op lange termijn door de cashflow Cashflow van het boekjaar t.o.v. de Voorzieningen en Schulden op meer dan 1 jaar				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
HA	69,9%	73,6%	75,5%	79,3%	80,1%	30,1%	26,4%	24,5%	20,7%	19,9%	0,43	0,36	0,32	0,26	0,25	1,56	2,09	2,04	2,52	3,57
PLANTIJN	65,9%	67,2%	63,9%	66,9%	69,0%	34,1%	32,8%	36,1%	33,1%	31,0%	0,52	0,49	0,56	0,50	0,45	7,46	9,57	5,51	9,99	46,51
KdG	50,7%	50,1%	51,0%	52,3%	55,5%	49,3%	49,9%	49,0%	47,7%	44,5%	0,97	1,00	0,96	0,91	0,80	0,21	0,26	0,24	0,37	0,49
KHK	36,9%	39,8%	42,4%	43,4%	44,2%	63,1%	60,2%	57,6%	56,6%	55,8%	1,71	1,52	1,36	1,30	1,26	0,18	0,18	0,17	0,18	0,19
KHM	48,5%	48,9%	49,0%	50,9%	51,0%	51,5%	51,1%	51,0%	49,1%	49,0%	1,06	1,04	1,04	0,96	0,96	0,18	0,20	0,16	0,16	0,22
ERASMUS	73,0%	74,8%	66,6%	64,2%	65,9%	27,0%	25,2%	33,4%	35,8%	34,1%	0,37	0,34	0,50	0,56	0,52	0,76	0,56	0,42	0,35	0,56
LUK	82,2%	82,8%	84,0%	84,7%	81,7%	17,8%	17,2%	16,0%	15,3%	18,3%	0,22	0,21	0,19	0,18	0,22	2,65	3,65	3,83	5,85	5,83
W&K	64,4%	66,8%	68,5%	67,6%	63,0%	35,6%	33,2%	31,5%	32,4%	37,0%	0,55	0,50	0,46	0,48	0,59	0,74	0,54	0,68	0,62	0,36
KHL	71,6%	71,3%	71,4%	56,1%	60,4%	28,4%	28,7%	28,6%	43,9%	39,6%	0,40	0,40	0,40	0,78	0,66	1,54	1,15	1,41	0,18	0,23
HG	78,7%	79,8%	80,4%	80,0%	79,6%	21,3%	20,2%	19,6%	20,0%	20,4%	0,27	0,25	0,24	0,25	0,26	3,18	2,92	2,44	3,17	1,96
KHSL	66,4%	66,8%	69,2%	70,2%	60,8%	33,6%	33,2%	30,8%	29,8%	39,2%	0,51	0,50	0,44	0,42	0,64	0,65	0,88	0,86	1,51	0,36
XIOS	71,2%	75,2%	76,1%	76,9%	78,7%	28,8%	24,8%	23,9%	23,1%	21,3%	0,40	0,33	0,31	0,30	0,27	0,42	0,47	0,47	0,49	0,48
KHLi	38,0%	43,9%	47,1%	48,7%	53,6%	62,0%	56,1%	52,9%	51,3%	46,4%	1,63	1,28	1,12	1,05	0,86	0,24	0,32	0,24	0,29	0,38
PHL	69,9%	62,6%	59,5%	62,3%	65,6%	30,1%	37,4%	40,5%	37,7%	34,4%	0,43	0,60	0,68	0,60	0,52	1,05	0,34	0,21	0,33	0,44
HWVL	82,3%	82,6%	82,8%	82,3%	82,1%	17,7%	17,4%	17,2%	17,7%	17,9%	0,22	0,21	0,21	0,22	0,22	2,40	5,21	2,45	4,80	5,04
KHBO	76,3%	78,0%	78,6%	79,1%	69,2%	23,7%	22,0%	21,4%	20,9%	30,8%	0,31	0,28	0,27	0,26	0,44	5,88	6,58	5,70	6,09	0,57
KATHO	66,4%	60,7%	60,8%	62,2%	67,2%	33,6%	39,3%	39,2%	37,8%	32,8%	0,51	0,65	0,64	0,61	0,49	0,60	0,27	0,14	0,16	0,45
EHSAL	48,2%	50,3%	51,7%	53,5%	56,4%	51,8%	49,7%	48,3%	46,5%	43,6%	1,08	0,99	0,93	0,87	0,77	0,33	0,31	0,33	0,35	0,45
GroepT	21,2%	22,4%	23,5%	28,1%	32,7%	78,8%	77,6%	76,5%	71,9%	67,3%	3,71	3,47	3,26	2,56	2,06	0,08	0,05	0,09	0,16	0,19
ARTEVELDE	65,9%	69,2%	71,4%	73,1%	77,2%	34,1%	30,8%	28,6%	26,9%	22,8%	0,52	0,45	0,40	0,37	0,29	1,45	1,26	0,81	1,58	2,14
LESSIUS	69,9%	72,5%	76,1%	77,4%	79,3%	30,1%	27,5%	23,9%	22,6%	20,7%	0,43	0,38	0,31	0,29	0,26	0,63	0,33	0,62	0,47	0,82
Geconsolideerd	62,6%	64,1%	65,1%	65,7%	66,6%	37,4%	35,9%	34,9%	34,3%	33,4%	0,60	0,56	0,54	0,52	0,50	0,48	0,48	0,42	0,47	0,52
Rekenkundig gemiddelde	62,7%	63,8%	64,3%	64,7%	65,4%	37,3%	36,2%	35,7%	35,3%	34,6%	0,77	0,73	0,70	0,65	0,61	1,53	1,77	1,37	1,89	3,39
Laagste waarde	21,2%	22,4%	23,5%	28,1%	32,7%	17,7%	17,2%	16,0%	15,3%	17,9%	0,22	0,21	0,19	0,18	0,22	0,08	0,05	0,09	0,16	0,19
Hoogste waarde	82,3%	82,8%	84,0%	84,7%	82,1%	78,8%	77,6%	76,5%	71,9%	67,3%	3,71	3,47	3,26	2,56	2,06	7,46	9,57	5,70	9,99	46,51

3.9.4 Rentabiliteit

Bij de beoordeling van de rentabiliteitspositie van de hogeschoolsector wordt enerzijds nagegaan of de opbrengsten toereikend waren om alle kosten te dekken en wordt anderzijds het bekomen resultaat geplaatst t.o.v. de werkingsuitkeringen verstrekt door de overheid. Bij het uitvoeren van deze analyse wordt gebruik gemaakt van een zestal ratio's. In de eerste 3 ratio's, de zogenaamde "netto"-marges, worden de diverse "overschotten" geplaatst t.o.v. de totale werkingsopbrengsten. In de volgende 3 ratio's worden het werkingsoverschot, de cashflow van het boekjaar en de "eigen werkingsopbrengsten" geplaatst t.o.v. de werkingsuitkeringen.

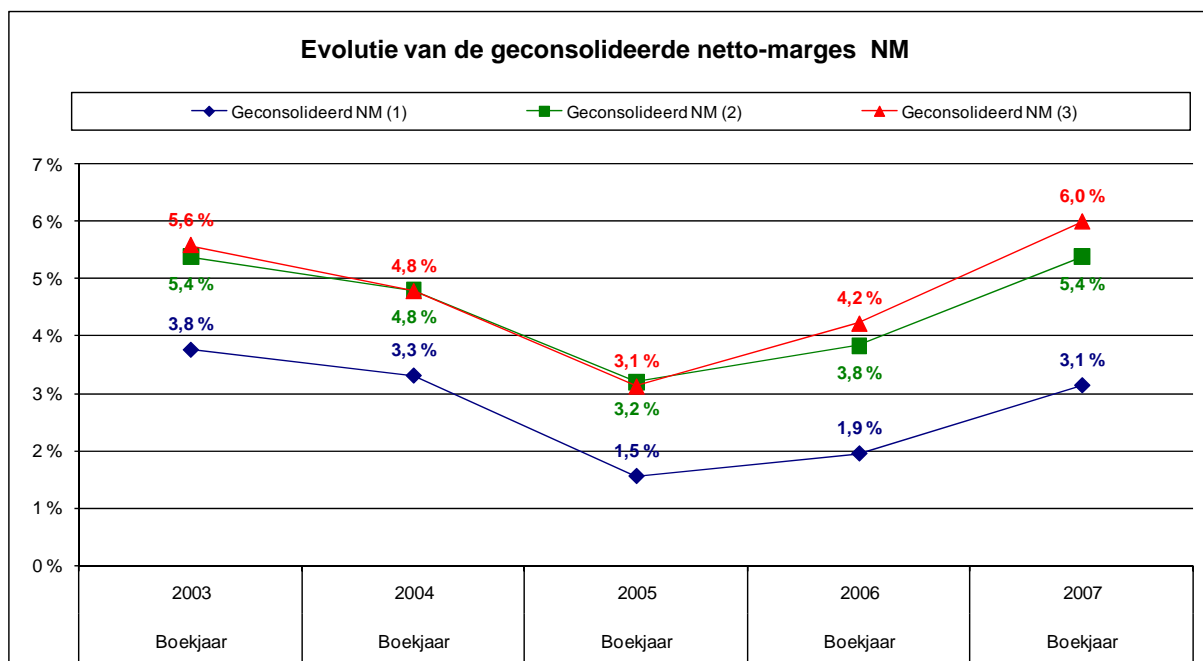
♦ Netto-marges

In de netto-marges wordt het "Werkingsoverschot/tekort", het "Overschot/tekort uit de gewone activiteiten" en het "Overschot/tekort van het boekjaar" gerelateerd aan de totale werkingsopbrengsten.

Globaal bekeken ligt het rentabiliteitsniveau in 2007 significant hoger dan in 2006. De geconsolideerde netto-marges geven voor de 5 beschouwde boekjaren een duidelijk positief beeld. De basis voor dit positieve resultaat wordt gevormd door het werkingsoverschot (netto-marge 1). Ook de financiële verrichtingen leveren een positieve bijdrage. Het overschot uit de gewone activiteiten vertaalt zich in een netto-marge 2 die duidelijk boven het niveau van netto-marge 1 uitstijgt. De invloed van de uitzonderlijke verrichtingen is, conform met het uitzonderlijk karakter ervan, eerder wisselvallig, maar in 2007 positief (netto-marge 3).

	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007
Beoordeling :	Hoe hoger de ratiowaarde, hoe gunstiger de rentabiliteitspositie.				
	Netto-marge (1) Werkingsoverschot/tekort (RR [70/64]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])				
Geconsolideerd	3,8 %	3,3 %	1,5 %	1,9 %	3,1 %
Rekenkundig gemiddelde	3,8 %	3,6 %	1,8 %	2,1 %	3,1 %
Laagste waarde	0,3 %	- 0,5 %	- 1,9 %	- 1,8 %	- 1,7 %
Hoogste waarde	9,2 %	7,8 %	7,9 %	11,3 %	9,4 %
	Netto-marge (2) Overschot/tekort uit gewone activiteiten (RR [70/65]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])				
Geconsolideerd	5,4 %	4,8 %	3,2 %	3,8 %	5,4 %
Rekenkundig gemiddelde	5,4 %	4,9 %	3,3 %	4,1 %	5,5 %
Laagste waarde	1,0 %	0,1 %	- 1,5 %	- 1,6 %	- 0,7 %
Hoogste waarde	18,2 %	8,7 %	11,9 %	19,4 %	17,3 %
	Netto-marge (3) Overschot/tekort v/h boekjaar (RR [70/66]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])				
Geconsolideerd	5,6 %	4,8 %	3,1 %	4,2 %	6,0 %
Rekenkundig gemiddelde	5,6 %	4,9 %	3,1 %	4,3 %	6,2 %
Laagste waarde	1,0 %	0,1 %	- 1,5 %	- 1,5 %	- 0,7 %
Hoogste waarde	18,2 %	9,1 %	11,9 %	11,5 %	17,9 %

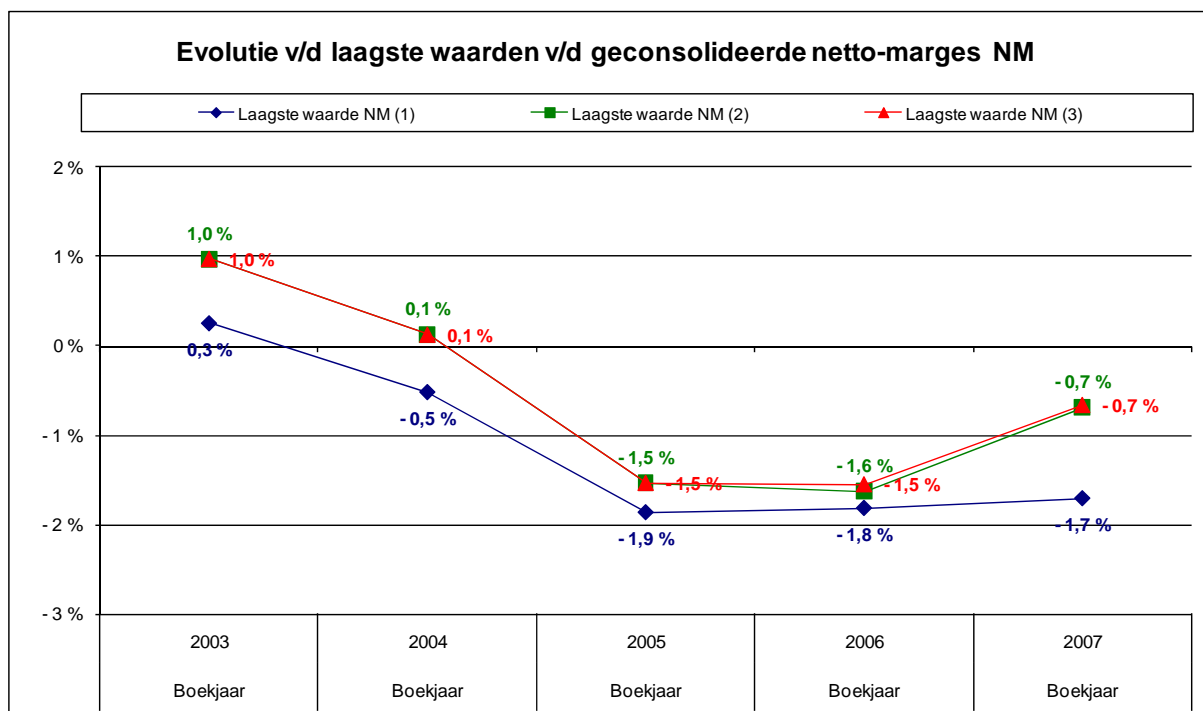

De rentabiliteitspositie voor het boekjaar 2007 van de individuele hogescholen is positief en duidelijk gunstiger dan in 2006. Dit blijkt uit de richting waarin de onderscheiden marges zich in de individuele hogescholen ontwikkelden:

- netto-marge 1:
  - verbetering in 14 en achteruitgang in 7 van de 21 hogescholen,
  - drie hogescholen worden geconfronteerd met een werkingstekort;
- netto-marge 2:
  - verbetering in 16 en achteruitgang in 5 van de 21 hogescholen,
  - slechts één hogescholen tekende een negatief resultaat op;
- netto-marge 3:
  - gunstige evolutie in 18 hogescholen,
  - één enkele hogeschool heeft een negatief resultaat.

Deze positieve tendens kan eveneens afgeleid worden uit de evolutie van de laagste waarden van de geconsolideerde netto-marges. Deze vallen minder ongunstig uit dan in 2006 en blijven duidelijk binnen redelijke grenzen.

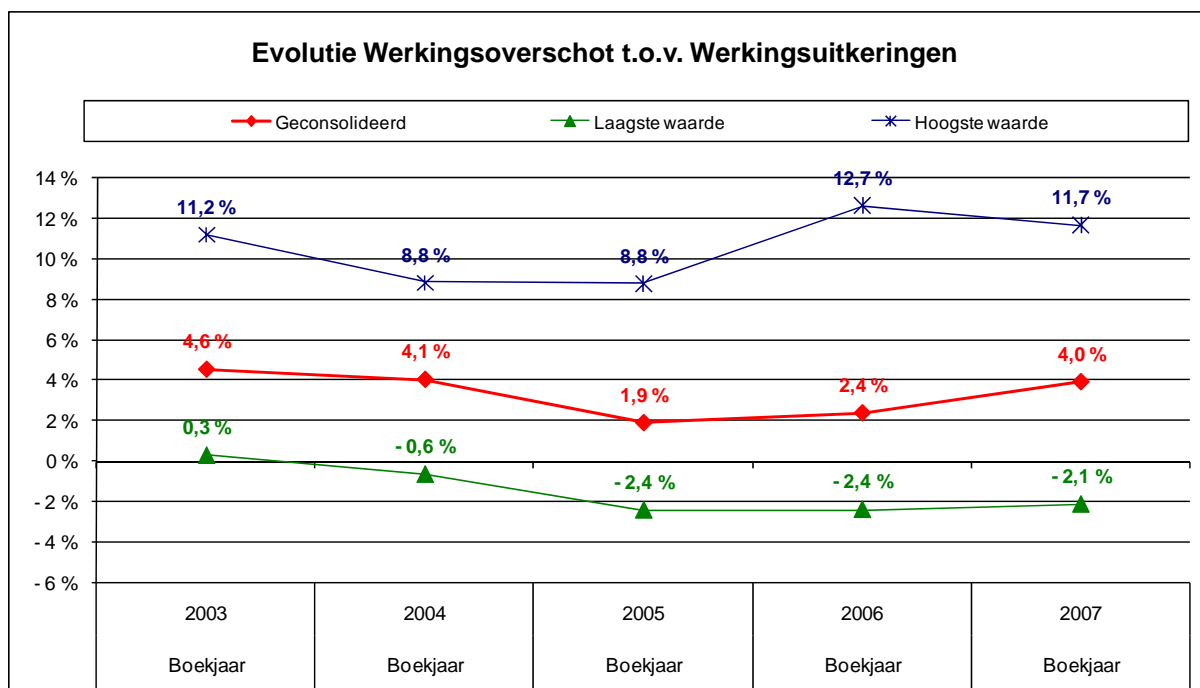

◆ Werkingsoverschot/werkingstekort t.o.v. werkingsuitkeringen

Deze ratio drukt uit hoeveel EUR werkingsoverschot de hogescholen realiseren ten opzichte van elke 100 EUR werkingsuitkering die ze van de overheid ontvangen. Tijdens het boekjaar 2007 realiseerden de 21 hogescholen een geconsolideerd werkingsoverschot van 23.466.757 EUR (13.744.497 EUR in 2006), de geconsolideerde werkingsuitkeringen bedroegen 593.466.624 EUR (571.910.019 EUR in 2006). Dit resulteerde in een werkingsoverschot van ongeveer 4 EUR (2,4 EUR in 2006) per 100 EUR werkingsuitkering die ze van de overheid ontvingen.

In 14 van de 21 hogescholen evolueerde deze ratio in gunstige zin. Drie hogescholen noteerden evenwel een negatief rendement. De Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende registreerde de hoogste marge. Per 100 EUR werkingsuitkering realiseerde deze hogeschool een werkingsoverschot van 11,7 EUR. Wellicht moet ook hier een verband gelegd worden met het opgestarte nieuwbouwproject (ingebruikname oktober 2008), wat mogelijk de hogeschool er toe aanzette om de besteding van de beschikbare werkingsmiddelen te beperken teneinde een ruimere financiering van de lopende investeringen met eigen middelen mogelijk te maken.

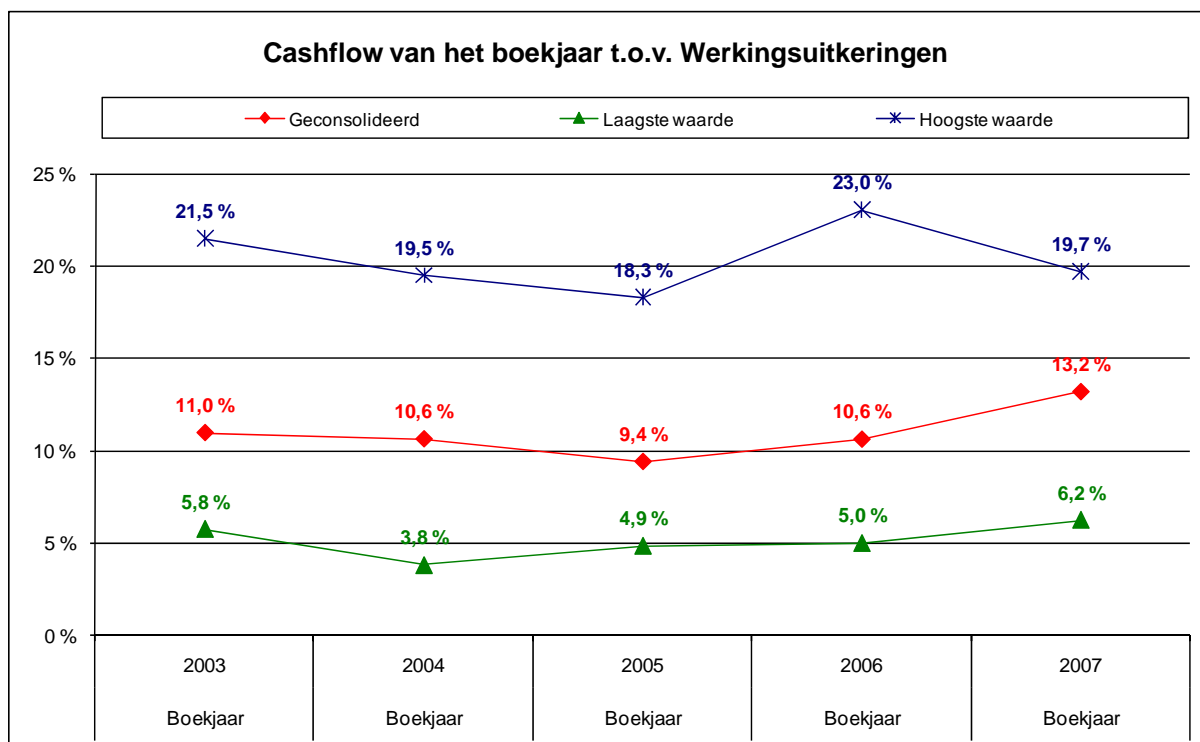
	Werkingsoverschot RR 70/64 t.o.v. Werkingsuitkeringen RR 700				
Beoordeling :	Hoe hoger de ratiowaarde, hoe gunstiger de rentabiliteitspositie.				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007
Geconsolideerd	4,6 %	4,1 %	1,9 %	2,4 %	4,0 %
Rekenkundig gemiddelde	4,6 %	4,3 %	2,1 %	2,5 %	3,9 %
Laagste waarde	0,3 %	-0,6 %	-2,4 %	-2,4 %	-2,1 %
Hoogste waarde	11,2 %	8,8 %	8,8 %	12,7 %	11,7 %

◆ Cashflow van het boekjaar t.o.v. werkingsuitkeringen

Een rentabiliteitsmeting op basis van de cashflow van het boekjaar heeft tot doel na te gaan in welke mate de hogescholen in staat zijn uit de operationele activiteiten een positieve geldstroom te genereren.

Cashflow van het boekjaar t.o.v. Werkingsuitkeringen RR 700					
Beoordeling :	Hoe hoger de ratiowaarde, hoe groter de positieve geldstroom die de hogeschool genereert uit de operationele activiteiten				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007
Geconsolideerd	11,0 %	10,6 %	9,4 %	10,6 %	13,2 %
Rekenkundig gemiddelde	11,5 %	10,9 %	9,8 %	11,0 %	13,3 %
Laagste waarde	5,8 %	3,8 %	4,9 %	5,0 %	6,2 %
Hoogste waarde	21,5 %	19,5 %	18,3 %	23,0 %	19,7 %

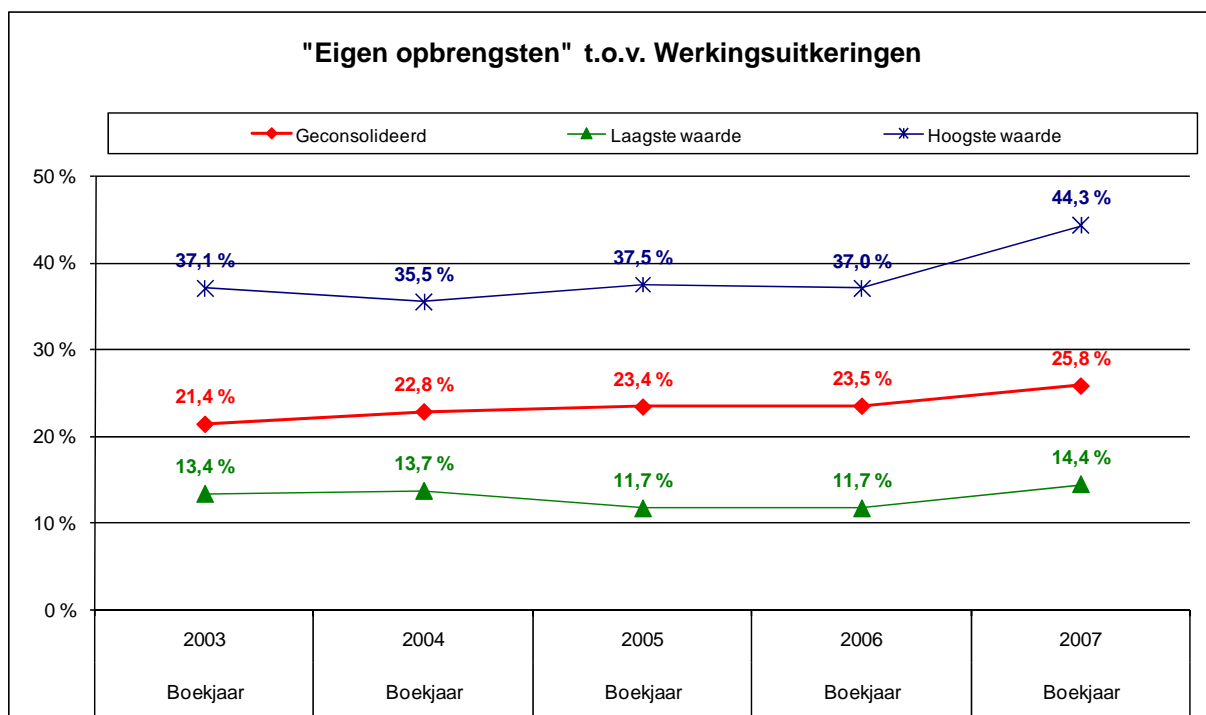
De door de hogescholensector gerealiseerde cashflow van het boekjaar 2007 bedroeg 78.409.442 EUR (60.776.797 EUR in 2006). Via hun werking genereren de hogescholen bijgevolg aanzienlijke middelen die het zelffinancieringsvermogen van de hogescholen op een bijzonder hoog niveau tillen.

Ook hier is de vooruitgang vrij algemeen: negentien hogescholen scoren beter dan in 2006. Hogeschool Sint-Lukas Brussel scoort net als in de drie voorgaande boekjaren het hoogst (19,7 %). De Provinciale Hogeschool Limburg is in 2007 met een ratio van 6,2 % de zwakst presterende hogeschool en genereert bijgevolg verhoudingsgewijze de kleinste (positieve) geldstroom.

♦ Verhouding “eigen werkingsopbrengsten” t.o.v. werkingsuitkeringen

In deze ratio worden de opbrengsten die de hogescholen zelf realiseren door het vervullen van hun hogeschoolopdracht (opbrengsten uit studiegelden, omzet boeken en cursussen en andere werkingsopbrengsten) geplaatst tegenover de werkingsuitkeringen die ze van de overheid ontvangen. Bij de interpretatie van deze gegevens dient men zich rekenschap te geven van het feit dat de hogescholen onder de “andere werkingsopbrengsten” o.m. de PWO-middelen, de academiseringsmiddelen van Wetenschapsbeleid, de academiseringsmiddelen van het Departement Onderwijs toegekend buiten de enveloppe, de gerecupereerde bedrijfsvoorheffing voor onderzoeksassistenten en de doorgerekende kosten boeken, zodat het begrip “eigen” werkingsopbrengsten geen betrouwbare maatstaf is voor het evalueren van de specifieke inspanningen die de hogescholen leveren om zelf bijkomende werkingsmiddelen te genereren.

	"Eigen opbrengsten" t.o.v. Werkingsuitkeringen				
Beoordeling :	Hoe hoger de ratiowaarde, hoe meer eigen opbrengsten de hogescholen genereren t.o.v. de werkingsuitkeringen				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007
Geconsolideerd	21,4 %	22,8 %	23,4 %	23,5 %	25,8 %
Rekenkundig gemiddelde	21,9 %	22,9 %	23,5 %	23,4 %	26,1 %
Laagste waarde	13,4 %	13,7 %	11,7 %	11,7 %	14,4 %
Hoogste waarde	37,1 %	35,5 %	37,5 %	37,0 %	44,3 %

Niettegenstaande de jaarlijkse aangroei van de werkingsuitkeringen slaagt de hogeschoolsector er jaar na jaar in om de "eigen" opbrengsten sneller te laten groeien dan de werkingsuitkeringen. Vergeleken met vorig boekjaar hebben 18 van de 21 hogescholen hun resultaat verbeterd. Net als in de voorbije vier jaar is de Europese Hogeschool Brussel de best scorende hogeschool. Het bedrag van de zelf gegenereerde opbrengsten belooft er 44,3% (37 % in 2006) van de werkingsuitkeringen. Ook de sector scoort met 25,8% in 2007 duidelijk beter dan in 2006 (23,5%).

Resultatenratio's

	Netto-marge (1) Werkingsoverschot/tekort (RR [70/64]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])					Netto-marge (2) Overschot/tekort uit gewone activiteiten (RR [70/65]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])					Netto-marge (3) Overschot/tekort v/h boekjaar (RR [70/66]) t.o.v. Werkingsopbrengsten (RR [70/74])				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
HA	6,2 %	5,6 %	5,4 %	6,3 %	6,1 %	7,8 %	7,6 %	7,6 %	8,9 %	10,7 %	8,2 %	7,6 %	7,5 %	9,2 %	14,2 %
PLANTIJN	9,2 %	6,6 %	-0,6 %	-0,4 %	1,8 %	9,9 %	7,4 %	0,2 %	0,8 %	3,5 %	9,0 %	7,9 %	0,3 %	2,3 %	3,5 %
KdG	0,3 %	1,3 %	0,4 %	0,9 %	3,4 %	1,6 %	2,4 %	1,3 %	2,3 %	4,7 %	1,6 %	2,5 %	1,3 %	3,4 %	5,0 %
KHK	4,9 %	3,5 %	3,0 %	1,5 %	2,1 %	6,2 %	5,5 %	5,0 %	3,7 %	4,7 %	6,6 %	5,8 %	2,4 %	3,7 %	5,1 %
KHM	2,8 %	2,2 %	-0,2 %	-0,5 %	0,7 %	2,8 %	2,3 %	0,0 %	-0,3 %	1,0 %	2,5 %	2,3 %	0,0 %	0,0 %	0,6 %
ERASMUS	4,2 %	7,1 %	4,1 %	4,9 %	6,9 %	6,0 %	8,7 %	5,5 %	6,7 %	9,3 %	5,9 %	4,4 %	5,4 %	7,4 %	10,8 %
LUK	3,6 %	7,8 %	7,9 %	11,3 %	8,8 %	4,7 %	8,6 %	8,5 %	19,4 %	17,3 %	6,0 %	9,1 %	3,0 %	11,5 %	17,9 %
W&K	2,2 %	-0,5 %	-0,1 %	-1,1 %	2,0 %	3,5 %	1,0 %	1,6 %	1,1 %	4,4 %	4,5 %	1,1 %	2,3 %	1,0 %	4,0 %
KHL	4,6 %	5,4 %	5,6 %	3,6 %	3,5 %	5,7 %	6,9 %	7,3 %	5,0 %	5,6 %	5,9 %	7,2 %	7,6 %	5,0 %	6,1 %
HG	5,8 %	2,9 %	0,5 %	2,3 %	2,7 %	8,2 %	5,6 %	3,6 %	5,0 %	5,8 %	8,2 %	5,7 %	3,6 %	5,3 %	5,9 %
KHSL	2,7 %	3,8 %	1,9 %	5,0 %	3,8 %	3,4 %	4,6 %	3,1 %	6,3 %	4,8 %	3,4 %	4,6 %	3,2 %	6,4 %	4,9 %
XIOS	4,0 %	4,2 %	1,4 %	0,1 %	-1,7 %	4,6 %	5,3 %	2,6 %	1,9 %	-0,7 %	4,6 %	5,4 %	2,6 %	1,9 %	-0,7 %
KHLi	2,8 %	5,2 %	1,6 %	-0,4 %	2,3 %	4,1 %	6,6 %	3,2 %	1,4 %	4,2 %	5,8 %	8,2 %	4,8 %	3,2 %	6,1 %
PHL	1,1 %	2,3 %	-0,4 %	-0,1 %	-0,8 %	4,8 %	4,2 %	0,7 %	1,0 %	0,6 %	5,0 %	3,6 %	0,5 %	0,8 %	1,1 %
HWVL	1,2 %	4,2 %	-0,9 %	0,8 %	-0,3 %	3,2 %	5,6 %	0,6 %	3,2 %	2,2 %	3,4 %	5,7 %	0,6 %	3,2 %	2,5 %
KHBO	3,9 %	4,9 %	4,0 %	6,4 %	9,4 %	4,4 %	5,4 %	4,7 %	7,3 %	9,9 %	4,4 %	5,4 %	4,7 %	7,3 %	10,3 %
KATHO	4,7 %	1,6 %	-1,9 %	-1,8 %	4,6 %	5,9 %	2,2 %	-1,5 %	-1,6 %	4,8 %	5,8 %	1,9 %	-1,5 %	-1,5 %	4,8 %
EHSAL	5,9 %	2,1 %	1,4 %	1,3 %	1,5 %	6,3 %	2,4 %	1,9 %	2,0 %	2,4 %	6,4 %	3,9 %	2,5 %	3,7 %	3,8 %
GroepT	1,8 %	1,0 %	2,3 %	0,6 %	2,2 %	1,0 %	0,1 %	1,5 %	2,7 %	4,9 %	1,0 %	0,1 %	1,5 %	7,0 %	9,1 %
ARTEVELDE	1,5 %	3,0 %	0,1 %	1,4 %	3,8 %	2,2 %	3,7 %	0,7 %	3,6 %	5,8 %	2,2 %	3,7 %	0,7 %	3,9 %	4,8 %
LESSIUS	5,6 %	0,5 %	1,8 %	2,5 %	2,9 %	18,2 %	7,5 %	11,9 %	6,1 %	9,6 %	18,2 %	7,5 %	11,9 %	6,1 %	9,9 %
Geconsolideerd	3,8 %	3,3 %	1,5 %	1,9 %	3,1 %	5,4 %	4,8 %	3,2 %	3,8 %	5,4 %	5,6 %	4,8 %	3,1 %	4,2 %	6,0 %
Rekenkundig gemiddelde	3,8 %	3,6 %	1,8 %	2,1 %	3,1 %	5,4 %	4,9 %	3,3 %	4,1 %	5,5 %	5,6 %	4,9 %	3,1 %	4,3 %	6,2 %
Laagste waarde	0,3 %	-0,5 %	-1,9 %	-1,8 %	-1,7 %	1,0 %	0,1 %	-1,5 %	-1,6 %	-0,7 %	1,0 %	0,1 %	-1,5 %	-1,5 %	-0,7 %
Hoogste waarde	9,2 %	7,8 %	7,9 %	11,3 %	9,4 %	18,2 %	8,7 %	11,9 %	19,4 %	17,3 %	18,2 %	9,1 %	11,9 %	11,5 %	17,9 %

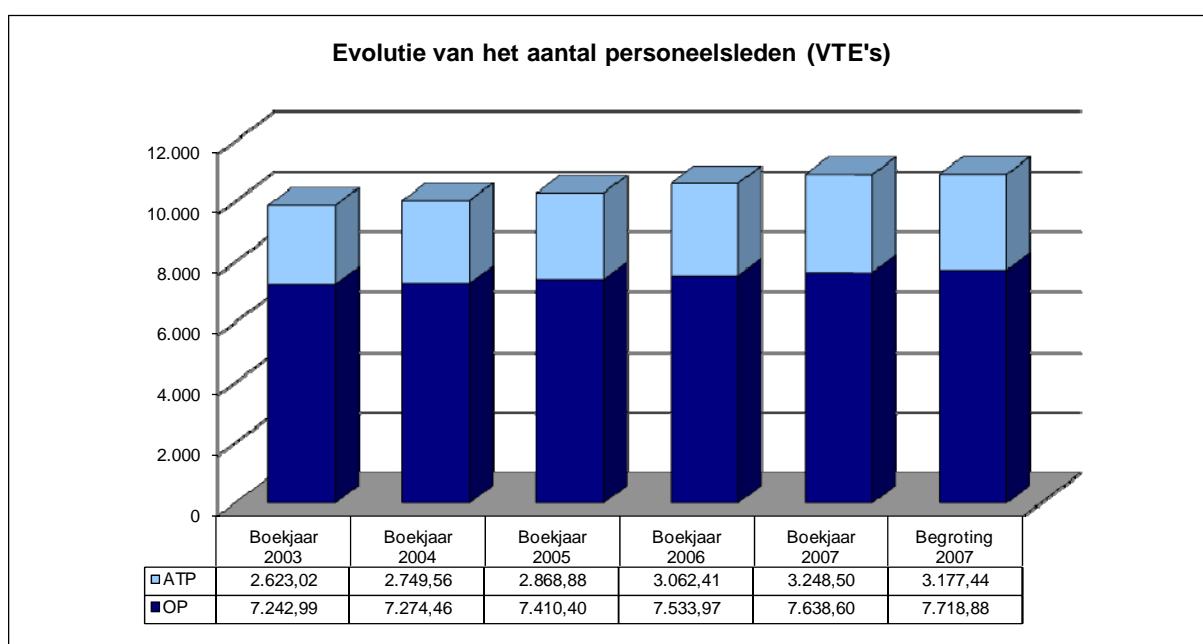
Resultatenratio's (vervolg)

	Werkingsoverschot/tekort (RR [70/64]) t.o.v. Werkingsuitkeringen (RR [700])					Cashflow van het boekjaar t.o.v. Werkingsuitkeringen					Verhouding "eigen opbrengsten" t.o.v. Werkingsuitkeringen (RR[70/74] - RR[700]) / RR[700]				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
HA	7,1 %	6,5 %	6,4 %	7,4 %	7,3 %	9,7 %	12,8 %	12,0 %	14,0 %	18,7 %	15,4 %	17,1 %	17,4 %	17,3 %	19,9 %
PLANTIJN	11,2 %	8,1 %	-0,7 %	-0,5 %	2,1 %	14,6 %	13,8 %	4,9 %	7,2 %	8,1 %	22,3 %	22,1 %	23,2 %	21,8 %	18,1 %
KdG	0,3 %	1,5 %	0,5 %	1,1 %	4,2 %	5,8 %	6,4 %	5,5 %	7,7 %	10,8 %	20,1 %	21,7 %	22,2 %	21,9 %	22,8 %
KHK	6,3 %	4,5 %	4,0 %	1,9 %	2,7 %	15,3 %	15,0 %	13,4 %	13,4 %	14,0 %	29,2 %	31,1 %	31,5 %	29,9 %	32,2 %
KHM	3,6 %	2,8 %	-0,2 %	-0,6 %	0,9 %	10,3 %	10,6 %	8,0 %	7,6 %	9,8 %	26,5 %	27,1 %	28,7 %	25,8 %	29,4 %
ERASMUS	5,0 %	8,5 %	5,0 %	5,9 %	8,6 %	9,7 %	3,8 %	10,4 %	11,5 %	17,2 %	19,4 %	19,7 %	22,0 %	21,5 %	25,1 %
LUK	4,1 %	8,8 %	8,8 %	12,7 %	10,1 %	16,4 %	19,5 %	18,3 %	23,0 %	19,7 %	13,4 %	13,7 %	11,7 %	11,7 %	14,4 %
W&K	2,6 %	-0,6 %	-0,2 %	-1,4 %	2,5 %	7,9 %	5,6 %	6,3 %	6,0 %	9,4 %	21,4 %	21,8 %	23,1 %	20,7 %	23,4 %
KHL	5,5 %	6,5 %	6,8 %	4,3 %	4,2 %	9,3 %	11,2 %	11,6 %	8,9 %	10,8 %	19,4 %	20,5 %	21,5 %	20,3 %	22,0 %
HG	6,8 %	3,4 %	0,6 %	2,8 %	3,3 %	13,8 %	12,7 %	10,4 %	12,1 %	14,5 %	17,1 %	19,5 %	20,3 %	21,8 %	22,1 %
KHSL	3,4 %	4,8 %	2,3 %	6,6 %	5,2 %	8,8 %	10,4 %	8,9 %	13,5 %	15,5 %	23,7 %	25,8 %	26,3 %	30,7 %	38,1 %
XIOS	4,7 %	5,0 %	1,7 %	0,1 %	-2,1 %	11,3 %	10,6 %	9,6 %	8,5 %	7,6 %	17,8 %	17,7 %	19,1 %	17,7 %	23,2 %
KHLi	3,3 %	6,1 %	1,9 %	-0,5 %	2,8 %	13,1 %	15,9 %	10,8 %	11,9 %	14,1 %	16,7 %	18,6 %	17,3 %	17,7 %	21,9 %
PHL	1,4 %	2,9 %	-0,6 %	-0,1 %	-1,0 %	8,1 %	7,1 %	5,1 %	6,1 %	6,2 %	26,9 %	28,6 %	30,1 %	30,3 %	31,0 %
HWVL	1,6 %	5,6 %	-1,2 %	1,1 %	-0,3 %	12,3 %	14,6 %	10,9 %	11,0 %	11,7 %	30,3 %	31,6 %	32,2 %	35,9 %	34,6 %
KHBO	4,6 %	6,0 %	4,9 %	7,8 %	11,7 %	9,2 %	11,2 %	10,7 %	13,0 %	14,9 %	18,8 %	22,8 %	21,9 %	21,1 %	24,9 %
KATHO	5,8 %	2,0 %	-2,4 %	-2,4 %	6,0 %	11,1 %	8,6 %	5,0 %	5,0 %	12,6 %	24,5 %	27,3 %	28,5 %	30,2 %	30,0 %
EHSAL	8,1 %	2,9 %	2,0 %	1,7 %	2,2 %	15,6 %	12,4 %	11,7 %	13,3 %	15,3 %	37,1 %	35,5 %	37,5 %	37,0 %	44,3 %
GroepT	2,16 %	1,15 %	2,67 %	0,75 %	2,67 %	10,6 %	6,4 %	10,0 %	16,6 %	19,2 %	21,4 %	18,7 %	17,5 %	17,3 %	21,2 %
ARTEVELDE	1,8 %	3,6 %	0,1 %	1,7 %	4,7 %	7,6 %	9,6 %	5,5 %	9,3 %	10,4 %	20,5 %	23,4 %	21,5 %	22,3 %	23,0 %
LESSIUS	6,5 %	0,6 %	2,1 %	3,0 %	3,7 %	21,5 %	10,4 %	17,3 %	11,4 %	17,8 %	17,2 %	17,0 %	19,1 %	19,7 %	25,8 %
Geconsolideerd	4,6 %	4,1 %	1,9 %	2,4 %	4,0 %	11,0 %	10,6 %	9,4 %	10,6 %	13,2 %	21,4 %	22,8 %	23,4 %	23,5 %	25,8 %
Rekenkundig gemiddelde	4,6 %	4,3 %	2,1 %	2,5 %	3,9 %	11,5 %	10,9 %	9,8 %	11,0 %	13,3 %	21,9 %	22,9 %	23,5 %	23,4 %	26,1 %
Laagste waarde	0,3 %	-0,6 %	-2,4 %	-2,4 %	-2,1 %	5,8 %	3,8 %	4,9 %	5,0 %	6,2 %	13,4 %	13,7 %	11,7 %	11,7 %	14,4 %
Hoogste waarde	11,2 %	8,8 %	8,8 %	12,7 %	11,7 %	21,5 %	19,5 %	18,3 %	23,0 %	19,7 %	37,1 %	35,5 %	37,5 %	37,0 %	44,3 %

3.10 Analyse i.v.m. de personeelsformatie en de personeelskosten

3.10.1 Geconsolideerde personeelsformatie¹⁹

Op basis van de door de hogescholen aan het commissariaat gerapporteerde gegevens telt de totale personeelsformatie voor het boekjaar 2007 voor het geheel van de Vlaamse hogescholen 10.887,10 voltijdse eenheden (VTE's). Sinds het boekjaar 2003 is er een beperkte, maar jaarlijkse aangroei van de totale tewerkstelling in de hogescholen (toename t.o.v. 2003 = 10,3 %).

Het totale personeelsbestand kan worden opgedeeld in twee groepen van personeelsleden. De grootste groep wordt gevormd door het onderwijzend personeel (OP), de tweede groep door het administratief en technisch personeel (ATP)²⁰. De evolutie van het aantal personeelsleden van de beide groepen verloopt in dezelfde richting maar volgens een uiteenlopend ritme:

- Het aantal OP-leden was in 2007 104,63 VTE (+ 1,4 %) hoger dan in 2006. In vergelijking met het boekjaar 2003 is hun aantal gegroeid met 395,65 VTE (+ 5,5 %).
- Ook het aantal ATP-leden steeg in de voorbij boekjaren. Dit was in 2007 niet anders. T.o.v. het vorige boekjaar steeg hun aantal met 186,09 VTE (+ 6,1 %); t.o.v. 2003 met 625,48 VTE (+ 23,8 %).

De groei van het aantal personeelsleden is dus duidelijk het sterkst in het segment van het ATP-personeel.

¹⁹ In het jaarverslag van AHOVOS wordt de evolutie van het aantal personeelsleden uitvoerig besproken.

²⁰ Het aantal VTE's onderwijzend personeel (= OP) werd berekend inclusief de centraal betaalde OP'ers en inclusief het aantal gastprofessoren. Voor het administratief en technisch personeel (= ATP) werden de OHP'ers, de centraal betaalde AP-OPH-MVDP'ers- en de contractuele personeelsleden (andere dan gastprofessoren) meegerekend.

OHP: opvoedend hulp personeel, MVDP: meester-, vak- en dienstpersoneel

Evolutie van het aantal personeelsleden	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
<i>VTE's (voltijdse eenheden)</i>	2003	2004	2005	2006	2007
Aantal onderwijzend personeel (incl. centraal betaalde OP'ers en incl. gastprof.)	7.242,99	7.274,46	7.410,40	7.533,97	7.638,60
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 31,47	+ 135,94	+ 123,57	+ 104,63
Jaarlijks groeipercentage		+ 0,4 %	+ 1,9 %	+ 1,7 %	+ 1,4 %
Index: 2003= 100		100,4	102,3	104,0	105,5
Aantal administratief en technisch personeel (incl. OHP, centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, contractuelen)	2.623,02	2.749,56	2.868,88	3.062,41	3.248,50
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 126,54	+ 119,32	+ 193,53	+ 186,09
Jaarlijks groeipercentage		+ 4,8 %	+ 4,3 %	+ 6,7 %	+ 6,1 %
Index: 2003= 100		104,8	109,4	116,8	123,8
Totaal aantal VTE's	9.866,01	10.024,02	10.279,28	10.596,38	10.887,10
Jaarlijkse absolute mutatie		+ 158,01	+ 255,26	+ 317,10	+ 290,72
Jaarlijks groeipercentage		+ 1,6 %	+ 2,5 %	+ 3,1 %	+ 2,7 %
Index: 2003= 100		101,6	104,2	107,4	110,3

De totale effectieve bezetting ligt traditioneel onder het begrote niveau. In 2007 werden er echter nauwelijks 9,22 VTE (- 0,1 %) minder tewerkgesteld dan bij de begrotingsopmaak voorzien. Deze relatief geringe afwijking is echter de resultante van twee grotere, elkaar grotendeels compenserende afwijkingen: de tewerkstelling bij de categorie van de OP-leden lag 80,28 VTE (- 1 %) onder het begrote niveau en bij het ATP-personeel 71,06 VTE (+ 2,2 %) boven het begrote niveau.

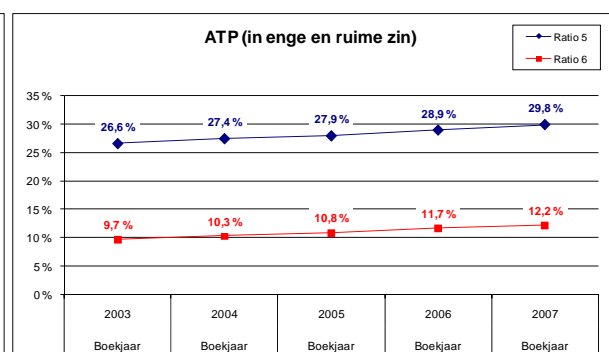
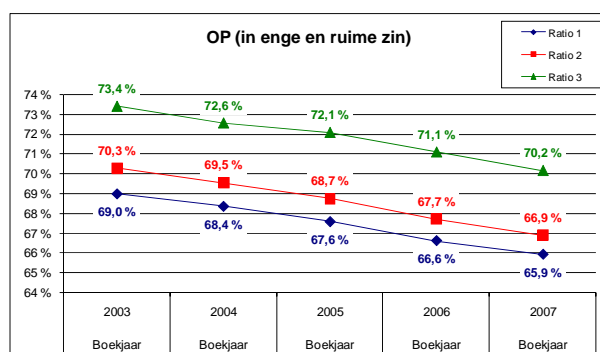
Evolutie van het aantal personeelsleden	Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR06	JR07-JR06	Begroting	JR07-BG07	JR07-BG07
	2006	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>VTE's (voltijdse eenheden)</i>							
Aantal onderwijzend personeel (incl. centraal betaalde OP'ers en incl. gastprof.)	7.533,97	7.638,60	+ 104,63	+ 1,4 %	7.718,88	- 80,28	- 1,0 %
Aantal administratief en technisch personeel (incl. OHP, centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, contractuelen)	3.062,41	3.248,50	+ 186,09	+ 6,1 %	3.177,44	+ 71,06	+ 2,2 %
Totaal aantal VTE's	10.596,38	10.887,10	+ 290,72	+ 2,7 %	10.896,32	- 9,22	- 0,1 %

3.10.2 Ratio's i.v.m. de samenstelling van de geconsolideerde personeelsformatie

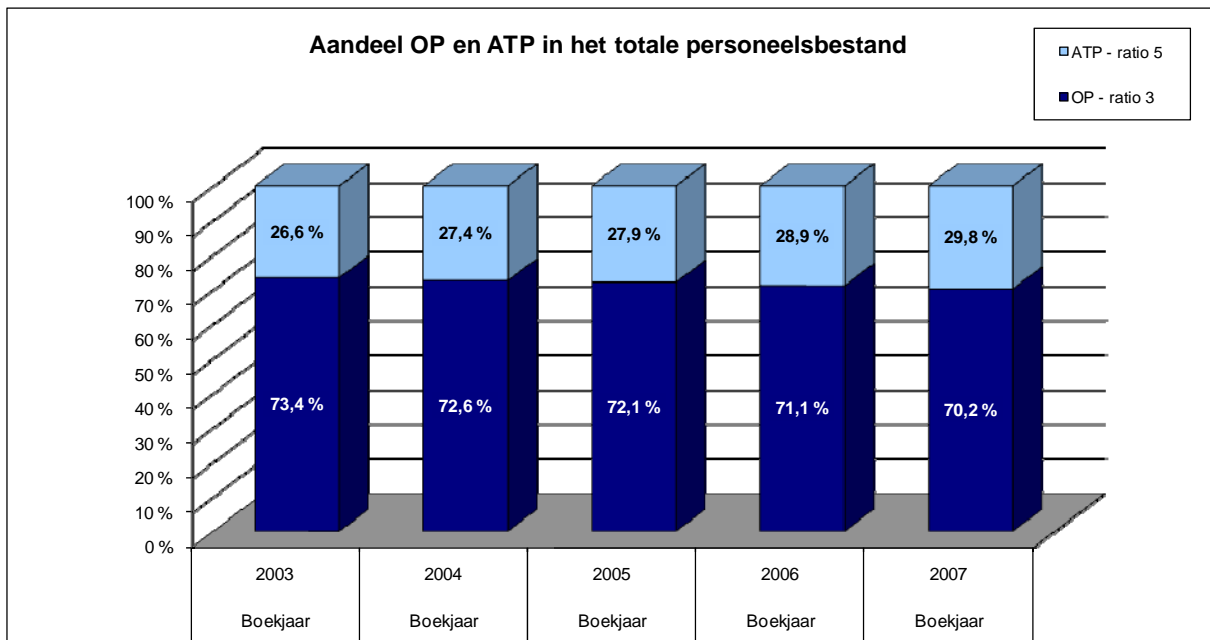
De volgende tabel bevat de berekening van een aantal ratio's i.v.m. de samenstelling van de geconsolideerde personeelsformatie.

Geconsolideerde ratio's i.v.m. de personeelsformatie	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Individuele hogescholen 2007		
	2003	2004	2005	2006	2007	Rek. gemidd.	Hoogste %	Laagste %
Ratio 1 Totaal OP-bestand (excl. centraal betaalde OP'ers en excl. gastprofs) Totaal personeelsbestand	69,0 %	68,4 %	67,6 %	66,6 %	65,9 %	66,3 %	78,0 %	52,4 %
Ratio 2 Totaal OP-bestand (incl. centraal betaalde OP'ers en excl. gastprofs) Totaal personeelsbestand	70,3 %	69,5 %	68,7 %	67,7 %	66,9 %	67,1 %	78,9 %	52,4 %
Ratio 3 Totaal OP-bestand (incl. centraal betaalde OP'ers en incl. gastprofs) Totaal personeelsbestand	73,4 %	72,6 %	72,1 %	71,1 %	70,2 %	70,3 %	80,4 %	59,8 %
Ratio 3 min Ratio 2 Totaal gastprofessoren Totaal personeelsbestand	3,1 %	3,0 %	3,4 %	3,4 %	3,3 %	3,2 %	9,2 %	0,5 %
Ratio 4 Totaal ATP-bestand (excl. centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, excl. contract.) Totaal personeelsbestand	13,8 %	14,2 %	14,3 %	14,7 %	15,4 %	16,3 %	35,2 %	9,3 %
Ratio 5 Totaal ATP-bestand (incl. centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, pers. tpt, contract.) Totaal personeelsbestand	26,6 %	27,4 %	27,9 %	28,9 %	29,8 %	29,7 %	40,2 %	19,6 %
Ratio 6 Aantal contractuele personeelsleden (excl. gastprofs) Totaal personeelsbestand	9,7 %	10,3 %	10,8 %	11,7 %	12,2 %	11,1 %	19,4 %	0,3 %
Ratio 5 min Ratio 6 Totaal ATP-bestand (incl. centraal betaalde AP-OHP-MVDP'ers, pers. tpt, excl. contract.) Totaal personeelsbestand	16,9 %	17,2 %	17,1 %	17,2 %	17,7 %	18,5 %	38,1 %	11,9 %

Uit de geconsolideerde ratio's voor de periode 2003-2007 blijkt duidelijk een dalend aandeel in het totale personeelsbestand voor het onderwijzend personeel (ratio 1, 2 en 3) tegenover een gestaag groeiend aandeel voor het administratief en technisch personeel (ratio 5 en 6).

Onderstaande grafiek illustreert duidelijk de gewijzigde personeelssamenstelling:

In de periode 2003 – 2007 vertoont het aandeel van de gastprofessoren (ratio 3 min ratio 2) een stagnerende tot licht stijgende tendens. Dit aandeel evolueert van 3,1 % (2003) naar 3,3 % (2007) van de geconsolideerde personeelsformatie. Het aandeel van de andere contractuele personeelsleden in de geconsolideerde personeelsformatie kende echter wel een significante groei van 9,7 % in 2003 naar 12,2 % in 2007 (ratio 6).

De hoogste en laagste waarden van de diverse ratio's vastgesteld bij de individuele hogescholen wijken vaak sterk af van de geconsolideerde percentages.

3.10.3 Controlepercentages i.v.m. de personeelsformatie van het onderwijzend personeel

3.10.3.1 Globale hogeschoolsector

Het hogescholendecreet, art. 231, bepaalt dat de hogeschoolbesturen bij het vaststellen van de jaarlijkse personeelsformatie met betrekking tot het onderwijzend personeel uitgedrukt in voltijdse eenheden de volgende regels moeten in acht nemen:

- het aantal betrekkingen van hoofdpraktijklector en hoofdlector samen bedraagt ten hoogste 20 % van het aantal betrekkingen van praktijklector, hoofdpraktijklector, lector en hoofdlector samen;
- het aantal betrekkingen van het assisterend personeel bedraagt ten minste 36 % van het aantal betrekkingen van assistent, doctor-assistent, werkleider, docent, hoofddocent, hoogleraar en gewoon hoogleraar samen verbonden aan de basisopleidingen van twee cycli;
- het aantal betrekkingen van hoofddocent en hoogleraar bedraagt ten hoogste 25 % van het aantal betrekkingen van assistent, doctor-assistent, werkleider, docent, hoofddocent, hoogleraar en gewoon hoogleraar samen;

- het aantal vastbenoemde personeelsleden, uitgedrukt in voltijdse eenheden, bedraagt ten hoogste 72 %²¹ van het aantal leden van het onderwijzend personeel uitgedrukt in voltijdse eenheden. Hierbij wordt de bevordering of ambtswijziging van een reeds in de hogeschool benoemd personeelslid niet beschouwd als een nieuwe benoeming;
- het totaal aantal gastprofessoren bedraagt ten hoogste 10 % van de formatie van het onderwijzend personeel. Dit geldt niet met betrekking tot het aantal gastprofessoren in de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst, en muziek en dramatische kunst.

Ook bij het opstellen van de jaarrekeningen rapporteren de hogescholen over het al of niet bereiken van deze decretale normen.

In de volgende tabel werden voor de periode 2003-2007 de percentages berekend op de geconsolideerde personeelsformatie. Voor het boekjaar 2007 werd er tevens vermeld op hoeveel hogescholen de norm van toepassing was en hoeveel hogescholen daarvan de norm overschrijden.

Geconsolideerde ratio's i.v.m. de personeelssamenstelling	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Individuele hogescholen 2007			
	2003	2004	2005	2006	2007	Van toepassing in ... hogescholen	Laagste %	Hoogste %	Norm overschreden in ... hogescholen
hoofdpraktijklector + hoofdlector: maximum 20 % van groep 1	2,95 %	3,23 %	4,07 %	4,67 %	4,96 %	19 hogescholen	1,42 %	11,38 %	0 hogescholen
groep 2 = assiterend personeel: minimum 36 % van groep 2 + 3 (2 cycli)	54,90 %	54,99 %	54,87 %	54,66 %	54,29 %	17 hogescholen	35,84 %	75,76 %	1 hogescholen
hoofddocent + hoogleraar: maximum 25 % van groep 2 + 3 (1 cyclus en 2 cycli)	11,98 %	12,07 %	12,00 %	12,17 %	11,88 %	16 hogescholen	2,32 %	22,33 %	0 hogescholen
maximum 72 % benoemden OP	67,17 %	66,43 %	66,24 %	65,51 %	65,57 %	alle hogescholen	52,89 %	70,14 %	0 hogescholen
gastprofessoren andere studiegebieden: maximum 10 % van totaal OP	2,78 %	2,54 %	2,70 %	2,95 %	2,66 %	21 hogescholen	0,65 %	7,50 %	0 hogescholen
praktijkassistent AVB en MDK: maximum 50 % van groep 2 AVB en MDK	8,82 %	10,97 %	14,85 %	17,26 %	16,61 %	7 hogescholen	2,66 %	43,63 %	0 hogescholen
praktijkassistent andere studiegebieden: maximum 30 % van groep 2 anderen studiegebieden	5,51 %	6,17 %	8,72 %	9,98 %	10,67 %	12 hogescholen	2,47 %	32,17 %	1 hogescholen
assistent: maximum 25 % benoemden	53,83 %	49,77 %	48,20 %	46,17 %	44,06 %	17 hogescholen	23,20 %	84,70 %	13 hogescholen

groep 1 = praktijklector, hoofdpraktijklector, lector en hoofdlector (deze ambten kunnen uitsluitend verleend worden in het hoger onderwijs van 1 cyclus)

groep 2 = assiterend personeel = assistent, doctor-assistent en werkleider (deze ambten kunnen uitsluitend verleend worden in het hoger onderwijs van 2 cycli)

groep 3 = docent, hoofddocent, hoogleraar en gewoon hoogleraar (deze ambten kunnen verleend worden in het hoger onderwijs van 1 cyclus en van 2 cycli)

Totaal aantal hogescholen boekjaar 2007 : 21

De ambten *hoofdpraktijklector* en *hoofdlector* kunnen alleen verleend worden aan (praktijk)lectoren die ten minste 2 jaar dienstanciënniteit hebben verworven als (praktijk)lector in de eigen hogeschool²². Negentien hogescholen maken in het boekjaar 2007 melding van dergelijke toewijzingen. Het aandeel van beide ambten samen in de geconsolideerde personeelsformatie is opgelopen tot 4,96 % t.o.v. 4,67 % in 2006.

Met het oog op de begeleiding van de studenten in de basisopleidingen van 2 cycli heeft de overheid een minimum percentage bepaald voor het aantal betrekkingen van het *assiterend personeel*. Op één hogeschool na voldoen alle hogescholen in 2007 aan deze norm. Enkel Eramushogeschool Brussel haalt met 35,8 % de minimumnorm (36%) net niet.

²¹ Dit percentage werd met ingang van 1 januari 2002 opgetrokken van 64 % naar 72 % ingevolge het decreet van 21 december 2001 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2002 (artikel 5).

²² Artikel 130, 1° van het hogescholendecreet.

De decretale beperking van het aantal betrekkingen van *hoofddocent* en *hoogleraar* wordt in alle hogescholen gerespecteerd.

Het aantal *vastbenoemde personeelsleden* mocht in 2007 maximaal 72 % van het aantal leden van het *onderwijzend personeel* bedragen. Uit de geconsolideerde gegevens voor de boekjaren 2003-2007 blijkt dat de hogescholen de benoemingsmogelijkheden zeker niet optimaal benutten²³. Geen enkele hogeschool overschrijdt de toegelaten maximumnorm.

In de periode 2003-2007 kende het aandeel van de *gastprofessoren* (excl. de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst, en muziek en dramatische kunst) een licht schommelend verloop. Tijdens het boekjaar 2007 stelden alle 21 hogescholen gastprofessoren tewerk. Geen enkele hogeschool overschreed de 10 %-limiet.

De *praktijkassistenten* vervullen in het hoger onderwijs van 2 cycli uitsluitend taken van praktijkgericht onderwijs²⁴. Deze categorie personeelsleden mag maximaal 30 % bedragen van het assisterend personeel behalve in de studiegebieden audiovisuele en beeldende kunst en muziek en dramatische kunst waar het aantal praktijkassistenten maximaal 50 % van het assisterende personeel, in VTE uitgedrukt, mag bedragen. Twaalf hogescholen vielen onder de beperking tot 30 %, zeven hogescholen onder de beperking tot 50 %. In één hogeschool (PHL) werd het toepasselijke maximum (30 %) overschreden (32,2 %).

De overheid heeft ook een beperking opgelegd i.v.m. het maximaal aantal benoemde *assistenten*. Van de 17 hogescholen die assistenten tewerkstelden overschreden in het boekjaar 2007 dertien hogescholen de maximumnorm van 25 % vastbenoemden. Deze normoverschrijding heeft echter historische gronden.

3.10.3.2 Procentueel aandeel van de benoemde personeelsleden OP per hogeschool

Het hogescholendecreet bepaalt dat het aantal vast benoemde leden van het onderwijzend personeel maximaal 72 % van het totaal aantal leden van het onderwijzend personeel mag bedragen (64% tot en met het boekjaar 2001). De toename van het benoemingspercentage in 2003 zette zich nadien niet verder meer door. Integendeel, het benoemingspercentage daalde licht. Dit is een opmerkelijke vaststelling, gezien er heel wat ruimte is voor bijkomende benoemingen en een vaste benoeming financiële voordelen oplevert voor de hogeschool (lagere patronale bijdragen). Dit zou er kunnen op wijzen dat de hogescholen meer belang hechten aan de mogelijkheid om een flexibel personeelsbeleid te voeren dan aan de eventuele besparing die een vaste benoeming hen oplevert.

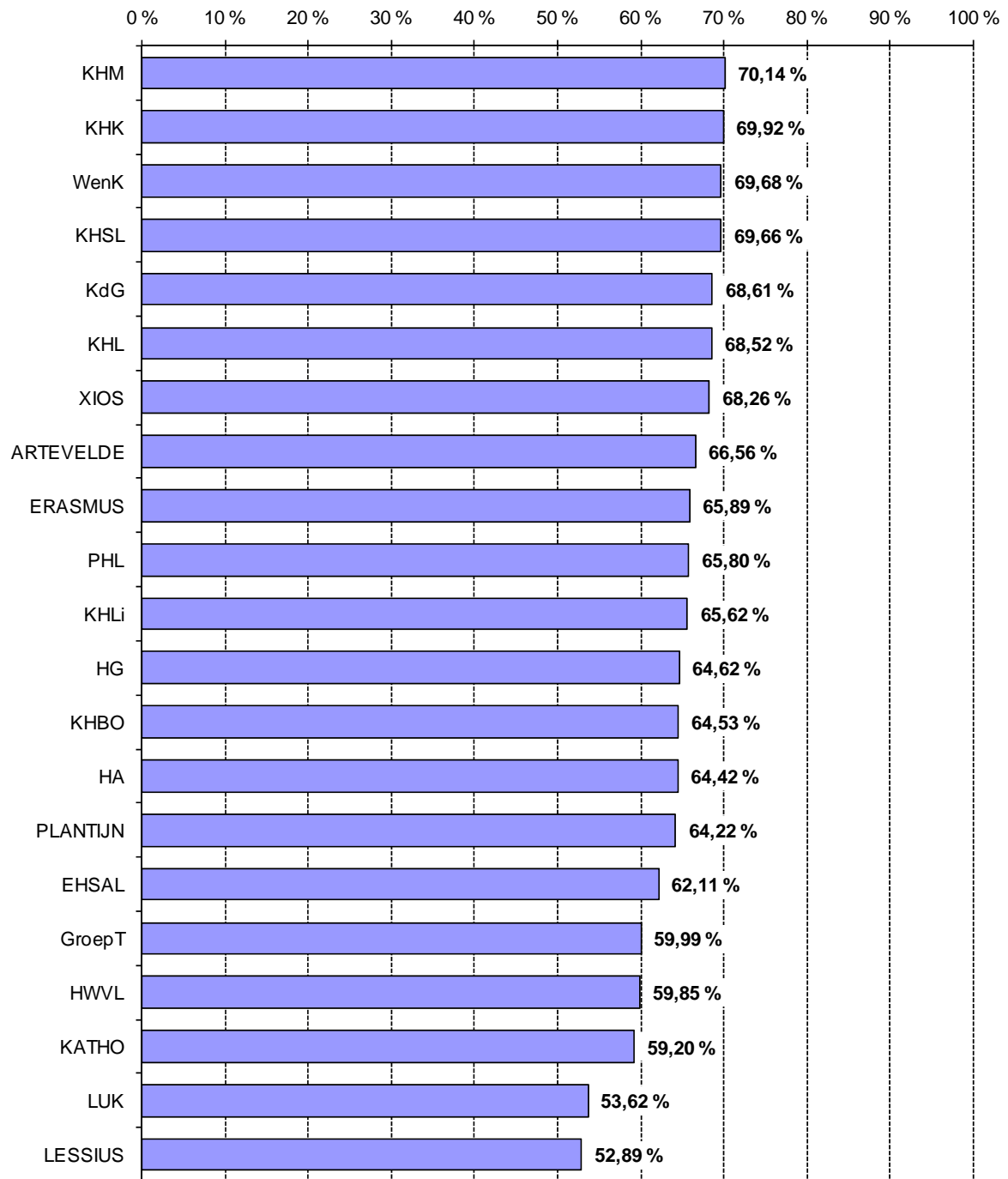
In geen enkele hogeschool lag het benoemingspercentage in 2007 hoger dan de toegelaten norm. Het benoemingspercentage daalde in 13 van de 21 hogescholen. Lessius Hogeschool Antwerpen scoort met 52,89 % vastbenoemden het laagst en KHM met 70,14 % het hoogst.

---

²³ Meer informatie vindt u in het volgende punt.

²⁴ Artikel 104 van het hogescholendecreet.

Aandeel benoemde OP-leden, jaarrekening 2007

3.10.4 Ratio's i.v.m. de personeelskosten²⁵

3.10.4.1 80-20 norm

Conform met artikel 232 van het hogescholendecreet mogen “*de geraamde bezoldigingskosten - met inbegrip van de mandaatvergoedingen en premies – van de geraamde personeelsformatie, van de contractuele personeelsleden bezoldigd ten laste van de werkingsuitkering en van de plaatsvervangers ... maximaal 5 procent variëren in min of in plus op de norm 80 procent van de jaarlijkse werkingsuitkering*”. Afhankelijk van de richting van de afwijking van de 80 % moet de hogeschool bij het opstellen van de **begroting** een specifieke verantwoording m.b.t. de personeelsformatie afleggen ten aanzien van de Vlaamse Regering.

- ◆ 80-20 norm > 85 %: de hogeschool moet samen met de begroting een financieringsplan indienen dat aangeeft op welke wijze en binnen welke termijn zij met de beschikbare reserves de financiële herstructurering zal realiseren (art. 232 § 2);
- ◆ 80-20 norm < 75 %: de hogeschool moet samen met de begroting een personeelsstructuurplan opstellen om het minimumniveau van 75 % te bereiken (art. 232 § 3). Dit personeelsstructuurplan behoeft de goedkeuring van het hogeschoolonderhandelingscomité.

Artikel 232 § 4 bepaalt dat de Vlaamse Regering de wijze vastlegt voor het berekenen van de procentnormen²⁶. De regeringscommissarissen hanteerden bij de jaarrekening 2007 onderstaande berekeningswijze (breuk) om de 80-20 norm te bepalen:

---

²⁵ Berekend op basis van de gegevens vermeld in de “bijlage IV Bezoldigingskosten”.

²⁶ Besluit van de Vlaamse Regering van 28 juni 2002 tot wijziging van het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 november 1995 betreffende de begroting en de personeelsformatie voor de hogescholen en de vzw's sociale voorzieningen in de Vlaamse Gemeenschap.

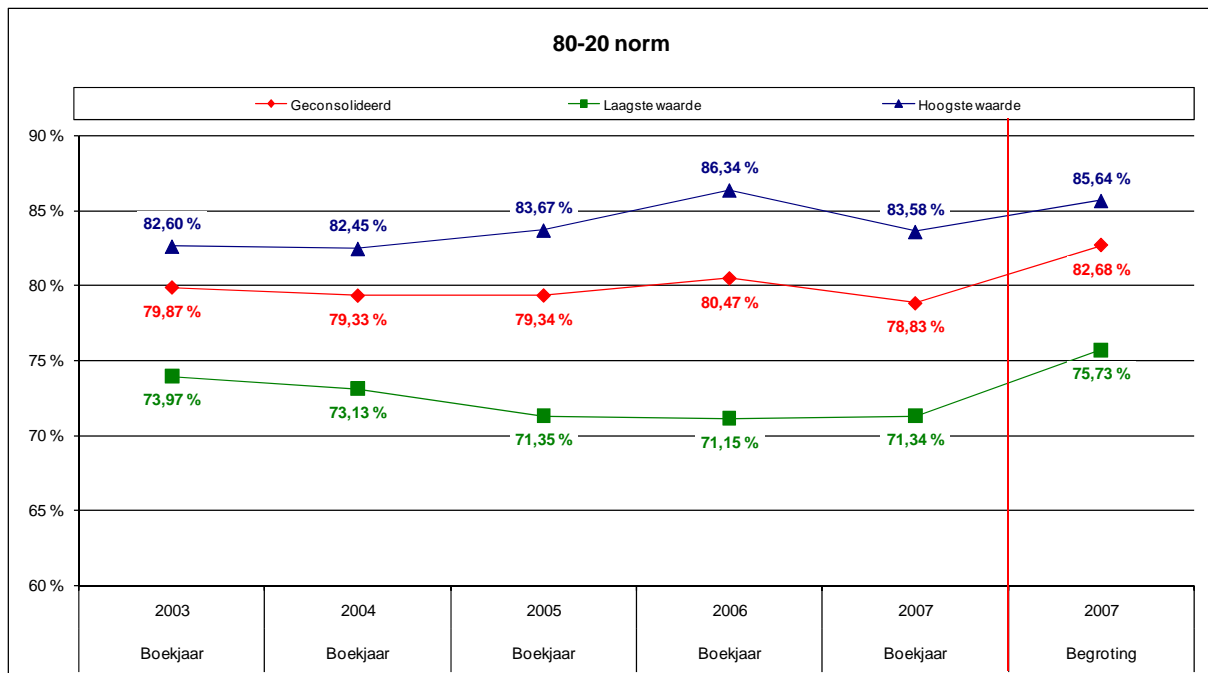
Berekening van de 80/20 norm op niveau van de jaarrekening

Teller (gegevens jaarrekening)	Totaal betaald door Departement Onderwijs
	- TBS 55+ (75%)
	- bevallingsverloven
	- gedetacheerden
	- arbeidsongevallen met terugbetaling
	- kinéfonds
	Totaal
Noemer (gegevens uit de definitieve enveloppe)	HF + OBE + STUD
	Extra-werkingsuitkeringen
	Uitkering voortgezette lerarenopleiding
	Uitkering initiële lerarenopleiding van academisch niveau
	Bijzondere werkingsmiddelen
	Aanvullende middelen
	Academiseringsmiddelen
	HOSP
	Injectie
	Inhaalbeweging RSZ
	TV-brieven Centraal Fonds
	Rek 120 Centraal Fonds
	Kiné Centraal Fonds
	Actualisatie loonmassa december
	Vakantiegeld
	Academiseringsmiddelen (andere dan via AHoVoS)
	PWO
	Overige werkingsuitkeringen
	Totaal

* HF, OBE en STUD zijn 3 componenten van de werkingsuitkeringen.

In de volgende grafiek wordt de 80-20 norm weergegeven, berekend op basis van de geconsolideerde gegevens van de gehele hogeschoolsector.

Voor het boekjaar 2007 bedraagt de geconsolideerde 80-20 norm 78,83 % en bevindt zich hiermee op een iets lager niveau dan vorig boekjaar (79,71 %). De geconsolideerde 80-20 norm ligt binnen de range van 5 % afwijking in min of in plus van de norm van 80 %. Drie hogescholen sluiten het boekjaar af met een 80/20-norm die lager uitvalt dan 75 % (dus meer dan 5 % in min op de norm van 80 %). Geen enkele hogeschool overschrijdt de maximaal toegelaten waarde (85 %).

80-20 norm		Boekjaar	Boekjaar	JR07-JR06	JR07-JR06	Begroting	JR07-BG07	JR07-BG07
		2006	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil	2007	Absoluut verschil	Relatief verschil
<i>(absolute bedragen in eenheden euro)</i>								
Teller (gegevens uit JR of BG)	Totaal betaald door departement onderwijs	471.026.926	486.624.348	+ 15.597.422	+ 3,3 %	496.073.847	- 9.449.499	- 1,9 %
	- TBS 55+ (75%)	5.414.279	0	- 5.414.279	- 100,0 %	0	+ 0	BG = 0
	- bevallingsverloven	242.170	313.952	+ 71.782	+ 29,6 %	157.329	+ 156.623	+ 99,6 %
	- gedetacheerden	7.062.509	7.659.942	+ 597.433	+ 8,5 %	6.799.540	+ 860.402	+ 12,7 %
	- AO met terugbetaling	28.038	45.020	+ 16.982	+ 60,6 %	0	+ 45.020	BG = 0
	- kinéfondsen	0	0	+ 0	VB = 0	0	+ 0	BG = 0
	Totaal	458.279.930	478.605.434	+ 20.325.504	+ 4,4 %	489.116.978	- 10.511.544	- 2,1 %
Noemer (gegevens uit de definitieve (JR) of voorlopige (BG) enveloppe)	HF + OBE + STUD	516.644.552	531.451.807	+ 14.807.254	+ 2,9 %	529.207.920	+ 2.243.886	+ 0,4 %
	Extra-werkingsuitkeringen	12.261	13.869	+ 1.608	+ 13,1 %	413.624	- 399.755	- 96,6 %
	Uitkering voortgezette lerarenopleiding	1.525.518	1.412.462	- 113.056	- 7,4 %	1.588.763	- 176.301	- 11,1 %
	Uitkering initiële lerarenopleiding van academisch niveau	758.406	883.859	+ 125.453	+ 16,5 %	756.190	+ 127.668	+ 16,9 %
	Bijzondere werkingsmiddelen	0	0	+ 0	VB = 0	0	+ 0	BG = 0
	Aanvullende middelen	11.315.747	10.565.810	- 749.936	- 6,6 %	10.370.157	+ 195.653	+ 1,9 %
	Academiseringsmiddelen	13.613.422	14.158.546	+ 545.124	+ 4,0 %	13.807.413	+ 351.133	+ 2,5 %
	HOSP	1.379.757	1.404.592	+ 24.836	+ 1,8 %	1.400.452	+ 4.140	+ 0,3 %
	Injectie	12.500.000	24.999.999	+ 12.499.999	+ 100,0 %	4.579.376	+ 20.420.623	+ 445,9 %
	Inhaalbeweging RSZ	0	11.294.597	+ 11.294.597	VB = 0	0	+ 11.294.597	BG = 0
	TV-brieven Centraal Fonds	86.364	115.958	+ 29.594	+ 34,3 %	0	+ 115.958	BG = 0
	Rek 120 Centraal Fonds	1.938	51.133	+ 49.195	+ 2538,7 %	0	+ 51.133	BG = 0
	Kiné Centraal Fonds	0	338.104	+ 338.104	VB = 0	0	+ 338.104	BG = 0
	Actualisatie loonmassa december	5.813.030	(6.495.902)	- 12.308.932	- 211,7 %	0	- 6.495.902	BG = 0
	Vakantiegeld	2.222.711	0	- 2.222.711	- 100,0 %	0	+ 0	BG = 0
	Academiseringsmiddelen (andere dan via AHOVo)	46.780	7.714.191	+ 7.667.411	+ 16390,4 %	0	+ 7.714.191	BG = 0
	PWO	8.995.113	9.016.246	+ 21.133	+ 0,2 %	9.046.302	- 30.057	- 0,3 %
	Overige werkingsuitkeringen	29.937	241.328	+ 211.391	+ 706,1 %	20.420.624	- 20.179.295	- 98,8 %
	Totaal	574.945.536	607.166.598	+ 32.221.063	+ 5,6 %	591.590.822	+ 15.575.776	+ 2,6 %
80-20 norm (met correcties)		79,71 %	78,83 %			82,68 %		

(*) : terugvordering voorafnames rekening 120 en terugvorderingsbrieven (aandeel in de teruggevorderde sommen van personen betaald ten laste van de centrale voorafnames op de werkingsuitkeringen)

Het is een jaarlijks weerkerende vaststelling dat de geconsolideerde ratio berekend aan de hand van de gegevens vermeld in de jaarrekening beduidend lager ligt dan de geconsolideerde ratio berekend op basis van de begrote loonkosten en de begrote enveloppe. De afwijking is opmerkelijk groot (3,85%) en zelfs iets ruimer dan in 2006 het geval was (3,71%). Een verklaring voor deze afwijking dient zowel in de teller (overschatting van de lonen in de begroting) als in de noemer (onderschatting van de te verrekenen werkmiddelen) gezocht te worden.

De afwijking in de teller valt ruimer uit dan in 2006. De via AHoVoS betaalde lonen vielen (na de toepasselijke correcties) 1,9 % (0,4 % in 2006) lager uit dan begroot. De afwijking in de noemer is dan weer beperkter dan in 2006. De in de noemer verrekende middelen lagen effectief 2,6 % (4,2 % in 2006) hoger dan begroot. Bij de begrotingsopstelling konden de hogescholen echter de financiële weerslag van de actualisatie van de "loonmassa december" en de "inhaalbeweging m.b.t. de RSZ" niet verrekenen. De beslissingen terzake waren hen op dat ogenblik immers nog niet bekend. Het gecombineerde effect van beide leidde tot een niet-begrote meeropbrengst van 4.681.104 EUR .

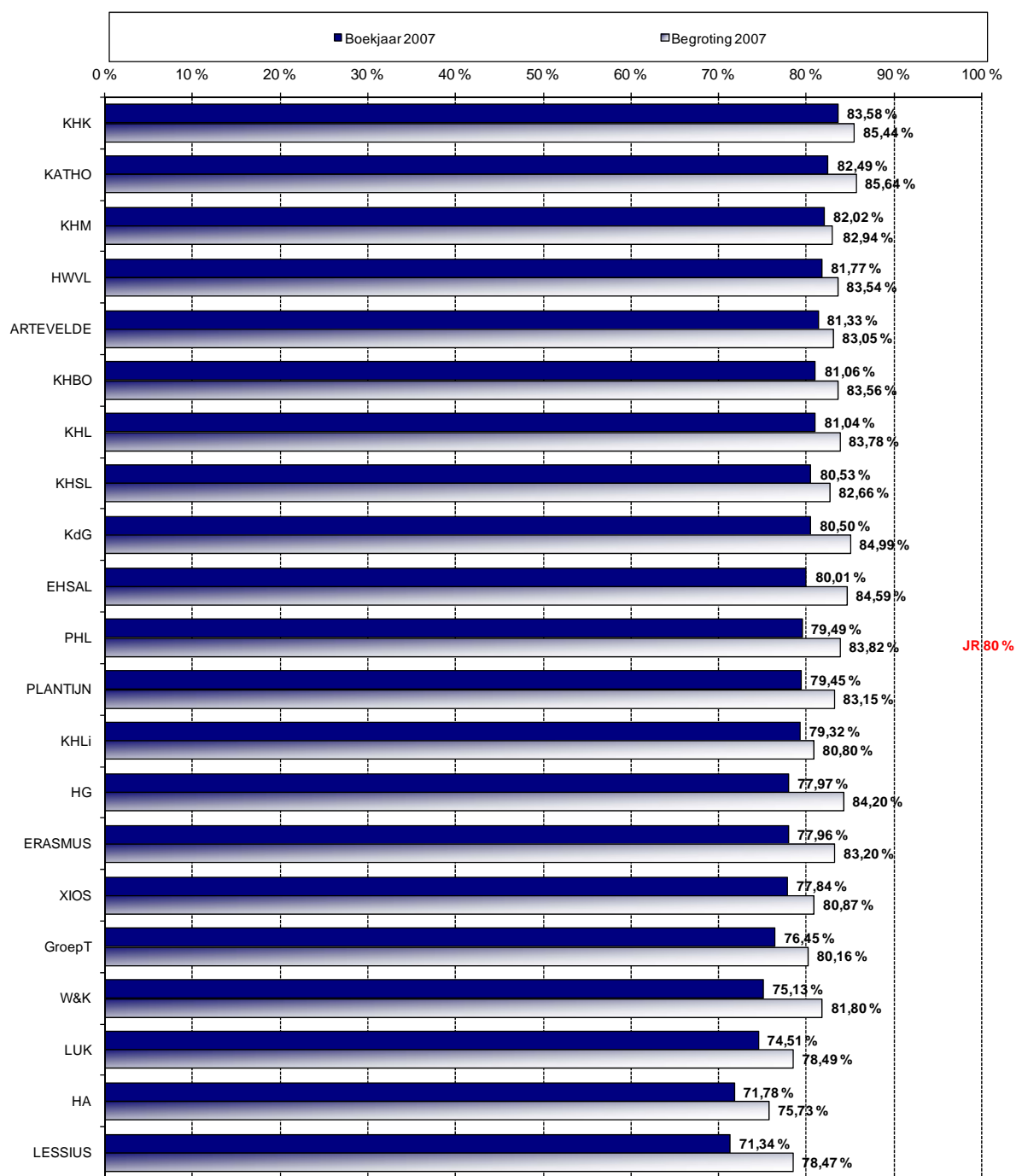
De combinatie van beide afwijkingen verklaart de vastgestelde afwijking tussen de begrote norm en de reële norm. Net als in de voorbije jaren dient men te concluderen dat de sector niettegenstaande hij uiteindelijk meer middelen verwierf dan bij de begrotingsopstelling kon voorzien worden, minder aan lonen besteedde dan voorzien.

De grafiek op de volgende pagina bevat voor elke hogeschool de begrote 80-20 norm en de 80-20 norm berekend op basis van de gegevens van de jaarrekening 2007.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de hogescholen ingedeeld in een aantal groepen. Geen enkele hogeschool realiseert een 80-20 norm die hoger ligt dan de 85 % grens (= maximaal 5 % afwijking in plus boven de 80 % norm). Twee hogescholen hadden evenwel een begroting ingediend waarbij de 85 % grens wel overschreden was, maar hadden dat in hun dossier grondig verantwoord. Drie hogescholen (Lessius Hogeschool Antwerpen, Hogeschool Sint-Lukas Brussel en Hogeschool Antwerpen) halen de ondergrens van 75 % niet (= maximaal 5 % afwijking in min van de 80 % norm). Het is opvallend dat Hogeschool Antwerpen in de laatste acht boekjaren maar liefst zeven keer voorkwam in het lijstje van de hogescholen die op basis van de ingediende jaarrekening onder de ondergrens van 75 % uitkwamen. De in het vooruitzicht gestelde investeringen zijn uiteraard niet vreemd aan deze situatie. Een andere opvallende vaststelling is de bijzonder ruime afwijking bij Lessius Hogeschool Antwerpen: de begrote 80/20 norm bedroeg er 78,47 %, de effectief gerealiseerde amper 71,34 %.

80-20 norm	Jaarrekening 2006		Jaarrekening 2007		Begroting 2007	
	absoluut	%	absoluut	%	absoluut	%
Aantal hogescholen met norm < 75 %	2	9,5 %	3	14,3 %	0	0,0 %
Aantal hogescholen met norm >= 75 % én <= 80 %	8	38,1 %	8	38,1 %	3	14,3 %
Aantal hogescholen met norm > 80 % én <= 85 %	10	47,6 %	10	47,6 %	16	76,2 %
Aantal hogescholen met norm > 85 %	1	4,8 %	0	0,0 %	2	9,5 %
Totaal	21	100,0 %	21	100,0 %	21	100,0 %

Loonkost: 80-20 norm, jaarrekening 2007 - begroting 2007

3.10.4.2 Overige ratio's i.v.m. de personeelskost

De hogescholen voegen aan de jaarrekening de berekening van een twaalfstal ratio's i.v.m. de loonkost²⁷ toe. De 80-20 norm (ratio 1) werd in wat voorafging reeds afzonderlijk onder de loep genomen. Onderstaande tabel bevat de resultaten van de personeelsratio's berekend op basis van de geconsolideerde gegevens. Voor het boekjaar 2007 werd eveneens het rekenkundig gemiddelde en de laagste en de hoogste ratiowaarde gerealiseerd door een individuele hogeschool weergegeven.

Geconsolideerde ratio's i.v.m. de personeelskosten	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar 2007 Individuele hogeschool		
	2003	2004	2005	2006	2007	Rek. gemidd.	Laagste waarde	Hoogste waarde
Ratio 1								
80-20 norm	79,3%	79,3%	80,5%	79,7%	78,8%	78,8%	71,3%	83,6%
Ratio 2								
$\frac{\text{Totale bezoldigingskost} * 100}{\text{Totale werkingsopbrengsten}}$	72,8%	72,9%	74,3%	74,0%	72,6%	72,3%	67,3%	78,8%
Ratio 3								
$\frac{\text{Bezoldigingskost betaald via dep. onderwijs} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	91,4%	90,9%	90,0%	89,4%	89,2%	89,9%	82,6%	97,5%
Ratio 4								
$\frac{\text{Totale bezoldigingskost} * 100}{\text{Werkingsuitkering} + \text{inschrijvingsgeld} + \text{examengeld}}$	81,2%	82,0%	83,8%	83,9%	83,8%	83,3%	75,0%	90,7%
Ratio 5								
$\frac{\text{Totale bezoldigingskost} * 100}{\text{Totale werkingskost}}$	75,8%	75,4%	75,5%	75,4%	75,0%	74,6%	68,3%	80,2%
Ratio 6								
$\frac{\text{Bezoldigingskost betaald door de hogeschool} * 100}{\text{Inschrijvingsgeld} + \text{examengeld}}$	86,4%	93,5%	105,7%	119,8%	122,2%	115,4%	38,6%	198,5%
Ratio 7								
$\frac{\text{Bezoldigingskost OP (zonder gastprofessoren)} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	78,4%	77,6%	76,4%	75,5%	74,6%	74,4%	60,4%	83,5%
Ratio 8								
$\frac{\text{Bezoldigingskost OP (mèt gastprofessoren)} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	81,0%	80,1%	79,0%	78,2%	77,1%	76,9%	65,1%	85,1%
Ratio 9								
$\frac{\text{Bezoldigingskost gastprofessoren} * 100}{\text{Bezoldigingskost OP (mèt gastprofessoren)}}$	3,1%	3,1%	3,2%	3,4%	3,3%	3,4%	0,2%	13,1%
Ratio 10								
$\frac{\text{Bezoldigingskost gastprofessoren} * 100}{\text{Inschrijvingsgeld} + \text{examengeld}}$	25,6%	25,4%	26,9%	30,2%	28,4%	30,7%	1,4%	140,2%
Ratio 11								
$\frac{\text{Bezoldigingskost ATP} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	10,0%	10,3%	10,8%	11,5%	12,0%	12,7%	6,8%	28,3%
Ratio 12								
$\frac{\text{Bezoldigingskost ATP} + \text{administratief en OHP buiten formatie} * 100}{\text{Totale bezoldigingskost}}$	12,1%	12,3%	12,7%	13,0%	13,5%	14,2%	8,6%	29,9%

²⁷ Om de loonkosten vermeld in de resultatenrekening uit te zuiveren worden op basis van een IBR-advies correcties in de ratioberekeningen aangebracht (bv. i.v.m. TBS 55+, detacheringen,...).

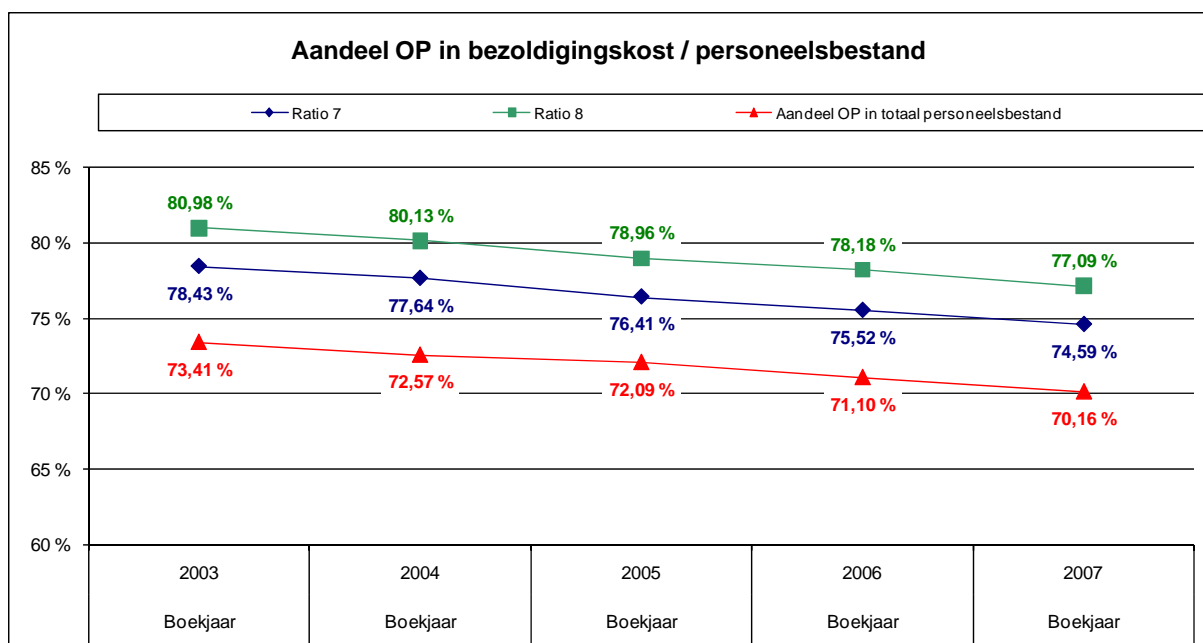
In het verslag over de werking van de hogescholen in 1999 werd een beschrijving van de ratio's i.v.m. de loonkosten opgenomen.

Het aandeel van de totale bezoldigingskosten t.o.v. de totale werkingsopbrengsten (ratio 2) is licht gedaald i.v.m. 2006. Dat de schommelingen in de beschouwde periode vrij beperkt blijven is allicht toe te schrijven aan het feit dat heel wat hogescholen voor deze verhouding een interne norm (= doelstelling) bepaald hebben en zich daarop oriënteren bij het vastleggen van hun personeelsomkadering.

Uit ratio 3 blijkt dat het aandeel van de bezoldigingskosten betaald via AHoVoS t.o.v. de totale bezoldigingskost stelselmatig afneemt. Ratio 5 (totale bezoldigingskost t.o.v. de totale werkingskost) geeft aan dat het relatieve belang van de loonkost in het geheel van de werkingskosten een vrij stabiel tot licht dalend verloop kent.

Bij de berekening van ratio 6 worden de rechtstreeks door de hogeschool betaalde bezoldigingskosten vergeleken met de opbrengsten uit inschrijvings- en examengelden (studiegelden). Deze berekening is louter indicatief en betekent niet dat deze middelen ook effectief aangewend werden voor de betaling van bedoelde bezoldigingskosten. Traditioneel valt hier een stijgende tendens af te lezen.

Het aandeel van het onderwijzend personeel in de totale personeelsformatie daalt (punt 3.10.2). Dezelfde tendens blijkt bij de loonkost (ratio 7 en 8). Daartegenover staat een stijgend aandeel voor het administratief en technisch personeel. Deze ontwikkeling blijkt ook uit het aandeel van de bezoldigingskost ATP in de totale bezoldigingskost (ratio 11).

4 Conclusies

De aanhoudende tendens tot schaalvergroting en tot concentratie die het hogeschoollandschap in het verleden kenmerkte, leidde in 2007 niet tot nieuwe fusies tussen hogescholen. Er werden wel gesprekken in die richting gevoerd, maar deze konden in de loop van het boekjaar 2007 niet afgerond worden. Het aantal hogescholen in Vlaanderen stagneerde hierdoor op 21.

In opvolging van het advies van de IBR-werkgroep Hoger Onderwijs boekten alle hogescholen in 2006, met uitzondering van de Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen die hiermee wachtte tot het boekjaar 2007, de langetermijnevordering op de Vlaamse overheid m.b.t. lonen van december 1995, de provisie voor het vakantiegeld 1995 en de RSZ 4^e kwartaal 1995 (voor de lonen betaald via AHoVoS) af. De toepassing van het daaraan verbonden actualisatieprincipe van de “loonmassa december” werd in 2007 gekleurd door het gegeven dat het Agentschap voor het eerst RSZ-voorschotten betaalde voor de maanden oktober en november 2007. Deze voorschotten werden gefinancierd via een verhoging van de enveloppe 2007 (“inhaalbeweging RSZ”: 11.294.597 EUR). Door de betaling van beide voorschotten viel de “loonmassa december 2007” (59.751.368 EUR) lager uit dan de “loonmassa december 2006” (66.364.861 EUR). Per saldo had de actualisatie van de “loonmassa december” dus een negatieve invloed op het resultaat van 6.613.493 EUR. De invloed van de “inhaalbeweging RSZ” en de actualisatie van de “loonmassa december” dient echter als één geheel beschouwd te worden, zodat er per saldo een batig effect van 4.681.104 EUR op het resultaat overbleef.

In het boekjaar 2007 realiseerden de 21 hogescholen een geconsolideerde werkingsopbrengst van 746.745.232 EUR. T.o.v. 2006 groeiden de geconsolideerde werkingsopbrengsten met 5,7 %. In absolute bedragen is dit een toename met 40.484.896 EUR. T.o.v. het boekjaar 2003 groeiden de werkingsopbrengsten met 17,2 %.

De hoofdbron van de werkingsopbrengsten, nl. de “Werkingsuitkeringen”, neemt, in absolute termen, het leeuwenaandeel van deze toename voor haar rekening. Deze niet onaanzienlijke groei is o.m. het gevolg van de toekenning van het tweede luik van de “financiële injectie”, van de toename van de basisenveloppe (door indexering en door de toegekende compensatie voor het verhoogde vakantiegeld) en van de extra middelen toegekend in het kader van het wegwerken van de structurele achterstand voor de betaling van RSZ-voorschotten m.b.t. de maanden oktober en november van het lopende begrotingsjaar. Deze laatste factor moet echter gezien worden in samenhang met de actualisatie van de “loonmassa december”, waardoor het positieve effect ervan op het globale volume van de werkingsuitkeringen enigszins afgeremd werd. Er waren echter ook componenten, waaronder de opbrengst uit “Terugbetaling TBS 55+ ov”, die daalden. Volledigheidshalve dient evenwel opgemerkt dat de daling van de TBS-opbrengsten ook langs de kostenzijde terug te vinden is (saldo van lagere loonkosten en teruggenomen voorzieningen), zodat deze minderopbrengst geen wezenlijke verarming van de beschikbare werkingsmiddelen inhoudt.

T.o.v. het boekjaar 2003 stegen de opbrengsten uit inschrijvings- en examengelden (nu studiegelden) met 7,4 %. De flexibilisering van het onderwijs waarbij de studiegelden gelinkt worden aan het aantal studiepunten waarvoor de studenten inschrijven blijkt hier duidelijk een matigend effect uit te oefenen op de groei van deze inkomsten. De gerealiseerde groei situeert zich vooral in 2007 (+ 4,6 %). Deze groei blijkt volgens de rapportering door de hogescholen voort te vloeien uit een gestegen studentenpopulatie en uit de toegepaste indexering van de studiegelden.

De "Omzet boeken en cursussen" groeide t.o.v. 2003 met 4,5%. De groei van deze rubriek werd ongetwijfeld afgeremd door de tendens, bij meerdere hogescholen, om de verkoop ervan uit te besteden. Deze tendens komt vooral tot uiting bij de verkoop van boeken en in mindere mate bij de verkoop van cursussen. Bij uitbesteding heeft de te boeken opbrengst enkel betrekking op het commissieloon dat de hogeschool hiervoor ontvangt, maar staan er ook geen kosten tegenover. Nieuw is het fenomeen waarbij hogescholen, als element in hun recruteringscampagne, aan de eerstejaars gratis cursussen bedelen. Hoewel dit beleid nog geen courant gebruik is, heeft het ongetwijfeld een negatieve invloed op de evolutie van de opbrengsten.

In de periode 2003-2007 was de component "Andere werkingsopbrengsten" de snelst groeiende factor van geconsolideerde werkingsopbrengsten. In de beschouwde periode steeg deze opbrengst met 59,6 %. Men dient zich evenwel te realiseren dat de hogescholen onder deze rubriek ook heel wat doorgerekende kosten (o.a. de verrekening van de bezoldiging van het gedetacheerde personeel, het doorrekenen aan de studenten van de in hogeschoolverband georganiseerde buitenlandse reizen, ...) boeken. Hogere opbrengsten vormen bijgevolg een relatief begrip daar er in bepaalde gevallen ook een gelijkwaardige kost tegenover staat. Verder bevat deze rubriek ook de PWO-middelen, de door Wetenschapsbeleid en door het Department Onderwijs (deel buiten enveloppe) toegekende academiseringsmiddelen en de recuperatie van een deel van de bedrijfsvoorheffing ingehouden op de wedden van de onderzoeksassistenten.

T.o.v. 2006 stegen de werkingskosten met 4,4 % of 30.762.636 EUR. Deze groei is kleiner dan de in 2006 opgetreden groei: + 5 % (+ 32.738.782 EUR). De toename van de werkingskosten situeert zich in alle belangrijke rubrieken. De grootste kostenpost, de bezoldigingen, kende de grootste absolute groei en was bepalend voor het groeiritme van de totale werkingskosten.

Voor de periode 2003-2007 ligt de groei van de werkingskosten op 18%. Het is logisch dat de evolutie van het totale kostenvolume gedetermineerd wordt door de belangrijkste deelcomponent(en). Bij de hogescholen zijn dit de loonkosten en de kosten voor diensten en diverse goederen. De loonkosten zijn in de beschouwde periode gestegen met 15,4%, de kosten voor diensten en diverse goederen met 25,2%. De totale kosten volgen met een stijging van 18% een tussenliggend groeipatroon.

De groei van de loonlasten is toe te schrijven aan de klassieke mix van factoren: uitbreiding van het personeelsbestand, indexmechanisme en de invloed van de opeenvolgende CAO's. Een toename met 3,7 % t.o.v. 2006 en 15,4 % t.o.v. de 2003, wijst eerder in de richting van een beheerste kostenstijging.

De bestedingen in de rubriek "Diensten en diverse goederen" kennen reeds jaren een bovengemiddelde groei. Omdat het hier om de tweede zwaarste kostenfactor gaat verdient de groei ervan continue aandacht. Toch moet de vastgestelde groei in zijn juiste context gezien worden. Bepaalde van deze kosten werden immers doorgerekend aan studenten (bv studiereizen) of derden, of waren gedekt door voorheen aangelegde voorzieningen (bv voor groot onderhoud).

De jaarlijks aangehouden investeringsinspanningen veroorzaken een belangrijke stijging van de afschrijvingskosten. Deze kostenrubriek steeg in de beschouwde periode (2003-2007) met 15,1 %. De toename van deze kosten moet echter eveneens gerelativeerd worden. De hogescholen deden immers in aanzienlijke mate een beroep op investeringssubsidies om een deel van deze investeringen te financieren. De toerekening van deze investeringssubsidies zou de geboekte afschrijvingskosten ten dele moeten compenseren. Deze toerekening wordt echter boekhoudkundig nog steeds verwerkt onder de financiële opbrengsten, wat een vertekende invloed heeft op het werkingsresultaat.

De evolutie bij de rubriek "Voorzieningen voor risico's en kosten" is vrij opmerkelijk. Daar waar er in 2003 nog sprake was van een belangrijk kostenremmend effect van de teruggenomen/aangewende voorzieningen is dit in 2007 omgezet in een reële kostenverhogende component. Bij het begin van de vergelijkingsperiode had het uitdovende karakter van het TBS 55+ ov-verhaal nog zijn volle uitwerking. Tegelijk werden er toen op vraag van het commissariaat ook heel wat voorzieningen zonder voorwerp teruggenomen. Beide effecten zijn intussen uitgewerkt, waardoor de nood tot het vormen van nieuwe voorzieningen duidelijk de bovenhand krijgt op de terugname/aanwending van voorheen gevormde voorzieningen.

Het werkingsoverschot is het resultaat dat de hogescholen behalen uit hun courante activiteiten. In het boekjaar 2007 realiseerde de sector een werkingsoverschot (23.466.757 EUR) dat merkkelijk hoger (+ 70,7 %) uitviel dan vorig boekjaar. In de beschouwde periode werd enkel in 2003 een nog groter werkingsoverschot gerealiseerd. De sterke toename van het werkingsoverschot t.o.v. de voorbije jaren is toe te schrijven aan de opnieuw sterk opgelopen kloof tussen het groeiritme van de werkingsopbrengsten (in 2007 : + 5,7%) en dit van de werkingskosten (in 2007: + 4,4%). Dit vertaalt zich niet alleen tot een oplopend werkingsoverschot uitgedrukt in absolute termen (23.466.757 EUR t.o.v. 13.744.497 EUR in 2006), maar ook relatief uitgedrukt in functie van de totaliteit van de werkingsuitkeringen (700-rekeningen) is deze trend duidelijk merkbaar. Het gerealiseerde werkingsoverschot vertegenwoordigt in 2007 4% (t.o.v. 2,4% in 2006) van de ontvangen werkingsuitkeringen.

Het werkingsoverschot 2007 is veel gunstiger dan het in de begroting 2007 voorziene werkingstekort. Ook dit is een jaarlijks weerkerende vaststelling, maar dit keer is de afwijking (44.105.818 EUR) tussen het effectief gerealiseerde werkingsoverschot (23.466.757 EUR) en het begrote werkingstekort (- 20.639.061 EUR) onwezenlijk groot. Bij het opstellen van de begroting nemen de hogescholen terecht enige voorzichtigheid in acht. Dit vertaalt zich doorgaans in lagere werkingskosten en hogere werkingsopbrengsten dan begroot. Wanneer het effect van een dergelijke politiek de huidige proporties aanneemt, brengt dit ongetwijfeld de waarde van de begroting als beleidsinstrument in het gedrang. Het geeft de indruk dat de begroting eerder aangewend wordt om de overheid een signaal van onderfinanciering te geven dan als financiële vertaling van het beleid dat de sector voor ogen heeft. Ten dele is de vastgestelde afwijking verschoonbaar. Ten tijde van de begrotingsopstelling hadden de hogescholen nog geen weet van de extra middelen toegekend in het kader van het wegwerken van de structurele achterstand voor de betaling van de RSZ-voorschotten m.b.t. de maanden oktober en november van het begrotingsjaar 2007. Na verrekening van het negatieve effect hiervan op de actualisatie van de "loonmassa december" verklaart dit per saldo een niet begrootbare verhoging van het werkingsresultaat met 4.681.104 EUR. Het resterende verschil is echter te ruim om dit toe te schrijven aan het principe van een voorzichtige begrotingsopstelling.

De 21 hogescholen realiseerden in het jaar 2007 samen een geconsolideerd resultaat van het boekjaar van 44.782.596 EUR. Dit gunstige resultaat is niet alleen 14.998.838 EUR hoger dan in 2006 (+50,4 %), maar ligt ook ver boven het gemiddelde overschot van de laatste vijf boekjaren (= 32.508.766 EUR). Eén enkele hogeschool sloot het boekjaar 2007 af met een (beperkt) tekort. Het aanzienlijke verschil tussen het door de sector gerealiseerde "werkingsoverschot" en het "overschot van het boekjaar" is toe te schrijven aan het toenemende gewicht van het financieel resultaat. Het financieel resultaat kende als gevolg van de sterk gestegen opbrengsten uit geldbeleggingen en in bijkomende mate uit een hogere toerekening van investeringssubsidies een sterke groei.

De 21 hogescholen investeerden tijdens het boekjaar 2007 samen 126.857.770 EUR. Dit is een toename met liefst 71,9 % t.o.v. het vorige boekjaar. De toename van de investeringen situeert zich voornamelijk bij de rubrieken "Activa in aanbouw en vooruitbetalingen": (+ 40.517.944 EUR), "Leasing en soortgelijke rechten" (+ 9.690.621 EUR) en "Terreinen en gebouwen (+ 2.970.764 EUR). De investeringen in "Installaties, machines en uitrusting", in "Immateriële vaste activa" en in "Financiële vaste activa" lagen dan weer onder het niveau van het boekjaar 2006. Een opvallend element in het gestegen investeringsvolume is de toename binnen de rubriek "Leasing en soortgelijke rechten". Deze toename is terug te voeren tot de Hogeschool voor Wetenschap en Kunst en de Katholieke Hogeschool Kempen. Beide hogescholen hebben in het boekjaar 2007 lopende erfpachtovereenkomsten geactiveerd. In wezen kunnen dit moeilijk als volwaardige nieuwe investeringen beschouwd worden, maar hun behandeling in die zin is nodig om de evolutie van de vaste activa en de schulden in de balans op te volgen. Gelet op het advies (CBN Advies NFP – 2 van 23 juli 2008) dat door de Commissie voor Boekhoudkundige Normen terzake werd geformuleerd mag verwacht worden dat dit in de nabije toekomst zal leiden tot aanzienlijke bijkomende activeringen van lopende erfpachtovereenkomsten. Tijdens het boekjaar 2007 had 73 % (66,2 % in boekjaar 2006) van de investeringen betrekking op onroerende goederen²⁸. Het aandeel van de investeringen in "Installaties, machines en uitrusting" kende een zware terugval (13,32 % t.o.v. 23,50 % in 2006). Het hierin geïnvesteerde bedrag daalde, het globale investeringsvolume daarentegen kende een sterke groei.

De hogescholen financierden tijdens het boekjaar 2007 het leeuwenaandeel van de investeringen met eigen middelen (45,8 %) en met investeringssubsidies (24 %). Het aandeel van het vreemd vermogen in de financiering van de investering lijkt significant toegenomen (tot 25,4 %). Toch past hier enige nuancering bij. Twee hogescholen hebben hun lopende erfpachtovereenkomsten geactiveerd. Deze techniek houdt in dat de toekomstige canons op het passief onder de schulden (lange en korte termijn) worden opgenomen. Voorheen werden deze verplichtingen niet in de balans verwerkt maar toegelicht onder de "Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen". Als dusdanig betreft het hier geen nieuwe investeringen maar ook geen nieuwe schulden. Als de betreffende bedragen (samen 9.669.734 EUR) geëlimineerd worden zowel in het totale investeringsvolume als in het bedrag van het aangewende vreemd vermogen, dan valt het aandeel van het vreemd vermogen in de totale financiering terug tot 19,23%, waarbij er zelfs een lichte achteruitgang op te tekenen valt in vergelijking met 2006. Een opvallende vaststelling betreft de toename van het aandeel van de rubriek "Andere". Dit aandeel komt op rekening van twee hogescholen en betreft ontvangen schenkingen. Traditioneel wenden de hogescholen voor de financiering van hun investeringen zoveel mogelijk hun beschikbare trekkingsrechten (AGION-middelen) aan. Vervolgens spreken de hogescholen hun vroeger opgebouwde financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) aan. Pas in laatste instantie wordt er een beroep gedaan op vreemd vermogen. Dit laatste gebeurt doorgaans slechts in een beperkt aantal hogescholen en voor de sector in zijn geheel voor een relatief beperkt bedrag. Dit beeld wordt in 2007 niet echt doorbroken. Het opgenomen vreemd vermogen (hierbij wordt abstractie gemaakt van de schulden m.b.t. de geactiveerde erfpachten) komt op rekening van vijf hogescholen, waarbij vooral de Katholieke Hogeschool Sint-Lieven en de Katholieke Hogeschool Brugge-Oostende erg actief waren.

---

²⁸ Investerings in onroerende goederen: hiervoor werd de som gemaakt van de investeringen in "Terreinen en gebouwen", "Overige materiële vaste activa" en "Activa in aanbouw en vooruitbetaling".

De gehanteerde financieringspolitiek zet de hogescholen er toe aan jaar na jaar belangrijke overschotten te realiseren teneinde de nodige financiële reserves op te bouwen voor toekomstige financiering met eigen middelen. Tot op zekere hoogte is dit een verstandige en noodzakelijke politiek. Het laat immers toe omvangrijke investeringen uit te voeren zonder de solvabiliteit van de hogeschool in het gedrang te brengen. Tegelijk moet men echter erkennen dat de gemiddelde solvabiliteit dermate stevig is, dat een ruimere aanwending van vreemd vermogen geen bedreiging zou vormen voor de solvabiliteitspositie. Dit zou de hogescholen ook meer ruimte bieden om de beschikbare werkingsmiddelen ook effectief voor hun actuele werking aan te wenden.

Het balanstotaal groeide tijdens het boekjaar 2007 van 858.647.375 EUR naar 953.878.510 EUR. Zowel de vaste activa als de vlottende activa, leverden een bijdrage tot deze groei. De vaste activa groeiden tijdens het boekjaar 2007 met 19,2 %, de geconsolideerde vlottende activa met 2,5 %. De beperkte groei van de vlottende activa is de resultante van twee belangrijke maar elkaar grotendeels compenserende bewegingen. Enerzijds daalden de vorderingen op ten hoogste één jaar, zeer sterk. Per einde boekjaar 2007 viel het bedrag van de openstaande werkingsvorderingen immers beduidend lager uit dan op 31/12/2006. Anderzijds kende de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen een opmerkelijke toename. De sector sloot het boekjaar 2007 immers af met een positieve netto cashflow wat de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen deed aangroeien tot een recordbedrag van 303.922.160 EUR, een toename met 48.454.722 EUR. Deze toename is zeer opmerkelijk daar de sector in 2007 58.143.568 EUR eigen middelen aanwendde ter financiering van zijn investeringen.

De vaste activa groeiden in de periode 2003-2007 met 46,8 %. De sterke toename van de vaste activa situeert zich in hoofdzaak bij de rubriek "Materiële vaste activa", waarbij vooral het effect van de investeringen in onroerende goederen duidelijk merkbaar was. Door de relatief beperkte omvang van de overige rubrieken, zoals blijkt uit de verticale analyse, is het groeiritme van de materiële vaste activa bepalend voor het groeiritme van de totale vaste activa. De belangrijkste groeipool bij de vlottende activa is de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. De continue groei ervan is het gevolg van de positieve netto cashflows waarmee de opeenvolgende boekjaren werden afgesloten. De aldus opgebouwde financiële reserves zullen de hogescholen in staat stellen om, zoals voorzien is in de ingediende begrotingen 2009 en meerjarenbegrotingen 2010-2013, een belangrijk deel van de geplande investeringen met eigen middelen te financieren.

De groei van de passiva in de jaarrekening 2007 kwam tot stand door een groei van het eigen vermogen en in bijkomende mate ook van het vreemd vermogen. Zowel in absolute termen als relatief bekeken was het eigen vermogen de sterkste groeier. Voor de groei ervan worden drie verklarende factoren naar voren geschoven : de groei van het patrimonium (vooral als gevolg van ontvangen schenkingen), het gunstige resultaat van het boekjaar en de opname van bijkomende AGION-middelen.

Het geconsolideerde balanstotaal groeide in de periode 2003-2007 met 275.369.799 EUR. In absolute bedragen was de groei voornamelijk het gevolg van een toename van het eigen vermogen (+ 210.199.617 EUR). De drie componenten die aan de basis lagen van de sterke groei van het eigen vermogen t.o.v. 2006, verklaren, samen met de boekingen m.b.t. de afgeboekte historische langetermijnvordering op de Vlaamse overheid, de sterke groei ervan over de periode 2003-2007.

Na jaren van aanhoudende daling, steeg het bedrag van de gevormde voorzieningen in 2007 opnieuw. De nood aan bijkomende voorzieningen woog duidelijk zwaarder dan het effect van de teruggenomen/aangewende voorzieningen. Bij de nieuw aangelegde voorzieningen lag het accent op de voorzieningen voor grote herstellings- en onderhoudswerken. Toch kenden de voorzieningen over de periode 2003-2007 een terugval (- 4.901.326 EUR). De redenen hiervoor zijn tweërlei: de afbouw van het TBS 55+ ov-stelsel en de vraag van het commissariaat om de aangelegde voorzieningen aan een kritisch onderzoek m.b.t. hun gegrondheid te onderwerpen.

De structuuranalyse van de passiva toont enkele belangrijke verschuivingen. Tijdens de periode 2003-2007 groeide het aandeel van het "Eigen vermogen" van 62,6 % in 2003 naar 66,6 % van het balanstotaal per einde 2007. De geconsolideerde schuldmassa nam toe met 70 miljoen EUR. Toch woog deze groei niet op tegen het groeiritme van het totale passief. In combinatie met de gedaalde voorzieningen leidde dit tot een continue achteruitgang van het relatieve belang van de schulden en van de voorzieningen ten gunste van een continu groeiend aandeel voor het eigen vermogen.

Ook in 2007 volstond de operationele cashflow (som van de cashflow van het boekjaar en van de mutatie in de werkmiddelen) niet om de financieringsbehoeften uit de investeringen en de kapitaalsaflossingen van de sector integraal te dekken. De ontbrekende middelen vond de sector in de opname van investeringssubsidies, in de verhoging van het patrimonium (vooral als gevolg van externe inbrengen) en van een relatief beperkt bedrag aan vreemd vermogen op lange termijn. Gelet op de omvang van de positieve netto cashflow waarmee de sector het boekjaar 2007 afsloot, zou men andermaal kunnen besluiten dat de sector op zich geen vreemd vermogen nodig had om alle financieringsbehoeften te kunnen dekken. Het beeld van de sector is natuurlijk niet representatief voor elke individuele hogeschool. Bijgevolg dienden sommige hogescholen toch een beroep te doen op vreemd vermogen om hun investeringen ten dele te financieren, maar het verklaart wel het relatief beperkte volume van het opgenomen vreemd vermogen. De sector realiseerde over het boekjaar 2007 een positieve netto cashflow ter waarde van ongeveer 48,5 miljoen euro. Hierdoor steeg de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen tot afgerond 303,9 miljoen euro. Nooit eerder was de financiële buffer van de hogeschool zo groot. M.a.w. de liquiditeitspositie van de sector oogt zeer goed.

De geconsolideerde netto-werkmiddelen van de 21 hogescholen bedragen voor het boekjaar 2007 297.929.826 EUR. Dit betekent dat de globale hogeschoolsector een stevige buffer opgebouwd heeft om een eventuele vertraging in de inning van de kortetermijnvorderingen op te vangen zonder dat dit de betaling van de kortetermijnverbintenissen in gevaar brengt. Dit blijkt ook uit de berekening van de quick ratio. Per einde 2007 waren er voldoende middelen voorhanden om 3,6 maal de lopende kortetermijnverplichtingen te dekken. Dit overtreft ruimschoots de reële behoeften. De ogenschijnlijk sterke achteruitgang t.o.v. ratiowaarde in 2005 (6,6) heeft alles te maken met de boekingen m.b.t. de afgeboekte historische langetermijnvordering op de Vlaamse overheid waardoor de berekeningswijze enerzijds beïnvloed werd en anderzijds aangepast diende te worden. Door de anticipatie op de enveloppe van het volgende boekjaar die daarmee gepaard ging verhoogde het bedrag van de overlopende actiefrekeningen (teller) en was het niet langer logisch in de noemer de loonschuld m.b.t. het statutaire personeel buiten beschouwing te laten. Teller en noemer verhoogden dus met hetzelfde bedrag, wat louter rekenkundig bij hoge waarden onvermijdelijk tot een sterke daling van de bekomen ratiowaarde moet leiden. Zonder deze boekhoudkundige operatie zou de ratiowaarde (resp 6,7 in 2006 en 6,3 in 2007) in lijn liggen met de waarden in de periode 2003-2005. De minst goed scorende hogeschool (KHBO) haalt nog een score van 1,34. Maar ook met deze waarde hoeft er niet direct voor betalingsproblemen gevreesd te worden.

Het aandeel van het eigen vermogen in het balanstotaal groeit. Dit resulteert in een daling van de mate waarin de hogescholen afhankelijk zijn van vreemd vermogen. In het boekjaar 2007 financiert de globale hogeschoolsector zich voor 66,6 % met eigen vermogen. De sector is voor 33,4 % van de middelen afhankelijk van vreemd vermogen. Hierdoor heeft de sector in 2007 haar financiële onafhankelijkheid nog verder verhoogd en de trend van de voorbije jaren doorgetrokken. Gelet op de sterke toename van het balanstotaal in 2007 en op de opname van de lopende erfpachtschulden in twee hogescholen, is het opmerkelijk dat de sector er in geslaagd is de groeitrend uit het verleden verder door te trekken.

Alle hogescholen hebben in het boekjaar 2007 een positief eigen vermogen, meer zelfs 19 van de 21 hogescholen hebben een eigen vermogen dat groter is dan het vreemd vermogen. De graad van financiële onafhankelijkheid evolueerde tijdens het boekjaar 2007 gunstig in 15 van de 21 hogescholen. De situatie bij de hogeschool die het slechtst presteerde is behoorlijk verbeterd t.o.v. 2006 en evolueerde naar een aanvaardbaar minimum niveau (32,7 %).

De rentabiliteitspositie van de hogescholensector wordt gemeten aan de hand van een zestal ratio's. Globaal bekeken ligt het rentabiliteitsniveau in 2007 significant hoger dan in 2006. De geconsolideerde netto-marges geven voor de 5 beschouwde boekjaren een duidelijk positief beeld. De basis voor dit positieve resultaat wordt gevormd door het werkingsoverschot, maar ook de financiële verrichtingen leveren een belangrijke positieve bijdrage.

Per 100 EUR werkingsuitkering die de hogescholen van de overheid ontvingen, realiseren de hogescholen in 2007 een werkingsoverschot van 4 EUR (2,4 EUR in 2006). Bij de interpretatie van dit cijfer dient men zich te realiseren dat er op het niveau van het werkingsresultaat enige vertekening (in negatieve zin) optreedt ingevolge de wijze van toerekening van de opgenomen investeringssubsidies. Deze vertekening is des te belangrijker naarmate er meer investeringssubsidies worden aangewend ter financiering van de uitgevoerde investeringen. Nieuwe investeringen leiden immers tot hogere afschrijvingslasten (werkingskosten). De toerekening van de investeringssubsidies die aangewend werden om deze investeringen ten dele te financieren, gebeurt echter via de financiële opbrengsten en wordt bijgevolg niet verrekend in het werkingsresultaat. Indien ook het financieel en het uitzonderlijk resultaat verrekend worden, dan stijgen de marges tot resp. 6,8 EUR en 7,6 EUR per 100 EUR werkingsuitkeringen.

De totale personeelsformatie voor het boekjaar 2007 telt 10.887,10 voltijdse eenheden (VTE). In 2007 behoorden 29,8 % van de personeelsleden tot het ATP tegenover 70,2 % tot het OP. In 2003 bedroeg dit respectievelijk 26,6 % en 73,4 %. De totale effectieve bezetting ligt traditioneel onder het begrote niveau. In 2007 werden er echter nauwelijks 9,22 VTE (- 0,1 %) minder tewerkgesteld dan bij de begrotingsopmaak voorzien. Deze relatief geringe afwijking is echter de resultante van twee grotere, elkaar grotendeels compenserende afwijkingen: de tewerkstelling bij de categorie van de OP-leden lag 80,28 VTE (- 1 %) onder het begrote niveau en bij het ATP-personeel 71,06 VTE (+ 2,2 %) boven het begrote niveau.

T.o.v. het boekjaar 2003 is er een beperkte, maar jaarlijkse aangroei van de totale tewerkstelling in de hogescholen (de toename t.o.v. 2003 bedraagt 10,3 %). Die is zowel terug te vinden bij de OP-leden als bij de ATP-leden. De groei is evenwel duidelijk het sterkst in het segment van het ATP: + 625,48 VTE of + 23,8 % t.o.v. een toename met 395,65 VTE (+ 5,5 %) voor het OP.

Het hogescholendecreet bepaalt dat het aantal vast benoemde leden van het onderwijzend personeel maximaal 72 % van het totaal aantal leden van het onderwijzend personeel mag bedragen (64% tot en met het boekjaar 2001). De toename van het benoemingspercentage in 2003 zette zich nadien niet verder meer door. Integendeel, het benoemingspercentage daalde licht. Dit is een opmerkelijke vaststelling, gezien er heel wat ruimte is voor bijkomende benoemingen en een vaste benoeming financiële voordelen oplevert voor de hogeschool (lagere patronale bijdragen). Dit zou er kunnen op wijzen dat de hogescholen meer belang hechten aan de mogelijkheid om een flexibel personeelsbeleid te voeren dan aan de eventuele besparing die een vaste benoeming hen oplevert. In geen enkele hogeschool lag het benoemingspercentage in 2007 hoger dan de toegelaten norm. Het benoemingspercentage daalde in 13 van de 21 hogescholen. Lessius Hogeschool Antwerpen scoort met 52,89 % vastbenoemden het laagst en KHM met 70,14 % het hoogst.

Voor het boekjaar 2007 bedraagt de geconsolideerde 80-20 norm 78,83 % en bevindt zich hiermee op een iets lager niveau dan vorig boekjaar (79,71 %). De geconsolideerde 80-20 norm ligt binnen de range van 5 % afwijking in min of in plus van de norm van 80 %. Drie hogescholen sluiten het boekjaar af met een 80/20-norm die lager uitvalt dan 75 % (dus meer dan 5 % in min op de norm van 80 %). Geen enkele hogeschool overschrijdt de maximaal toegelaten waarde (85 %). De reële 80/20-norm valt traditioneel lager uit dan de norm berekend op basis van de begrotingscijfers (82,68 %). De afwijking is opmerkelijk groot (3,85%) en zelfs iets ruimer dan in 2006 het geval was (3,71%). Een verklaring voor deze afwijking dient zowel in de teller (overschatting van de lonen in de begroting) als in de noemer (onderschatting van de te verrekenen werkmiddelen) gezocht te worden.

De afwijking in de teller valt ruimer uit dan in 2006. De via AHoVoS betaalde lonen vielen (na de toepasselijke correcties) 1,9 % (0,4 % in 2006) lager uit dan begroot. De afwijking in de noemer is dan weer beperkter dan in 2006. De in de noemer verrekende middelen lagen effectief 2,6 % (4,2 % in 2006) hoger dan begroot. Bij de begrotingsopstelling konden de hogescholen echter de financiële weerslag van de actualisatie van de "loonmassa december" en de "inhaalbeweging m.b.t. de RSZ" niet verrekenen. De beslissingen terzake waren hen op dat ogenblik immers nog niet bekend. Het gecombineerde effect van beide leidde tot een niet-begrote meeropbrengst van 4.681.104 EUR .

De combinatie van beide afwijkingen verklaart de vastgestelde afwijking tussen de begrote norm en de reële norm. Net als in de voorbije jaren dient men te concluderen dat de sector niettegenstaande hij uiteindelijk meer middelen verwierf dan bij de begrotingsopstelling kon voorzien worden, minder aan lonen besteedde dan voorzien.

Bijlage: opvolging van de besteding van de academiseringsmiddelen

In het verslag over de werking van de hogescholen in 2003, werd de regelgeving m.b.t. de academisering van de tweecyclopleidingen uitvoerig besproken. In uitvoering van zijn controleopdracht volgt het commissariaat dan ook de besteding van de hiervoor toegekende academiseringsmiddelen via een geëigende bevraging op. Deze bevraging was opgenomen in de rapportering m.b.t. de jaarrekening 2007. Art.173 van het hogescholendecreet bepaalt dat de werkingsuitkeringen, waartoe ook de academiseringsmiddelen behoren, kunnen aangewend worden ter dekking van zowel werkingskosten als investeringen. Derhalve werd aan de hogescholen een gedetailleerd overzicht gevraagd van de kostenrekeningen (rekeningnummer, benaming rekening en geboekte bedrag) waarop de bestedingen werden geboekt. Tevens werd een overzicht van de met academiseringsmiddelen gefinancierde investeringen, met bijhorende afschrijvingstabel, gevraagd. De investeringen inventariseren is voor de hogescholen een vrij eenvoudige zaak. Het inventariseren van de kosten gemaakt in het kader van de academiseringsopdracht vergt echter een of andere vorm van analytische boekhouding. Art. 233 van het hogescholendecreet bepaalt dat de hogescholen met ingang van 1 januari 2004 een “*aangepaste analytische boekhouding*” moeten voeren. In het verslag²⁹ over 2003 werd reeds gewezen op de beperkingen waarmee het commissariaat, door het ontbreken van uniforme regels volgens welke deze analytische boekhouding zou moeten gevoerd worden, geconfronteerd wordt. In deze toestand is tot op heden niets veranderd en het blijft voor het commissariaat onmogelijk de uniformiteit of zelfs de correctheid van de rapportering te waarborgen.

De synthese van de gegevens die de hogescholen ons bezorgden, is weergegeven in het hiernavolgende overzicht.

In een eerste stap werden de nog te besteden middelen bepaald. Hiertoe werd het per einde 2006 nog te besteden saldo toegevoegd aan (resp. afgetrokken van) de voor 2007 toegekende middelen. Blijkt verder dat in 2007 twee hogescholen (KdG en W&K) in het kader van hun academiseringsproces eigen inkomsten genereerden die eveneens opgenomen werden in het totaal te besteden bedrag. Hierdoor beschikten de hogescholen in 2007 over een bedrag van 15.399.313 EUR om hun academiseringsopdracht uit te voeren.

Door de betrokken hogescholen werd in 2007 15.224.975 EUR besteed via geboekte werkingskosten en 844.440 EUR via gerapporteerde investeringen. In het totaal werd volgens de rapportering 104,35 % van de beschikbare middelen besteed.

De sector had per einde 2007 bijgevolg meer middelen besteed aan academisering dan hij hiervoor ter beschikking kreeg. Het boekjaar 2007 werd afgesloten met een negatief te besteden saldo van 670.102 EUR. Dit bedrag zal door het commissariaat in mindering worden gebracht op de voor 2008 te verantwoorden middelen.

---

²⁹ Verslag over de werking van de hogescholen in 2003, blz 115

ACADEMISERINGSMIDDELEN 2007														
		BESCHIKBARE MIDDELEN				BESTEDINGEN 2007							NOG TE	
		MIDDELEN 2007	SALDO 2006	EIGEN MIDDELEN	TOTAAL	KOSTEN					INVESTERINGEN	TOTAAL	BESTEDEN SALDO	
						60	61	62	63(*)	64				65
103556	HA	1.597.757	582.905	0	2.180.662	9.621	100.768	1.773.552	0	0	0	201.144	2.085.085	95.577
103572	KdG	490.276	154.241	116.259	760.776	0	77.446	329.579	0	0	5	75.189	482.219	278.557
103581	KHK	303.626	177.593	0	481.219	414	46	343.471	0	0	0	9.403	353.334	127.885
103606	ERASMUS	715.110	-1.245.921	0	-530.811	0	159.887	645.383	0	0	0	35.912	841.182	-1.371.994
103614	LUK	416.921	379.736	0	796.657	0	179.041	225.405	0	391	77	7.593	412.507	384.150
103622	W&K	2.178.034	-688.841	10.153	1.499.346	0	406.328	1.810.594	0	0	76	100.366	2.317.364	-818.018
103663	HG	2.340.762	2.235.209	0	4.575.971	0	572.273	2.653.955	0	0	0	272.212	3.498.440	1.077.531
116194	ARTEVELDE	40.421	-779	0	39.642	0	16.875	36.197	0	0	0	36.934	90.006	-50.364
103697	KHSL	720.588	0	0	720.588	0	0	720.588	0	0	0	0	720.588	0
103721	XIOS	192.631	-83.292	0	109.339	0	2.129	359.500	0	0	0	0	361.629	-252.290
103739	KHLI	481.661	-27.535	0	454.126	0	5.540	393.112	0	0	0	58.195	456.847	-2.721
103747	PHL	411.693	-52.376	0	359.317	0	0	428.157	15.161	0	0	0	443.318	-84.001
103754	HWVL	271.758	274.494	0	546.252	0	81.608	205.482	0	0	0	0	287.090	259.162
103762	KHBO	240.329	-49.345	0	190.984	0	0	298.691	0	0	0	29.441	328.132	-137.148
103804	EHSAL	1.971.058	129.962	0	2.101.020	0	336.008	1.557.204	0	0	0	18.050	1.911.263	189.757
103812	GroepT	563.422	-307.556	0	255.866	0	46.791	518.855	0	0	0	0	565.646	-309.780
115782	LESSIUS	910.166	-51.807	0	858.359	0	0	914.764	0	0	0	0	914.764	-56.405
Totaal		13.846.213	1.426.688	126.412	15.399.313	10.035	1.984.740	13.214.490	15.161	391	158	844.440	16.069.414	-670.102
% van de beschikbare middelen						0,07%	12,89%	85,81%	0,10%	0,00%	0,00%	5,48%	104,35%	-4,35%

Dat het academiseringsproces in de betrokken hogescholen op kruissnelheid gekomen is, moge blijken uit de sterk gestegen bestedingsgraad: 104,35 % t.o.v. 91,03% in 2006 en 82,73% in 2005. Deze conclusie komt nog duidelijker tot uiting wanneer de bestedingen van 2007 vergeleken worden met voor 2007 toegekende middelen. De bestedingsgraad loopt dan zelfs op tot 116%. De sector heeft de in het verleden opgebouwde reserves intussen integraal aangewend. Deze conclusie geldt evenwel niet voor elke individuele hogeschool.

De bestedingsgraad bij de betrokken hogescholen loopt nog steeds sterk uiteen. Tien hogescholen spendeerden integraal hun beschikbare middelen, of zelfs meer. De Erasmushogeschool draagt het hoogste negatieve saldo over naar volgend boekjaar (- 1.371.994 EUR). Deze hogeschool wendde bijgevolg heel wat eigen middelen aan voor de financiering van haar academiseringsproces. Hogeschool Sint-Lukas Brussel en Hogeschool West-Vlaanderen scoren met een bestedingsgraad van resp 51,78% en 52,56% nog steeds laag. Opvallend is de evolutie bij Hogeschool Gent waar de bestedingsgraad in 2006 maar 48,43% bedroeg en die per einde 2007 gestegen was tot 76,45%.

Bij de opdeling van de bestedingen naar hun aard blijken de investeringen nog steeds een relatief beperkte bestedingsvorm uit te maken (5,48 % van de totale voor 2007 beschikbare middelen). Deze investeringen (844.440 EUR) hebben betrekking op een brede waaier van specifieke technische apparatuur, hardware, software en meubilair.

De in rekening gebrachte kosten hadden in hoofdzaak betrekking op de verrekening van bezoldigingskosten (code 62: 13.214.490 EUR). Daarnaast werd er 1.984.740 EUR verrekend voor de rubriek "Diensten en diverse goederen" (code 61) en 45.745 EUR overige kosten (codes 60, 63, 64 en 65). De verrekende kosten slorpten in het totaal 15.224.975 EUR op (98,87 % van de voor 2007 beschikbare middelen).

De rubriek 63 “Kosten van afschrijvingen en waardeverminderingen” vergt enige toelichting. De academiseringsmiddelen kunnen zowel ter dekking van de werkingskosten als voor de financiering van investeringen in het kader van de academiseringsopdracht aangewend worden. Uit de door de hogescholen gerapporteerde kostenbestedingen werden de afschrijvingen op deze investeringen geëlimineerd. Zoniet zouden de investeringen, gespreid in de tijd, twee maal opgenomen worden in de verantwoording van de bestede academiseringsmiddelen. De in deze rubriek opgenomen kosten vertegenwoordigen dan ook enkel de geboekte waardeverminderingen (op werkingsvorderingen).

Conclusies

De sector besteedde in 2007, zelfs na verrekening van de in het verleden niet-bestede middelen, meer aan het academiseringsproces, dan hij hiervoor beschikbaar kreeg van het Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming. Dit illustreert duidelijk dat het academiseringsproces op kruissnelheid loopt. Zelfs deze instellingen die nog een ruim niet-bestede saldo overdragen naar 2008, realiseren een hoge bestedingsgraad wanneer de gerapporteerde kosten afgewogen worden t.a.v. de voor 2007 ontvangen middelen. Alleen heeft de inhaaloperatie die moet leiden tot de aanwending van de in het verleden nog niet-bestede middelen, er zich nog niet ingezet.

Het zwakke punt in de opvolging van de besteding van de academiseringsmiddelen, is dat deze gebaseerd is op een rapportering door de hogescholen die zich hierbij steunen op een “aangepaste analytische boekhouding” die evenwel bij gebrek aan regelgeving niet gevoerd wordt volgens uniforme regels.

In het verslag over de werking van de hogescholen in 2004 werd al gesteld, gestaafd met een concreet praktijkvoorbeeld, dat door het ontbreken van een volgens uniforme regels werkende analytische boekhouding, de opvolging van de besteding van eender welk “gekleurd” werkingsmiddel problematisch is. Tot op heden zijn er op dit vlak echter nog geen steeds stappen ondernomen. Ik kan dan ook alleen maar mijn suggestie herhalen dat Vlaamse overheid deze leemte tijdelijk zou opvangen door de rapportering m.b.t. de aanwending van “gekleurde” gelden te laten attesteren door de huisrevisor.

II DE STUVO's

1 Ter inleiding

Ook de vzw's studentenvoorzieningen hebben nood aan een sectoranalyse ten einde de eigen werking te kunnen positioneren ten opzichte van de sector. In de hiernavolgende analyse werden de kerngegevens (resultatenrekening, balans, investeringen en cashflow) geconsolideerd en becommentarieerd. Vervolgens werd op basis hiervan de klassieke ratioanalyse uitgevoerd om een beeld te krijgen van de financiële toestand van de vzw's studentenvoorzieningen.

In de hiernavolgende analyse werd, in tegenstelling tot de analyse van de hogescholen, de studentenvoorziening gelieerd aan de Hogere Zeevaartschool, met name de vzw sovo Hogere Zeevaartschool wel opgenomen. Op die manier kon de aansluiting bewerkstelligd worden met de enveloppe die het departement onderwijs voor de studentenvoorzieningen beschikbaar stelt.

2 Analyse van de financiële toestand - jaarrekening 2007

2.1 Geconsolideerde resultatenrekening

Geconsolideerde resultatenrekening (jaarrekeningen 2004 - 2005 - 2006 - 2007, begroting 2007)						
	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2004	2005	2006	2007	2007
<i>(in eenheden euro)</i>						
I. Werkingsopbrengsten	70/74	22.207.057	23.405.416	24.345.139	28.701.196	27.439.742
A.1. Werkingsuitkeringen (toelichting XII.A.)	700	0	0	0	0	0
A.2. Inschrijvings- en examengelden	701/2	0	0	0	0	0
A.3. Omzet boeken en cursussen	703	0	0	0	0	432.500
A.4. Sociale toelagen	704	15.948.499	16.388.551	16.719.063	20.527.527	19.873.862
B. Voorraadwijzigingen (toename +, afname -)	71	0	0	0	0	0
C. Geproduceerde vaste activa	72	0	0	0	0	0
D. Andere werkingsopbrengsten (toelichting XII.B)	74	6.258.558	7.016.865	7.626.076	8.173.669	7.133.380
II. Werkingskosten (-)	60/64	21.002.263	22.706.248	24.075.463	26.254.489	27.333.736
A. Verbruikte goederen	60	2.784.894	3.001.190	3.386.027	3.398.043	3.213.870
B. Diensten en diverse goederen	61	12.760.448	13.737.314	14.189.555	15.648.789	16.250.586
C. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen (toelichting XII.C.2.)	62	4.151.274	4.553.903	4.952.072	5.506.325	5.929.845
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa	630	1.219.943	1.351.580	1.441.957	1.522.405	1.858.092
E. Waardeverminderingen op voorraden en werkingvorderingen (toevoegingen +, terugnemingen -) (toelichting XII.D)	631/4	15.184	24.240	54.971	35.712	15.000
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (toevoegingen +, bestedingen en terugnemingen -) (toelichting XII.C.3. en E.)	635/7	1.199	(49.678)	(9.353)	47.517	5.179
G. Andere werkingskosten (toelichting XII.F.)	640/8	69.321	87.699	60.234	95.698	61.164
H. Als herstructureringskosten geactiveerde werkingskosten (-)	649	0	0	0	0	0
III. Werkingsoverschot/(werkingstekort)	70/64	1.204.794	699.168	269.676	2.446.707	106.006
IV. Financiële opbrengsten	75	332.158	351.600	446.345	719.873	332.928
A. Opbrengsten uit financiële vaste activa	750	0	0	0	0	135.350
B. Opbrengsten uit vlottende activa	751	326.645	340.659	438.408	710.715	197.578
C. Andere financiële opbrengsten (toelichting XIII.A.)	752/9	5.513	10.941	7.937	9.158	0
V. Financiële kosten (-)	65	63.433	87.711	90.538	154.187	119.280
A. Kosten van schulden (toelichting XIII.B.)	650	49.961	73.914	77.075	123.493	103.786
B. Waardeverminderingen op vlottende activa andere dan bedoeld onder II.E. (toevoegingen +, terugnemingen -) (toelichting XIII.C.)	651	0	0	1.749	13.781	0
C. Andere financiële kosten (toelichting XIII.E.)	652/9	13.472	13.797	11.714	16.913	15.494
VI. Overschot/(tekort) uit de gewone activiteiten	70/65	1.473.519	963.057	625.483	3.012.393	319.654
VII. Uitzonderlijke opbrengsten	76	19.221	201.441	31.733	29.157	0
VIII. Uitzonderlijke kosten (-)	66	77.934	25.467	94.971	23.195	1.943
IX. Overschot/(tekort) van het boekjaar	70/66	1.414.806	1.139.031	562.245	3.018.355	317.711

2.1.1 Werkingsopbrengsten

De totale werkingsopbrengsten voor het boekjaar 2007 bedragen 28 701 196 EUR en bestaan uit twee deelcomponenten: de "Sociale toelagen" en de "Andere werkingsopbrengsten". De groei ervan over de beschouwde periode is zeer aanzienlijk (+ 29,34 % t.o.v. 2004). De groeivoet van beide deelcomponenten is quasi evenwaardig (+28,71 % voor de "Sociale toelagen" en +30,60% voor de "Andere werkingsopbrengsten").

De voor 2007 geboekte sociale toelagen bedroegen 20 527 527 EUR. Naast de sociale toelagen die de vzw's STUVO ontvangen van de Vlaamse overheid, worden sommige STUVO's ook betoelaagd door de hogeschool en/of bepaalde departementen binnen deze hogeschool. De toelagen vanuit de hogescholen ogen eerder beperkt, maar bij de interpretatie ervan dient men rekening te houden met het gegeven dat het slechts om vijf vzw's STUVO gaat en anderzijds dat de hogescholen ook op andere dan louter financiële wijze de verwante vzw STUVO kunnen ondersteunen (bv door het niet aanrekenen van allerlei vormen van dienstverlening).

Geconsolideerde resultatenrekening - Sociale toelagen					
	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
		2004	2005	2006	2007
<i>(in eenheden euro)</i>					
A.4. Sociale toelagen	704	15.948.498	16.388.550	16.719.063	20.527.527
- Sociale toelagen, Vlaamse overheid (AHoVoS)	704000	15.844.777	16.095.294	16.419.947	20.256.066
- Sociale toelagen, hogeschool	704500	103.721	293.256	299.116	271.461

De groei van de sociale toelagen situeert zich grotendeels in het laatste boekjaar. De sterke toename van de sociale toelagen in 2007 vertaalt de inspanningen van de Vlaamse overheid in de eerste fase van het groeipad 2007-2009. Hierdoor werd de bijdrage per "financierbare" student verhoogd van 168,86 EUR (2006) naar 208,31 EUR (2007). Het aantal "financierbare" studenten zelf werd bevroren op het aantal per 1 februari 2005, de norm die ook van toepassing was voor de bepaling van de sociale toelagen in 2006.

Evolutie sociale toelagen AHoVoS				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
	2004	2005	2006	2007
Aantal financierbare studenten op 1/02 vorig boekjaar	96.163,0	96.523,5	97.240,0	97.240,0
Bedrag per financierbare student	164,77	166,75	168,86	208,31
Sociale toelagen Vlaamse overheid (AHoVoS)	15.844.778	16.095.294	16.419.946	20.256.064

De groei van de "Andere werkingsopbrengsten" is relatief minstens even belangrijk, maar kent een eerder gelijkmatig verloop. Men dient zich echter te realiseren dat het hier in belangrijke mate om doorgerekende kosten gaat. De meeropbrengst kan bijgevolg niet losgekoppeld worden van de toename van bepaalde kostenrubrieken. De stijging van deze opbrengsten weerspiegelt bijgevolg eerder de toename van het aantal initiatieven op het vlak van cultuur, sport, e.a., dan een verruiming van de beschikbare werkmiddelen.

Daarnaast bevat deze rubriek in een aantal STUVO's belangrijke opbrengsten uit de exploitatie van cafetaria's en uit de verhuur van studentenkamers. Maar ook hier staat er tegenover deze opbrengstengroei een significante kostentoeename.

De beide opbrengstenrubrieken overtreffen de voor 2007 begrote waarden. Vooral de “Andere werkingsopbrengsten” vallen in 2007 veel ruimer uit dan begroot (+ 14,58%). Dit is trouwens een vrij algemeen voorkomende vaststelling. Lang niet alle initiatieven die zich in de loop van het volgende boekjaar zullen aandienen, noch het aantal studenten dat er zal aan deelnemen, kunnen bij de begrotingsopstelling voorzien en verrekend worden. Bij het begroten van de sociale toelagen is de onzekerheid een heel stuk kleiner. De vzw's STUVO kunnen zich bij hun begrotingsopstelling baseren op de mededelingen die zij hieromtrent ontvangen van AHoVoS. Voor de begroting 2007 werd hen gevraagd te werken met een sociale toelage van 200 EUR per “financierbare student” (aantal op 1 februari 2005). Gezien de reële sociale toelage voor 2007 208,31 EUR bedroeg, vormt dit de belangrijkste verklaring voor de uiteindelijk gerealiseerde meeropbrengsten (+ 3,29%).

2.1.2 Werkingskosten

De totale werkingskosten voor het boekjaar 2007 bedragen 26 254 489 EUR. Hoewel lang niet alle voor 2007 begrote kosten ook effectief gerealiseerd werden (- 3,95 %; - 1 079 247 EUR), liggen deze kosten toch 25 % hoger dan de in 2004 opgetekende werkingskosten. Het groeiritme van de werkingskosten valt bijgevolg duidelijk lager dan dit van de werkingsopbrengsten (+ 29,34%). Deze kosten zijn zeer gevarieerd van aard. De belangrijkste kostenrubrieken zijn in dalende orde: de kosten m.b.t. “Diensten en diverse goederen”, “Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen”, “Verbruikte goederen” en “Afschrijvingen en waardeverminderingen op oprichtingskosten, op immateriële en materiële vaste activa”.

Het is een bekend gegeven dat in tegenstelling tot de hogescholen, de vzw's STUVO, meer bestedingen onder de rubriek “Diensten en diverse goederen” boeken dan onder de rubriek “Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen”. Men dient echter voor ogen te houden dat de STUVO's heel wat taken uitbesteden aan externe specialisten (o.a. via het sluiten van raamakkoorden) ten einde op een efficiënte wijze tegemoet te komen aan specifieke noden. Bovendien bestaat er vaak een nauwe band tussen de vzw STUVO en de hogeschool. Dit vertaalt zich in een kostenverrekening door de hogeschool voor de ter beschikkingstelling van personeel, infrastructuur, e.a (soms ook zonder verrekening). Het proces waarbij het eigen STUVO-personeel wordt overgedragen naar de verwante hogeschool en via facturering (61-rekening) door de hogeschool verrekend wordt, is lang geen uitzondering meer. Zowel de personeelsleden (kans op een interessanter personeelsstatuut) als de vzw STUVO (lagere patronale bijdrage RSZ voor statutairen) kunnen hierbij hun voordeel doen. Voor de vzw STUVO geldt hierbij wel de voorwaarde dat deze constructie vrij van BTW-heffing kan doorgevoerd worden. Het belang van de facturatie hogeschool-vzw STUVO blijkt uit onderstaand overzicht:

Samenwerkingsovereenkomst hogeschool / vzw Stuvo - geldstroom				
	Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
a. Personeel hogeschool tewerkgesteld in de vzw Stuvo (*)	2.950.332	3.997.085	4.087.658	4.372.685
b. Huurgelden / gebruiksvergoedingen betaald aan de hogeschool				
- Cafeteria - restaurant - keuken	851.830	716.193	673.534	707.958
- Kantoren en vergaderruimte	137.614	126.089	132.309	143.949
- Overige infrastructuur (vb. Sportterreinen, ...):	421.875	547.147	509.229	500.840
Totaal	1.411.319	1.389.429	1.315.072	1.352.747
c. Overige diensten betaald aan de hogeschool	358.784	180.576	259.690	259.346
Totaal te betalen door de vzw Stuvo aan de hogeschool	4.720.435	5.567.090	5.662.420	5.984.778
Procentueel aandeel in het totaal sociale toelagen RR [704]	29,60%	33,97%	33,87%	29,15%

(*) Personeel met doorgerekende loonkost aan de vzw Stuvo (samenwerkingsovereenkomst) - RR [61]

Men kan bijgevolg stellen dat de rubriek “Diensten en diverse goederen” een belangrijk bedrag aan loonkostenvergoeding bevat. Toch blijven de reële bestedingen voor “Diensten en diverse goederen” zeer aanzienlijk. Dit heeft uiteraard te maken met de werking van de STUVO's. De groei van de “Andere werkingsopbrengsten” correleert met de toename van een aantal kosten die onder deze rubriek verwerkt worden: huur van studentenkamers, aankoop van kaarten voor allerlei manifestaties, e.a.. Kenmerkend voor de rubriek “Diensten en diverse goederen” is ook, dat niettegenstaande een groei met 22,63 % t.o.v. het kostenniveau in 2004, een belangrijk deel van de onderbesteding t.o.v. de begrote werkingskosten in deze rubriek (- 601 797 EUR) terug te vinden is.

Het rechtstreeks door de STUVO's tewerkgestelde personeel nam toe van 116,42 VTE in 2004 tot 136,48 VTE in 2007 (+ 17,23 %). De groei van de loonkost in diezelfde periode bedroeg 32,64%. Deze toename kan bijgevolg slechts ten dele verklaard worden door de uitbreiding van het personeelsbestand. De verklaring dient in bijkomende orde gezocht te worden bij loonindexering (extrapolatie van de loonindexering in november 2006) en baremaverhogingen. Er werd in 2007 7,14% minder besteed aan lonen dan in de begroting voorzien was. In 2006 bedroeg deze onderbesteding maar 2,97%.

Onder de rubriek “Verbruikte goederen” worden in hoofdzaak de aankopen in functie van studentenrestaurants en –cafetaria's geboekt. Hoewel lang niet alle STUVO's deze in eigen beheer exploiteren, neemt deze rubriek toch een belangrijke plaats in, in het bestedingspatroon van de sector. Deze kosten (2007: 3 398 043 EUR) vertegenwoordigen 12,9 % van de totale werkingskosten 2007 en groeiden t.o.v. van 2004 met 22 %.

De investeringen die tijdens de periode 2004-2007 verricht werden deden niet alleen de boekwaarde van de vaste activa toenemen, ook de afschrijvingsbasis nam toe. In de resultatenrekening komt dit duidelijk tot uiting in de groei van de afschrijvingslasten. Voor het boekjaar 2007 zijn deze opgelopen tot 1 552 405 EUR. Ondanks een toename met 24,8 % t.o.v. 2004 blijven de afschrijvingslasten sterk onder het begrote niveau (- 18,1%). Vertraging in de uitvoering van bepaalde investeringsprojecten ligt hieraan ten grondslag.

2.1.3 Werkingsoverschot

Per einde 2007 is het gecumuleerde resultaat opgelopen tot 27.596.930 EUR. De basis hiervoor werd gelegd door de in het verleden opgebouwde werkingsoverschotten. De boekjaren 2005 en 2006 leken een trendbreuk in te luiden waarbij de vzw's STUVO hun werking vrij nauw leken af te stemmen op de beschikbare middelen. De uitvoering van de eerste fase van het groeipad 2007-2009, waarbij de sociale toelagen in 2007 werden opgetrokken tot 208,31 EUR (t.o.v. 168,86 EUR in 2006) per financierbare student op 1 februari 2005, leidde tot een significante toename van de opbrengsten die echter slechts ten dele aangewend werd voor de werking. Het werkingsoverschot nam dan ook in sterke mate toe : 2.446.707 EUR (269.676 EUR in 2006) of 12,08 % (1,64 % in 2006) van de sociale toelagen die de STUVO's ontvingen van de Vlaamse overheid. De conclusie dringt zich dan ook op dat deze marge veel ruimer is dan nodig om rentelasten op lopende leningen en eventuele uitzonderlijke kosten te dekken. Blijkbaar hebben de vzw's STUVO bij een belangrijke verhoging van hun middelen meer tijd nodig om hun werking naar verhouding bij te sturen.

Traditioneel wijkt het begrote werkingsresultaat vrij sterk af van het effectief gerealiseerde. Dit was zeker ook het geval in 2007. Daar waar de sector slechts een symbolisch werkingsoverschot begrootte (106.006 EUR), realiseerde hij een historisch hoog werkingsoverschot (2.446.707 EUR). De naleving van de begrotingsinstructies (werken met een sociale toelage van 200 EUR) leidde onvermijdelijk tot een onderschatting van de werkingsopbrengsten. Dit gegeven moet voor elkeen in de sector snel duidelijk geweest zijn. Het opmerkelijke is echter dat de vzw's STUVO in deze context de begrote werkingskosten niet gerealiseerd hebben. Er werd immers 1.079.247 EUR (- 3,95%) minder uitgegeven dan begroot. Beide factoren samen hebben geleid tot een uitzonderlijk ruime afwijking tussen begroot en effectief gerealiseerde werkingsoverschot.

2.1.4 Financiële opbrengsten

De financiële opbrengsten (2007: 719 873 EUR) bestaan in hoofdzaak uit "Opbrengsten uit vlottende activa". De STUVO's hebben in het verleden aardig wat liquiditeiten opgebouwd. Per einde boekjaar 2007 bedroeg de som van de geldbeleggingen (14 663 739 EUR) en van de liquide middelen (9.245.512 EUR) 23.909.251 EUR (21.863.968 EUR in 2006). De evolutie van de opbrengsten (in hoofdzaak intresten) die hierdoor gegenereerd werden, werd bepaald door de groei van de beschikbare middelen enerzijds en door de evolutie van de rentestand anderzijds. De financiële opbrengsten vormen een belangrijke aanvulling van de beschikbare werkmiddelen.

2.1.5 Financiële kosten

Uit de consolidatie van de balans blijken slechts vier STUVO's per einde 2007 openstaande investeringskredieten onder hun langetermijnschulden te vermelden. De STUVO's financieren hun investeringen bijgevolg in grote mate met eigen middelen. Dit verklaart het relatief geringe bedrag van de financiële kosten (2007: 123 493 EUR), alhoewel toch een stijgende trend aanwezig is.

2.1.6 Uitzonderlijke opbrengsten en kosten

De uitzonderlijke opbrengsten (2007: 29 157 EUR) en de uitzonderlijke kosten (2007: 23.195 EUR) zijn per definitie zeer uiteenlopend van aard en hebben een eerder eenmalig karakter. Het bedrag ervan is evenwel niet van fundamentele betekenis voor de bepaling van het uiteindelijke resultaat.

2.1.7 Resultaat van het boekjaar

Het boekjaar 2007 wordt afgesloten met een globaal overschot van 3 018 355 EUR . Het uiteindelijke resultaat valt veel gunstiger uit dan vorig boekjaar (562.245 EUR) en dan begroot (317 711 EUR).

Het gerealiseerde werkingsoverschot (2 446 707 EUR) vormt de kern van het globale resultaat en is bijgevolg bepalend voor de evolutie van dit resultaat.

Ook de bijdrage van het financieel resultaat (financiële opbrengsten – financiële kosten = 565.686 EUR) is van fundamentele betekenis. Hierbij past wel de bedenking dat de financiële beleggingen die aan de basis van dit gunstige resultaat liggen, misschien in de toekomst zullen afgebouwd worden om de in de begroting en in de meerjarenbegroting geplande investeringen zoveel mogelijk met eigen middelen te financieren.

De bijdrage van de uitzonderlijke verrichtingen aan het globale resultaat is voor 2007 licht positief (+ 5.962 EUR). Gezien het eenmalige karakter van de hier geboekte verrichtingen en relatief geringe bedrag ervan is deze rubriek niet van wezenlijke betekenis voor het gerealiseerde resultaat.

Ondanks de vaststelling dat drie vzw's STUVO het boekjaar 2007 afsloten met een negatief resultaat, laat het door de sector gerealiseerde resultaat opnieuw heel wat financiële ruimte voor een duurzame uitbreiding van de werking.

2.1.8 Analytische indeling van de kosten en de opbrengsten (boekjaar 2007)

Decretaal zijn er 13 werkvelden voorzien binnen welke een vzw STUVO haar beschikbare middelen kan/mag besteden. In onderstaand overzicht worden de netto bestedingen (d.w.z. de kosten nadat de in dat werkveld gegenereerde opbrengsten werden in mindering gebracht) per werkveld, opgedeeld naargelang het selectieve of universele karakter van deze bestedingen. Doordat de dienst studentenvoorzieningen van de K.U.Leuven, waarmee de vzw STUVO Groep-T een samenwerkingsovereenkomst heeft afgesloten, blijkbaar nog steeds niet bij machte was om deze dienstverlening op te delen naar de decretaal voorziene werkvelden, diende een 14^e werkveld (raamovereenkomst) voorzien te worden.

De geconsolideerde gegevens moeten bovendien met enige omzichtigheid benaderd worden. De beoordeling door de vzw STUVO van het werkveld waaronder bepaalde verrichtingen dienen ondergebracht te worden lijkt in de praktijk niet altijd even eenvoudig te zijn. Zo blijkt uit meerdere jaarrekeningdossiers dat de kosten van raamakkoorden in globo opgenomen werden onder de rubriek "Logistieke diensten en infrastructuur", terwijl het vaak bijdragen bevatte voor activiteiten die onder andere werkvelden vielen. Ook de loonlasten werden in bepaalde gevallen integraal verrekend naar het werkveld "Logistieke diensten en infrastructuur" terwijl dit personeel effectief een dienstverlening presteerde die onder een andere rubriek thuishoorde. Bovendien bestond de neiging om ingeval het niet onmiddellijk duidelijk was onder welk werkveld bepaalde verrichtingen moesten geregistreerd worden, deze op te nemen onder diezelfde rubriek "Logistieke diensten en infrastructuur". Ook het classificeren van de werkingskosten naar hun selectief dan wel universeel karakter blijkt in de praktijk moeilijker te lopen dan verwacht. De bestaande regelgeving wordt duidelijk op uiteenlopende wijze geïnterpreteerd en toegepast. Op basis van de groeiende vertrouwdheid met het systeem mag verwacht worden dat de toewijzing naar het passende werkveld en de opdeling in selectief/universeel, in de toekomst op een meer verfijnde wijze zal verlopen. Deze verwachting houdt tevens een waarschuwing in om de nodige voorzichtigheid aan de dag te leggen bij de interpretatie van verschuivingen doorheen de jaren in de netto bestedingen per werkveld. De vastgestelde verschuivingen kunnen immers ten dele het resultaat zijn van een betere classificatie van kosten en opbrengsten.

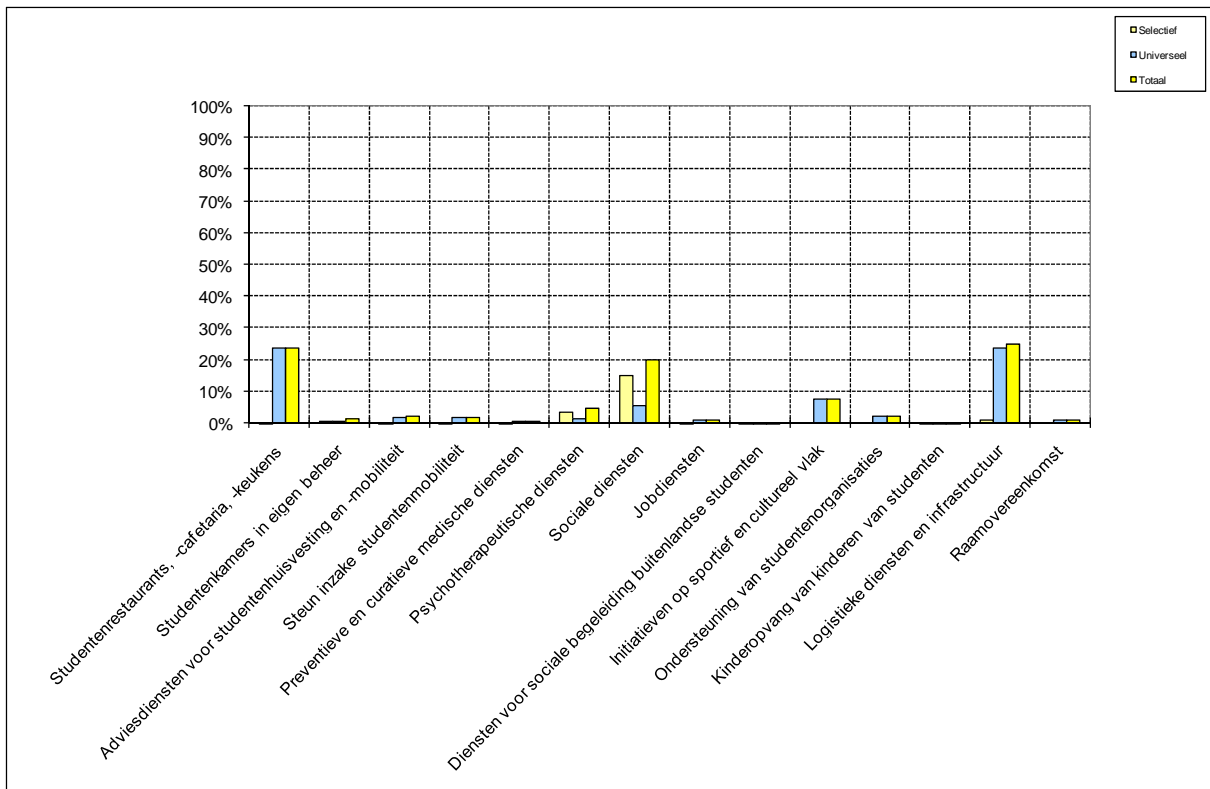
Geconsolideerd - Toerekening nettokosten per werkveld

Sociale toelage Vlaamse overheid (AHoVo)			20.256.066
Nettokosten per werkveld	Selectief	Universeel	Totaal
Studentenrestaurants, -cafeteria, -keukens	5.764	4.794.163	4.799.927
Studentenkamers in eigen beheer	91.478	123.192	214.670
Adviesdiensten voor studentenhuysvesting en -mobiliteit	25.377	360.310	385.687
Steun inzake studentenmobiliteit	3.159	328.967	332.126
Preventieve en curatieve medische diensten	-3.475	78.002	74.527
Psychotherapeutische diensten	638.558	266.281	904.839
Sociale diensten	3.004.494	1.055.315	4.059.809
Jobdiensten	6.483	153.615	160.098
Diensten voor sociale begeleiding buitenlandse studenten	6.217	16.500	22.717
Initiatieven op sportief en cultureel vlak	0	1.543.006	1.543.006
Ondersteuning van studentenorganisaties	0	381.791	381.791
Kinderopvang van kinderen van studenten	1.032	3.809	4.841
Logistieke diensten en infrastructuur	175.984	4.815.004	4.990.988
Raamovereenkomst	0	205.789	205.789
Totaal	3.955.071	14.125.744	18.080.815
Overschot / tekort sociale toelage Vlaamse overheid			2.175.251

Op netto basis (kosten – opbrengsten) blijken de STUVO's vooral actief geweest te zijn in de werkvelden: "Logistieke diensten en infrastructuur", "Studentenkamers, -cafeteria en -keukens", "Sociale diensten" en "Initiatieven op sportief en cultureel vlak". Eigenlijk zou ook het werkveld "Studentenkamers in eigen beheer" hierbij dienen vernoemd te worden. Door de hoge mate van kostenrecuperatie behoort dit werkveld op netto basis echter niet bij de dominante werkvelden. De activiteiten binnen bepaalde werkvelden blijven erg beperkt. Zo zijn er vier werkvelden waarbinnen minder dan 1% van de sociale toelagen uitbetaald door de Vlaamse overheid besteed worden (in dalende orde : "Jobdiensten", "Preventieve en curatieve medische diensten", "Diensten voor sociale begeleiding buitenlandse studenten" en "Kinderopvang van kinderen van studenten").

De activiteiten van de vzw's STUVO blijken zeer sterk universeel gericht te zijn. Afgerond hebben 78% van de netto bestedingen een universeel en 22 % een selectief karakter. Binnen de selectieve bestedingen werden de middelen vooral besteed bij de werkvelden "Sociale diensten" en "Psychotherapeutische diensten".

Procentueel aandeel in sociale toelage Vlaamse overheid	Selectief	Universeel	Totaal
Studentenrestaurants, -cafeteria, -keukens	0,03%	23,67%	23,70%
Studentenkamers in eigen beheer	0,45%	0,61%	1,06%
Adviesdiensten voor studentenhuysvesting en -mobiliteit	0,13%	1,78%	1,90%
Steun inzake studentenmobiliteit	0,02%	1,62%	1,64%
Preventieve en curatieve medische diensten	-0,02%	0,39%	0,37%
Psychotherapeutische diensten	3,15%	1,31%	4,47%
Sociale diensten	14,83%	5,21%	20,04%
Jobdiensten	0,03%	0,76%	0,79%
Diensten voor sociale begeleiding buitenlandse studenten	0,03%	0,08%	0,11%
Initiatieven op sportief en cultureel vlak	0,00%	7,62%	7,62%
Ondersteuning van studentenorganisaties	0,00%	1,88%	1,88%
Kinderopvang van kinderen van studenten	0,01%	0,02%	0,02%
Logistieke diensten en infrastructuur	0,87%	23,77%	24,64%
Raamovereenkomst	0,00%	1,02%	1,02%
Totaal procentueel aandeel	19,53%	69,74%	89,26%
Overschot / tekort sociale toelage Vlaamse overheid			10,74%

De netto bestedingen vallen duidelijk lager uit dan de sociale toelagen die de sector van de Vlaamse overheid ontvangen heeft. Per 100 EUR ontvangen sociale toelagen rapporteerde de sector in 2007 89,26 EUR netto werkingskosten. De niet bestede middelen zijn bijgevolg aanzienlijk (10,74%), temeer daar de resterende kosten (financiële en uitzonderlijke) ruim gedekt werden door de financiële en uitzonderlijke opbrengsten en ook de gelieerde hogescholen nog een duits in het zakje deden. Bovenstaande gegevens illustreren duidelijk dat er nog een aanzienlijke marge rest voor een duurzame uitbreiding van de werking.

2.2 Geconsolideerde balans

2.2.1 Passiefzijde (jaarrekeningen 2004–2007, begroting 2007)

PASSIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2004	2005	2006	2007	2007
(eenheden euro)						
EIGEN VERMOGEN	10/15	26.525.032	27.664.068	28.312.493	31.244.669	28.040.446
I. Patrimonium	10	3.647.739	3.647.740	3.647.739	3.647.739	3.647.741
III. Herwaarderingsmeerwaarden	12	0	0	0	0	0
V. Gecumuleerd resultaat	14	22.877.293	24.016.328	24.664.754	27.596.930	24.392.705
VI. Investeringsubsidies	15	0	0	0	0	0
VOORZIENINGEN	16	67.979	18.301	8.947	56.464	14.126
VII. Voorzieningen voor risico's en kosten	0	67.979	18.301	8.947	56.464	14.126
A. Pensioenen en soortgelijke verplichtingen	160	0	0	0	0	0
B. Grote herstellings- en onderhoudswerken	162	0	0	0	47.428	5.000
C. Overige risico's en kosten	163/5	67.979	18.301	8.947	9.036	9.126
SCHULDEN	17/49	5.209.094	6.964.547	7.151.210	9.344.587	7.219.225
VIII. Schulden op meer dan één jaar	17	1.447.431	2.551.329	2.388.016	4.254.363	3.481.489
A. Financiële schulden	170/4	1.447.431	2.551.329	2.388.016	4.254.363	3.481.489
1. Achtergestelde leningen	170	0	0	0	0	0
2. Leasingschulden en soortgelijke schulden	172	0	0	0	365.968	0
3. Kredietinstellingen	173	1.447.431	2.551.329	2.388.016	3.888.395	3.481.489
4. Overige leningen	174	0	0	0	0	0
B. Werkingsschulden	175	0	0	0	0	0
D. Overige schulden	178/9	0	0	0	0	0
IX. Schulden op ten hoogste één jaar	42/48	3.685.815	4.365.763	4.716.418	5.019.510	3.691.558
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	42	77.210	85.122	148.314	198.136	166.526
B. Financiële schulden	43	0	0	0	0	0
1. Kredietinstellingen	430/8	0	0	0	0	0
2. Overige leningen	439	0	0	0	0	0
C. Werkingsschulden	44	2.418.629	3.096.744	3.293.949	3.581.141	2.443.669
E. Schulden met betrekking tot belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	45	552.162	576.164	593.314	569.683	635.100
1. Belastingen	450/3	42.551	38.480	26.318	16.261	42.023
2. Bezoldigingen en sociale lasten	454/9	509.611	537.684	566.996	553.422	593.077
F. Overige schulden	46/48	637.814	607.733	680.841	670.550	356.263
X. Overlopende rekeningen	492/3	75.848	47.455	46.776	70.714	46.178
Correcties wegens afrondingsverschillen		(3)	0	4	(4)	3
TOTAAL DER PASSIVA	10/49	31.802.102	34.646.916	35.472.654	40.645.716	35.273.800

De passiva geven uitdrukking aan de aard en de omvang van de bronnen waarover de STUVO's beschikken om hun activa te financieren. Een eerste vaststelling is de systematische aangroei van het balanstotaal. Dit betekent in essentie een stelselmatige verruiming van het financieringspotentieel. Het balanstotaal groeide in de periode 2004 - 2007 aan met 27,81 % tot een bedrag van 40 645 716 EUR.

Een tweede vaststelling is dat de STUVO's zich in belangrijke mate financieren met eigen vermogen (2007: 76,9 %). Hoewel dit aandeel gedaald is i.v.m. 2004 (83,4 %), blijkt hieruit toch een zeer hoge graad van zelffinanciering. De sector scoort dan ook bijzonder goed op solvabiliteitsvlak. Dit is in hoofdzaak te danken aan de gerealiseerde overschotten, m.a.w. aan middelen die in het verleden aan de werking werden onttrokken. De mate waarin de STUVO's voor hun financiering een beroep deden op vreemd vermogen (2007: 23 %) was bijgevolg eerder beperkt. Het merendeel der STUVO's financierde zijn investeringen uitsluitend met eigen middelen. Slechts een beperkt aantal ervan diende hiervoor als gevolg van de omvang van het te realiseren project een beroep te doen op investeringskredieten.

2.2.2 Actiefzijde (jaarrekeningen 2004 – 2007, begroting 2007)

Als gevolg van de tijdens de periode 2004 – 2007 verrichte investeringen steeg niet alleen de boekwaarde van de vaste activa tot 12 585 255 EUR (per einde 2007), ook het aandeel van de vaste activa in het balanstotaal groeide (van 26,2 % in 2004 tot 30,96 % in 2007). Deze toename concentreert zich in sterke mate bij de onroerende activa: "Terreinen en gebouwen", "Activa in aanbouw en vooruitbetalingen" en "Overige materiële vaste activa".

De vlottende activa eisen nog steeds het leeuwenaandeel (2007: 69 %) van het totaal actief op. Toch is er sprake van een licht verlies aan relatief belang in vergelijking met 2004 (73,8 %) en dit is in hoofdzaak toe te schrijven aan de evolutie van de som van de geldbeleggingen en de liquide middelen. Hoewel het bedrag ervan in absolute termen in 2007 hoger ligt dan in 2004, volgt het niet het groeiritme van het totaal actief waardoor het relatieve belang ervan terugvalt. Men mag hierbij echter niet uit het oog verliezen dat de sector in de periode 2004-2007 9.667.400 EUR eigen middelen aanwendde ter financiering van uitgevoerde investeringen, wat de aanwas van de liquiditeiten uiteraard sterk afremde. Met een aandeel van 58,83 % blijft de som van de geldbeleggingen en van de liquide middelen (per einde 2007: 23 909 251 EUR) veruit het belangrijkste bestanddeel van de activa. De liquiditeit van de sector valt dan ook bijzonder gunstig uit. Naarmate echter de STUVO's deze financiële reserve zullen aanwenden om hun toekomstige investeringen zoveel mogelijk met eigen middelen te financieren, mag verwacht worden dat het aandeel ervan in het balanstotaal nog verder zal teruglopen en dat de vaste activa verhoudingsgewijze verder aan belang zullen winnen.

ACTIVA	Codes	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Begroting
		2004	2005	2006	2007	2007
<i>(eenheden euro)</i>						
VASTE ACTIVA	20/28	8.340.216	9.647.717	10.743.909	12.585.255	14.507.765
I. Oprichtingskosten	20	0	0	0	0	0
II. Immateriële vaste activa	21	46.936	30.901	75.921	63.492	108.613
III. Materiële vaste activa	22/27	8.249.305	9.575.144	10.625.911	12.480.151	14.344.018
A. Terreinen en gebouwen	22	3.649.643	5.092.797	5.766.769	7.096.965	9.214.483
B. Installaties, machines en uitrusting	23	1.471.539	2.194.836	2.119.895	1.858.200	2.140.269
C. Meubilair en rollend materieel	24	1.653.682	1.623.685	1.535.560	1.801.039	2.211.195
D. Leasing en soortgelijke rechten	25	62.847	0	0	379.039	0
E. Overige materiële vaste activa	26	436.311	386.427	762.151	792.960	778.071
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	27	975.283	277.399	441.536	551.948	0
IV. Financiële vaste activa	28	43.975	41.672	42.077	41.612	55.134
A. Deelnemingen	280/2	20.001	20.001	20.001	20.001	20.001
B. Vorderingen	281/3	3.317	0	0	0	0
C. Overige	284/8	20.657	21.671	22.076	21.611	35.133
VLOTTENDE ACTIVA	29/58	23.461.886	24.999.199	24.728.745	28.060.461	20.766.035
V. Vorderingen op meer dan één jaar	29	252.366	167.010	165.414	373.753	270.655
A. Werkingsvorderingen	290	187.105	117.538	121.982	247.843	131.500
B. Overige vorderingen	291	65.261	49.472	43.432	125.910	139.155
VI. Voorraden	30	78.304	112.323	112.502	119.575	104.792
VII. Vorderingen op ten hoogste één jaar	40/41	1.709.423	3.215.943	2.290.752	3.387.468	1.764.982
A. Werkingsvorderingen	40	607.174	955.371	961.591	1.084.528	761.387
B. Overige vorderingen	41	1.102.249	2.260.572	1.329.161	2.302.940	1.003.595
VIII. Geldbeleggingen	50/53	11.383.855	11.691.992	12.502.335	14.663.739	11.893.705
IX. Liquide middelen	54/58	9.829.735	9.566.354	9.361.633	9.245.512	6.539.086
X. Overlopende rekeningen	490/1	208.203	245.577	296.109	270.414	192.815
TOTAAL DER ACTIVA	20/58	31.802.102	34.646.916	35.472.654	40.645.716	35.273.800

2.3 Geconsolideerde investeringen en financiering

De hiernavolgende tabel geeft op geconsolideerde basis de investeringen van de STUVO's tijdens de periode 2004 -2007 en de daaraan gekoppelde financieringswijze weer.

	Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007	Begroting 2007
<i>(in eenheden euro)</i>					
Bruto-investeringen jaarrekening					
I. Oprichtingskosten	0	0	0	0	0
II. Immateriële vaste activa	60.984	15.857	105.187	42.638	97.700
III. Materiële vaste activa	4.398.953	2.833.694	2.539.155	3.299.492	4.728.225
A. Terreinen en gebouwen	2.506.059	827.847	898.942	1.555.465	2.693.000
B. Installaties, machines en uitrusting	462.682	1.320.378	572.586	395.037	637.465
C. Meubilair en rollend materieel	579.745	413.118	417.111	695.951	1.081.510
D. Leasing en soortgelijke rechten	0	0	0	392.109	0
E. Overige materiële vaste activa	13.897	3.931	486.378	130.271	316.250
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen	836.570	268.420	164.137	130.660	0
IV. Financiële vaste activa	-1.774	3.054	980	-466	12.500
A. Deelnemingen	0	0	0	0	0
B. Vorderingen	-3.460	0	0	0	0
C. Overige	1.686	3.054	980	-466	12.500
Totaal investeringen	4.458.163	2.852.605	2.645.322	3.341.664	4.838.425
Financiering					
I. Eigen middelen	3.304.409	2.453.872	1.769.054	2.140.065	3.638.425
II. Vreemde middelen	1.153.353	398.732	876.268	1.201.596	1.200.000
III. Kapitaalsubsidies	0	0	0	0	0
IV. Andere	0	0	0	0	0
Totaal financiering	4.458.162	2.852.604	2.645.322	3.341.661	4.838.425

Gemiddelde investeerde de sector tijdens de periode 2004-2007 jaarlijks per STUVO 151 111 EUR. Voor 2007 bedroeg het gemiddelde investeringsbedrag 151 894 EUR, wat vrij goed aansluit bij het gemiddelde van de hele beschouwde periode. Nochtans kunnen de individuele investeringsvolumes vrij sterk afwijken van dit gemiddelde. Zo is er één vzw STUVO die over de hele beschouwde periode geen enkele investering optekende, terwijl een andere vzw in 2007 voor 1 016 745 EUR (30 % van het sectortotaal) investeringen registreerde. De afweging van het investeringsvolume t.o.v. de door de Vlaamse overheid toegekende sociale toelagen zou een bruikbare indicatie kunnen geven van het relatieve belang van de verrichte investeringen. Voor de periode 2004-2007 ligt deze verhouding op 19,38%.

De toename van de boekwaarde van de onroerende activa illustreert duidelijk dat investeringen in onroerende activa een belangrijk aandeel in globale investeringspakket opeisen. Per definitie vergen dergelijke projecten veel middelen, wat zich, ondanks het beperkte aantal van dergelijke dossiers, toch vertaalt in een hoog aandeel.

Uit de analyse van de passiefzijde van de balans kon al afgeleid worden dat de STUVO's voor de financiering van hun investeringen eerder uitzonderlijk een beroep deden op investeringskredieten. Amper 4 vzw's STUVO hebben per einde 2007 langlopende investeringsschulden lopen. De instellingen die echter omvangrijke investeringen in onroerende goederen uitgevoerd hebben dienden hiervoor wel een beroep te doen op vreemd vermogen. Zo werden tijdens de periode 2004-2007 24,2 % van de investeringen met vreemd vermogen gefinancierd. De rest werd met eigen middelen gefinancierd.

Gelet op de ruime financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) waarover de STUVO's thans beschikken ligt het niet direct in de lijn van de verwachtingen dat dit beeld in de eerstvolgende jaren fundamenteel zal wijzigen. Deze financiële reserves vertegenwoordigen de gecumuleerde positieve netto cashflows die de STUVO's sinds hun ontstaan hebben gerealiseerd. Deze vinden op hun beurt hun basis in de overschotten die jaar na jaar werden gerealiseerd en bestaan bijgevolg grotendeels uit niet voor de werking aangewende overheidstoelagen.

Een traditioneel wekerende vaststelling is dat de in de begroting voorziene investeringen niet integraal uitgevoerd werden. In 2007 is dat niet anders. Van de voorziene 4 838 425 EUR investeringen werd slechts 69,1 % ook effectief uitgevoerd.

De opdeling van de investeringen naar het werkveld waarop ze betrekking hebben, levert voor 2007 volgend beeld:

	Boekjaar		
	2007		
	<i>(in eenheden euro)</i>		
Werkvelden	Investeringen	Desinvesteringen	Netto-investeringen
1. Studentenrestaurants, -cafeteria, -keukens	808.569	19.730	853.961
2. Studentenkamers in eigen beheer	775.907	504	1.101.840
3. Adviesdiensten voor studentenhuysvesting en -mobiliteit	8.539	0	8.830
4. Steun inzake studentenmobiliteit	8.989	624	-600
5. Preventieve en curatieve medische diensten	3.609	0	0
6. Psychotherapeutische diensten	25.755	0	7.152
7. Sociale diensten	150.229	14.598	80.838
8. Jobdiensten	4.858	0	7.175
9. Diensten voor sociale begeleiding buitenlandse studenten	0	0	0
10. Initiatieven op sportief en cultureel vlak	32.453	0	33.085
11. Ondersteuning van studentenorganisaties	2.298	0	1.321
12. Kinderopvang van kinderen van studenten	0	0	0
13. Logistieke diensten en infrastructuur	1.519.693	18.772	376.138
Totaal	3.340.899	54.228	2.469.740

Bovenstaand overzicht illustreert duidelijk dat de investeringen zich concentreren binnen drie werkvelden: "Studentenkamers in eigen beheer", "Studentenrestaurants, -cafeteria, -keukens" en "Logistieke diensten en infrastructuur". Op zich is dit niet verwonderlijk omdat dit juist de domeinen zijn waar zware onroerende investeringen voor de hand liggen. De andere werkvelden hebben eerder een dienstverlenend karakter en vergen minder infrastructuur.

2.4 Cashflow 2007

Geconsolideerde cashflow				
	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
<i>(in eenheden euro)</i>	2004	2005	2006	2007
Resultaat van het boekjaar	1.414.806	1.139.031	562.245	3.018.355
+ Afschrijvingen	1.282.933	1.361.342	1.497.841	1.528.109
+ Voorzieningen	1.199	(49.678)	(9.353)	47.517
+ Andere niet-kaskosten (o.a. waardevermindering op vlottende activa)	15.184	24.240	56.720	49.493
- Opname kapitaalsubsidies in resultaat	0	0	0	0
CASHFLOW VAN HET BOEKJAAR (1)	2.714.122	2.474.935	2.107.453	4.643.474
+ - Mutatie in werkmiddelen (vóór correctie)	3.531.660	(926.358)	1.333.295	(859.903)
+ - Correctie voor waardevermindering op voorraden en vorderingen	(15.184)	(24.240)	(56.720)	(49.493)
+ - Correctie voor effect aflossingen in mutatie n.w.m.	(25.064)	(7.912)	(63.192)	(49.822)
MUTATIE IN DE WERKINGSMIDDELEN (2)	3.491.412	(958.510)	1.213.383	(959.218)
+ OPERATIONELE CASHFLOW = (1) + (2)	6.205.534	1.516.425	3.320.836	3.684.256
- + Investerings / desinvesteringen in OK, IMVA, MVA en FVA	(4.442.109)	(2.668.843)	(2.625.219)	(3.338.269)
+ - Mutatie vorderingen op meer dan één jaar	(7.778)	85.356	10.263	(217.006)
+ CASHFLOW UIT INVESTERINGEN	(4.449.887)	(2.583.487)	(2.614.956)	(3.555.275)
+ Schulden > 1 jaar	1.137.905	1.189.020	(14.999)	2.064.483
- Aflossingen	(52.146)	(77.210)	(85.122)	(148.314)
+ - Externe aangroei eigen vermogen	0	1	(1)	0
+ - Overige (o.a. kapitaalsubsidies)	0	0	0	0
+ CASHFLOW UIT FINANCIERING	1.085.759	1.111.811	(100.122)	1.916.169
NETTO-CASHFLOW	2.841.406	44.749	605.758	2.045.150
Geldbeleggingen + Liquide middelen begin periode	18.372.184	21.213.590	21.258.242	21.864.002
Geldbeleggingen + Liquide middelen einde periode	21.213.590	21.258.339	21.864.000	23.909.152

Via de cashflow van het boekjaar weet de sector heel wat bijkomende financiële middelen te genereren. Vooral dank zij het forse herstel van het resultaat van het boekjaar stijgen de via de werking gegenereerde financiële middelen in 2007 tot 4.643.474 EUR.

De mutatie in de werkmiddelen slurpt echter een deel van deze middelen op. Deze vermogensbehoefte vindt haar oorsprong in de gestegen vorderingen op ten hoogste één jaar. Hierbij past echter een belangrijke kanttekening. Eén vzw STUVO onderschreef per einde 2007 een belangrijk investeringskrediet maar wendde dit voor het jaareinde slechts ten dele aan. Hierdoor beschikte deze STUVO per einde 2007 over een belangrijke kortetermijnvordering (943.700 EUR) op de kredietverstrekende financiële instelling. De vermogensbehoefte die hieruit voortvloeit wordt echter automatisch gedekt door de cashflow uit financiering (onderschreven investeringskrediet).

Per saldo leidt de operationele cashflow (som van de cashflow van het boekjaar en van de mutatie in de werkmiddelen) tot een financieringsbron van 3.684.256 EUR.

Deze operationele cashflow volstond ruimschoots om de financieringsbehoeften uit investeringen en uit de contractueel vastgelegde aflossingsverplichtingen op voorheen onderschreven investeringskredieten, te dekken. De sector had in 2007 bijgevolg geen nood aan het onderschrijven van nieuwe investeringskredieten. Deze conclusie geldt uiteraard niet voor elke individuele STUVO, vandaar dat er ook via de cashflow uit financiering middelen opgenomen werden.

Uiteindelijk sloot de sector het boekjaar 2007 af met een positieve netto cashflow (2.045.150 EUR), waardoor de liquiditeiten (geldbeleggingen + liquide middelen) per einde 2007 met hetzelfde bedrag toenamen tot 23.909.152 EUR.

2.5 Ratioanalyse

2.5.1 Liquiditeit

2.5.1.1 Netto bedrijfskapitaal (NBK)

Netto bedrijfskapitaal					
		Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Beperkt vlottende activa	Balans 30	78.304	112.323	112.502	119.575
	+ Balans 40/41	1.709.423	3.215.943	2.296.001	3.387.468
	+ Balans 50/53	11.383.855	11.691.992	12.502.335	14.663.739
	+ Balans 54/58	9.829.735	9.566.354	9.361.775	9.245.512
	+ Balans 491	44.216	66.857	117.404	100.086
Vreemd vermogen op korte termijn	- Balans 42/48	(3.685.815)	(4.365.763)	(4.824.851)	(5.019.510)
	- Balans 492	(43.733)	(15.093)	(21.066)	(23.406)
NWM = Beperkt vlottende activa - Vreemd vermogen op korte termijn		19.315.985	20.272.613	19.544.100	22.473.464

Bij de berekening van het NBK worden de beperkt vlottende activa (exclusief de over te dragen kosten) verminderd met het vreemd vermogen op korte termijn (exclusief de over te dragen opbrengsten). Een positief NBK betekent dat er uit het beperkt vlottend actief (2007: 27 516 380 EUR) voldoende middelen kunnen vrijgemaakt worden om de betalingsverplichtingen op korte termijn (2007: 5 042 916 EUR) te kunnen nakomen.

Voor het boekjaar 2007 realiseren de STUVO's een positief NBK van 22 473 464 EUR. Deze buffer is niet alleen significant hoger dan vorig jaar, maar moet ook ruimschoots voldoende worden geacht om de eventuele vertragingen in de inning van de openstaande vorderingen te kunnen opvangen en de tijdige betaling van de openstaande schulden te garanderen. De bij de bespreking van de cashflow geformuleerde kanttekening m.b.t. de mutatie in de werkingsmiddelen dient echter ook hier doorgetrokken te worden, wat inhoudt dat de vastgestelde verruiming van de buffer deels kunstmatig is. Immers de betrokken vzw STUVO onderschreef een belangrijk investeringskrediet (langetermijnschuld en dus niet in de betalingsverplichtingen op korte termijn verrekend), waarvan een belangrijk deel nog niet opgenomen werd (943 700 EUR) en waarvoor de kortetermijnvordering wel verrekend is in het beperkt vlottend actief. Er van uitgaande dat de nog openstaande kredietlijn moet dienen om toekomstige investeringen te financieren en niet om de korte termijnverplichtingen te dekken is het verstandig om deze vordering uit het beperkt vlottend actief te weren. Het netto bedrijfskapitaal oogt dan met 21.529.764 EUR echter nog steeds heel riant.

Een positief NBK wijst tevens op een gezonde financieringspolitiek waarbij de traag circulerende uitgebreide vaste activa (VA + vorderingen >1 jaar) volledig gefinancierd worden met langlopende vermogensbronnen (eigen vermogen + voorzieningen + vreemd vermogen op lange termijn). Na dekking van de uitgebreide vaste activa rest er nog substantieel bedrag aan permanent vermogen voor de financiering van een aanzienlijk deel van het vlottend actief, wat zich uiteindelijk vertaalde in het hierboven beschreven positieve NBK.

2.5.1.2 Liquiditeit in ruime zin

Liquiditeit in ruime zin						
			Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Beperkt vlottende activa	T	Balans 30	78.304	112.323	112.502	119.575
		+ Balans 40/41	1.709.423	3.215.943	2.296.001	3.387.468
		+ Balans 50/53	11.383.855	11.691.992	12.502.335	14.663.739
		+ Balans 54/58	9.829.735	9.566.354	9.361.775	9.245.512
		+ Balans 491	44.216	66.857	117.404	100.086
Vreemd vermogen op korte termijn	N	Balans 42/48	(3.685.815)	(4.365.763)	(4.824.851)	(5.019.510)
		+ Balans 492	(43.733)	(15.093)	(21.066)	(23.406)
Beperkt vlottende activa						
Vreemd vermogen op korte termijn			6,18	5,63	5,03	5,46

Hier worden de beperkt vlottende activa in hun totaliteit (maar exclusief de over te dragen kosten) gedeeld door het VV_{kt} (exclusief de over te dragen opbrengsten). Deze berekening is in feite de relatieve uitdrukking van de componenten van het netto bedrijfskapitaal.

De per einde 2007 beschikbare middelen dekken 5,46 maal de kortetermijnverplichtingen van de STUVO's. Wanneer ook hier de correctie met betrekking tot het nog niet opgenomen investeringskrediet doorgetrokken wordt, valt de ratiowaarde terug tot 5,27. Zelfs op dit niveau overtreft de liquiditeit van de sector ruimschoots de reële behoeften.

2.5.1.3 Conclusie

De liquiditeit van de sector valt zeer gunstig uit en overtreft ruimschoots de reële liquiditeitsbehoeften. Bij gepaste financiering van de geplande investeringen, hoeft in de nabije toekomst dan ook niet gevreesd te worden voor liquiditeitsproblemen. Wat geldt voor de sector houdt uiteraard geen garanties in voor de individuele STUVO's.

2.5.2 Solvabiliteit

2.5.2.1 Graad van financiële onafhankelijkheid (EV/TV)

Financiële onafhankelijkheid						
			Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Eigen vermogen	T	Balans 10/15	26.525.032	27.664.068	28.226.315	31.244.669
Totaal de passiva	N	Balans 10/49	31.802.105	34.646.916	35.497.914	40.645.720
Eigen vermogen			83,41 %	79,85 %	79,52 %	76,87 %
Totaal der passiva						

De graad van financiële onafhankelijkheid geeft het aandeel van het eigen vermogen (EV) in de totale financiering van de STUVO weer.

Hoewel uit bovenstaand overzicht een lichte afbrokkeling blijkt van de graad van financiële zelfstandigheid, blijft deze toch op zeer hoog niveau. De aanwezigheid van vreemd vermogen is tot op zekere hoogte een gegeven dat automatisch voortvloeit uit het betalingsuitstel verbonden aan leverancierschulden en uit de voorgeschreven betalingstermijnen m.b.t. bezoldigingen en sociale lasten. Door de ruime aanwezigheid van financiële reserves (geldbeleggingen + liquide middelen) hadden weinig STUVO's in het verleden nood aan de opname van financieringskredieten. Dit vertaalt zich in een stevige solvabiliteit, een beeld dat op korte termijn allicht niet zal wijzigen.

2.5.2.2 Conclusie

De sector steunt zich voor zijn financiering in hoge mate op eigen middelen. Zijn solvabiliteit is dan ook zeer stevig. Enerzijds beschikt de sector over een ruime reserve aan liquiditeiten, anderzijds biedt de hoge solvabiliteitsgraad ruimte om bijkomend vreemd vermogen aan te wenden. De marge om nieuwe investeringen uit te voeren, zonder de kredietwaardigheid in het gedrang te brengen is dan ook vrij ruim.

2.5.3 Rentabiliteit

2.5.3.1 Werkingsoverschot t.o.v. de sociale toelagen

Werkingsoverschot/tekort tegenover sociale toelage						
			Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Werkingsoverschot/(tekort)	T	RR 70/64	1.204.794	699.168	269.676	2.446.707
Sociale toelagen	N	RR 704	15.948.499	16.388.551	16.719.063	20.527.527
Werkingsoverschot			7,55 %	4,27 %	1,61 %	11,92 %
Sociale toelagen						

De eerste fase in de uitvoering van het groeipad 2007-2009 leverde de sector heel wat bijkomende middelen op, die evenwel slechts ten dele voor de werking werden aangewend. Dit resulteerde in een bijzonder ruime marge. Het in 2007 gerealiseerde werkingsoverschot vertegenwoordigt immers 11,92% van de ontvangen sociale toelagen. Ook al is er een minimummarge vereist voor de dekking van eventuele financiële en uitzonderlijke kosten, dan nog biedt een dergelijke marge heel wat ruimte voor een duurzame uitbreiding van de werking. Deze laatste conclusie moet ook gezien worden in het licht van de verdere verhogingen van de sociale toelagen in uitvoering van het groeipad 2007-2009.

2.5.3.2 Overschot van het boekjaar t.o.v. de werkingsopbrengsten

Overschot/tekort boekjaar tegenover werkingsopbrengsten						
			Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar	Boekjaar
			2004	2005	2006	2007
Overschot/tekort van het boekjaar	T	RR [70/66]	1.414.806	1.139.031	562.245	3.018.355
Werkingsopbrengsten	N	RR [704]	15.948.499	16.388.551	16.719.063	20.527.527
		+ RR [74]	6.258.558	7.016.865	7.626.076	8.173.669
Overschot/(tekort) van het boekjaar			6,37 %	4,87 %	2,31 %	10,52 %
Werkingsopbrengsten						

Het overschot van het boekjaar valt beduidend hoger uit dan het werkingsoverschot. De positieve bijdrage van het financieel resultaat (dank zij de opbrengsten uit geldbeleggingen) lijkt op basis van de gegevens uit het verleden een duurzaam gegeven. Toekomstige investeringen kunnen echter, in die mate dat hun financiering de afbouw van deze geldbeleggingen inhoudt, de bijdrage van het financieel resultaat aan het resultaat van het boekjaar aantasten.

Ook deze berekening ondersteunt de conclusie dat er voldoende financiële ruimte is voor een duurzame uitbreiding van de werking.

2.5.3.3 Algemene conclusie

Het realiseren van hoge rentabiliteitscijfers behoort niet tot de prioritaire doelstellingen van de sector. De in 2007 gerealiseerde marges zijn derhalve buitensporig hoog te noemen, maar kunnen allicht verklaard worden vanuit de vaststelling dat de STUVO's bij een belangrijke verhoging van de werkingsmiddelen, enige tijd nodig hebben om hun werking naar verhouding uit te bouwen. Mogelijk betekent dit dat gezien de tweede en de derde fase van het groeipad opnieuw significante verhogingen van de werkingsmiddelen inhouden, de sector ook in de nabije toekomst relatief hoge marges zal realiseren.

3 Personeel

Het aantal medewerkers die de vzw's STUVO inzetten voor hun werking vertoont een duidelijke groeitrend. De ruimere werking die mag afgeleid worden uit de groeiende werkingskosten vertaalt zich hier in een toenemend aantal medewerkers. Deze staan echter niet allemaal op de loonlijst van de vzw STUVO. Heel wat STUVO's schakelen medewerkers in die elders (meestal de hogeschool) als werknemer ingeschreven staan en gedetacheerd worden naar de STUVO's. De kost van deze medewerkers wordt dan via een onderlinge facturatie verrekend en maakt bij de STUVO's deel uit van de rubriek "Diensten en diverse goederen". In beperkte mate blijkt deze personeelskost door de hogeschool echter niet aangerekend te worden, wat een feitelijke subsidiëring van de werking van de STUVO door de hogeschool inhoudt. Anderzijds blijken de STUVO's, zij het in beperkte mate, zelf ook loonkosten te recupereren van de hogeschool en/of van derden.

Personeel - Formatie				
	Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Totaal personeelsbestand				
Personeel aangeworven door de vzw Stuvo				
Contractuelen in VTE	110,42	117,28	120,29	129,70
Jobstudenten in VTE	6,00	8,02	8,81	6,78
Personeel niet aangeworven maar tewerkgesteld bij de vzw Stuvo				
1. Kosten worden doorgerekend aan de vzw Stuvo :				
- Statutairen in VTE	54,12	49,82	47,22	46,91
- Contractuelen in VTE	30,84	35,51	37,98	39,70
- Jobstudenten in VTE	0,50	0,50	0,31	0,02
2. Kosten worden niet doorgerekend aan de vzw Stuvo :				
- Statutairen in VTE	1,45	1,76	2,32	2,59
- Contractuelen in VTE	1,00	1,20	0,25	0,25
- Jobstudenten in VTE	0,00	0,00	0,00	0,00
Totaal personeelsbestand	204,33	214,09	217,18	225,95

Het is opvallend dat de groei van het aantal medewerkers in hoofdzaak terug te vinden is bij het eigen personeel van de vzw's STUVO en minder bij de gedetacheerden. Zo bepaalde vzw's STUVO in de toekomst meer medewerkers die verbonden zijn aan de hogeschool zouden willen inschakelen, dan is hiervan in 2007 alvast weinig te merken. Men dient echter voor ogen te houden dat als dergelijke beleidsbeslissingen in het loop van het boekjaar genomen worden, het volle effect ervan pas in het volgende boekjaar merkbaar zal zijn.

De toenemende tewerkstelling, loonindexering en barema-aanpassingen vertalen zich, zoals uit onderstaand overzicht blijkt in een groeiende personeelskost.

Personeel - Loonkost				
	Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Totale personeelskost				
Contractuelen (RR post 62)	4.034.125	4.395.285	4.779.469	5.359.135
Jobstudent (RR post 62)	117.148	158.619	172.466	147.189
Totaal personeelskost RR [62]	4.151.273	4.553.904	4.951.935	5.506.324
Door de hogeschool doorgerekende personeelskosten aan de vzw Stuvo (RR post 61 - o.a. gedetacheerden)				
Jobstudenten (RR post 61)	3.141.682	3.997.085	4.087.658	4.372.685
Andere doorgerekende personeelskosten aan de vzw Stuvo (incl. factuur personeelskosten interimkantoren)	3.957	40	137	3.221
Totaal personeelskost verrekend in RR [61]	3.620.846	4.360.588	4.509.461	4.865.160
Totale personeelskost RR [62] en verrekend in RR [61]	7.772.119	8.914.492	9.461.396	10.371.484
Gerecupereerde personeelskost				
Personeelskost die de vzw Stuvo recupereert van de hogeschool	19.562	31.650	68.319	105.402
Personeelskost die de vzw Stuvo recupereert van derden	70.531	84.584	17.161	19.360
Totaal gerecupereerde personeelskost	90.093	116.234	85.480	124.762

Door de sterke toename van de sociale toelagen in 2007, daalt het relatieve belang van de loonlasten, ondanks de toename ervan in absolute termen, t.a.v. van de beschikbare middelen.

Personeelsratio 1						
			Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Totale personeelskost (contractuelen, gedetacheerden en jobstudenten)	T		7.772.119	8.914.492	9.461.396	10.371.484
Sociale toelagen	N	RR [704]	15.948.499	16.388.551	16.719.063	20.527.527
Totale personeelskost			48,73 %	54,39 %	56,59 %	50,52 %
Sociale toelagen						

Gewogen in functie van de geboekte sociale toelagen daalt het relatieve belang van de loonkost in 2007 tot 50,52 %.

Personeelsratio 2						
			Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Totale personeelskost (contractuelen, gedetacheerden en jobstudenten)	T		7.772.119	8.914.492	9.461.396	10.371.484
Werkingsopbrengsten	N	RR [70/74]	22.207.057	23.405.416	24.345.139	28.701.196
Totale personeelskost			35,00 %	38,09 %	38,86 %	36,14 %
Werkingsopbrengsten						

Doordat de STUVO's heel wat kosten (mogelijk ook loonkosten) recupereren, boeken zij aanzienlijke "Andere werkingsopbrengsten" en ligt het relatieve gewicht van de loonkosten gemeten t.o.v. de totale werkingsopbrengsten een heel stuk lager dan bij de weging i.f.v. de sociale toelagen. Toch is ook hier een dalende trend merkbaar, zij het dat deze wat uitgevlakt wordt door de hogere vergelijkingsbasis.

Personeelsratio 3						
			Boekjaar 2004	Boekjaar 2005	Boekjaar 2006	Boekjaar 2007
Totale personeelskost (contractuelen, gedetacheerden en jobstudenten)	T		7.772.119	8.914.492	9.461.396	10.371.484
Totale werkingskosten	N	RR [60/64]	21.002.263	22.706.248	24.075.463	26.254.489
Totale personeelskost			37,01 %	39,26 %	39,30 %	39,50 %
Totale werkingskosten						

Het relatieve belang van de loonlasten (directe + indirecte) t.o.v. het geheel van de werkingskosten blijft de laatste drie jaar opvallend stabiel. De kosten voor het inzetten van de medewerkers maken ongeveer 40 % van de totale werkingskosten uit.

4 Conclusies

- Per einde 2007 is het gecumuleerde resultaat opgelopen tot 27.596.930 EUR. De basis hiervoor werd gelegd door de in het verleden opgebouwde werkingsoverschotten. De boekjaren 2005 en 2006 leken een trendbreuk in te luiden waarbij de vzw's STUVO hun werking vrij nauw leken af te stemmen op de beschikbare middelen. De uitvoering van de eerste fase van het groeipad 2007-2009, waarbij de sociale toelagen in 2007 werden opgetrokken tot 208,31 EUR (t.o.v. 168,86 EUR in 2006) per financierbare student op 1 februari 2005, leidde tot een significante toename van de opbrengsten die echter slechts ten dele aangewend werd voor de werking. Het werkingsoverschot nam dan ook in sterke mate toe : 2.446.707 EUR (269.676 EUR in 2006) of 12,08 % (1,64 % in 2006) van de sociale toelagen die de STUVO's ontvingen van de Vlaamse overheid. De conclusie dringt zich dan ook op dat deze marge veel ruimer is dan nodig om rentelasten op lopende leningen en eventuele uitzonderlijke kosten te dekken. Blijkbaar hebben de vzw's STUVO bij een belangrijke verhoging van hun middelen meer tijd nodig om hun werking naar verhouding bij te sturen.
- Traditioneel wijkt het begrote werkingsresultaat vrij sterk af van het effectief gerealiseerde. Dit was zeker ook het geval in 2007. Daar waar de sector slechts een symbolisch werkingsoverschot begrootte (106.006 EUR), realiseerde hij een historisch hoog werkingsoverschot (2.446.707 EUR). De naleving van de begrotingsinstructies (werken met een sociale toelage van 200 EUR) leidde onvermijdelijk tot een onderschatting van de werkingsopbrengsten. Dit gegeven moet voor elkeen in de sector snel duidelijk geweest zijn. Het opmerkelijke is echter dat de vzw's STUVO in deze context de begrote werkingskosten niet gerealiseerd hebben. Er werd immers 1.079.247 EUR (- 3,95%) minder uitgegeven dan begroot. Beide factoren samen hebben geleid tot een uitzonderlijk ruime afwijking tussen begroot en effectief gerealiseerde werkingsoverschot.
- Het boekjaar 2007 wordt afgesloten met een globaal overschot van 3 018 355 EUR . Het uiteindelijke resultaat valt veel gunstiger uit dan vorig boekjaar (562.245 EUR) en dan begroot (317 711 EUR). Het gerealiseerde werkingsoverschot (2 446 707 EUR) vormt de kern van het globale resultaat en is bijgevolg bepalend voor de evolutie van dit resultaat. Ook de bijdrage van het financieel resultaat (financiële opbrengsten – financiële kosten = 565.686 EUR) is van fundamentele betekenis. Hierbij past wel de bedenking dat de financiële beleggingen die aan de basis van dit gunstige resultaat liggen, misschien in de toekomst zullen afgebouwd worden om de in de begroting en in de meerjarenbegroting geplande investeringen zoveel mogelijk met eigen middelen te financieren. Ondanks de vaststelling dat drie vzw's STUVO het boekjaar 2007 afsloten met een negatief resultaat, laat het door de sector gerealiseerde resultaat opnieuw heel wat financiële ruimte voor een duurzame uitbreiding van de werking.
- Op basis van de gerapporteerde bestedingen blijken de vzw's STUVO (op netto basis: kosten – opbrengsten) vooral actief geweest te zijn in de werkvelden: “Logistieke diensten en infrastructuur”, “Studentenkamers, -cafetaria en -keukens”, “Sociale diensten” en “Initiatieven op sportief en cultureel vlak”. Eigenlijk zou ook het werkveld “Studentenkamers in eigen beheer” hierbij dienen vernoemd te worden. Door de hoge mate van kostenrecuperatie behoort dit werkveld op netto basis echter niet bij de dominante werkvelden. De activiteiten binnen bepaalde werkvelden blijven erg beperkt. Zo zijn er vier werkvelden waarbinnen minder dan 1% van de sociale toelagen uitbetaald door de Vlaamse overheid besteed worden (in dalende orde : “Jobdiensten”, “Preventieve en curatieve medische diensten”, “Diensten voor sociale begeleiding buitenlandse studenten” en “Kinderopvang van kinderen van studenten”).

- De activiteiten van de vzw's STUVO blijken zeer sterk universeel gericht te zijn. Afgerond hebben 78% van de netto bestedingen een universeel en 22 % een selectief karakter. Binnen de selectieve bestedingen werden de middelen vooral besteed bij de werkvelden "Sociale diensten" en "Psychotherapeutische diensten".
- De netto bestedingen vallen duidelijk lager uit dan de sociale toelagen die de sector van de Vlaamse overheid ontvangen heeft. Per 100 EUR ontvangen sociale toelagen rapporteerde de sector in 2007 89,26 EUR netto werkingskosten. De niet bestede middelen zijn bijgevolg aanzienlijk (10,74%), temeer daar de resterende kosten (financiële en uitzonderlijke) ruim gedekt werden door de financiële en uitzonderlijke opbrengsten en ook de gelieerde hogescholen nog een duit in het zakje deden.
- De investeringen in het boekjaar 2007 bedroegen 3,34 miljoen euro. Net zoals in het verleden werden deze investeringen grotendeels met eigen middelen gefinancierd (2007: 64 % en voor de periode 2004-2007 zelfs 75,8%). Gelet op de ruime financiële reserves (geldbeleggingen en liquide middelen) waarover de STUVO's thans beschikken ligt het niet direct in de lijn van de verwachtingen dat dit beeld in de eerstvolgende jaren fundamenteel zal wijzigen.
- De operationele cashflow (som van de cashflow van het boekjaar en van de mutatie in de werkingsmiddelen) volstond ruimschoots om de financieringsbehoeften uit investeringen en uit de contractueel vastgelegde aflossingsverplichtingen op voorheen onderschreven investeringskredieten, te dekken. De sector had in 2007 bijgevolg geen nood aan het onderschrijven van nieuwe investeringskredieten. Deze conclusie geldt uiteraard niet voor elke individuele STUVO, vandaar dat er ook via de cashflow uit financiering middelen opgenomen werden. Uiteindelijk sloot de sector het boekjaar 2007 af met een positieve netto cashflow (2.045.150 EUR), waardoor de liquiditeiten (geldbeleggingen + liquide middelen) per einde 2007 met hetzelfde bedrag toenamen tot 23.909.152 EUR.
- De ratioberekening reikt instrumenten aan om de financiële gezondheid van de sector te meten. De hiernavolgende conclusies geven een oordeel over de sector in zijn geheel. Niets sluit evenwel uit dat de toestand van een individuele vzw STUVO beduidend minder rooskleurig is dan het beeld van de sector.
- De liquiditeit van de sector valt zeer gunstig uit en overtreft ruimschoots de reële liquiditeitsbehoeften. Bij gepaste financiering van de geplande investeringen, hoeft in de nabije toekomst dan ook niet gevreesd te worden voor liquiditeitsproblemen.
- De sector steunt zich voor zijn financiering in hoge mate op eigen middelen. Zijn solvabiliteit is dan ook zeer stevig. Enerzijds beschikt de sector over een ruime reserve aan liquiditeiten, anderzijds biedt de hoge solvabiliteitsgraad ruimte om bijkomend vreemd vermogen aan te wenden. De marge om nieuwe investeringen uit te voeren, zonder de kredietwaardigheid in het gedrang te brengen, is dan ook vrij ruim.
- Het realiseren van hoge rentabiliteitscijfers behoort niet tot de prioritaire doelstellingen van de sector. De in 2007 gerealiseerde marges zijn derhalve buitensporig hoog te noemen, maar kunnen allicht verklaard worden vanuit de vaststelling dat de STUVO's bij een belangrijke verhoging van de werkingsmiddelen, enige tijd nodig hebben om hun werking naar verhouding uit te bouwen. Mogelijk betekent dit dat gezien de tweede en de derde fase van het groeipad opnieuw significante verhogingen van de werkingsmiddelen inhouden, de sector ook in de nabije toekomst relatief hoge marges zal realiseren.
- **Wij kunnen derhalve besluiten dat de financiële toestand van de vzw's STUVO fundamenteel gezond blijft. Zowel qua liquiditeit, qua solvabiliteit als qua rentabiliteit scoort de sector goed. De sector beschikt bovendien over een ruime marge die een duurzame uitbreiding van de werking toelaat. De gunstige beoordeling houdt evenwel geen garantie in dat er zich geen problemen kunnen stellen in individuele STUVO's.**